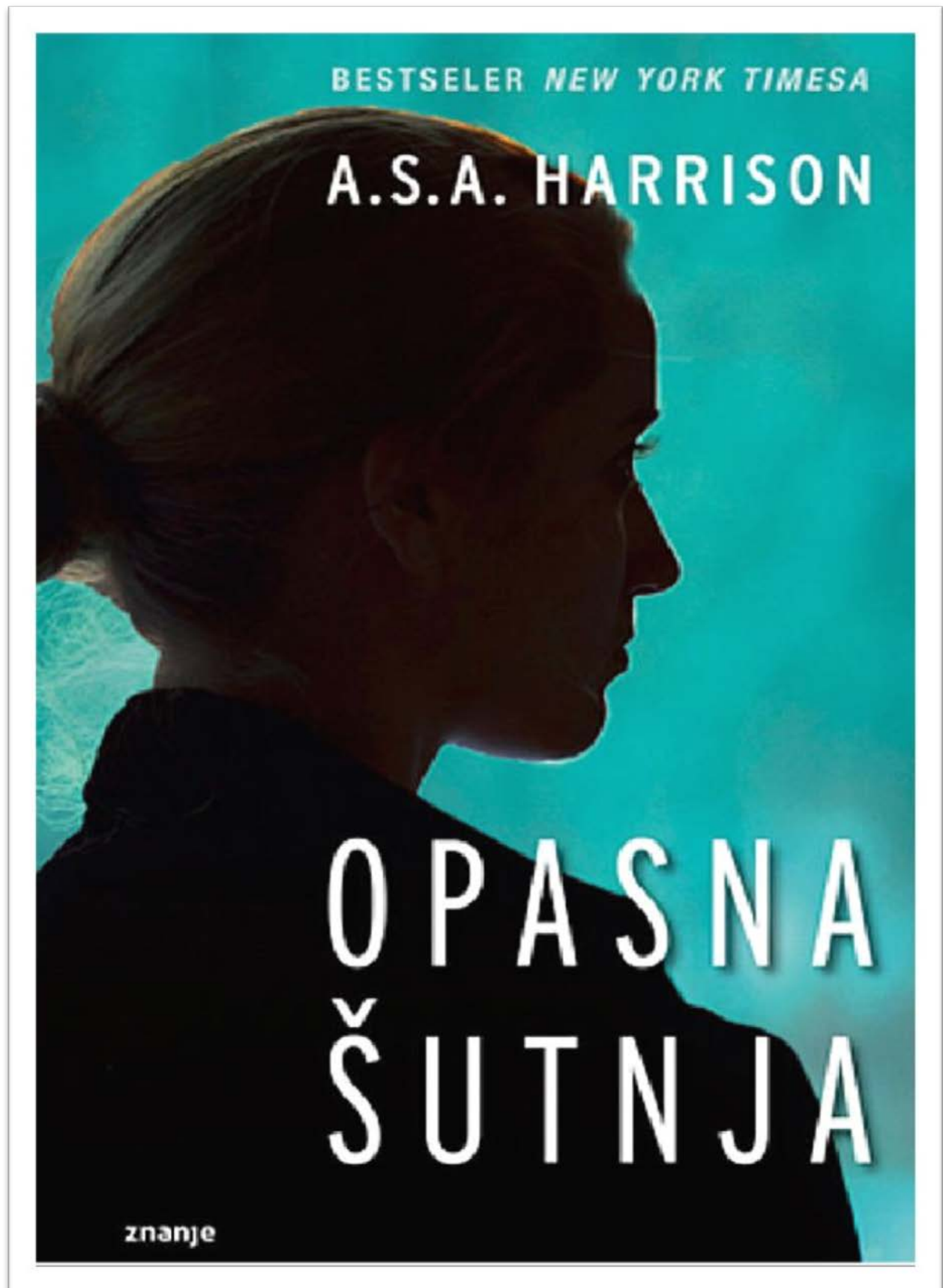

A. S. A. HARRISON

OPASNA ŠUTNJA

Preveo s engleskoga
Miloš Đurđević

Znanje

Knjigoteka

PRVI DIO

ONA I ON

1.

Ona

Početak rujna. Jodi Brett priprema večeru u svojoj kuhinji. Njezin stan je prostran pa može neometano kroz dnevni boravak i prozore okrenute prema istoku uživati u pogledu na jezero i nebo u plavičastom sutonu. Ako ispruži ruku gotovo bi mogla dotaknuti obzor, tanku liniju tamnije boje. Sviđa joj se taj demarkacijski luk, ima dojam kao da je sputana. Ona voli taj osjećaj sigurnosti u svom visokom gnijezdu na dvadeset sedmom katu.

Jodi ima četrdeset pet godina i još uvijek se smatra mladom. Ne brine se za budućnost već punim plućima živi u sadašnjosti usredotočena na svakodnevicu. Ona drži da će sve to potrajati beskonačno na neki nesavršen, a ipak posve prihvatljiv način, premda o tome nije razmišljala. Drugim riječima, ona niti ne sluti da je njezin život na prekretnici, da je njezina mladenačka otpornost, koju je polako načeo dvadesetpetogodišnji brak s Toddom Gilbertom, sada u završnoj fazi dezintegracije, da je njezino shvaćanje sebe i toga kako bi se trebala ponašati mnogo manje stabilno nego joj se čini, zbog toga što će se za nekoliko kratkih mjeseci ona pretvoriti u ubojicu.

Ne bi vam povjerovala ako biste joj to rekli. Ubojstvo je obična riječ u njezinom vokabularu, koncept bez značenja, tema novinskih izvještaja o ljudima koje ona ne poznaje i nikad ih neće susresti. Njoj je potpuno strano kućno nasilje, mogućnost da se svakodnevna trvenja u obitelji otrgnu kontroli. Postoje razlozi za to nerazumijevanje mimo njezine dobro naučene samokontrole. Ona nije idealist, ona vjeruje da loše ide s dobrim, nije svadljiva i nije ju lako isprovocirati.

Njezin pas, zlatni retriever meke, svijetle dlake, sjedi joj do nogu dok ona sjecka povrće. Ona mu baca komadiće mrkve, koju on hvata ustima i veselo žvače. Dobacivanje povrća odavno je njihov ritual prije večere, u kojem ona i pas uživaju otkad ga je kao maleno štene dovela kući kako bi neutralizirala Toddovu čežnju za potomstvom, a koja je odjednom buknila u vrijeme kad je navršio četrdesetu. Psi je nazvala Freud kako bi se zafrkavala s njegovim imenjakom, ženomrscem kojeg je na studiju morala ozbiljno shvatiti. Freud pušta vjetrove, Freud jede smeće, Freud ganja svoj rep. Psi je uvijek dobro raspoložen i uopće ne mari za šale na njegov račun.

Kad je ogulila povrće i nasjeckala začinsko bilje, prionula je na posao. Ona voli intenzitet kuhanja, rumenilo plinskog plamena, sat koji otkucava minute, rezultat pred svojim očima. Svjesna je tišine izvan kuhinje, sve juri prema trenutku kad će začuti njegov ključ u bravi, čas koji sa zadovoljstvom priželjkuje. Za nju je pripremanje večere Toddu još uvijek događaj, još uvijek se čudi kako je hirom sudbine on ušao u njezin život, pukim slučajem u kojem nije bilo mjesta za druga poznanstva, a kamoli novih predjela pripremljenih s ljubavlju.

A to se dogodilo jednog kišnog proljetnog jutra. Bila je zaokupljena postdiplomskim studijem psihologije, noću je radila kao konobarica, premorena i iscrpljena, selila se u novi stan te se u unajmljenom kombiju prepunom stvari vozila na sjever po State Streetu. Možda

je zaboravila pogledati iza sebe kad je prelazila iz desne u lijevu traku. Nije bila sigurna u kombiju, loše je vozila, a povrh toga prozori su bili zamagljeni pa nije skrenula na raskršću kod posljednjeg semafora. U tim okolnostima zacijelo je bila nepažljiva, a o tome će njih dvoje kasnije često raspravljati. On je okrznuo vrata njezina kombija i zaokrenuo je u suprotnom smjeru prema prometu koji joj je jurio ususret, automobili su trubili, kočnice su cviljele i prije nego što se pribrala, prije nego što je shvatila da njezin kombi stoji i da nije ozlijeđena, on je urlao na nju kroz zatvoreni prozor kombija.

»Kravo glupa. Znaš li što si učinila? Jesi li poludjela? Tko ti je dao vozačku dozvolu? Takvi poput tebe ne bi smjeli izaći na cestu. Hoćeš li konačno izaći van ili ćeš tu sjediti kao idiot?«

Njegova tirada tog kišnog dana nije ostavila povoljan dojam, ali čovjek koji je imao prometnu nesreću lako će planuti čak i ako je on bio kriv. U ovom slučaju nije bio kriv, pa je velikodušno prihvatila njegov poziv na večeru kad ju je nazvao nakon nekoliko dana.

Odveo ju je u grčku četvrt, a večerali su janjeće ražnjiće i pili hladno bijelo vino. Restoran je bio prepun, stolovi zbijeni, svjetlo prejako. Vikali su za stolom i smijali se jer se nisu mogli čuti. Njihov razgovor sveo se na nekoliko fraza: »Hrana je dobra... sviđa mi se restoran... prozori su mi bili zamagljeni... da se to nije dogodilo nikad te ne bih upoznao.«

Nju su rijetko pozivali na večeru. Muškarci koje je upoznala na fakultetu odveli bi je na pizzu i pivo, a pred njom bi prebrojali novac. U restoran bi došli neuredni i neobrijani, u odjeći koju su nosili na predavanjima. A Todd je odjenuo čistu košulju, došao je po nju, zajedno su se odvezli u restoran, bio je galantan, točio joj je vino i trudio se da joj bude ugodno. Sjedili su za stolom, a ona je uživala u njegovoj opuštenosti i samouvjerenosti. Svidjela joj se njegova kućna navika da nož obriše o kruh, kad je dao svoju kreditnu karticu ne pogledavši račun.

Kad su opet sjeli u njegov kamionet, odvezao ju je do svog gradilišta u Bucktownu, građevine iz devetnaestog stoljeća sa sobama za iznajmljivanje koju je preuređivao u obiteljsku kuću. Primio ju je ispod ruke kad su pošli po šljunčanoj stazi.

»A sada polako. Pazi kamo hodaš.«

To je bila vrlo ružna kuća od trošnih cigli u neogotičkom stilu, oljuštene boje i uskih prozora, a zbog šiljastih zabata kao da je zlokobno stremila uvis - napadna nepravilnost u ulici četvrtastih, potpuno obnovljenih građevina. Umjesto trijema stajale su ljestve po kojima su se trebali uspeti, a u predvorju je ležao golemi luster. U dnevnom boravku, nadsvođenoj prostoriji s previsokim stropom, hrpe šute i žice koje su virile iz zidova.

»Tu je bio zid«, rekao je i pokazao rukom. »Ondje se vide tragovi.«

Pogledala je pod s kojeg su izvađeni parketi.

»Kad su je preuredili za iznajmljivanje, podigli su mnoge zidove. A sada je vraćen izvorni izgled. Već možeš vidjeti kako će biti uređena.«

Ona nije mogla zamisliti kako će kuća izgledati nakon radova. Osim toga nije bilo struje, samo blijedo svjetlo uličnih svjetiljki. On je upalio svijeću, koju je s nekoliko kapi rastopljenog voska pričvrstio na tanjuriću. Htio joj je pokazati cijelu kuću, pa su sa svijećom u ruci obišli prazne prostorije - nedovršenu kuhinju, davno pregrađen salon, nedefinirane sobe omeđene ostacima zidova. Na katu se odmah vidjelo da je to bila kuća sa sobama za iznajmljivanje. Zasuni na vratima spavaćih soba i raznobojni zidovi. Tu je zaudarala plijesan,

zbog škripanja starih parketa bilo je sablasno, a na svjetlosti svijeće njihove treperave sjene na zidovima i stropovima doimale su se kao duhovi.

»Ovo nije restauracijski zahvat«, rekao je. »Kuća će biti potpuno preuređena i modernizirana. Hrastovi parketi, vrata od punog drva, dvostruki prozori... To će biti kuća koju će svi poželjeti, stara, jedinstvena kuća, ali solidne građe i moderno opremljena.«

Rekao je da sve radove osobno obavlja, da je uz rad svladao zanate. To je izabrao umjesto studiranja, posudio je novac i sada živi od kredita i optimizma. Kad je u jednoj spavaćoj sobi zamijetila vreću za spavanje, a u kupaoni britvu i pjenu za brijanje, shvatila je da je sve uložio u tu kuću.

»Pa, kako ti se čini?« upitao je kad su se spustili u prizemlje.

»Voljela bih je pogledati kad bude gotova«, rekla je.

Nasmijao se. »Misliš da sam sišao s uma.«

»Vrlo ambiciozno«, mirno je rekla.

»Zadivit ćeš se«, rekao je.

* * *

Kad ga je čula kako ulazi u stan, baršunasti suton prekrpio je jezero i nebo. Isključila je stropno svjetlo kako bi se podne svjetiljke stopile s mekim sutonom, skinula pregaču i liznula prste da zagladi kosu na sljepoočicama, priželjkujući susret s njim i osluškujući njegovo kretanje u predsoblju. On se igrao s psom, okačio je jaknu i ispraznio džepove u mjedenu pliticu na stoliću. Kratka tišina dok je pregledavao poštu. Ona je na pladnju aranžirala dimljenu pastrvu i slane kekse.

On je krupan muškarac svijetle kose, sivih očiju, prepun životne snage. Kad Todd Gilbert uđe u prostoriju svi se trgnu. To bi bio njezin odgovor ako bi je upitali što joj se na njemu najviše sviđa. I da je može nasmijati kad želi, da za razliku od mnogih muškaraca koje poznaje može istodobno obavljati razne poslove, na primjer zatvoriti kopču na njezinoj ogrlici ili pokazati joj kako se koristi somelierski vadičep dok razgovara na mobitelu.

U prolazu poljubio ju je u čelo, a zatim je iz kuhinjskog ormarića uzeo čaše za koktele. »Dobro izgleda«, rekao je. »Što je to?« Govorio je o mesu obloženom tijestom zlatne boje u limu za pečenje, koje je izvađeno iz pećnice.

»Govedina Wellington. Pripremala sam je i ranije, sjećaš li se? Svidjela ti se.«

Njegov je zadatak da pripravi martini. Dok je miješala marinadu za povrće, čula je zveckanje kockica leda i osjetila oštar miris limuna koje je rezao nožem. On se sudara s njom, ruši predmete, smeta joj, ali njoj se sviđa kad je pored nje, umiruje ju njegov krupan stas. Ona udiše njegov miris, upija toplinu njegova tijela. On je muškarac koji je uvijek topao, a njoj je gotovo uvijek hladno i to osjeća na animalnoj razini.

Stavio je martini pred nju na radnu plohu. Uzeo je čašu i pastrvu pa je pošao u dnevni boravak, raskomotio se i otvorio novine koje je ona uredno složila i ostavila za njega na stoliću za kavu. Ona je stavila mahune i mrkvicu u posude za kuhanje na pari i otpila prvi gutljaj martinija. Votka je odmah prostrujala kroz krv i udove, a ona to obožava. On je s kauča pričao o događajima tog dana: narednoj Olimpijadi, porastu kamatnih stopa, vremenskoj prognozi. Kad je pojeo pastrvu i ispio martini, ustao je i otvorio bocu vina, a ona je narezala govedinu na debele kriške. Tanjure su stavili na stol pa su gledali zalazak sunca.

»Kako si provela dan?« upitao je. S vilicom je zgrabio meso.

»Vidjela sam Bergmanicu«, rekla je.

»Bergmanica. Što ti je rekla?« On je mirno žvakao govedinu ne podižući pogled s tanjura.

»Rekla je da su prošle tri godine otkad je snimila reklamu za desert. Mislim da je odgovornost htjela dijelom svaliti na mene.«

On njezine pacijente zna po nadimcima koje mu je rekla. Oni dolaze i odlaze dok je on na poslu te ih nikad nije sreo, ali ona ga redovito izvještava pa ima dojam da ih dobro poznaje. Za nju tu nema nikakve opasnosti jer mu nije odala njihova prava imena. Bergmanica je šifra za glumicu bez posla koja je već zaboravila zadnji angažman, slavnu reklamu za desert.

»Dakle, sada si ti kriva«, rekao je.

»Ona smatra da odbija ljude zato što je očajna, pa bi htjela znati zbog čega joj nisam pomogla. Dovraga. Na tome tjednima radimo.«

»Ne shvaćam kako to možeš podnijeti«, rekao je.

»Shvatio bi kad bi je upoznao. Ona je prgava, borbene naravi. Nikad neće odustati, pa će se na kraju nešto promijeniti u njezinom životu.«

»Ja ne bih imao strpljenja.«

»Imao bi ako bi se brinuo za njih. Znaš da su za mene pacijenti kao moja djeca.«

On se natmurio, a ona je shvatila da su ga surogatna djeca podsjetila na djecu koju nije imao. Stoga je opet je pričala o Bergmanici: »Zabrinula sam se za nju. To je jedan od onih slučajeva u kojem ona neće povratiti samopouzdanje ako ne dobije angažman, a nitko je neće angažirati zato što nema samopouzdanja. Dakle, ne znam mogu li joj ikako pomoći. Katkad pomislim da bih trebala najuriti samu sebe kao njezinu terapeutkinju.«

»Zašto ne odustaneš?« upitao je. »Ako niste ništa postigle.«

»Pa, ipak smo *nešto* postigle. Rekla sam ti da je bar shvatila da je to sama sebi učinila.«

»Govedina je izvrsna«, rekao je. »Kako si uspjela staviti meso u tijesto?«

Kao da se radi o brodu u boci, ali ona zna da se on ne šali. On je muškarac koji podiže zidove i kopa temelje, a vrlo je priprost kad je riječ o kuhanju.

»Obložila sam ga«, rekla je. »Kao izolaciju oko cijevi.«

Ali on je samo zurio kao da nije čuo odgovor.

Njegove bi misli uvijek odlutale, a njoj se čini da je u zadnje vrijeme češće odsutan duhom. Čas je tu, a čas ga nema, odnijele su ga vlastite misli, nagađanja, brige, tko zna. Možda je u sebi brojio unatrag od sto ili je nabrajao imena predsjednika. Ona ne može utjecati na njegovo raspoloženje. Neko vrijeme bio je dobro raspoložen, kao nekad, pa je pomislila da je njegova depresija stvar prošlosti. A jednom se pobojala da će uvijek biti depresivan. To je dugo potrajalo, pa ga ni Freud nije mogao oraspoločiti. Freud kao štene i njegovo glupiranje, bio je bolji od dvorske lude.

On se uvijek mogao pretvarati kad bi priredili zabavu, točio je piće, bio ugodan domaćin i svi su se dobro zabavljali. Todd se sviđao ženama jer je domišljat i otvoren.

Rosalie, opet si pila s izvora mladosti. Deidre, tako si slatka da bih te mogao pojesti. I muškarcima je ugađao, strpljivo ih je slušao kako govore o sebi i nasmijavao ih oponašanjima: karipski naturopat (Previše si nervozan u razgovoru... moraš usporiti, polako), automehaničar s Jamajke (Kola žele tri nove gume... digni tu haubu, čovječe).

Sada mu je sigurno bolje, živnuo je, smije se i kad su sami, bezbrižan je i opušten, nije zabrinut, kao nekad, kao u mladosti, iako ne čitaju novine goli u krevetu, ne gledaju utakmicu i iz iste zdjele jedu kukuruzne pahuljice, kad je kutija mlijeka stajala na krevetu, a šećer iz vrećice rasuo po plahtama. Tada su imali slobodu da se počnu upoznavati, radovali su se otvorenoj budućnost, sva vrata bila su još uvijek otvorena, a obećanja je tek trebalo ispuniti.

»Reci o čemu razmišljaš«, kazala je.

On je žmirnuo i nasmiješio se. »Ovo je izvrsno«, rekao je. Uzeo je napola praznu bocu i natočio vino u čaše. »Sviđa li ti se vino?«

On voli razgovarati o vinima. Piće uz večeru katkad je glavna tema razgovora. Ali sada nije pričekao odgovor. Lupnuo je dlanom po čelu i rekao: »Zaboravio sam ti reći. Ovaj vikend idemo na pecanje, doći će i neki frendovi.«

»Pecanje«, rekla je.

On je pojeo dvije kriške mesa i kruhom upio sok. »Odlazimo u petak nakon posla. Povratak u nedjelju.«

Todd ne ide na pecanje, a koliko je njoj poznato ne idu ni njegovi frendovi. Ona je odmah shvatila - bila je potpuno sigurna - da je »pecanje« eufemizam.

»Hoćeš li poći?« upitala je.

»Razmišljam o tome.«

Ona je brzo pojela večeru. Svjesna je da on katkad može izgubiti strpljenje zbog njezine navike da jede u malim zalogajima koje nesažvakane drži u ustima. Progutala je nesažvakani komadić mesa, koji joj je zapeo u grlu te se zagrcnula. On je galantno ustao, lupnuo je po leđima, a ona je ispljunula zalogaj i duboko udahнула. Taj odgrizak koji je bio uzrok problema, konačno joj je pao na dlan. Ona ga je stavila na rub tanjura, ne pogledavši ga.

»Reci mi kad se odlučiš«, rekla je. Ubrusom je obrisala oči. »Ako odeš, mogla bih oprati tepihe. I skuhati marmeladu.«

Ona nije namjeravala ni prati ni kuhati, to je rekla bez razmišljanja. On joj nikad nije lagao, a za nju to je bila svojevrsna vrlina jer nije uljepšavao priče o sebi detaljima po kojima bi znala da laže. Taj problem nema nikakve veze s njegovom rječitošću. Problem je da on nikad nije odsutan preko vikenda, da prvi put ne bi bio tu preko vikenda.

»Hej«, rekao je. »Donio sam ti poklon.«

Izašao je iz sobe te se vratio s paketom - plosnatim kvadrom veličine knjige, omotan u smeđi papir i učvršćen ljepljivom vrpcom. Stavio ga je na stol pored njezina tanjura i sjeo za stol. On joj često donosi poklone i njoj se sviđa ta njegova navika, ali ne sviđa joj se kad se s poklonima želi dodvoriti.

»Koja je prigoda?« upitala je.

»Tek tako.«

On se nasmiješio, ali u zraku se osjećala napetost. Po sobi bi trebali letjeti predmeti, glave bi se trebale okretati na sve strane. Uzela je zavežljaj koji je bio vrlo lagan. Traka se odmah odlijepila, pa je iz kartonskog omota izvadila lijepu malu sliku, original u indijskom Rajput stilu. Na slici je plavom i zelenom bojom bila prikazana žena u dugoj haljini kako stoji u ograđenom vrtu. Okružena paunima i gazelama, urešena zlatnim nakitom fine izrade, nju ne muče materijalne brige ni svjetovni problemi. Nad njezinom glavom zaštitnički su se spuštale razlistane grane, a trava pod njezinom nogama je prostrani zeleni tepih. Zajedno su proučavali prizor, razgovarali o njezinim obojenim rukama, maloj bijeloj košarici i ljupkom stasu koji se nazirao ispod prozirne haljine. Dok su gledali profinjene detalje i obojene plohe, njihov je život opet bio normalan. Dobro je izabrao poklon za nju. Osjećaj ga nije prevario.

Prije spavanja je pospremila stol i oprala suđe. On je upitao treba li joj pomoći, premda su oboje znali da je najbolje ako njoj prepusti pospremanje, a on izvede psa u šetnju. Ne radi se o tome da je ona opsjednuta čistoćom. Njezini standardi nisu kruti, ali kad pereš lim za pečenje onda ne smije nakon pranja biti mastan i ne smiješ krpom za suđe obrisati masnoću jer ćeš s njom obrisati kristalne čaše. To je razumno. On nije nemaran kad je riječ o gradnji. Kad ugrađuje policu, on je neće nakositi i s nje predmeti neće pasti na pod i razbiti se. On je pažljiv i savjestan, kad ga promatraš dok radi nikad ne bi rekao da je perfekcionista niti bi mu zamjerio na traljivosti. Ona po naravi nije zajedljiva. Poznato je da je u određenim okolnostima golema snaga uzrok epohalnih neuspjeha. On nema strpljenja za kućanske poslove zato što se njegova neiscrpna energija ne može prilagoditi razmjerima tog posla. To se vidi kad uđe u sobu, kad zauzme ograničen prostor, kad glasno govori i maše rukama. On je muškarac kojem nije mjesto u kući nego na gradilištu, a ondje je njegova veličina korisna. Kod kuće njemu je najbolje kad spava uz nju, kad ispruži krupno tijelo, a njegova energija miruje u svojevrsnoj spokojnoj odsutnosti.

Ona hoda po svojim krasnim sobama, navlači zastore, namješta jastuke, izravnavala slike, skuplja vlasi s tepiha i stvara okružje u kojem se ujutro želi probuditi. Njoj je bitno da na početku novog dana sve bude uredno i na svom mjestu. U spavaćoj sobi odgrnula je pokrivače, pripremila njegovu pidžamu i spavaćicu za sebe, zagladila je tkaninu i složila rukave i nogavice kako se ne bi doimali kao ispražnjena tijela. A ipak se zbog nečega trgnula - bijela uzica na tamnoj pidžami, svilenkaste vrpce na spavaćici. Izašla je iz sobe i došla na balkon. Puhao je vjetar, u crnoj noći bez mjesečine ništa se nije vidjelo. Stajala je u uzbudljivoj tami, prepustila se osjećaju samoće, uživala u činjenici da je to izvan njezine kontrole, a kad je taj osjećaj minuo vratila se u stan. Ona je sretna jer ima stabilan i siguran život, ona cijeni svakodnevne slobode, bez prohtijeva i komplikacija. Odrekla se braka i djece, sve je još čeka, za sve će biti vremena. Ni za čim nije žalila. Majčinske potrebe zadovoljavala je sa svojim pacijentima, a njezin svakodnevni život je brak kao i svaki drugi. Njezini prijatelji zovu je Jodi Brett, ali najčešće joj se obraćaju gospođo Gilbert. Ona voli to prezime i status, to je njezin pedigree i kratica za opću upotrebu, koja je nadomjestila čudne riječi kao što su *životni partner* ili *bolja polovica*.

* * *

Ujutro, kad je otišao na posao, ona je ustala, odjenula se i izvela psa u šetnju po obali do Mornaričkog doka. Na slabom suncu i izmaglici svjetlucalo je srebrno jezero. Na vjetru s

mora vonjalo je motorno ulje, ribe i trulo drvo. U to doba dana molo se doima kao uspavani div, puls mu je usporen, a dah stišan. Tu su samo susjedi, koji šeću pse i trče, gledaju brodove koji se ljuljuškaju, slušaju pljuskanje vode, promatraju prazne vrtuljke i igrališta, galebove koji poniru u more i love doručak. Kad je pošla prema gradu, nebo dramatično obasjano izlazećim suncem izgledalo je kao vizija iz sna. U Chicago je došla kao studentica prije više od dvadeset godina i odmah se osjećala kao kod kuće. Ona tu živi i tijelom i duhom. Nakon uspavanog gradića bila je oduševljena visokim zgradama, gomilom ljudi, bogatstvom raznolikosti, pa i dramatičnim vremenom. Tu je sazrela, učvrstila svoj identitet, naučila kako uspjeti u privatnom i profesionalnom životu.

Praksu je započela na proljeće odmah nakon diplome. Tada je živjela s Toddom u malom jednosobnom stanu u Lincoln Parku. Prve pacijente je dobila preko sveučilišnih veza, a primala ih je u dnevnom boravku dok je Todd bio na poslu. Već je na studiju odlučila da će njezin pristup biti eklektičan, da će se poslužiti bilo kojom metodom koja najbolje odgovara određenoj situaciji, pa je pažljivo slušala, snove je tumačila po Gestalt metodi i otvoreno osporavala autodestruktivna stajališta i ponašanja. Ljudima je savjetovala neka sebi postavljaju veće zahtjeve i brinu se za svoj život. Ohrabivala ih je i poticala. U prvoj godini naučila se strpljenju i kako se prilagoditi drugima. Njezina najveća prednost je nepatvoreno prijateljstvo - ona voli svoje pacijente, uvažava njihova mišljenja i smiruje ih. Oni su je preporučili drugima, pa je imala sve više pacijenata.

Cijelu godinu dobro joj je išlo, uhodala se i izvještala u poslu, stekla je povjerenje. A onda je jednog dana jedan pacijent, dobar momak koji je bio uspješan u školi i *doimao se* potpuno normalan - zvao se Sebastian - tamna kosa, tamne oči, znatiželjan, otvorena duha, voli postavljati filozofska pitanja (Zbog čega nešto, a ne ništa? Kako možemo išta spoznati?) - taj njezin pacijent, mladi Sebastian, pronađen je mrtav na pločniku ispod balkona svog stana na desetom katu, stana u kojem je živio sa roditeljima. Nije se pojavio na zakazanoj seansi, pa ga je nazvala kod kuće i od njegove majke saznala što se dogodilo. Vijest je došla do nje nakon pet dana.

»Niste vi krivi«, ljubazno je rekla njegova majka. Ali on je skočio s balkona nakon njihove zadnje seanse. Vidjela ga je tog jutra, a nakon dvanaest sati bio je mrtav. O čemu su razgovarali? O malim problemima koje je imao s vidom. Nešto je vidio krajičkom oka, stvari u prolazu koje nisu postojale.

Tada je upisala dodatni studij na Adlerovom učilištu, tada je počela pažljivo birati svoje pacijente.

Prošla je kroz Gateway park, porazgovarala sa susjedom i zaustavila se u *Rom* kafiću da uzme kavu s mlijekom za van. Dok je jela meko kuhano jaje i kruh s maslacem, čitala je novine. Nakon doručka pospremila je suđe, a zatim je uzela dosje prvog pacijenta, pod šifrom sudac, homoseksualnog odvjetnika koji je imao ženu i djecu. Sudac se uklapao u profil njezinih pacijenata. Njegov život je u slijepoj ulici, a on vjeruje ili se nada da će mu psihoterapija pomoći. Zarekao se da će nešto učiniti. A ona može izaći na kraj s njegovim slučajem. Pacijenta bi uzela nakon razmatranja njegova slučaja. One koji su bili autodestruktivni slala je drugima. Na primjer, nije uzimala narkomane, alkoholičare i kockare, odbijala je osobe s poremećajima u prehrani, one kojima je dijagnosticiran bipolarni poremećaj ili šizofrenija, koji su patili od kronične depresije, koji su razmišljali o samoubojstvu ili su se pokušali ubiti. Njima treba davati lijekove ili hospitalizirati.

Ona je primala samo dva pacijenta dnevno, prije ručka. Oni koje je nakon razmatranja uzimala, najčešće su bili neodlučni, izgubljeni ili nesigurni, ljudi koji nisu mogli shvatiti što žele, koji nisu mogli odlučiti što se očekuje od njih, koji nisu znali što im je činiti. Oni mogu biti nemilosrdni prema sebi - internalizirali su stavove bešćutnih roditelja - a istodobno se neodgovorno ili nedolično ponašaju. Sve u svemu, oni ne mogu odrediti svoje prioritete, ne mogu se kontrolirati, zapostavljaju svoje potrebe, a sebe vide kao žrtve.

U gostinskoj spavaćoj sobi, u kojoj prima pacijente, smjestila je pisaći stol, ormar za spise i dvije fotelje okrenute jedna prema drugoj na antiknom ćilimu. Između fotelja je niski stolić na kojem drži notes i olovku, kutiju papirnih rupčića, bocu vode i dvije čaše. Sudac je kao i uvijek u tamnom odijelu, crne cipele i čarape sa šarenim kockastim uzorkom, koje pokazuje kad sjedne i prekriži noge. On ima trideset osam godina, dugo lice i senzualne oči i usne. Kad je sjela nasuprot njemu upitala je kako mu je bilo nakon zadnje seanse, prije tjedan dana. On je govorio da je bio u baru za homoseksualce i što mu se dogodilo u uličici iza bara. Podrobno je pričao, možda ju je htio sablazniti, ali to neće uspjeti pričom o dobrovoljnom seksu između odraslih osoba. Uostalom, to nije prvi put da je tom pričom iskušavao njezino strpljenje. On brzo govori, nasumce mijenja temu, iznova proživljava događaje, trudi se da je zainteresira.

»Hlače su mi bile spuštene, zamislite da je netko, o Bože kako je smeće zaudaralo. Usredotočio sam se na to, na smeće, kako bih usporio, *nešto* sam morao učiniti. On je u baru buljio u mene. Već sam ga vidio, ali nisam pomislio, u tom baru nisam bio cijelu vječnost.«

Dok je pripovijedao prepredeno ju je promatrao, oči su mu blistale, oblizivao se. On bi volio da se ona nasmije i kaže mu da je zločest, ti si pravi zločko, ali njezin posao nije popunjavanje praznine u razgovoru ni opravdavanje ponašanja. On je čekao, ali ona je šutjela, pa se meškoltio i gledao u svoje ruke. »Dobro«, rekao je. »Žao mi je. Zaista. Jako mi je žao. To nisam smio učiniti.« Te riječi ne može izgovoriti svojoj ženi, pa ih je izrekao terapeutkinji.

U njegovom slučaju nakon poricanja slijedi udovoljavanje sebi, a zatim slijedi novi period poricanja. Na fazu poricanja ukazuju izjave kao što su »volim svoju obitelj i ne želim im nauditi«. Krivnja je nepatvorena, ali on se ne može odreći homoseksualnih avantura, kao što ne može odbaciti sigurnosti i udobnosti kućnog života. Obje strane su mu potrebne kako bi zadovoljio svoje potrebe i oboje je bitno za njegov osjećaj identiteta. Sebi govori da je njegov interes za muškarce prolazna faza i ne shvaća da su apstinencija i osjećaj krivnje način na koji puni svoje baterije kako bi se nesputano predao uzbuđenju. Kao i mnoge varalice, on voli dramatizirati svoj život. Nije ni svjestan svog glumatanja.

»Vi presudite«, rekla mu je. Ali on je jako daleko od iskrenosti i otvaranja.

Srijeda je dan za varalice. Druga pacijentica je gospođa Piggy, bucmasta prepredena djevojka pjegavih ruku, koja misli da zbog ljubavnika ima dobar apetit i da zbog njega ima dobar brak. Gospođa Piggy kaže da njezin muž ništa ne sluti i da ne bi imao pravo žaliti se ako bi saznao. Nije jasno zbog čega gospođa Piggy ide na psihoterapiju ni što od nje očekuje. Za razliku od suca, nju ne muči savjest i vrlo je pragmatična - ponedjeljkom i četvrtkom popodne između kupnje namirnica i čekanja djece nakon škole.

Gospođa Piggy doima se smirenijom nego sudac, ali Jodi smatra da je taj slučaj zahtjevniji. Njezina tjeskoba skrivena je ispod površine u podzemnim strujama, vrlo rijetko izbija na površinu i uzrokuje probleme. Neće biti lako zaroniti u nju i natjerati je da spozna

sebe. Sudac je kao otvorena knjiga, osjećajan muškarac koji je zaglibio. Na kraju će njegov problem izaći na vidjelo i on će ga ukloniti iz svog života, bez obzira na Jodinu pomoć.

Iako gospođa Piggy misli da njezin muž ništa ne zna, Jodi smatra da je sigurno posumnjao. Ona zna da uvijek postoje određeni znakovi. Na primjer, varalica je redovito odsutan duhom ili obuzet poslom, varalica mrzi ispitivanje, ne može objasniti miris u svojoj kosi ili na odjeći. Taj miris može biti od mirišljavih štapića, rose, trave. Vodice za ispiranje usta. Tko ispire usta na kraju radnog dana prije odlaska kući i spavanja? Pod tušem se mogu ukloniti znakoviti tjelesni mirisi, ali sapun koji varalica koristi u hotelskoj kupališnici neće biti iste vrste kao onaj koji koristi kod kuće. Povrh toga postoje i dobro poznati znakovi: vlasi crvene ili plave kose, mrlje od ruža za usne, zgužvana odjeća, neodložni telefonski pozivi, neočekivani izlasci, tajanstveni tragovi na tijelu... da ne spominjemo neobične predmete - skupi privjesak za ključeve ili bočica losiona nakon brijanja - koji se pojave iz vedra neba, najčešće za Valentinovo.

On se barem potrudio da bude diskretan, ne udvara se njezinim prijateljicama, iako je i to pokušao. Jednom su se družili s parom, upoznali su ih na godišnjem odmoru na Karibima, a prijateljski su se uz koktele i tečaj ronjenja. Oni su prodavali montažne vikendice, a Todd je oduvijek prezirao te građevine. A ipak su se nekoliko zima uzastopce morali nalaziti s tim parom u unaprijed dogovorenim odmaralištima. Ona je posumnjala da se nešto zbiva između Todda i Sheile, ali na to je zaboravila. A onda su jednog dana nestali s bazena, a kad su se vratili izgledali su kao mačke koje su polizale veliku zdjelu s mlijekom. Na to se nije morala osvrnuti, ali Toddove kupaće gaćice bile su malo drugačije namještene, a na njegovim prsima blistala je kapljica nekog gela.

A ipak, nije bilo važno. Jednostavno nije bitno da on uvijek iznova otkriva svoju igru, zato što oboje znaju da je on varalica, on zna da ona zna, a radi se o tome da pod svaku cijenu treba očuvati pretvaranje, taj privid da je sve u redu i da se ništa nije dogodilo. Ako činjenice nisu izbile na vidjelo, ako on govori u prenesenom smislu i neizravno, ako sve glatko teče i prividni mir nije narušen, oni mogu živjeti zajedno. Poznato je da je uspješno proživljen život ispunjen mnogim kompromisima zato što uvažavaš individualne potrebe i mušice bližnjih, a one se ne mogu uvijek povinovati za tuđim zahtjevima ni ograničiti na konzervativne društvene norme. Ljudi žive svoj život punim plućima i zadovoljavaju potrebe na svoj način kad to žele. Oni će pogriješiti, neće razmišljati ni voditi računa o vremenu, skrenut će s puta, steći štetne navike i zastraniti. Ona je to dobro naučila u školi, prostudirala je Alberta Ellisa, utemeljitelja pionirske kognitivno- -biheviorističke paradigme u psihoterapiji. Drugi ne postoje kako bi zadovoljili naše potrebe i ispunili naša očekivanja, oni prema nama neće uvijek biti dobri. Ako to ne shvatimo, u nama će se pojaviti bijes i nezadovoljstvo. Smirenje se postiže kad ljude prihvatimo kakvi jesu i kad gledamo pozitivnu stranu.

Varalice su najčešće uspješni. Ako ne uspiju, ni tada se neće promijeniti zato što se, u pravilu, ljudi ne mogu promijeniti ako nisu snažno motivirani i ne ulože golemi trud. Osnovne crte ličnosti razvijaju se vrlo rano, a s vremenom postaju nepromjenjive, duboko ukorijenjene. Ljudi vrlo rijetko uče na svom iskustvu, još rjeđe razmišljaju o promjeni ponašanja, gledaju probleme drugih, bliskih ljudi, i opet postupaju kao i prije, bez obzira na dobar ili loš ishod. Varalica je uvijek varalica kao što je i optimist uvijek optimist. Optimist je osoba koja će nakon što ga pregazi pijani vozač, nakon što mu amputiraju obje noge i nakon što založi kuću kako bi platio troškove liječenja, reći: »Imao sam sreće. Mogao sam

poginuti.« Za optimistu ta izjava je razumna. A varalici je razumno voditi dvostruki život i biti dvoličan.

Kad kaže da se ljudi ne mijenjaju, ona hoće reći da ne mogu biti bolji. A promjena na gore se podrazumijeva. Život se osvećuje samouvjerenoj osobi. Ona je bila dobra osoba, dobra kao kruh, ali sada to ne može reći za sebe. Jednom je njegov mobitel bacila u jezero, na kojem je bila poruka od neke žene koja ga je zvala »Wolfie«. Tada je njegovo donje rublje prala s šarenom robom. Često bi skrivala njegove stvari da ih ne može pronaći. Ona nije ponosna na te smicalice. Htjela bi misliti da je iznad takvog ponašanja, da ga prihvaća kakav jest, da nije kao one žena koje smatraju da su im njihovi muškarci nešto dužni jer su ih iskreno primile, a svoje prijestupe drže neznatnima u usporedbi sa slobodama koje je on sebi dao.

Kad je ispratila gospođu Piggy, otišla je u gimnastičku dvoranu u prizemlju, dizale je utege i biciklirala 10 kilometara. Zatim je ručala ostatke večere, hladno povrće s majonezom, istuširala se i odjenula za izlazak u grad. Prije odlaska ostavila je poruku za Klaru, koja srijedom čisti stan. Dnevna rutina je melem koji joj bodri duh i čuva njezin život, to je njezina zaštita od egzistencijskog straha koji će te uvijek zaskočiti kad se kolebaš ili patiš, koja te upozorava na golemu prazninu na kojoj sjediš. Biti uposlen je navika srednje klase, to je praktična i dobra navika. Ona uživa baveći se rasporedom za pacijente, vođenjem kućanstva, kad održava tjelesnu kondiciju i njeguje tijelo. Ona voli red i predvidljivost, osjeća se sigurna kad je njezino vrijeme unaprijed isplanirano. Zadovoljna je kad lista rokovnik i provjerava što treba obaviti tog dana: odlazak u kupelj, kod frizerke, liječnički pregled, vježbe Pilatesa. Ona odlazi na gotovo sve sastanke koje organizira njezina profesionalna udruga i pohađa mnoge tečajeve koji je zanimaju. Navečer, kad ne kuha za Todda, odlazi na večeru s prijateljicama. A tu su i dva duga odmora, ljetni i zimski, koje uvijek provodi s Toddom.

Kad se u svom Audiju kupeu sa spuštenim prozorima vozi po gradu, ona upija gradsku buku i vrevu, uživa u gužvi i komešanju svuda naokolo, trgovci, ulični muzičari, ulični štandovi, pa čak i u gomili, sirenama i zakrčenom prometu. Tinejdžerka s balonima pleše na drugoj srani ulice. Muškarac s bijelom pregačom sjedi prekrštenih nogu na stubama restorana. Odnijela je indijsku sliku u radnju za uokvirivanje, uzela turistički vodič, kupila kuhinjsku vagu jer je stara neispravna, na povratku kući svratila je u obližnji *Starbucks* da popije kavu s mlijekom, a ostalo joj je dovoljno vremena da prošeta psa i prokuha povrće i meso za večeru prije nego što je pošla na tečaj ikebane.

2.

On

On voli rano ustati, pa je tijekom godina jutarnju rutinu sveo na minimum. Tušira se hladnom vodom, kako bi se odmah razbudio, a kad se brije koristi samo pjenu i britvicu. Odijeva se u polumraku spavaće sobe u kojoj spavaju Jodi i pas. Jodi katkad otvori oko i kaže: »Imaš čiste košulje«, ili »Hlače su ti izlizane«, a on joj kaže: »Spavaj.« Zatim popije vitaminske tablete i čašu soka od naranče, na brzinu opere zube i trideset minuta nakon ustajanja on je u dizalu, spušta se prema garaži.

Prije sedam sati on sjedi za stolom na zadnjem katu četverokatnice na South Michiganu, kod Roosevelta. Ta zgrada, od cigle i vapnenaca, ravnog krova, s izolacijskim prozorima čeličnih okvira, koji su bili najnoviji model kad ih je ugradio, njegov je prvi veliki restauratorski zahvat, nakon što je deset godina preprodavao kuće i prije mahnite stanogradnje u četvrti South Loop zbog koje su cijene nekretnina naglo pale. Kad ju je kupio, zgrada je bila napuštena, pa je s tri hipoteke i bankovnim kreditom financirao preuređenje ureda, a cijelo vrijeme je radio sa svojim radnicima. Mogao je sam obaviti sve radove, ali ako bi ostao bez novca banka bi mu zaplijenila zgradu. U tom poslu izreka, vrijeme je novac, doslovno je točna zbog obročne otplate kredita, poreza i osiguranja. Za sebe je uzeo skroman stan, u njemu su dva ureda, malo predvorje i kupaona. Njegov ured je u većoj prostoriji s pogledom na ulicu. Namješten je moderno i škrto, ogoljene površine i rebrenice - da je Jodi prepustio uređenje bio bi zakrčen antiknim namještajem i drangulijama.

Prvo je nazvao trgovinu za dostavu hrane. Kao i uvijek, za doručak je naručio dva sendviča sa slaninom i dvije velike kave. Dok je čekao iz ladice je izvadio staru limenku duhana, otvorio poklopac i ispraznio sadržaj na stol: papirići za cigarete, šibice i vrećica s osušenim pupovima i lišćem. Kad je patio od depresije, shvatio je da mu malo trave na prazan želudac pomaže da se oslobodi apatije i lakše prione poslu. Sada je navikao na ceremonijalno motanje marihuane i pripaljivanje smotka, sviđa mu se lagodan i opušten početak radnog dana. Stao je ispred prozora i ispuhivao dim. Ne radi se o tome da potajno puši marihuanu. On jednostavno smatra da tvrtka *TJG Holdings* ne smije zaudarati kao studentska soba.

Nekad je s tog prozora gledao otvoreno nebo, a sada vidi komadić plavetnila između visokih zgrada na drugoj strani ulice. Bolje išta nego ništa, a on ne namjerava rušiti zgrade. Kako bilo, usredotočio se na putnike koji su čekali na autobusnoj stanici. Nekolicina je stajala ispod nadstrešnice pune smeća, iako je jutro bilo vedro i toplo. Sviđa mu se kad može prepoznati lica: momak sa slušalicama na glavi i naprtnjačom, mršavi starac s bejzbol kapom koji neprestano puši, trudnica u sariju i traper jaknom. Gotovo svi su usredotočeni na promet, gledaju kad će doći autobus. Kao i uvijek, dvoje su zakoračili na trotoar pa stoje na cesti kako bi bolje vidjeli. Kad su konačno zamijetili autobus, napetost je popustila, kao da su jedno tijelo i jedan um. Raspršena pastva zbila se u nervozan red i pripremila vozne karte. On je, naravno, mnogo ranije zamijetio autobus. Katkad se uz prozora na četvrtom

katu osjeća kao Bog.

Momak iz trgovine ostavio je doručak na stolu te je uzeo novac, koji je ostavio ispod pritiskivača za papir. Todd mu je kimnuo glavom dok je na telefonu razgovarao s Cliffom Yorkom. On vodi bilješke premda mu neće biti potrebne. S lakoćom pamti imena, datume i brojke, vrijeme i mjesto, pa i telefonske brojeve. Projekt o kojem razgovaraju, stambena zgrada sa šest stanova u Jefferson Parku, napola je dovršena. Riješili su početne probleme - nacrti, dozvole, financiranje - a svi stanovi su ogoljeni. On i Cliff, njegov glavni suradnik, razgovaraju o tlaku u vodovodnim cijevima. Dogovorili su vrijeme sastanka da pregledaju cijevi i konzultiraju se s vodoinstalaterom.

Kad je zagrizao sendvič, zamijetio je da je kruh gnjecav, ali slanina je bila reš pečena. Kad je pojeo oba sendviča i ispio šalicu kave, opet je telefonirao. Sad je nazvao agenta za nekretnine, koji mu je pronašao potencijalnog kupca. To je dobra vijest. Stambena zgrada je privremeni projekt. Ako bude prisiljen, zadržat će je i iznajmiti stanove, ali on je želi prodati i iskoristiti kapital za novi posao, veliku uredsku zgradu, njegovu najveću investiciju.

Stephanie je došla u devet i dvadeset. Ona ne žuri, pa se u njegovom uredu s notesom i spisima pojavila u pola deset. Sjela je na stolicu ispred njegova stola. Stephanie je mladolika, ima trideset pet godina, kuštrave kose koju je svezala u rep. On uvijek pažljivo promatra gdje i kako će se Stephanie smjestiti, hoće li sjesti sučelice njemu pa će vidjeti samo njezino poprsje, ili desno od njega te će prekriziti noge i nalaktiti se na stolu dok zapisuje bilješke. Ispod okrugle ploče stola postavljene na četvrtastu osnovu dovoljno je mjesta za noge, pa ako želi pokazati noge, bez obzira za povod, onda ima sretan dan. Ako nosi traperice, može joj gledati prepone i bedra, a ako je u suknji, onda joj vidi koljena i listove. Ona ne flertuje, ali ne primjećuje ili ne mari ako on gleda kako podiže i spušta noge. Danas nosi traperice, a sjela je podalje od njega, pa se morao zadovoljiti s izbočinama koje su napele srednji gumb na njezinoj bluzi. Visoka je samo metar pedeset, a zbog toga se njezino poprsje doima impresivno.

Donijela je svežanj spisa i listu koju treba pregledati: cijene stropnih ventilatora, internet adrese vrtnih arhitekata, sumnjive fakture. Njega zanima sve što nije puka rutina. On ne bi bio uspješan da je zanemarivao detalje i da nije strogo kontrolirao poslovanje. On je samostalni poduzetnik i njegova zarada nije astronomska, dakle njemu je sve bitno. Pogledao je na sat kako bi joj stavio do znanja da je zamijetio njezino kašnjenje.

»Ništa od Cliffa?« upitao je kad su pregledavali fakture.

»Još ništa.«

»Javi mi čim stigne. Zadnji put je u troškove za materijal uvrstio robu koju mi nabavljamo. O čemu se radilo?«

»Pločice za kupaonu.«

»Točno. Pločice za kupaonu. I žbuka. Naplatio mi je vražju žbuku.«

Ona je pregledala ponude za zahodske školjke te mu je dala brošure. »Modeli sa slabijim protokom vode su jeftiniji od dvostrukog ispiranja, ali nisu pouzdani«, rekla je.

»Što ne valja kod njih?«

»Ne ispiru uvijek.«

»Moraju ispirati.«

»Katkad sklopka zapne.«

»Cliff ih je već instalirao.«

»Ne možete riskirati«, rekla je. »Ne u stanovima za iznajmljivanje. Trebali biste pogledati školjke s dvostrukim ispiranjem.«

On se namrštio i upitao: »Pošto?«

»Nije strašno. Pouzdan model dobijete za petsto.«

»Znači tri tisuće za vražje zahodske školjke. Mogli bismo otići u trgovački centar i kupiti školjke za pedeset dolara po komadu.«

»Mogli biste, ali nećete.«

»Što još?« upitao je.

»Trebali biste razmisliti o hladnjacima i štednjacima. Za dostavu je potrebno određeno vrijeme.«

»Nabavi mi ponude. Ako sve uzmemo od istog dostavljača, mogli bismo dobiti popust.«

»Kako ću znati dimenzije?«

»Pogledaj nacрте.«

»Nemam nacрте. Odnijeli ste ih kući.«

»Uzmi nacрте od Carol u Vanderburghu. Stanovi nisu istih dimenzija.«

Kad je pokupila papire i na odlasku mu pokazala stražnjicu, on je neko vrijeme sjedio za stolom i osluškivao šumove iz njezina ureda. On istodobno o svemu razmišlja, u jednom mahu zahvaća cijeli svijet, kao da je igralište za bejzbol, a on trči da postigne zgoditak, juri naokolo i cijelo vrijeme drži lopticu na oku. Sada može uživati u neprestanom iščekivanju, riziku kojem se izlaže u svakoj maloj odluci, napetosti zbog zatrpanosti poslom, stresu jer je sve uložio u sadašnji posao. Tjeskoba koju osjeća na određeni način ga uravnotežuje, zbog nje živi punim plućima i aktivan je. To je tjeskoba pomiješana s iščekivanjem, interes za naredni korak, ulog u neposrednu budućnost. To je njegovo pogonsko gorivo u radnom danu.

Kad je bio depresivan, izgubio je taj potisak. Ustvari, taj gubitak je bio uzrok njegova duševnog stanja. To je bilo bezlično i monotono vrijeme, uvijek isto, iz minute u minutu, iz dana u dan. On nije ništa znao o porazu ili jalovosti, kako su ga drugi tada vidjeli. On jednostavno nije bio prisutan, nije ga bilo, bio je prazan.

Pogledao je na sat i nazvao. Uživao je slušajući pospani glas, njegove žlijezde se bude.

»Još si u krevetu.«

»Aha.«

»Ne ideš na predavanje?«

»Još ne idem.«

»Razmažena si.«

»Nadam se.«

»Što imaš na sebi?«

»Što misliš?«

»Gola kao od majke rođena.«

»Zbog čega me pitaš?«

»Što misliš zbog čega te pitam?«

»Ovo je službeno?«

»Neslužbeno.«

»To želim napismeno.«

Neko vrijeme su se zezali. Zamislio ju je kako leži na zgužvanim plahtama u tijesnoj sobi u North Claremontu, u kojem je s cimericama unajmila stan. Jednom je bio ondje, na početku kad još nije detaljno upoznao njezino tijelo. Nakon toga, u kuhinji, cimerice su se okupile i glasno postavljale pitanja - o njegovim godinama i njegovoj ženi, naravno. Nakon toga sastajali su se u hotelu *Crowne Plaza* na Madison aveniji, u kojem je osoblje uvijek diskretno i uljudno.

Dok su razgovarali, preplavili su ga osjećaji na koje se još uvijek nije priviknuo, pa se upitao da li je to zaista on, Todd Gilbert, ili neki muškarac koji je okupirao tijelo Todda Gilberta tijekom mjeseci kad je bio odsutan duhom. Oni se ne poznaju dugo, a u kratkom razdoblju ona je vratila život u njega. To joj duguje, dar života, otkrio je osjećaje koji ga čine čovjekom - ne samo ljubav nego i pohlepa, požuda, čežnja... cijeli uzburkan i nemiran spektar. Čak je i njegova nestrpljivost dar, nestrpljenje zato što želi biti s njom, koje ga prati cijeli dan. I njegova ljubomora je dar. On zna da ona ima pravo na mlađeg ljubavnika i strahuje da je samo stvar vremena kad će se toga dosjetiti. To je vrlo bolno, ali sada je opet u zemlji živih ljudi.

Ljubomora je njemu nova, on je navikao da sa ženama bude samouvjeren. Jodi kaže da je samouvjeren zbog toga što je razmažen sin jedinac, njegova majka je bila medicinska sestra i imala je skraćeno radno vrijeme, iako nisu imali novca, kako bi mogla biti kod kuće i paziti na njega - na taj način htjela mu je nadomjestiti oca, koji je bio fizički radnik i pijanac. Već u srednjoj školi se skrbio za majku te je naučio kako zaraditi novac i biti odgovoran. Zbog toga je hvaljen, ne samo od majke nego i od njezinih prijateljica, svojih nastavnika i djevojaka koje je upoznao. Žene ga vole. Vole ga zato što on zna kako skrbiti o njima. Skrbio je za Natashu, ali s njom je imao problem. Zbog nje je postao svjestan svog tijela koje stari i vitalnosti koju je počeo gubiti. Ona mu nije ništa rekla ni učinila, samo je bila mlada, poželjna i nezasitna.

Još uvijek je telefonirao kad je Stephanie ušla s čekovima koje treba potpisati. Hodao je po sobi i zatim stao uz prozor. Ona je odložila čekove na stol i čekala. On zna da Stephanie dobro zna za njegovu vezu s Natashom, zbog toga što je jednom došla u ured, a ponašala se kao da će ga živog pojesti. To je rekla Stephanie. Kako tajnica može na taj način razgovarati sa šefom? A nakon toga Stephanie je namjerno ulazila kad su razgovarali preko telefona. Morao je naglo prekinuti razgovor, kao i sad. Ona u ruci drži kemijsku i upire u njega kao da se mačuju.

Prije odlaska iz ureda nazvao je Jodi i rekao da neće doći kući na večeru. Nazvao je iz pristojnosti, ona zna da se večeras nalazi s Deanom. Ali on joj voli pokazati da razmišlja o njoj. On je sretan i to nikad ne zaboravlja. Ona je još uvijek vrlo zgodna, vitka, tamne kose i premda je uvijek kod kuće, ona shvaća da on ne može svake večeri sjediti s njom u stanu.

Neki njegovi prijatelji moraju svake večeri biti kod kuće. A neki ne smiju ni na pivo nakon posla. Srećom, on ima mnogo prijatelja, druži se gotovo sa svim poslovnim partnerima, a mnogi su neoženjeni ili razvedeni, pa uvijek ima društvo za piće. Međutim, njemu nije teško da večer provede kod kuće.

On i Dean Kovacs druguju od srednje škole. Dean je njegov najstariji prijatelj, jedini koji je poznao njegova oca. Kad o svom ocu govori kao o zlobnom starom seronji, Dean točno zna o čemu govori. Dean je član njegove obitelji, kao da mu je brat. Ali, on je Natashin otac, a to bi mogao biti problem. A možda ne bi. Ne zna kako će Dean reagirati kad sazna za njihovu vezu. Sigurno će biti potresen, a možda se navikne? Tko zna? Možda će se zajedno smijati - Deana bi mogao zvati »tata« ili »stari«, a Dean će mu reći neka ga ne zabjava. Ima devedeset postotnu šansu da će sve biti u redu. Uostalom, on ne mora to priopćiti Deanu. To treba Natasha učiniti. Ona će mu reći kad ocijeni da je pravo vrijeme. To je njihov dogovor.

Dan je bio ugodan, na ulici vrelina i prljavština isparavaju iz pločnika kao parfem. On voli svaki centimetar grada, voli njegovu grubost, težinu masivnih građevina, a još više voli njegovu snagu i energiju, vjeru u poslovanje, bujanje znakova *Na prodaju* i pionirski duh novih mogućnosti. Dok je hodao niz tri ulice južno prema privatnom parkiralištu na kojem je njegov auto, razmišljao je kako je presretan što sad živi tu, na ovom mjestu, u ovom vremenu.

Umjesto da je krenuo ravno prema Jefferson Parku, skrenuo je na zapad po Rooseveltovoj i parkirao ispred trgovačkog centra *Home Depot*. U toj trgovini proveo je, sve u svemu, nekoliko mjeseci svog života. On se brine za interijere, ima mišljenje o podovima i rasvjeti. Zbroj svih detalja odlučuje o uspjehu ili neuspjehu projekta. Cliff će vrlo rado kupiti boju, pločice, tepihe, elemente za kuhinju i kupaonu, i dodati svojih deset posto, ali Cliff nije s njim kad potencijalni kupac odustane zato što mu se ne sviđa boja ili lak, a bez obzira na ishod Cliffova zarada je zajamčena.

Izašao je iz trgovine, a ništa nije kupio. Odvezao se na zaobilaznicu, spustio prozor, u autu je svirala pjesma *Nevermind*. On jedino pjeva u autu, jer zbog vjetra u ušima i brujanja motora ništa ne čuje. On zna riječi svih pjesama te je pjevao na sav glas kad je ubrzao. Album je snimljen prije dvadeset godina, kad je bio samouvjeren mladić, zaljubljen u svoje sposobnosti i mogućnosti. Jodi je upoznao one godine kad je Nirvana s vrha top-lista istisnula Michaela Jacksona, pa je sada svaka pjesma njemu svojevrsni vremenski stroj, vraća mu zvučnu snagu njegove ljubavi.

Nju je prvi put ugledao na State Streetu, sudarili su se i blokirali obje prometne trake, promet je stajao, svi su trubili, ljudi su se okupili, kiša je pljuštala, mokra kosa slijepljena na njezinom licu, u mokroj majici doimala se nagom iznad pojasa. Iako je imala fantastične grudi - male ali savršene, a bradavice su se ukrutile kao šiljci na pljusk - zapanjilo ga je njezino držanje, njezina smirenost i opuštenost, njezina plemenitost i uzvišenost. Ni prije ni poslije nije upoznao ženu koja je po rafinmanu ravna Jodi.

Na gradilištu je zatekao Cliffa kako puši u prašnjavom kombinezonu s remenom za alat oko pojasa. Cliff je zdepast muškarac koji sporo govori i ostavlja dojam kao da je ukopan u mjestu. On i Todd su vršnjaci, a zbog neurednih prosijedih brkova doima se deset godina stariji. Kad je vodoinstalater parkirao kombi, njih trojica ušli su u zgradu da obidu stanove. Razgovarali su o cijevima i odvodima, važnim stvarima ako se zoveš Todd Jeremy Gilbert, vlasnik tvrtke *TJG Holding* i grčaš u kreditima. Zgrada je bila u ruševnom stanju kad

ju je kupio. Morao je istjerati stanare, u tome nije uživao, a tek su je počeli preuređivati. Radnici koje su sreli u obilasku, čupali su stare električne instalacije i postavljali nove grede, međutim Todd nije bio zadovoljan njihovom učinkovitošću. S Cliffom radi već dvadeset godina, a ipak treba nadgledati radove. Njegovi izdaci - ono što plaća svaki dan kako bi bio vlasnik te nekretnine i skinuo banku i općinu s vrata - dovoljni su za jednogodišnju prehranu afričkog sela.

Kad se vozio natrag u grad, nazvao je Natashu u nadi da će zajedno ručati, ali ona je jela sendvič.

»Jedeš sendvič dok razgovaraš sa mnom?«

»Odmotavam ga i sada ću zagristi.«

»Sačuvaj ga. Pođimo u restoran *Franceska's*«

»Ne mogu. Moram na predavanje.«

»Hoćemo li se naći nakon posla?«

»Čuvam bebu od četiri do sedam.«

»Doći su kod tebe.«

»To nije dobra ideja.«

»Znaš da sam kasnije zauzet.«

»Možemo sutra ručati zajedno.«

»Znači da te danas neću vidjeti.«

»Hoćeš li preživjeti?«

»Kakav sendvič si uzela?«

»Od raženog kruha sa salamom. Kod *Manny'sa*. S više senfa.«

»Negdje sjediš?«

»Rekla sam ti. Moram na predavanje.«

»Sad ideš na predavanje?«

»Hodam na sjever po Morganu. Sad sam prošla pored knjižare. Zakasnit ću ako me budeš zadržavao na telefonu.«

»Reci mi što imaš na sebi.«

Ona se pretvara da je gnjavi, ali on zna da joj se to sviđa. Ona voli profinjenu pažnju i erotske insinacije. Zamislio ju je s naprtnjačom na leđima, remenje joj se urezalo u ramena, kako savršenim zubima grize kruh i salamu. Ona je na zadnjoj godini studija, na proljeće će diplomirati povijest umjetnosti. Nije razmišljala o karijeri, želi se udati i osnovati obitelj. S tim u vezi rekla mu je da bi on bio savršen otac. Njemu su godile te riječi, da ga neće ostaviti zbog mlađeg muškarca, ali nije razmišljao o budućnosti. A sebi je priznao da je njegova veza s Natashom posebna, to nije samo seks. Za njega seks je svojevrсни sport, oblik rekreacije koji te ne ometa u svakodnevnom životu i zbog njega ne gubiš živce. Međutim, ova veza je kaotična, zahtjevnа, zarazna, zbog nje je tjeskoban. Katkad se zarekne da će prekinuti vezu, ali najčešće se osjeća kao utopljenik koji se zaljubio u uzburkano more.

Zajednički vikend je njezina ideja. Ona je pronašla seoski motel na rijeci Fox,

sedamdeset kvadratnih kilometara šume, ugrijani bazen i francuski kuhar, ona je rezervirala sobu i nagovorila ga da pođu. Nakon doručka mogu se vratiti u krevet i zajedno istuširati prije večere. Šetat će po šumi i voditi ljubav na suncem obasjanim proplancima. Za razliku od njihovih ustaljenih obroka na brzinu, u potaji, mogli bi polako utažiti glad - i tako dalje i tako dalje.

»Možda bi radije ostao kod kuće s Jodi?« upitala je.

On ne želi da ona upliće Jodi u njihovu vezu. Njegov život s Jodi je područje potpuno odvojeno od njih, paralelan univerzum u kojem sve teče glatko i tako će biti, u kojem se godine bez osjećaja krivnje nižu u ljupkoj prošlosti i lagodnoj budućnosti. Jednom je pogriješio kad je Natashi rekao da je Jodi u krevetu hladna kao led. Nije htio oblatiti Jodi nego udovoljiti Natashi. On je velikodušan muškarac koji u toplom zagrljaju prihvaća sve nesavršenosti, napose kad se radi o ženama. On uvijek prihvaća osobe kakve jesu i surađuje s njima. Osobe kao Jodi. Osobe kao Natasha.

Kod Jodi mora trpjeti činjenicu da je natprosječno obrazovana. Nema samo diplomu, koju će i Natasha imati, nego i doktorat i dva magisterija. Ne smeta mu njezina pamet, njemu idu na živce momci koji ga zafrkavaju i govore da nije dorastao Jodi. Ne radi se o tome da je ikad vjerovao da je visoko obrazovanje vrijednost po sebi. Školovati se znači imati moć, a ako ne ideš u školu onda ćeš zacijelo raditi u *McDonald'su*. U Americi je novac najveća svetinja, a ne obrazovanje.

Ručao je u britanskom pubu i odupro se iskušenju da naruči pivo. Kad se vratio u ured, Stephanie mu je uručila cjenik koji je tražio i popis poziva na koje treba odgovoriti. Ispružio se na kauču da telefonira i nakon toga je odrijemao. Probudio se u pola pet te je pošao u teretanu.

Vježbanje je nova navika. Isprva mu je pomoglo u borbi protiv depresije jer mu je liječnik rekao da tijekom vježbanja tijelo luči endorfine, prirodne analgetike. Na početku nije osjećao endorfine, s mukom je zaobilazio barove na putu do teretane, ali promjena je nastupila kad je upoznao Natashu. Sad ima trenera, diže utege umjesto da vježba na stroju, počeo je nositi znojnike i trenirku s kapuljačom.

Nakon što je više od sata vježbao, bio je pun energije i jebežljiv. Kad se istuširao i obrisao, omotao se ručnikom i nazvao Natashu, premda je u svlačionici gužva i nije moguće voditi privatni razgovor. Ustvari, on mora kontrolirati čak i svoje misli jer ne bi htio da mu se ukruti u prostoriji punoj golih muškaraca.

Ona je tri puta rekla halo prije nego što je progovorio.

»Ti si neki pervertit?« upitala je.

»Točno, to sam ja«, rekao je.

»Znaš da na zaslону vidim tvoje ime i broj mobitela.«

Odlučio je da će je drugi put nazvati s govornice.

* * *

Kad je ušao u bar *Drake* hotela, nakon što je ključ Porschea dao vrataru, Dean Kovacs je već bio ondje, sjedio je za šankom. Starinski noćni klub obložen tamnocrvenom kožom s ulaštenom drvenarijom i muževnom elegancijom iz prošlih vremena je udoban i zavodljiv drugi dom. A sada, nakon radnog vremena, bio je prepun, glasovi su odjekivali u valovima

dok se probijao kroz gomilu. Potapšao je Deana po leđima i sjeo na stolac s njegove lijeve strane, koji je bio prostran kao fotelja.

»Hej, prijatelju«, reče Dean i iskapi pivo. »Počeo sam bez tebe.«

»Stari vraže«, reče Todd. »Sad si ispred mene.«

»Uvijek sam bio ispred tebe, prijatelju«, reče Dean. Mahnuo je barmenu i podigao dva prsta.

Dean se ugojio, pa je zbog punašnog lica i podbratka izgledao kao bucmasta beba. Nosi plavo ljetno odijelu, košulju od negužvajućeg materijala koja mu se zadigla na trbuhu, a ispod nje je virila čista bijela potkošulja. Kravatu je zgurao u džep na sakou. Već dvadeset godina zarađuje za život kao direktor prodaje u jednoj kompaniji koja proizvodi plastiku i s tim je poslom zadovoljan.

Barmen je pred njih stavio dvije krige piva. Todd je otpio pivo i nadlanicom obrisao pjenu s usta. Umoran je od vježbanja pa samo želi mirno sjediti i prepustiti se djelovanju alkohola i ambijentu. Dean je pravi trgovac, a kad ga Todd upitao o prometu odmah se raspričao. »Kad smo se zadnji put vidjeli, promet je opao«, rekao je i zagrizao mamac. Dean se raspričao o udjelu na tržištu i konkurentnosti, pa se Todd mogao opustiti i slušati jednim uhom. On bi radije slušao o proizvodnji i razvoju - i plastika ima zanimljivih strana - ali Dean je govorio o zacrtanim planovima, kvotama, dobiti i predviđanjima.

Todd se viđa s Deanom dvaput, možda triput godišnje. Dean uvijek nazove da dogovori susret, a ako Dean ne bi nazvao, onda bi Todd preuzeo inicijativu. Iako žive u drugačijim svjetovima povezuje ih zajednička prošlost. Odrasli su u Ashburnu, kvartu na jugozapadu Chicaga, pohađali Srednju školu Bogan, igrali hokej, pušili marihuanu i zajedno izgubili djevičanstvo. Djevičanstvo su izgubili kad su odveli djevojke u kombi Deanovih roditelja. Dean uvijek nakon pića to spomene u razgovoru. Deanu je važno da je s Toddom podijelio ključno iskustvo, da je slušao Todda kako više kad je postao muškarac i da je Todd bio s njim i slušao ga. I Toddu je to važno, ali ne bi htio da cijeli bar sluša o tome. Prije nego što se razbrbljaju, zatražio je jelovnik kako bi se Dean usredotočio na večeru.

Nakon hamburgera, s piva su prešli na žesticu, pa je Dean počeo pričati o svojoj pokojnoj ženi, koja je preminula prije deset godina.

»Nemoj mi reći da ona nije bila najbolja žena koju muškarac može poželjeti«, reče Dean. »Žena koja se sreće jednom u životu.« Izravnao je leđa kako bi istaknuo poantu te je glavom pokazao pripite djevojke u baru. »Samo jednom«, opet je rekao lupnuvši zaglavlcima po šanku. »Ako imaš sreće.«

»Ona je bila dobra žena«, rekao je Todd.

»Ta žena bila je jebena *boginja*«, reče Dean. »Jebeno sam je obožavao. To znaš.«

Pričekao je da Todd potvrdi njegove riječi, a Todd je vrlo rado potvrdio. Za Todda nema proturječja između Deanovih sadašnjih osjećaja i činjenice da je nekoliko puta prevario ženu dok je bila živa.

»Ona je znala koliko si je volio. Svi su znali.«

»Točno«, reče Dean. »Obožavao sam tu ženu. Još uvijek je obožavam. Znaš da je to istina, jer da nije istina opet bih se oženio, a nisam.«

Dean je u proteklim godinama imao mnogo djevojaka, ali nijedna nije bila dobra kao

njegova savršena mrtva supruga, nijedna je nije mogla nadomjestiti. Dean je dobro prošao, on voli igru zavodjenja i osvajanja, osjećaj nadmoći kad drži ženu na odstojanju nakon što je privukao njezinu pozornost.

Dean je iskapio nekoliko žestica, pa je zlovolja istisnula raznježenost. Gomila se prorijedila, umjesto vike slušali su žagor, a Deanove misli su vrludale. Klatio se i okretao na stolcu, kad je zamijetio jednu djevojku, godište njegove kćeri, kratke crne kose i jarko crvenih usta, glasno se raspričao, tobože s Toddom, o tome što bi joj sve radio i što bi htio da ona njemu učini. Ona je sjedila podalje od njih, razgovarala je, pa nije zamijetila da Dean priča o njoj, ali drugi gosti koji su sjedili bliže njima, okrenuli su glave i pogledali ga.

Todd se u međuvremenu zadubio u misli. Njegov dobronamjerni egoizam - njegova aura, njegova veličina - nabujao je, raširio se i sada je zauzeo cijelu prostoriju. Bio je velikodušan, nikoga nije osuđivao ni isključivao, ni Deana ni neprijatelje koje je Dean vrlo brzo stekao. Svi prisutni bili su preplavljeni Toddovom dobronamjernošću. Todd je takav kad pije. Kad Todd pije, on je tih kao svećenik, oprašta grijeha i iskupljuje cijelo čovječanstvo.

Dean je izgubio interes za djevojku crvenih usana, pa se usredotočio na ženu s desne strane koja je sjedila za šankom. Ona je punašna, njegova vršnjakinja, a u njegovoj mutnoj glavi natopljenoj alkoholom to znači da ima dobre šanse da joj bude zanimljiv. Dean je zanemario činjenicu da je razgovarala s pratiteljem, koji je sjedio uz nju, te je spustio glavu do njezine lijeve dojke i isplazio jezik. Ona je zamijetila Deana pa se odmaknula. S gađanjem ga je pogledala i rekla mu neka odjebe. Dean je dobro čuo riječ *jebati* pa joj je to i predložio, a ona je ustala i zamijenila mjesto s pratiteljem, elegantnim muškarcem sa skupim naočalama. Mušlarac koji je stao između Deana i žene kojoj se udvarao, nije ništa rekao Deanu, ali Dean se ipak pobunio te ga je bocnuo prstom u rebra.

»Hej, stari«, rekao je. »Samo sam iskoristio svoj prerogativ mužjaka.«

»Da, pa, iskoristi ga negdje drugdje«, rekao mu je muškarac.

Dean se okrenuo prema Toddu i rekao: »Samo sam iskoristio svoj prerogativ mužjaka. Živimo u slobodnom svijetu, zar ne?«

Todd je od srednje škole bio nazočan Deanovim koškanjima. Da se Dean uistinu htio potući, Todd bi ga uzeo ispod ruke i izveo van, ali Todd je shvatio da se Dean samo zafrkava. »Nemoj izazivati gužvu«, rekao mu je.

A Dean je glasno rekao: »Ona je ionako ružna kao pas. Mogu pronaći bolju.«

Todd se nasmijao i rekao: »Tako treba, stari«, a Dean se zadovoljno nacerio.

Todd zna da je Dean takav samo kad je pijan. Neki se mogu kontrolirati u pijanstvu, ali ne i Dean. Ne biste rekli, ali Dean je osjećajan, vrlo lako se rasplače i voli bebe. Kad je Dean maturirao, prijavio se u mornaricu, ali nije imao snage da završi obuku te je otišao prije nego što su ga rasporedili u jedinicu. Zatim je počeo raditi kao trgovac. Sve u svemu, moglo bi se reći da je Dean miran čovjek. I on katkad gubi živce, ali nije ga lako isprovocirati. Dakle, pitanje je kako će ga ta vijest pogoditi, a Todd nije mogao predvidjeti ishod. Nadao se da će mu Natasha to obzirno priopćiti.

Oko ponoći Todd je sjedio u autu te je nazvao jedan od skrivenih brojeva. Nakon kraćeg razgovora odvezao se nekoliko ulica do hotela *Four Seasons*. To je jedna od nekoliko veza koje ima u pričuvi, a sve djevojke su otmjene i bez problema ih može dovesti u hotel s

pet zvjezdica, sve su odmah raspoložive, napose ako ih nazove rastrošan muškarac poput njega. U takvoj noći, kad nije vidio Natashu i kad zbog viška energije i poleta ne može odmah poći kući, on voli uživati u luksuzu i uslugama koje se nude u ovom gradu.

3.

Ona

U petak ujutro Jodi još uvijek nije isplanirala vikend. Nije ništa dogovorila, a to nije njezin običaj. Preko tjedna njezino samopouzdanje postupno je narušeno sumnjom, oklijevanjem i lakomislenom nadom da će se Todd predomisлити i otkazati izlet. A to se nije dogodilo. On je sinoć spakirao stvari, jutros je odnio torbu na posao zato što želi odmah nakon posla otputovati na selo.

Uzela je mobitel i stala ispred prozora. Dan je vedar, sunce je blještalo na bijeloj vodi. Svjetlo joj prodire u oči, iritira osjetljivu kožu na licu i vratu. Osjeća se ranjivo i ogoljeno, kao šišmiš na danjem svjetlu, ali nije se odmaknula od prozora, stoji i lista telefonske brojeve.

Prvo je nazvala Corinne, zatim June, pa Ellen, a svima je ostavila istu poruku: »Što radiš za vikend? Javi mi ako si slobodna za večeru. Mogle bismo se naći navečer. Ili sutra. Može i za ručak. Nazovi me.« Okrenula je leđa prozoru, hodala po sobi, provjerila ima li prašine po namještaju, prevukla prst po ulaštenom drvu. Zatim je nazvala Shirley i ostavila poruku. Shirley je bila u umobolnici. Jodi ju je upoznala kad je stažirala, svidjela joj se zato što je bistra i šašava, ona je nagrađivana pjesnikinja.

Pomno planiranje uvijek je korisno. Život je najbolji kad je unaprijed isplaniran, kad su susreti i obaveze tjednima, pa i mjesecima unaprijed zakazani. Ona vrlo rijetko dogovara susrete u zadnji čas i osjeća se neugodno. Kao da prosi. Mogla bi ispisati letke i dijelit ih na ulici. *Napuštena žena traži društvo za večeru. Očajna je i nije izbirljiva.* Ne nada se da će Corinne, June, Ellen ili Shirley biti slobodne i da će se naći s njima. Corinne i Ellen imaju djecu, June je uvijek na putu, a Shirley - pa, Shirley neće uvijek odgovoriti na njezine poruke. Ali, broj poziva je ipak ograničen.

Kasnije tog dana, nakon što joj se nitko nije javio, odlučila je da nazove Alison, premda je znala da će se Alison javiti odnosno odgovoriti na njezinu poruku tek idući tjedan. Ustvari, Jodi je bila potpuno sigurna da zaludu naziva Alison, a kad je čula njezin glas na mobitelu pomislila je da je nazvala pogrešan broj.

»Uspjela si me uhvatiti«, reče Alison. »Trebala sam biti na poslu, ali ovo je jedan od onih dana. Ne bi povjerovala koliko me je nevolja zadesilo, pa te neću gnjaviti detaljima. Kad sam nazvala J. B. da javim kako ću zakasniti, kao da se nebo srušilo. To je glupo zato što je kod nas gužva tek nakon pet sati. Muškarci su prava djeca. Oni misle da su važni ako se šepire naokolo. Dobro je da žene drže konce u rukama, zar ne? Kako bilo, ovaj vikend radim dvostruku smjenu, ali u ponedjeljak sam slobodna. Hoćemo li na večeru?«

Večera u ponedjeljak nije riješila Jodin trenutni problem, ali ona je sa zadovoljstvom zabilježila dogovor u rokovnik. Alison je jedna od njezinih čudnih prijateljica, autsajderica kao i Shirley, s njom nije studirala, nisu iz iste struke. Alison je upoznala na tečaju kulinarstva, na kojem je naučila kako se čiste lignje i kozice. Alison ne kuha, a bila je u fazi

kad je smatrala da bi se trebala potruditi. Jodi nije sigurna čime s Alison konkretno bavi, pa je pretpostavila da na radnom mjestu ima neposredan kontakt s mušterijama, iako je Alison konobarica, a ne jedna od onih djevojaka. Alison može dobro zaraditi na napojnicama, ali sigurno dodatno zarađuje, zato što dobro poznaje restorane i naručuje birana vina, koja su za Jodi ipak preskupa.

* * *

Sutradan, u subotu, ona nema pacijente. Probdjela je noć i zaspala u svitanje, pa je kasno ustala. Sad polako doručkuje i čita novine. Zbog čega bi se loše osjećala. Todd je uvijek odsutan po danu, čak i subotom odlazi na gradilište, nakon toga je kod frizera, a zatim u autopraonici. Nedjelja je druga priča, dan za kasnu užinu i dugu šetnju s psom uz jezero, dan koji s nestrpljenjem čeka cijeli tjedan. Ali sutra od toga neće biti ništa.

Priželjkujući prijateljičin poziv, ona je uključila TV i pronašla kanal na kojem su prikazivali reprize *Seinfelda*. Tu epizodu je gledala, ali je zaboravila radnju. U zadnje vrijeme zaboravlja i radnje filmova. Nakon godine ili dvije ničeg se ne sjeća, kao da pati od amnezije. Pomislila je ako bi opet proživjela svoj život, potpuno isti život u kojem bi se događaji doslovno ponovili, ipak bi bila iznenađena. Kad je TV serija završila, a ona je završnu scenu odgledala kao da je nikad nije vidjela, odjednom ju je shrvala depresija.

Odlučila se okupati, obaviti ritual uranjanja u vruću vodu. Oblaci pare, blagotvorna vrelina, osjećaj gubitka težine i golemi pritisak (plutanje tijela i težina vode), to je učinkovit melem koji ublažava sve boljetice. Ležala je u kadi dok joj se koža nije smežurala i pobijelila, a kad je izašla opet je bila zlovoljna, usamljena i umorna. Zaspala je na kauču i probudila se nakon jednog sata drhtureći u vlažnom kupaćem ogrtaču.

Dezorijentirana i u polusnu, odjenula se, stavila psu povodac te je pošla u šetnju uz jezero i pridružila se subotnjoj gužvi na šetnici. Voda je svjetlucala na suncu, pa su svi izašli van da se ugriju na toplom danu, trče, voze bicikl i koturaljke, da šeću. Najviše je parova ili obiteljskih skupina, preplanuli su, njihovi glasovi odzvanjaju na čistom zraku. Freud trčkara uz nju, veselo maše repom djeci koja pitaju smiju li ga maziti. Odvela ga je po travnjaku do pješčane obale, na kojoj je bacila štap i gledala ga kako pliva kad je pojurio za štapom. Bar je pas bio dobro raspoređen tog dana. On je prilagodljivo stvorenje, njega je lako zainteresirati i zadovoljiti. On zna da Todd sinoć nije bio kod kuće, a dok je uzdignute njuške i načuljenih ušiju plivao po jezeru nije ni pomislio na Todda.

Kad se vratila kući popila je tabletu za smirenje i pregledala poruke na mobitelu. Nazvala ju je Ellen i predložila da se idući tjedan nađu na ručku. Presvukla se u trenirku, navukla zastore u spavaćoj sobi i legla na nenamješten krevet. Uzela je roman koji je čitala, priču o tri naraštaja žena koje su godinama zlostavljali okrutni muževi, djeca su bila nezahvalna, koje su patile u nekoj zaostaloj, maloj seoskoj zajednici. Neko vrijeme se uživila u njihove užasne životne priče, a kad je došla do kraja i sklopila knjigu, povratak u stvarnost bio je nemilosrdan. Sivo nebo na prozoru, soba je utonula u polumrak, zahladnjelo je. Shvatila je da je nitko neće nazvati, da njezine prijateljice imaju druge planove za večeru, da se dan bliži kraju. Svukla je zgužvanu odjeću i odjenula traperice i košulju od flanela. Poražena, odlučila je večer provesti kod kuće.

U hladnjaku je pronašla pitu od jabuka, koju je pojela s pladnja. Prvo je žlicom pojela nadjev, a onda je rukama uzela tijesto. Ni Todd je neće nazvati. Neće joj telefonirati i reći da mu nedostaje, neće je upitati kako joj je. Ona je toga svjesna, kao da nešto hrli prema njoj,

kao da je ptica zahvaćena olujom. Prije dvadeset godina njihova ljubav je strastveno eksplodirala, jurila je kao raketa u orbitu. Taj zanos u zadnje vrijeme iščezava, a ona nije u stanju priznati tu otrcanu činjenicu. Ona često ima dojam da su se protekle godine urušile, suzile kao harmonika, a događaji iz prošlosti sada su tu.

* * *

Na drugom spoju otišli su u kino gledati *Plačljivu igru*, nakon toga stajali su ispred kina i razgovarali o filmu, cupkali su, zafrkavali se i smijali. Drugi spoj je priča za sebe, teritorij prepun energije sa svojim zakonima i pravilima. Na trećem spoju neke stvari se podrazumijevaju, a prvi spoj je čisti eksperiment bez primisli. Ali drugi spoj, onaj između, je minsko polje načičkano nesigurnošću i neizvjesnošću, kušnja s velikim očekivanjima i dubokim skepticizmom. Drugi spoj je uzajamno iskreno priznanje da su zainteresirani, iako je pred njima nesavladana prepreka jer sve može u hipu nestati, da ste se slučajno upoznali i da od toga neće biti ništa. Drugi spoj je prepun dvojbi koje se trebaju razriješiti inače ste propali.

Te večeri nije bilo toplo, proljeće je tek započelo. Ipak, u to doba godine prevladava optimizam i svi jedva čekaju odbaciti zimsku odjeću. Stoga je Jodi bila u vestu, a Todd u puloveru, te su pošli u šetnju. Htjeli su nešto pojesti, ali nisu znali kamo će poći, pa su samo hodali gradom, kao da su hipnotizirani i ne mogu se odlučiti. Hodali su prema jugu po Michiganu, tamarali po parku i vratili se natrag po Loopu. Nisu se držali za ruke, nisu hodali jedno uz drugoga, nego su se iskreno posvetili toj zadaći, svom drugom spoju na kojem su se htjeli bolje upoznati i biti otvoreni.

»Kao dijete, bio sam debeo«, rekao je kad su prelazili pješački most na Aveniji Michigan.

»Ali nisi bio jako debeo«, rekla je. Nije ga mogla zamisliti u tim godinama.

»U školi su me zvali Buco.«

»Uh. Do kada?« Sigurno nisu dugo.

»Pa, do dvanaeste ili trinaeste godine. A tada sam počeo krasti automobile.«

»Krao si automobile?«

»Možda ti nisam trebao reći.«

»Ali, nisi ih uistinu *krao*.«

»Kako to misliš?«

»Vratio si ih nakon vožnje.«

»Ne, nisam.«

»Ali nisi krao dijelove i prodavao ih, to nisi radio.«

»Ne, ne. To nisam radio. Samo sam slušao muziku i vozio se naokolo. Pokupio bih prijatelja ili djevojke. Glumio sam da sam bogati tip kojem ništa ne manjka.«

»Jesu li te uhvatili?«

»Nikad. Imao sam sreće.«

Ona ga nije tako zamišljala. U njemu je bilo nešto, nešto - pa, na pamet joj je pala riječ *otmjén* - a to se nije uklapalo u priču o njegovoj mladosti. Promijenila je mišljenje o njemu.

»Kad sam bila mala«, rekla je, »moji roditelji često nisu razgovarali. U jednom razdoblju nisu razgovarali cijelu godinu.«

»Kako je to moguće?«

»Pričali su, ali nisu međusobno razgovarali. A ako nitko nije bio s njima, ako su bili samo s nama, s djecom, onda bi govorili, Jodi, možeš li molim te reći ocu da bi se trebao ošišati. A on bi bio s nama u sobi, naravno.«

»A ti bi mu rekla?«

»Glupo je, ali najčešće jesam. Ponovila sam poruku. Vjerojatno sam bila premala da shvatim kako se izvući iz toga.«

»Oni su se istinski mrzili.«

»Katkad se činilo da se mrze. A zatim bi sve bilo u redu.«

»Moji starci su bar bili predvidljivi«, rekao je. »On je bio nasilnik, a ona patnica. Uvijek je bilo isto.«

»To mi nije palo na pamet.« Bila je užasnuta te je iz torbice uzela gel za usne. Opet je promijenila mišljenje o njemu. »I tebe je zlostavljao?« upitala je.

»Ne, nije. Najčešće me je ignorirao.«

»Što je tvoj otac radio?«

»Ljeti je čistio parkove, a zimi je bio kod kuće. Boravio je u podrumu, ondje je imao svoju fotelju i zalihe. Ako bi ga čuo kako mrmlja, onda bi znao da će prije večere biti mrtav pijan, pa bi hodao na prstima i molio se da će zaspati i ostati u podrumu.«

»Nije ti bilo lako«, rekla je razmišljajući o njemu.

»To je bilo davno. Sad je mrtav, oboje su umrli.« Zaustavio se da sveže cipelu. Sagnuo se na hladnom zraku.

»U mojoj obitelji najteže je bilo podnijeti glumatanje«, rekla je. »Hoću reći, najčešće je sve bilo u redu, a ako je bilo problema, on bi otišao na posao, a ona bi spremila večeru. Zajedno bismo sjeli za stol kao obitelj, oni bi nas pitali kako nam je bilo u školi, a svake večeri su zajedno odlazili na spavanje. Nikad nismo razgovarali. Samo bismo glumili da se ništa nije dogodilo.«

»Koji su problem oni imali?«

»O, znaš, onaj najčešći. On nije mogao biti vjeran.«

»Vjernost nije za muškarce. Ili muškarci nisu sposobni za vjernost. Svejedno. Točno je i jedno i drugo.«

»Vjeruješ u to?«

»To znam.«

»Jesu li i tvoji roditelji imali taj problem?«

»Moj stari je imao samo jednu ljubav, viski.«

»Pa zašto si to rekao?«

»Svi muškarci prije ili kasnije varaju, na ovaj ili onaj način. Boca je bila ljubavnica mog oca.«

Prisjećajući se tog razgovora, pomislila je da ga je trebala bolje upamtiti, da je morala dobro razmisliti. Ali alarm koji se trebao oglasiti u njezinoj glavi začudo nije čula.

Kad su pošli na sjever po LaSalleu, pored Trgovačke komore, banki, trgovina i gradske vijećnice, imala je dojam kao da hoda kroz tunel. Zbog uredskih nebodera koji su se uzdizali s obje strane i komadića neba na kraju puta koje ih je magnetski privlačilo, kao da su išli prema jednoj točki. On je pričao o smrti svog oca, kako se majka brinula za njega. Otac je trunuo na kauču u podrumu, a kako je bio na samrti, majka mu nije oduzela bocu.

»Bio je žut u licu, zaudarao je na alkohol i mokraću«, rekao je Todd. »Ruke su mu se tresle, nije mogao kontrolirati mjehur. Kad su ga iznijeli iz kuće, bacio sam njegov kauč u smeće.«

»Tvoja majka je bila svetica«, rekla je.

»Trebala ga je odavno ostaviti.«

»Zašto ga nije ostavila?«

»Možda zbog neke izopačene odanosti? Tko zna. Ne možeš se petljati u tuđi brak.«

»Shvaćam. Što god drugi mislili o tome, bračna veza može biti neuništiva.«

»Tvoj otac je zacijelo bio liječnik ili profesor, imao je ugledno zvanje«, rekao je.

»Pa, nije. Sada je u mirovini, a bio je ljekarnik. Imali smo ljekarnu na uglu Park i Main ulice. S njim sam radila nakon nastave. Radila je cijela obitelj. Ustvari, ja i moj braća. Majka nije radila.«

»Zašto?«

»Vjerojatno je bila zauzeta kućnim obavezama. Ne znam. Možda je bila razočarana u životu. Majka je studirala pjevanje, a nastupila je samo u crkvenom zboru. Željela je pjevati u mjuziklu na Broadwayu. Znala je sve pjesme i uvijek je pjevala po kući. Majka je bila šašava. Recimo da je bila svojeglava.«

»Zar se cure ne ugledaju na majke?«

»To svi kažu. Ali otac je bio moj uzor.«

»A tko je od njih dvoje bio loš vozač?«

* * *

Kasnije je smislila teoriju zbog čega su dugo hodali po hladnoći, ali ne sjeća se detalja, radilo se o izdržljivosti i vezivanju. Zna da je bila opuštena kad su konačno pronašli restoran i kad su grijali dlanove na šalicama kave dok su čekali narudžbu, kao da su svladali sve prepreke. A onda je došla ponoć, vratili su se u kuću u Bucktownu, upalili svijeće i razmotali vreću za spavanje.

4.

On

Ostavio je Natashu ispred njezinih vrata i odvezao se kući. Zagušljiv dan, vruće, bez vjetra, preuranjeno ljeto. Porsche je prepun smeća - zgužvali rupčići, odbačena ambalaža, prazne papirne šalice, ostaci od povratka s puta. Malo je spavao te je bio iscrpljen, a njezin miris upio se u odjeću i kožu, opojan zadah njezinih izlučevina pomiješan s parfemom, losionom i gelom za kosu. Dijelovi tijela još uvijek su natečeni, a njega ispunjava užas jer će satima biti bez nje. Nakon vremena koje su proveli zajedno, njegov mozak drugačije funkcionira i sad nakon njezina odlaska sve ga boli.

Usredotočio se na kušnju koja ga očekuje i večer koju će provesti s Jodi. Prvo će večerati, uljudno razgovarati i umjereno piti, a zatim slijedi ritual prije spavanja, gašenje svjetla i lijevanje odjeven u opranoj i ispegloj pidžami. Kad se točno njegov kućni život pretvorio u pokoru? Ne sjeća se prekretnice, trenutka kad je postao nezainteresiran za utjehu koju Jodi uvijek rado pruža.

Ali kad je stigao kući, njegovo raspoloženje se promijenilo. Dočekan je s golemom željom i toplom privrženosti pa je prasnulo u smijeh. Kako je mogao zaboraviti psa? U stanu je svjež, osjeća opojan miris ruža koje su raširile latice u vazama. U kuhinji je ugledao otvorenu bocu hladnog vina i pladanj s krekerima i dimljenim ostrigama. Laknulo mu je u tom zavodljivom okruženju.

Nije ugledao Jodi, a balkonska vrata bila su otvorena. Svukao se i stao ispod tuša. Odvrnuo je vodu koja je snažno potekla po njegovu tijelu i opustio se u toplini koja je isprala sladunjave mirise vikenda. Kad se obrisao i odjenao čiste hlače i košulju, pojeo je nekoliko ostriga i natočio čašu vina.

Na balkonu, Jodi se polugola ispružila na ležaljci. Zadivljeno je gledao crvene gaćice koje su se priljubile uz njezine zaobljene bokove i ispupčene prepone. Pogledom je slijedio njezine duge noge, zaustavio se na međunožju i zagledao u trbuh. Njezine malene grudi spljoštile su se u ležećem položaju, a bradavice su se opustile na vrelini, pogledu su se nudile kao srebrne kovanice koje se uzimaju za sreću. On zna da se ona rijetko sunča, zato što ne može pocrniti. Njezina koža je ružičasta i kasnije će dobiti osip, ali sad nije ugrožena jer je sunce na zalasku, a balkon je u sjeni.

»Učinilo mi se da sam te čula kako ulaziš«, rekla je. Podigla je sunčane naočale i škiljila prema njemu.

Njezina tjelesna i emotivna suzdržanost uvijek mu je bila neodoljiva. Ona gotovo nikad ne gubi samokontrolu, ona je žena koja vlada nad svakom situacijom. Nakon mnogih godina on zna da je nije upoznao, da ne može dokučiti o čemu ona razmišlja. U njegovu životu Jodi je uglađen virtuoz i vrlo umješno ga obrađuje, a Natasha budi u njemu primitivne nagone. Ako je Jodi gore, Natasha je dolje. Ako ga Jodi blago uzdiže, s Natashom strmoglavo pada.

Vlasnik seoskog motela, kad je s Natashom došao po ključ sobe, nije skrivao

negodovanje. Dvaput ih je pitao kako se zovu, namrgođeno pogledao knjigu gostiju, a onda je odmahnuo glavom i rekao: »Rezervirali ste apartman za *mladence*«, kao da želi da se predomisle. »Onaj s bračnim krevetom i jacuzzijem«, rekla je Natasha. Cijeli vikend su buljili u njih, kao da je Todd spavao sa svojom kćeri. Kad je s Natashom u nedjelju u podne izašao iz apartmana i kad su ušli u blagovaonu da ručaju, kao da je bio gol, natečenih usana i s golemom erekcijom. Gosti su ih gledali kao da je Natasha dvanaestogodišnja djevojčica.

Prvog dana u motelu, umorni i žedni nakon šetnje po šumi, ušli su u prostrani bar s rebrenicama od bambusa i rustikalnim namještajem od javora. Naručili su piće od debelog šankera, a on je namignuo Toddu kad je ispred Natashe stavio koktel, kao da mu prostačkim muškim žargonom želi reći: »Ako je napiješ, onda se i vremešnom momku kao što si ti može posrećiti«, ili »Spravio sam jak koktel zato što tebi je sigurno potrebna pomoć«, ili »Hoćeš li mi je prepustiti kad se zadovoljiš, što kažeš stari?«

Imao je dojam da je ipak Natasha bila kriva jer se nije htjela pokriti - napete bradavice, prsten na pupku, malje na preponama - jer je uživala u poziranju i namjerno uvlačila trbuh isprsišći se kao da je Nadia Comaneci koja izvodi vježbu na gredi.

Meškoljeći se na barskom stolcu, prsima je prčkala po njegovu remenu i vukla ga kao da je novorođeno tele. »Ako ćemo se oženiti u lipnju, a obećao si da ćemo se vjenčati, onda bismo trebali početi planirati vjenčanje«, rekla je. »Trebali bismo razgovarati gdje ćemo stanovati.« Vukla je njegov remen i šaptala mu na uho da je sad sve drugačije zato što su proveli noć zajedno, cijelu noć u bračnom krevetu u svom apartmanu za mladence, sad više nema povratka. Prešli su prag, rekla je, nema više potajnih sastanaka i skrivanja njihove ljubavi.

Zar joj je obećao vjenčanje u lipnju? Ne sjeća se. Kako bi je umirio, rekao je da prije bilo kakvih planova mora razgovarati s odvjetnikom.

* * *

Jodi je ustala s ležaljke i prošla pored njega. Osjetio je miris njezina toplog tijela i ulja za sunčanje, gledao je kako ide u kupaonu. Ona je niska i mršava, a Natasha ima široka leđa i bujno tijelo. Vratila se zaogrnutu kratkom svilenom haljom koju je privezala oko pojasa. Kad je sjela, halja se otvorila te je ugledao njezina bedra i malene grudi.

»Kako si proveo vikend?« upitala je.

»Dobro je vratiti se kući«, rekao je ne odgovorivši na pitanje. »Što si radila dok mene nije bilo?«

»Ništa konkretno. Jesi li upecao ribu?«

Veselo je škiljila spomenuvši ribe. Ako ona zna ili nagađa istinu, bar ga neće kazniti.

»Volio bih ti reći da je zamrzivač sad prepun štika«, kazao je. »Ako želiš, odvest ću te na večeru.«

Otišli su u restoran *Spiaggia*, naručili tri fantastična jela koja su zalili s jakim crnim vinom. On je nosio svečani sako, a ona večernju haljinu i dvostruku ogrlicu od bisera. Te večeri prvi put su vodili ljubav nakon mjesec dana.

* * *

Naredni dan započeo je s nizom nezgoda. Za početak, kad je kao i uvijek rano došao na posao, zamijetio je da na privjesku nedostaje jedan ključ, onaj od vrata haustora. Stajao je na

pločniku i psovao jer se domar nije javio na telefon. Ne shvaća kako se to moglo dogoditi. Ključevi neće sami od sebe pasti s metalnog prstena. A ipak se vratio tri ulice natrag da pretraži sjedišta i pod Porschea, a zatim je nazvao Jodi. Probudio ju je i zamolio neka pogledao po stanu. Nakon toga pričekao je ispred zgrade razmišljajući da će netko možda naići i otvoriti vrata. Ali bilo je vrlo rano te je ubrzo odustao i pošao na doručak.

Domar bi trebao doći u osam sati. U pet do osam Todd je opet ispred zgrade s papirnom šalicom kave u ruci, a domar se pojavio nakon dvanaest minuta. U tih dvanaest minuta izgubio je strpljenje, pa je krivnju za izgubljenih sat i pol vremena svalio na domara. Domar je povučen i savjestan čovjek koji tu radi godinama pa nije htio slušati Todda nego je otišao ne otvorivši vrata. Nakon što je opet čekao, konkretno još devetnaest minuta, došao je jedan stanar i pustio Todda u zgradu. Kad je provalio u domarevu sobu da uzme rezervni ključ, nazvala ga je Stephanie, rekla da joj je dijete bolesno i da neće doći na posao. Prijepodne je morao obavljati poslove koje Stephanie sređuje, a kad ga je u vrijeme ručka nazvala Natasha i upitala je li razgovarao s odvjetnikom, rekao je da ne može odmah udovoljiti svakom njezinom hiru.

Natasha se uvrijedila, bila je na rubu plača, nadurila se, a to nikad nije vidio kod nje, te se zabrinuo. Jodi se tako ne ponaša. Što muči Natashu? On to ne želi trpjeti od nje, ali se razborito suzdržao, pa ju je nagovorio da ručaju zajedno, iako je protratio veći dio dana.

Kad se pojavio u restoranu *Francesca's* u Maloj Italiji, oni se tu najčešće nalaze jer je u blizini sveučilišta, Natasha je sjedila za stolom i gledala jelovnik. Kad je sjeo nasuprot njoj, nije ga pogledala, kao da ga nije primijetila, zadubila se u jelovnik kao da ga je prvi put otvorila. Zbog čega se ne ponaša kao djevojka, zašto se nije naljutila i dala si oduška? S druge strane, on je bio grub prema njoj pa je susret s njim za nju bio veliki ustupak. On je vrlo pažljivo uzeo jelovnik iz njezinih ruku i stavio ga na stol.

»Ne svađajmo se«, rekao je. »Žao mi je.«

Ona ga je ozbiljno i usredotočeno pogledala, pa je pomislio da želi raskinuti vezu. Zbog jedne male svađe. Sigurno se radi o nečem drugom. Naravno da se radi. O onome čega se uvijek pribojavao. Konačno se dogodilo, moralo se dogoditi jer se ona svaki dan na fakultetu sreće s mnogim mladićima. On nikad nije vjerovao da će ona zauvijek biti s njim, bez obzira na njezine izjave. Priča o braku, to je bilo puko glumatanje, prolazni hir. Natasha to voli. Ona voli kombinirati, pretpostavljati i zamišljati kako bi to izgledalo. Zašto ne bi? Pred njom je cijeli život i ona se tek treba odlučiti što će raditi i s kim će to raditi. A on je prevalio polovicu životnog puta. Četrdeset šest godina. Pred vratima starosti. Još nekoliko godina i gutat će Viagru. On se ne može nositi sa suparnikom upola mlađim od sebe. Mora se suočiti s činjenicama i ostaviti je.

»Ne mogu te ostaviti«, rekao je. »Volim te.«

Ona je razrogačila oči i nasmijala se. »Ne budi blesav«, rekla je.

»Nećeš prekinuti sa mnom?«

»Ne. Iako si zaslužio.«

Pristupio im je konobar, Natasha je naručila sendvič s mesnim okruglicama, pa ga je i Todd naručio, iako nije bio gladan. A onda je prekršio svoja pravila i naručio pivo. Ona ga neće ostaviti, trebalo bi mu laknuti, ali nešto nije bilo u redu.

»O čemu se radi?« upitao je.

Ona je prečula pitanje i počela govoriti o nastavi: predavanju koje je imala u devet sati, što je profesor odjenuo, što je rekao o fovistima. Bar želi razgovarati s njim, a kad im je poslužena hrana, ona je s tekom šutke jela. On je pričao kako mu je proteklo jutro, kako su se nevolje nizale zbog toga što je izgubio ključ. On bi je htio zabaviti, nasmijati, ali ona je razmišljala. Ispio je pivo i naručio još jedno. Rekla mu je kad je pojela obrok, do zadnjeg zalogaja i kad su joj poslužili čaj. Kad mu je rekla, kao da ga je grom ošinuo.

»Kako se to moglo dogoditi?« viknuo je. »Mislio sam da uzimaš pilulu.«

Ušutkala ga je. Problijedjela je, bila je zbunjena. »Mislila sam da želiš djecu«, rekla je.

»Naravno da želim djecu«, povikao je.

Naravno da želi djecu, premda *djeca* možda nisu točna riječ za ono što on želi. Natasha želi *djecu*, a to su bespomoćna mala stvorenja kojima je neprestano potrebna njezina pažnja i koja će joj dati osjećaj srodstva i pripadanja. On to ne želi. On želi potomke, nasljednike, ili samo jedno dijete, poželjno je da bude sin, koji će imati njegove gene, njegova kopija koja će ga zamijeniti kad umre. Kao mladić o tome nikad nije ozbiljno razmišljao, o tome ne bi ni razmišljao da se jednog jutra nije probudio žudeći za potomkom. Žudnja ga je shrvala kao virus, a kad je upoznao Natashu mutirala je u duboku čežnju koje se nikad nije oslobodio. Zbog nje se osjećao kao da je do tada živio u pustinji. Zbog nje je zavođenje bilo nužno i neumorno. A ona ga je zavoljela, dakle ipak nije bilo prekasno.

»Naravno da želim djecu«, opet je rekao. »Ali ne na taj način.«

»Na koji način?«

»Na ovaj. Zaskočila si me za ručkom.«

»A kad sam te trebala zaskočiti?«

»O tome nismo ni razgovarali.«

»Da, razgovarali smo. Ti želiš djecu.«

»To nije bitno.«

Opet je vikao, a na njezinom licu vidio je da ju je izgubio. Ustala je, uzela naprtnjaču s naslona stolice i izašla iz restorana. On je izvadio novčarku, stavio nekoliko novčanica ispod tanjura i pohitao za njom u strahu da će pobjeći i nestati. Ali, ona ga je mirno pričekala.

»Moram na predavanje«, rekla je.

Stavio joj je ruku na ramena pa su zagrljeni hodali po Loomis Streetu do Harrisona.

»Mogla bih pobaciti«, rekla je.

»To bi učinila?«

»Ako želiš.«

Zasjalo je sunce, ukazao se tračak nade, pa je panika u njemu popustila. Zaustavio se i okrenuo je prema sebi. »U kojem si mjesecu?« upitao je. »Hoću reći, možeš li pobaciti?«

Ona ga je pogledala s takvom mržnjom da je morao uzmaknuti.

»Ti si to spomenula«, rekao je.

Dok su se svađali, zaboravio je da je opet upita kako se to moglo dogoditi. Nije mu palo na pamet da je ona to možda namjerno učinila. On nije po naravi sumnjičav ni osvetoljubiv, pa nije ni primijetio da je više ne okrivljuje, da razmišlja što mu je činiti, kao da se radi o

kvaru vodovodne instalacije ili velikom dugu. Sad je govorio: »Ne brini... sve ćemo srediti... bit će u redu.« A te riječi su jalove.

»Još uvijek govoriš kao da se radi o problemu«, rekla je.

»U redu, dobro. Ali ja nemam dvadeset jednu godinu. Nisam više mlad i zbog toga nije jednostavno. A sada nisam slobodan.«

»Tko je za to kriv? Odavno si joj trebao reći za nas.«

Upitao se je li to točno. Ne sjeća se razgovora s Natashom i dogovora da on razgovara s Jodi. On jedino zna da ga je Natasha nagovarala neka razgovara s Jodi.

»Mislim da joj nisam ja trebao reći«, kazao je. »A sada joj moram reći.«

Shvatio je u kakvoj se situaciji nalazi. Ako Natasha ne pristane na pobačaj, svi će saznati. Možda ne odmah, ali na kraju hoće. Jodi će saznati. I Dean.

»Mislim da ne bi trebala reći svom ocu«, kazao je. »Ne odmah.«

Natasha je hodala. Išla je nekoliko koraka ispred njega. »Već sam rekla ocu«, dobacila mu je preko ramena.

On je ubrzao korak kako bi je sustigao. »Rekla si Deanu? Kad si mu rekla?«

»Nakon što sam razgovarala s *tobom*.«

»Ne mogu povjerovati da si to učinila.«

Ona je slegnula ramenima, a on je shvatio da je to učinila njemu za inat zato što je bio grub prema njoj kad ga je preko telefona upitala je li razgovarao sa svojim odvjetnikom.

»Što si točno rekla? Nisi mu rekla za mene... za nas.«

»A što misliš? Da sam mu rekla, ali sam prešutjela s kim sam zatrudnjela?«

»Nisi mu trebala ništa reći.«

Ona je opet slegnula ramenima. U jednoj kretnji iskazala je ljutnju, ponos i prkos. Ona je brzo hodala te je morao požuriti kako bi držao korak s njom. Osjećao se kao žohar koji trčkara uz nju.

»Uspori«, rekao je. »Razgovaraj sa mnom.«

»O čemu?«

»O svemu. Imamo mnogo za pričati. U kojem si mjesecu? Kad si saznala?«

»Ne znam u kojem sam mjesecu. Jutros sam saznala.«

»Jutros si saznala? Mislio sam da si jutros bila na predavanju.«

»Provjerila sam čim sam se probudila. Tada to treba obaviti.«

Todd ništa ne zna o kućnim testovima za trudnoću te je rekao: »Što si učinila kad si se probudila?«

»Popiškala sam se na plastični štapić. Kupiš ga u ljekarni. Ako je test pozitivan, pojavi se ružičasta crta.«

»Plastični štapić?«

»To nije sve. Kasni mi mjesečnica.«

»Ali moraš otići liječniku kako bi bila sigurna.«

»Ti baš želiš da to nije istina.«

Sad su hodali po Harrison Streetu prema istoku. Pločnik je bio zakrčen studentima koji su žurili po ulici. Zapeli su u gužvi.

»Kad si rekla ocu, kako je reagirao?« upitao je.

»Što misliš?«

»Nije bio sretan.«

»Nije.«

»Što je rekao?«

»Rekao je da će ti zavrnuti šiju.«

»To je sve?«

»Zar nije dovoljno?«

»Sigurno je još nešto rekao.«

»O da, skoro sam zaboravila. Rekao je da će razgovarati s Jodi.«

Pričekao je da uđe u Henry Hall, a zatim je pošao prema svom autu. Već je zažalio zbog nereda koji je napravio. To je vrlo pipkava situacija, neće se tek tako izvući, morao je biti pažljiviji. Premda bi sve bilo isto. Žene po svojoj volji rađaju djecu, a ono što neki tip želi, čak i ako je odgovoran, potpuno je nebitno. Muškarci su bespomoćni u ovom svijetu. Muškarci su soj gubitnika i ne shvaćaju da je seks najveći rizik kojem se mogu izložiti. U trenutku njegov cijeli svijet se promijenio, a on ne može baš ništa učiniti. On bi trebao odlučiti, a sad je nemoćan. Žene određuju pravila, a sve ostalo su puke riječi. A sada je ljuta na njega, a on se treba suočiti s Deanom i Jodi. Bez obzira za njegove osjećaje o očinstvu, nasljedniku, kako god ga nazvali, trenutna situacija je previše složena, zastrašujuća je i sve se prebrzo odvija. Kao da se vozi u autu koji juri u pogrešnom smjeru i svaki čas će izazvati sudar. Nije važno što ne zna kako se našao u tome. On će biti odgovoran.

Kad je prošao pored UIC paviljona u ruci je držao mobitel te je nazvao Deana. Trebao bi zastati i dobro razmisliti što će mu reći, ali vrijeme prolazi i on mora razgovarati s Deanom prije nego Dean razgovara s Jodi, ako već nije prekasno. On misli da ipak postoji šansa zato što je Dean saznao prije nekoliko sati. Bitno je da on želi biti popustljiv, želi saslušati Deana i otrpjeti njegovu ljutnju. Dean je katkad neobuzdan i nepredvidljiv, Dean može biti tvrdoglav, ali nije glup. Njemu se vjerojatno ne sviđa to što se dogodilo, ali s vremenom će prihvatiti zato što je Dean uvijek odan, a Todd je njegov najstariji prijatelj.

Ali Todd griješi ako smatra da je Dean imao dovoljno vremena da trezveno razmisli i razumno razgovara. Prije nego što je Todd išta rekao, Dean se obrušio na njega.

»Mislio sam da si mi prijatelj, ljigavi kurvin sine. Koji si kurac radio s mojom kćeri?«

Todd mu se želi ispričati, da nije htio da se to dogodi, da nikad ne bi naudio Deanu niti bi ugrozio njihovo prijateljstvo, da je Dean s pravom uzrujan. On to želi iskreno reći i dobiti oprost, a prije svega, u ovom času želi zamoliti Deana da ne razgovara s Jodi, molim te, neka Toddu dopusti da prvi razgovara s njom. Međutim, Dean ga ne može slušati.

»Razbit ću ti glavu, govno smrdljivo«, rekao je prijatelju. »Prijavit ću te policiji zbog seksualnog napastovanja.« A nakon toga je prekinuo vezu.

Todd se razbjesnio. Taj kurvin sin ga je uzrujao. Mora se smiriti, šetnja će mu pomoći.

Hodanje je dobro poznat lijek za uzrujanost. Prošeći, kako se kaže. Izadi van, provjetri se. To je jedan od onih dana kad se sunce probija kroz niske oblake, a kiša naglo pada po pločniku. Kratkotrajni pljuskovi. Smočila mu je glavu i ramena, zapahnuo ga je miris besprijekorno njegovanih travnjaka oko sveučilišta. Mora se usredotočiti na budućnost. Ne daleku budućnost, premda je i ona ugrožena, nego na nekoliko narednih sati. Gdje će večerati? Jodi je rekla da će skuhati večeru. Gdje će prespavati? Nešto mora učiniti, ali što?

U glavi mu bruji i misli se komešaju, buka ga je zaglušila, osjeća bol u sljepoočicama. Ali još nešto se događa. Iako je uzrujan, nervozan i napet, svjestan je određene dvosmislenosti. Njegove misli su usmjerene, ali ne u cijelosti, to nije sve. U toj gunguli i kaosu našao je nešto drugo, zabavno, čak šaljivo, ironičan napjev koji se izdvojio iz orkestrirane buke, a govori o Natashi i njegovim osjećajima prema njoj.

On je poznaje cijeli njezin život, ustvari od rođenja, duboko u sebi on je vidi kao bespomoćnu djevojčicu kojoj je umrla majka, bezobrazna curica u školskoj odori, bubuljičava tinejdžerka s aparatićem za zube, slike koje su se stopile u jednu osobu. Da je onda znao da će ona roditi njegovo dijete, prasnuo bi u smijeh. To bi bilo urnebesno.

Sjeća se kad ju je prvi put ugledao kad je odrasla, u novom i iznenađujućem izdanju, kad ju je upoznao i zavolio. Sjedio je za šankom u baru *Drake* hotela, čekao Deana te se slučajno osvrnuo kad je ona ušla, predivna strankinja koja mu je zapela za oko, polako je hodala prema njemu, zanosna i putena, šepirila se njišući bokovima, grudi su joj podrhtavale, naušnice se njihale - on nije imao nikakve šanse. Kad ga je poljubila u usta, u glavi mu se zavrtjelo, u njemu su buknule nade i želje.

»Natasha«, predstavila se. »Tu se trebam naći s tatom. Mora mi dati novac.«

Godinama je nije vidio. Naručila je koktel, a kad je Dean došao nakon dvadeset minuta, više nije bilo povratka.

Smiješio se u sebi dok se u hodu prisjećao tog susreta. Ali kad je opet bio u svom uredu, nevolja ga je shvala te je zurio u prazno. Stephanie nije došla na posao, on mora sve obaviti, pa je pošao do njezina ureda i sobe za prijem te se vratio natrag. Dlanovi su mu vlažni, a usta suha kao barut. Premišlja se hoće li nazvati Jodi, nema pojma što će ona reći, kako će joj priopćiti da je imao izvanbračnu vezu, kako će govoriti o onome o čemu nikad nisu otvoreno razgovarali. On još uvijek misli da se ništa nije promijenilo. Njegova veza s Natashom potpuno je odvojena od Jodi i obrnuto. Ali on ne može zamisliti sudar ta dva svijeta, svjetova koji po definiciji kruže u zasebnim orbitama, ne može podnijeti zamisao da je došao kraj njegovu dotadašnjem životu.

Pričekao je dok je telefon zvonio i poslušao snimljenu poruku, svoj glas koji je rekao da nema nikoga kod kuće. Trebalo bi mu laknuti. Iz ladice je izvadio limenku, smotao marihuanu, pripalio smotak i stao ispred prozora. Treba mu samo nekoliko dimova kako bi razbistrio misli. Onaj gad Dean sigurno ju je već nazvao. A možda ju nije dobio. To je sad njegova jedina nada.

Zaključao je ured i pošao do auta. Učinilo mu se da je već započela popodnevna prometna gužva. Nekad se radilo od devet do pet, a sad svi imaju klizno radno vrijeme, nitko ne radi osam sati dnevno. U prometnoj gužvi postao je nestrpljiv, agresivan, nasrtljiv. On trubi, mijenja trake, gurka automobile ispred sebe. On se bori za prostor u mentalnom borilištu koje je potpuno zakrčeno.

Jodino mjesto za parkiranje, pored njegovog, je prazno. Dok se vozio u dizalu nije se mogao sjetiti kad je zadnji put bio kod kuće u to doba dana. Možda i Jodi godinama ima ljubavnika, možda su sad u njegovoj postelji. Sjetio se tinejdžera iz susjedstva, visokog momka s bejzbol kapom. Jodi kaže da je dobar matematičar i da svira violinu. Kako je ona to saznala?

Kad je otvorio vrata, pas je zalajao, izjurio van i otrčao niz hodnik. Prva susjeda išla je prema dizalu, pa se zaustavila, pozdravila ga te su se smijali nestašnom psu. Ona ima šezdeset godina, privlačna je, nosi visoke pete, a njezine noge još uvijek dobro izgledaju u prozirnim čarapama. Kad je otišla, uveo je psa u stan i pošao u dnevni boravak. Jodi nije tu jer je u stanu tiho, rebrenice su spuštene, ali on je ipak zavirio u sve sobe. Ugledao je samo uredno namješten krevet, simetrično postavljene čiste ručnike i naslagane časopise. Zatim je potražio njezin mobitel, njuškao je po njezinom stolu, a kad ga je pronašao, provjerio je pozive. Deanovo ime pojavilo se tri puta, u razmacima od pola sata, prvi poziv bio je u podne. Nema novih poruka. Ako je Dean ostavio poruku, Josi ju je preslušala i vjerojatno ga je nazvala. Preznojio se, tlo mu se izmiče pod nogama. Da barem Dean nije bio tako bijesan. Dean bi se trebao bolje kontrolirati, pričekati da se smiri, nije smio nazvati i uništiti tuđi život samo zato što se razbjesnio.

Vratio se istim putem u garažu i odvezao do *Drake* hotela. Još je rano, ali hotelski barovi imaju veliku prednost jer nikad nisu prazni, pa ne moraš piti sam. U svim hotelima u bilo koje doba dana ili noći bit će gostiju zato što ljudi iz cijelog svijeta dolaze u hotele, a svi imaju privatni raspored. Naručio je duplu žesticu, koju je iskapio, a onda je otpio pivo. Alkohol je ublažio paniku koja ga je gušila od ručka. Opustio se, više nije bio živčan i napet. Pojavio se tračak nade, a zatim je počeo razmišljati o pojmu koji mu je do sada izmicao, koji je bio izvan njegove moći rasuđivanja. Očinstvo. Riječ koja je strujala u njegovim mislima, a kad je popio pivo i naručio još jedno, pretvorila se u grubu realnost, kao kad se para kondenzira u opipljive kapi.

Pogledao je naokolo i zamijetio visoke i niske, debele i mršave muškarce, muškarce koji su sigurno imali djecu zato što oni to uvijek čine. Preplavila ga je ljubav prema njima, prema svakom pojedincu i svima njima kao skupini. To je sad njegovo pleme, njegovo bratstvo, ti muškarci od sada ga moraju prihvatiti kao sudruga u razmnožavanju, potvrđenog člana družine rasplodnika, on je dokazao svoju muškost, začeo je novu dinastiju. Nije važno kako se to dogodilo i on ne može zaniijekati da je to bila njegova namjera, to je htio otkad je nju upoznao, za tim oduvijek čezne, istinski, iako to nije znao jer je bio previše obuzet dokazivanjem na drugim područjima. To je golemo tjelesno postignuće. Iskonska močvara stvaranja i razmnožavanja. Potvrđeno i ovjereno očinstvo. Konačno ispunjenje. A to sad treba podijeliti s njom. Mora joj reći o čemu je razmišljao i kako se osjećao, čestitati joj na plodnosti, preuzeti svoje zasluge, razgovarati u uzajamnom divljenju. Uzeo je mobitel, a nije shvatio zbog čega se ne želi javiti, zašto se još uvijek ljuti. Njihova svađa bila je tričava i besmislena. Ako bi se javila, on bi zamolio za oprostaj, ona bi mu oprostila i zatim mogu isplanirati budućnost, krenuti prema novom životu.

Otpio je pivo i opet se zadubio u tmurne misli. Nazvao je još nekoliko puta, a onda se sjetio da je htio nazvati Jodi. Postoji razlog zbog kojeg mora razgovarati s Jodi. On će joj priopćiti vijest prije nego što ga Dean pretekne. Ali mora sačuvati slavljeničko raspoloženje, pa je nije nazvao nego je platio rundu cijelom baru, u kojem je oko pet popodne vladala gužva. Gosti su podizali čaše, nazdravljali mu i zahvalili se na darežljivosti. Rekao im je da će

postati otac i svi su mu čestitali. Kad mu je društvo za obližnjim stolom nazdravilo, on je iskreno rekao: »Nadam se da moja žena još nije saznala«. Neka čestitari shvate što je htio reći.

5.

Ona

Uspjela je potisnuti strašne misli koje su je opsjedale preko vikenda. Što je učinio i s kim je to učinio - to je sad iza nje, a ona ne želi živjeti u prošlosti. Ako bi se držala svega što je pošlo po zlu, ostavila bi ga ili ugušila prije nekoliko godina. Osim toga, ipak mu se osvetila s ključem, pa je bar s tim dobila malu zadovoljštinu.

Nakon doručka pregledala je dosje o Tužnoj vreći, a njegova seansa je na rasporedu u ponedjeljak ujutro. Kad mu je otvorila vrata, njegovo mršavo tijelo u prevelikom odijelu sjelo je na stolicu za pacijente, pa ga je pogledala kao da je vepar kojeg je uspjela uloviti i pripitomiti, a on je tupo buljio u nju. Tužna vreća smatra da mu je u životu počinjena velika nepravda. On je uvjeren da mu je sreća okrenula leđa i da ne može ništa učiniti. To je njegova žalopojka, njegovo najvažnije stajalište koje ga je odredilo i koje je definiralo njegovo tmurno bivanje. On nije previše kompliciran čovjek, a zbog tvrdoglavosti njega je vrlo teško impresionirati.

Mnogim Jodinim pacijentima koristilo bi da sebe ne shvaćaju ozbiljno. Ona se u psihoterapiji katkad koristi dodvoravanjem i umiljavanjem, to nije preporučljivo, ali probleme svojih pacijenata rješava kao što rješava vlastite probleme. Tužna vreća uvijek reagira na dobroćudno povlađivanje, pa nakon što ga je slušala kako se žali, rekla mu je: »Zajedljivost ću vam posebno naplatiti. Znam da kod mene dolazite samo zato što vas obitelj ne može podnijeti. Mogli biste mi ispričati bar jednu dobru stvar koja vam se dogodila prošli tjedan. Samo jednu. Sigurna sam da biste mogli ako se potrudite.«

To je bio neznatan izazov, ali on je bio zapanjen. Tupo je zurio otvorenih usta, a zatim se neočekivano nacerio i pokazao lijepe, bijele zube. Potpuno se promijenio.

»Ozbiljno vam kažem«, rekla je kako bi iskoristila taj trenutak. »Sjetite se prošlog tjedna. Spomenute samo jedno pozitivno iskustvo.«

On ipak nije bio spreman za tu vježbu, pa joj je govorio o problemu koji je imao s automobilom. Ali, Jodi je svejedno bila zadovoljna. Prvi put je vidjela kako se nasmiješio.

Nakon Tužne vreće imala je novu pacijenticu koju nikad nije vidjela, ženu koja je bila toliko samozatajna da ju je Jodi već nakon nekoliko minuta označila kao Nepoznatu osobu. Nju muči nepodnošljiv život sa suprugom, ljubomornim muškarcem koji opsesivno nadzire svaki njezin korak. Seansa je protekla u prikupljanju informacija - ispunjavali su standardni upitnik o porijeklu i djetinjstvu. Problem je u tome što se Nepoznata ne sjeća ranog djetinjstva. Njezine uspomene prije osme godine ne postoje.

Nakon toga, Jodi je višak energije potrošila u teretani. Ručala je sendvič sa sirom i rukolom i popila čašu vode. Istuširala se i odjenula te je opet sjela za stol da pospremi dosjee svojih pacijenata i presluša poruke. Nazvala je Alison da potvrdi večeru, a Dean Kovacs je ostavio poruku i rekao da moraju smjesta razgovarati. Ona nema pojma zbog čega bi trebali razgovarati. Ona dobro poznaje Deana - jednu ili dvije godine nakon smrti žene,

često je s kćeri dolazio na večeru, još uvijek ga katkad sretne na okupljanjima - ali najčešće preko Todda. Dean i Jodi ne druže se mimo Todda. Nazvala ga je i ostavila mu poruku.

U popodnevnom rasporedu na prvom mjestu je seminar o poremećaju prehrane, koji sponzorira njezina profesionalna udruga. Premda se ne bavi poremećajima u prehrani, želi biti informirana i rado se druži s kolegama. Prije seminara želi obaviti neke poslove, pa je na odlasku uzela čekove koje je dobila od pacijenata i pokupila odjeću koju treba odnijeti u kemijsku čistionicu.

Prvo je otišla u banku. Premda Todd često kaže da je njezina ordinacija puki hobi, da vjerojatno zarađuje kao i službenica koja uzima njezine čekove i više od šankerice u susjednom Starbucks kafeu, koja joj kuha kavu s mlijekom za van. U svakom slučaju, dovoljno zarađuje za održavanje kućanstva i manje dodatne troškove. U kemijskoj čistionici pričekala je da Amy završi razgovor s muškarcem o mrljama krvi na košulji. On je kicoš, nosi cipele s kićankom i ima duge, manikirane nokte. Uzrujan je, neugodno mu je zbog košulje, ali Amy je iskusna i vješto suspreže radoznalost.

Kad je došla na red, Jodi je stavila odjeću na pult i pričekala da je Amy pregleda, da je protrese, provjeri jesu li svi gumbi na broju, isprazni džepove i složi na hrpu. Kad je uzela izluzane Toddove hlače, iz džepa je izvadila predmet te ga je dala Jodi, koja ga je pogledala i stavila u torbicu.

Parkirala je na zabranjenom mjestu te je pohitala prema autu. Zatim je otišla u radnju za uokvirivanje u zapadnom dijelu grada i uzela indijsku sliku koju je dobila prošli tjedan. Sad kasni, ali semafori su bili otvoreni pa je na seminar u knjižnici došla nekoliko minuta prije početka. U predavaonici je vladao žagor, neki su već zauzeli mjesta, a drugi su stajali naokolo u parovima i skupinama. U gomili je zamijetila poznata lica, ali prije nego što je pristupila poznanicima, moderator je uzeo mikrofon i zamolio ih neka sjednu.

Prvo izlaganje održala je žena u kompletu od tvida i cipelama bez potpetica. Ona je niska rasta, našalila se na svoj račun, a zatim je podigla glavu i spustila mikrofon. Publika se veselo hihotala. Led je probijen, pa je ponovila svoje kvalifikacije, koje je već naveo moderator. Ona je doktorirala socijalnu psihologiju i voditeljica je programa u klinici za poremećaje u prehrani na Zapadnoj obali. Jodi je čula da anoreksičare u klinikama za poremećaje u prehrani prisilno hrane, pa katkad postaju bulimičari, a mnogi bježe iz klinike. Voditeljica programa o tome nije ništa rekla. Govorila je o osoblju, procesu evaluacije, terapiji i nastavi nutricionizma. Ona je rekla da je vrlo teško liječiti poremećaje u prehrani, da je pacijentima potrebna stručna pomoć koju mogu dobiti samo u specijaliziranim institucijama. Rekla je da treba naučiti dijagnosticirati simptome i da je u programu nakon liječenja korisna pomoć obučenog terapeuta. Pokazala je hrpu brošura koju je ostavila na prijamnom stolu.

Nakon nje govorio je autor knjige, *Vi i poremećaj u prehrani vašeg djeteta*. On je liječnik, ima četrdeset godina, ispijeno lice, uglađenih manira. Rekao je da se s tom temom počeo baviti zato što su tri njegove kćeri na početku adolescencije patile od anoreksije. Govorio je o standardima tjelesne ljepote i američkoj opsesiji hranom i dijetom. Govorio je o shvaćanju sebe i mržnji prema sebi. Govorio je kako se osjećao kad su njegove kćeri po povratku s terapije redovito podlijevale autodestruktivnim navikama. On nema odgovore. Napisao je tu knjigu kako bi pružio moralnu podršku drugim roditeljima, kako bi im rekao da nisu oni krivi i da nisu sve bolesti, fizičke ili psihološke, izlječive. On je liječnik i uvjeren

je u svoje riječi. Katkad moramo živjeti s neugodnim činjenicama.

Nakon toga povela se rasprava o kontradikcijama u njihovim izlaganjima. Liječnik je ponovio da su ga terapijski centri iznevjerili. Voditeljica programa pozvala se na brojke: visoki postotak uspješnih terapija i nizak postotak recidiva. Liječnikove kćeri, rekla je, vjerojatno ulaze u mali postotak slučajeva koji su neizlječivi. Liječnik je posumnjao u brojke voditeljice programa i postavio pitanja o izučavanju razdoblja nakon terapije i metodama prikupljanja podataka. Žustro su raspravljali, pa su ih okupljeni terapeuti i savjetnici slušali bez daha.

Jodi se zadržala na kavi, koju je popila s nogu, u krugu kolega koji su veselo analizirali raspravu koju su malo prije slušali. A njoj je tada palo na pamet kako je bila u kemijskoj čistionici te se upitala što je stavila u torbicu. Izvadila je predmet i pokazala ga ženi do sebe, koja je bila psihijatrica.

»Tablete za spavanje, zar ne?«

Psihijatrica je uzela bočicu i pogledala etiketu.

»Točno«, rekla je. »Eszopiclone.« Automatski joj je vratila bočicu obuzeta razgovorom.

Kad je Jodi izašla van, razmišljala je zbog čega je Todd imao bočicu tableta za spavanje koje su bile prepisane Natashi Kovacs. Natashu nije godinama vidjela, a nije ni Todd, koliko je njoj poznato. Prošli tjedan bio je na večeri s Deanom, a ona ne zna kakve to ima veze s bočicom. Možda je Natasha bila s njima. Ali, on bi joj to rekao.

Dok se vozila kući prisjetila se tinejdžerke Natashe - Natashe kad ju je zadnji put vidjela - visoke i otvorene djevojke. Bila je vrlo nervozna, pa možda zbog toga uzima tablete za spavanje. Osim toga, sad je na fakultetu. Jodi dobro pamti da studij može biti stresan. Bitno je učiti i imati dobre ocjene, a uvijek te nešto ometa. Ostaješ do kasno s prijateljima, piješ previše kave i alkohola, katkad uzimaš tablete, pa si na kraju toliko napet da ne možeš spavati. Tek kad je parkirala sjetila se Deana, njegova poziva, poruke koju mu je ostavila i da ga treba nazvati. Kad je ušla u stan, preslušala je govornu poštu, ali nije bilo poruka.

Raspakirala je sliku i stavila je iznad kamina. Pozlaćeni okvir istaknuo je zlatnu boju koju nije zamijetila na paunovu perju. Iskićena žena je ljupka, ali danas se doima tužna i zapostavljena. Kao da je zaključana i izolirana, možda je zarobljena u svom predivnom vrtu. Možda je okvir previše napadan i kičast za tu profinjenu malu sliku i ranjiv središnji lik na njoj.

Jodi zna za spoznaju u trenutku zato što je to vidjela na svojim pacijentima, ali ona to nije iskusila. U njezinom slučaju do spoznaje se dolazi polako, tijekom vremena. Moglo bi se reći da je početak označila Toddova depresija, kad je sve krenulo po zlu, a nakon toga depresija ga više nije mučila, kao da je odjednom pronašao nov smisao u životu. To je bilo na proljeće, ili početkom ljeta, a ona je bila sretna jer je opet bio s njom, iako je dugo bio odsutan duhom. A sad je došlo do ubrzanja, mučnina se naglo pojavila i ona zna zbog čega je Dean nazvao.

Presvukla se u jednostavnu crnu haljinu. Kad se pogledala u zrcalu, iznenadila se kako dobro izgleda. Blijeda je, ali to je prirodna boja njezine kože. Često joj kažu da bi trebala poći liječniku. Katkad puderom narumeni obraze, ali zbog kontrasta s mliječno bijelom kožom doima se vulgarno, pa najčešće ne koristi rumenilo.

Stavila je novčanik i ključeve u torbu, a onda je zazvonio telefon. Uzela ga je i

pogledala zaslon. Sad ne može razgovarati s Deanom. Treba otići u restoran. Ona kasni, a Alison će je čekati. Odlučila je kasnije razgovarati s Deanom, a ipak je odnijela telefon u predvorje i odložila ga na ormarić dok je oblačila baloner. Kad je zazvonio šesti put, bez razmišljanja ga je uzela i pritisnula gumb.

»Deane«, rekla je. »Nazvali ste me.«

* * *

Alison je punašna plavuša rumenih obraza i krupnih plavih očiju. Ona i Jodi su vršnjakinje, na pragu zrelih godina, pa je Alison uvjerena da treba nositi visoke pete i imati dublji dekolte. Dvaput je razvedena, a sad je zadovoljna i samostalna. Dva kratkotrajna braka smatra manjim prekidima u životu, privremenim i neizbježnim smetnjama, kao da se radilo o lošem vremenu za koje nije ona bila kriva, neočekivanim vjetrovima koji su uzburkali mirne vode.

Garnet Club je Alisonino sjedište i mjesto za druženje. Ona često tu provede dan, sjedi za šankom i pijucka sok. Osoblje i stalni gostu njezina su šira obitelj, a ona je savjetnica i skrbnica djevojkama koje se neprestano prepiru - zbog sastanaka, odjeće, muzike, teritorija. Za Alisoninog šefa, voditelja kluba, ona je poveznica koja sve drži na okupu, pa je dobila neke povlastice. To je Jodi shvatila iz Alisonine priče.

Večeras će blagovati u *Citéu* na vrhu vidikovca Lake Point, na kojem uživaju u zalasku sunca nad gradom. Jodi se nasmiješila kad je ugledala Alison u restoranu, koja je već sjedila s čašom vina. Alison ju je, kao i uvijek, impresionirala svojom osobnošću, bila je upečatljiva i puna života. Upoznale su se na kulinarskom tečaju, a Alison je rođena za vođu, pomagala je drugima da svladaju tehnike rezanja premda nikad nije kuhala. S druge strane Alison je bila impresionirana jer je Jodi zarađivala od savjetovanja, a ona je to uvijek radila besplatno.

»Naručila si Duckhorn?« upitala je Jodi i sjela.

»Kako znaš?«

»Uvijek naručiš Duckhorn.« Mahnula je konobaru i naručila čašu istog vina.

»Pa, kako si, draga?« upitala je Alison, iako nije očekivala odgovor. Pitanje je samo preludij za njezin nastup. »Bit će ti drago da čuješ da je Crystal prekinula s dečkom«, rekla je. »Dugo joj je trebalo. A Rayeva supruga je umrla, sirotica. Rayu je teško, ali sad bar može krenuti dalje.«

Jodi zna da je Crystal striptizeta koja pati od pomanjkanja samopouzdanja. Često je slušala kako Crystal teško zarađuje i kako njezin dečko troši sav novac. Ray je stalni gost, stariji muškarac kojeg djevojke maze kao da im je najdraži kućni ljubimac.

»Drago mi je«, rekla je Alison. »Sad mi je laknulo. Zaista.«

Jodi su poslužili vino pa je podigla čašu. »Nazdravimo boljim vremenima za Crystal i Raya.«

Alison se kucnula s Jodi i opet raspričala. Jedva je čekala da prepriča detalje o zadnjim danima bolesne Rayeve žene i reakciji Crystalinog dečka kad je dobio nogu. Jodi shvaća da su Ray i Crystal za Alison kao brat i sestra, ono što se njima događa dio je Alisonina života. Alison ima ogromno srce i premda se prekora zbog petljanja u tuđe živote, njoj su najvažniji životi drugih ljudi.

U restoranu je mirno, sve se događa ispod otvorenog neba iza prozora, gdje se sunce

grozničavo spušta iza obzora. Dramatika zalaska pojačava se iz trenutka u trenutak. Alison brblja, a ušutjela je tek kad im je pristupio konobar da preuzme narudžbe. Njezin glas je blag i jednoličan, govori bez prestanka kao kiša koja pada po krovu. Kad su njezinu čašu opet napunili i kad su na stol iznijeli hranu, pribrala se i rekla da bi mogle promijeniti temu razgovora.

»Večeras si tiha«, rekla je.

Točno je da je Jodi uvijek prekida pitanjima i komentarima. Kimnula je glavom i rekla: »Umorna sam.«

Nije ni zamijetila laž niti je htjela nešto prešutjeti. Ustvari, osjeća zamor nakon dugogodišnjeg života s Toddom. Ona bi vrlo rado rekla Alison sve što je čula od Deana, ali ta vijest kruži po njezinoj glavi kao zatočena ptica i zbog toga ima duševnu vrtoglavicu. »Ne razumijem«, rekla je. Protiv svoje volje razmišljala je o zapanjujućem otkriću - trudnoći, vjenčanju, veličini te nevjere, razmjerima skandala - ali kad je progovorila, riječi i ono što je htjela kazati izgubile su smisao. Ako netko treba govoriti, neka govori Alison.

»Kako je Renny?« upitala je, a znala je da će se Alison razbrbljati o prvom mužu i da je neće moći zaustaviti. Renny je pravi gubitnik, ali se uspio uvući Alison ispod kože, pa je njezina žalopojka uvijek ista: »Luda sam za tim čovjekom. Opet bih se udala za njega, ako ikad odraste.«

Renny je iz jednog gradića u Quebecu, u njemu je odrastao s ocem Francuzom i majkom Engleskinjom. Njegovo puno ime je Sylvestre Armand René Dulong. Bio je u zatvoru zbog preprodaje narkotika. Alison ga je upoznala u noćnom klubu u Montrealu, u kojem je jednog ljeta konobarila. On je dolazio s prijateljima motoristima, a sjedili su uz pozornicu kako bi djevojkama stavljali novčanice od sto dolara u gaćice. Renny je i Alison dao napojnicu od sto dolara, iako je bila samo konobarica.

Kad je Alison počela hodati s Rennyjem, nikad se nije tako dobro provodila u životu. Šmrkali su kokain, ševili se od sutona do svitanja, vozili po planinama na njegovom Harleyu. Brak je trajao manje od mjesec dana. Nije joj rekao da se viđa s drugim ženama - jednostavno se nije pojavio kod kuće, pa je morala shvatiti o čemu se radi. A ipak se vozi iz Montreala kako bi je iznenadio, još uvijek je želi usvojiti.

»On uvijek nastoji izvući novac od mene«, rekla je Alison. »On zna da radim noću, pa me nazove u četiri ili pet ujutro kad pokušavam zaspiti. Naravno da odmah ne traži novac. Renny nije takav. On mi želi dati fantastičnu mogućnost da investiram u neki njegov posao. Ako uložim deset tisuća, zaradit ću pedeset. Pa ako posluje na toj razini, kako to da je u bankrotu?«

Jodi se trudi biti pozorna i slušati. Osjeća se kao da balansira na vrhu stabla na snažnom vjetru.

»Meni je potreban«, rekla je Alison, »dobar, miran, pouzdan tip, koji dobro zarađuje. Dečki dolaze u klub i uvijek mi se nabacuju. Oženjeni tipovi. Za koga me oni smatraju?«

Alison je otpila vino i pogledala u nokte. Konobar je pokupio prazne tanjure i na stolu ostavio jelovnike za desert.

»Miran, pouzdan tip možda je puki mit«, reče Jodi. »Biološki, muškarci su grabežljivci.«

»Slušam te«, rekla je Alison.

»Žene žele vjerovati da su muškarci bolji nego što jesu«, rekla je Jodi. »One ih opravdavaju. One ne vide cijelu sliku, samo pojedine dijelove, pa nikad ne misle da je jako loše.«

Jodi je pogledala jelovnik s desertima koji je konobar stavio pred nju. Riječi joj titraju pred očima, brodići koji plove u bijelom prostoru. »Ne mogu se odlučiti«, rekla je.

»Ti voliš kremu od karamela«, reče Alison.

»U redu«, reče Jodi.

»Ne moramo naručiti desert, ako si previše umorna.«

»Uvijek naručimo desert.«

»Ali ne moramo. Kako si?«

»Ustvari, vrti mi se u glavi«, reče Jodi. Riječi *vrti mi se* ne mogu opisati kako se ona osjeća, ali to je prikladna kratica za navalu simptoma koje ne može pobrojati ni opisati.

Alison se iskreno zabrinula. Mahnula je konobaru i dala mu kreditnu karticu. Rekla mu je neka požuri, pa je primila Jodi ispod ruke i kazala da će je odvesti kući.

»Ne budu šašava«, reče Jodi. »Imam samo deset minuta hoda.«

Alison nije slušala. Kad su izašle iz restorana, zagrlila je prijateljicu, a kad je pomoćnik na parkiralištu dovezao auto, privezala joj je pojas kao da je dijete. Kad je Jodi dovezla kući, pomogla joj je da legne na kauč i donijela šalicu čaja.

»Gdje je Todd?« upitala je.

Jodi je odmahнула glavom. »Još je rano.«

»Mogla bih ga nazvati.«

»Ne, zaboga.«

»Zašto?«

»Ne želim da ga nazoveš.«

»Pa«, reče Alison i zavalila se u fotelju. »Što je učinio?«

Jodi je šutjela. Alison je čekala. U zraku je bila napetost, a voda koja je tekla u cijevima i kucanje Keininger sata iznad kamina označavali su vrijeme. Jodi nije htjela priopćiti vijest zato što joj je glava brujala od riječi, čula je jednu priču koju bi najradije zaboravila.

»Jesam li ti spomenula izvjesnu Natashu Kovacs?« upitala je.

»Ne, nisi«, rekla je Alison. »Ne sjećam se tog imena.«

»Ostala je s Toddom u drugom stanju«, reče Jodi.

»O, Bože«, reče Alison.

Kad je konačno progovorila, Jodi je shvatila da joj je sad lakše reći što se dogodilo. »Natasha ima samo dvadeset ili dvadeset jednu godinu. Ona je kći Deana Kovacsa. Dean je Toddov stari školski prijatelj.«

»To je odvratno«, reče Alison. »Kako ti je to mogao učiniti?«

»On se želi vjenčati s njom. To mi je Dean rekao.«

»On se ne mora *vjenčati* s njom. To je smiješno. Ona bi mogla pobaciti.«

Jodi se pobunila zbog toga što se Alison zgrozila. »On se *želi* oženiti s njom. Dean kaže da *jedva čeka* da se oženi s njom.«

»Pa, možda Dean ne zna o čemu govori. A možda je brak Deanova zamisao. Možda je Dean staromodan i misli da se moraš oženiti s curom koja je ostala u drugom stanju.«

»Ne vjerujem da Dean želi da se Todd oženi s njom. Mislim da mu to nije ni na kraj pameti.«

»U redu, pa, ne treba nagađati. Prvo bih htjela čuti što se točno dogodilo.«

Jodi je slegnula ramenima. Njezina verzija je vjerojatno bila istinita kao i sve druge.

* * *

Kad je Alison otišla, ustala je s kauča, popravila frizuru i haljinu te je pošla u spavaću sobu. Odjeća koju je nosila na seminaru bila je prebačena preko namještenog kreveta: svijetle hlače, bijela košulja, ružičasti grudnjak i gaćice, prozirne hulahupke. Njezina Fendi torbica je na stolici, a ispod stolice ležale su *Jimmy Choo* cipele s uzorkom leopardove kože. Umirila se promatrajući prekrasnu odjeću. Ne radi se o tome da je nesigurna u pogledu svog izgleda, ali možda su najbolje godine već iza nje, a mlađa žena ima prednosti koje su njoj sad nedostižne. Nekad je mogla odjenuti traperice i majicu, još uvijek nosi tu odjeću, naravno, ali bolje se osjeća kad je dotjerana.

Uzela je košulju i donje rublje te ih je stavila u košaru. Hlače je objesila na vješalicu u ormaru. Cipele je spremila u kutiju, koju je vratila na policu na kojoj su bile kutije s cipelama. Prije odlaska na večeru ispraznila je torbicu, ali u njoj je ostalo nekoliko predmeta. Otvorila je torbicu, preokrenula je i ispraznila na krevetu: kemijska olovka, mali notes, nekoliko potvrda od računa, sitniš - i tablete za spavanje. Bočica tableta od prozirne plastike s velikim sigurnosnim čepom zveckala je kao šuškalica za bebe kad je pala na poplun. Uzela je bočicu i pročitala etiketu: *Kovacs, Natasha. Uzeti 1 (jednu) tabletu prije spavanja.*

Bolje se osjećala. »Kao da je sve u redu«, rekla je Alison, a to nije bilo daleko od istine. Sad je opet čvrsto stajala na zemlji, a predmeti oko nje bili su poznati i stabilni. Rutina prije spavanja bila je umirujuća: namještanje pokrivača i jastuka, pospremanje predmeta na njihovo mjesto. Presvukla se, obrisala šminku i počesljala. Kad je začula Todda kako otključava vrata, sjedila je na kauču u kućnoj halji i papučama i čitala turistički magazin. Pričekala je dok je u predvorju skinuo jaknu i odložio ključeve i kovanice iz džepa. Čula ga je kako se nakašlja i mrmlja. Slušala je kako korača po tepihu.

»Još si budna«, rekao je.

Stao je ispred nje i poljubio je u čelo. Sklopila je magazin, odložila ga i ustala. Čudno se držao. Shvatio je da je Dean nazvao, pa misli da je ostala budna kako bi se suočila s njim. Stavio joj je ruku na rame i pogledao u oči.

»Alison je bila tu«, rekla je. »Večerali smo u *Citéu*, ona me je dovezla kući. Kako ti je protekao dan? Što si večerao?«

»Pojeo sam hamburger u *Drake* hotelu«, rekao je.

Zaudarao je na alkohol i prženu hranu. Nos mu je crven, a glas piskutav. Uzela je magazin koji je čitala i stavila na hrpu na stoliću. Kad se okrenula, još uvijek je stajao i

gledao u nju.

»Što je?« upitala je.

»Ništa. Drago mi je da te vidim.«

»Trebao bi odvesti psa u šetnju. Pričekat ću te.«

Kad se vratio, ona je u kuhinji kuhačom miješala mliječni napitak. Sad se raspričao. On joj želi reći što se dogodilo u baru te večeri - jedan par se strastveno ljubio, a skupini svećenika bilo je neugodno. U hotelu se održavala neka vjerska konvencija. On priča o jutarnjoj nezgodi - izgubio je ključ - i smije se jer je izgubio živce. »Nesretnik«, rekao je za domara. »A smjesta je otišao. Kao da je jedva čekao priliku.«

Stavila je četiri kriške kruha u toster i uključila ga. On je govorio, a ona je mehanički kimala glavom i mrmljala. On nije zamijetio da ga ne sluša. Kad se tost ispekao, premazala ga je maslacem i džemom od jagoda i prerezala. Sendviče je stavila na pladanj, koji je odložila na radnu plohu. On je stavio sendvič u usta i hodao po sobi. Zatim se vratio, uzeo pladanj i opet hodao naokolo.

»Jesi li možda danas razgovarala s Deanom«, upitao je.

»Deanom«, rekla je. »Zbog čega bih razgovarala s Deanom?«

»Tek tako.«

»Mogla bih ispeći još tosta«, rekla je.

»Dean je gad«, rekao je. »Nadam se da to znaš.«

Opasno se približio priznanju. Laknulo joj je kad je stao ispred kamina i usredotočio se na uokvirenu sliku na polici.

»Sjajna slika«, rekao je. »Detalji su fantastični.«

»Sviđa ti se okvir?«

»Okvir. Nisam ga ni zamijetio.« Nasmijao se. »Dobar je. Sviđa mi se.«

Kad joj je pristupio s praznim pladnjem, čekala ga je šalica s mliječnim napitkom. Nije bio vruć pa ga je žedno pio.

»Volim te, znaš«, prkosno je rekao.

Ona je stajala ispred sudopera te prala lončić i kuhaču. »Baš lijepo«, rekla je i pogledala ga preko ramena. »Napitak je dobar?«

»Odličan.« Podigao je šalicu i ispio napitak.

»Dodaj mi.« Ispružila je ruku.

Primaknuo joj se i dao šalicu. Isprala je šalicu, a on ju je zagrlio s leđa i pomilovao po struku. »Previše si dobra prema meni«, rekao je.

* * *

Kad se probudila na kauču, tek je nakon nekog vremena shvatila zašto tu leži, a zatim se uspaničila. Sinoć, kad je svukla Todda i posjela ga na krevet, kad ga je gurnula i gledala kako pada na leđa kao da je mrtav, otvorio je usta i sklopio oči, kad je podigla njegove noge s poda i bezuspješno ga pokušala poleći na njegovo mjesto, pokrila ga je poplunom i ostavila da poprečno leži na krevetu.

Jedanaest tableta. Toliko ih je bilo u bočici, okrugle plave tablete nalik na gumb na bebinoj haljinici. Držala ih je na dlanu i brojila dok ih je jednu po jednu stavljala u tučak. Žena koja melje tablete za spavanje u kuhinjskom tučku i zatim pomiješa prah s napitkom suprugu prije spavanja mogla bi izazvati veliku negativnu pozornost, mogla bi postati glasovita, ali ona u tom trenutku nije o tome razmišljala. Ispravno je postupila, zaslužio je. Tablete su bile u njegovom džepu, zaboravio ih je jer je bio nemaran, pa je stoga zaslužio da ih proguta. Ako je progutao tablete, onda ih više nema, pa će na kraju namiriti račune.

Nažalost, nije zamijetila koliko ih se smije uzeti, a sad je prekasno da provjeri zato što to nije moguće. Etiketa je odlijepljena i bačena u zahodsku školjku, a bočica je u kontejneru i leži u gomili jučerašnjeg smeća. Da je znala, ne bi joj pomoglo zato što ona nema pojma koliko će ga tableta ubiti, koliko je alkoholnih pića konzumirao i kako će mješavina alkohola i tableta djelovati na njega. Kad se prisjetila, shvatila je da nije mogla razmišljati, da se izložila riziku, a nije znala što radi.

Ona zna da voli uredno voditi dnevnik. Zbog toga bračni savjetnici kore klijente, zato što sitničavo bilježe detalje o razmiricama, a to nije u duhu velikodušnosti koja bi trebala održavati zdravu vezu. A ona smatra da je velikodušnost vrijedna divljenja, ali nije uvijek pragmatična. Bez malih osveta kako bi se povratila ravnoteža, sitnih zlobnih utuka kako bi se ublažio jad, mnoge veze, pa i njezina, sigurno bi bile nepodnošljive.

Radi se o tome da ona ni tad, kao i sad, nije mislila da je jedanaest tableta prevelika doza. Alkohol ga je mogao omamiti, ali on je krupan i vrlo izdržljiv muškarac. Stoga je bilo za očekivati da će se ipak probuditi, a to je bila njezina namjera. Ne zaboravimo da je njezin otac ljekarnik.

Nije htjela proći kroz spavaću sobu kako bi ušla u kupaonicu, pa je pošla u zahod u predsoblju. Bila je bosa, u spavaćici, kad je razgrnula zastore i podigla rebrenice, složila deku i namjestila jastuke na kauču. Kad je psu dala doručak, sjela je za stol da provjeri rokovnik i elektronsku poštu. Bergmanica je otkazala, pa je tog dana prva pacijentica bila Vesela Mary. Imala je sreće jer se neće prepirati s pacijentima na seansi, a kad se probudi, ustane i počne tumarati po stanu, sigurno će biti jedanaest sati, a do tad će Vesela Mary otići.

Više nije mogla izbjeći spavaću sobu, pa je oprezno ušla kao uplašena životinja. U mraku je naćulila uši i onjušila zrak. Zagrcnula se od kiselkastog smrada, pa se užasnula pomislivši da je možda ipak živ nakon popijenih tableta i alkohola, a ugušio se u vlastitoj bljuvotini. Čula je za te slučajeve. Ako diše, ona nije čula njegovo disanje. Stala je uz krevet i gledala u prijetecu izbočinu ispod pokrivača. Koliko je mogla razabrati, ništa se nije promijenilo otkad je zadnji pogledala prije osam sati.

Brzo se odjenula i u kupaonici oprala zube. Kosu je svezala u rep i našminkala se maskarom i puderom. Njezino lice u zrcalu je bezazleno, mladenačko i lijepo, pa je gotovo prekorila sebe. Kad je opet ušla u spavaću sobu, pričekala je hoće li se nešto ukazati, neki znak o danu koji je čeka, ali ništa nije zamijetila.

U ormaru u predsoblju drže povodac za psa, u njemu je pronašla tenisice i vjetrovku. S Freudom je ušla u dizalo i spustila se u predvorje. Zatim je mahnula vrataru i pozdravila susjedu koja je ušla kad je ona izlazila van. Dobro je biti vani i udahnuti svjež, nezagađen zrak. Tek je tada, kad je izašla iz stana, zamijetila da je pod velikim stresom, da se kao zločinka šuljala u svom domu. Sad joj bar nije mučno, nije osjetila vrtoglavicu, štogod to bilo,

koja ju je sinoć obuzela. Od toga nikad nije patila i za to nije ni marila.

Hodala je istim putem kao i uvijek, uz obalu od doka, a zatim se vratila prečacem kroz Gateway park. Nebo je bilo sivo, a jezero mutno i zelenkasto, ali okrijepila se na svježem zraku u žustroj šetnji. Kad se vratila u stan bez kave s mlijekom za van, oprezno je otvorila vrata spavaće sobe i s praga gledala u tamu. Koliko je razabrala, ništa se nije promijenilo.

* * *

Vesela Mary je dvanaestogodišnjakinja koju su roditelji poslali k Jodi zbog toga što je nedisciplinirana i buntovna. Ona obožava psihoterapiju, zato što ne mora u školu i zbog toga što se osjeća posebno, ali namjerno je nametljiva i agresivna. Ona se ne može suzdržati. Ako bude nevolja s Toddom, Vesela Mary će sigurno gurnuti nos gdje ne bi trebala. Jodi je pomislila da je imala sreće jer se Todd nije pojavio, pa je seansa glatko protekla.

Stajala je na balkonu kako bi trezveno razmislila i sagledala svoju situaciju. Dok je bila s Veselom Mary, Toddov mobitel je zvonio na njegovom noćnom ormariću iza zatvorenih vrata spavaće sobe. Ona ga je ondje ostavila kad mu je ispraznila džepove i pomogla mu da se svuče. Toddov mobitel programiran je za vibriranje, pa je lupkanje po drvu zazvučalo kao da radnici buše električnom bušilicom. Dovoljno glasno da se probudi, pomislila je, a Todd uvijek čuje vibriranje mobitela. Kad se oglasi mobitel, to je neodložan poziv na koji se mora odazvati, kao kad majci zaplače beba. A on ga nikad neće ignorirati, okrenuti se i opet zaspati. Todd odmah skače iz kreveta kad otvori oči.

Promatrala je dva galeba kako lete i poniru iznad jezera. Oni nikad ne oklijevaju niti se promišljaju, čim ispod površine spaze ono što žele, smjelo se obruše naglavačke. Njihovi glasni krici, galebovo hihotanje i naslađivanje ne straše plijen, koji će progutati prije nego što shvati što ga je snašlo.

Sad je na kušnji da ostatak dana provede kao da se ništa neobično nije dogodilo. Ona je umješna u hinjenju. Ona zna kako stajati po strani i čekati da vidi što će se dogoditi. Vrijeme je da pođe na vježbanje, a nakon toga će ručati, kao i uvijek. Jedva čeka da isprži odrezak koji se marinira u hladnjaku. A kad se Todd probudi, upitat će: »Zbog čega si me pustila da dugo spavam? Nije ti palo na pamet da mi se možda nešto dogodilo?« A ako se ne probudi, netko drugi će postaviti pitanja. Bolničari. Policija. Ona treba razmisliti što će im reći ako je budu ispitivali - kakvu će priču ispričati, kako će objasniti svoje postupke, činjenicu da nije ništa učinila, baš ništa, kad njezin dragi tog jutra nije ustao iz kreveta. Već je čula revnog policajca kako joj govori: Gospođo Gilbert, vaš suprug bio je mrtav šest sati - ili osam sati ili dvanaest sati - prije nego što ste nazvali hitnu pomoć i policiju. A nakon toga će je ispitivati. Niste se sjetili da bar pogledate što je s njim? Niste shvatili? Ništa vam nije palo na pamet? Na to niste ni pomislili? Da je vašem suprugu možda pozlilo? Da mu je loše. Da je možda onesviješten. Da je možda *mrtav*, gospođo Gilbert.

U nesvijesti, pomislila je. On se možda onesvijestio. A nakon toga pojavila se zlokobna pomisao, možda je u komi, a te mogućnosti do sad se nije sjetila. Riječi *oštećenje mozga* pojavile su se poput uljeza u njezinim mislima, a s njima i slika Todda kao biljke, ne može ni živjeti ni umrijeti, ne pripada nikom, čak ni sebi, a ipak odlučuje zato što mnogi brinu o njemu, hrane ga, peru, masiraju, podižu i spuštaju na krevetu, dani i noći gomilaju se u mjeseci i godine, a njegova lojalnost i imovina su na počku. I tada bi bilo pitanja. Ona osjeća da je gledaju i osuđuju, protiv nje će iskoristiti svaki njezin korak. Ne pomaže što je Freud njuškao zatvorena vrata spavaće sobe cijelo jutro. Gospođo Gilbert, čak je i vaš pas

shvatio da nešto nije u redu.

6.

On

On sjedi na zahodskoj školjci, nalaktio se na koljena, zagnjurio je lice u šake, iz njega teče smrdljiva mokraća. Pomislio je na kavu, na njen miris i okus, pa je ustao s školjke, stao ispod tuša i pustio hladnu vodu. Ledene kapi ga bole, ali to nije ništa u usporedbi sa strašnom glavoboljom. Podigao je glavu da popije vodu pa je grgljao i ispljunuo. Nakašljao se i ispljunuo sluz.

Kad se obrisao ručnikom, stao je ispred umivaonika i nasapunao lice. Prsti su mu otupjeli i jedva barata s britvom. On sluti da je dugo spavao, a to je shvatio kad se vratio u spavaću sobu. Jodi je ustala. Sigurno je kasno. Ipak, na sat je pogledao tek kad se odjenuo.

Zatekao ju je u kuhinji kako pjenjačom muti jaja. »Moj sat kasni«, rekao je kad je stao iza nje. »Baterija se sigurno ispraznila.«

»Kava je gotova«, rekla je. Natočila je kavu, ulila mlijeko i usula šećer te mu je dodala šalicu.

»Koliko je sati?« upitao je. »Na mom satu je pola dva.«

»Sad je pola dva popodne«, rekla je.

»Šališ se«, rekao je.

»To je točno vrijeme«, rekla je.

»Nemoguće«, rekao je. »Imam sastanak s Cliffon u deset.«

Slegnula je ramenima. »Nazovi ga i reci da si zaspao.« Izlila je jaja u vrelu tavu te ih je promiješala s vilicom.

»To je šašavo«, rekao je. »Zašto me nisi probudila?«

»Trebao si odspavati.«

»Isuse«, rekao je. Otpio je kavu i stavio ruku na čelo. »Dobro sam se napio. Ne sjećam se kad sam legao u krevet.«

Shrvan umorom, sjeo je za stol s šalicom kave. Ona je na stol stavila podmetač, nož, vilicu i ubrus.

»Morala sam ti pomoći da se svučeš«, rekla je. »Nisi se mogao ni izuti.«

Na tanjur je stavila jaja, slaninu i krumpire iz tave koja se grijala na štednjaku. Tanjur je odnijela na stol i sjela ispred njega. On je uzeo vilicu.

»Hvala«, rekao je. »Umirem od gladi.«

Nije mogao žvakati, a jezik mu je zadebljao, kao da ima strano tijelo u ustima. Ipak je gutao hranu, a slabost i umor su ga opet shrvali. Htio bi se onesvijestiti, vratiti u krevet, sklupčati na podu, pa je ispravio leđa i ukrutio noge.

»Ne bih rekao da sam toliko popio«, rekao je. »Nisam više nego inače.«

Pokušao se sjetiti što je bilo u baru, kad je došao, koliko se zadržao, koliko je rundi naručio, ali nije mogao razmišljati. Sjeća se da je bio u slavljeničkom raspoloženju. A ako se slavilo, onda je zacijelo previše popio.

»Hoću reći, u redu, možda sam ipak malo više popio«, rekao je.

»Trebalo ti je sna.«

»Reci to Cliffu. I Stephanie.«

Stavila je vrč s kavom na stol i natočila u njegovu šalicu.

»Isuse, Jodi, ne shvaćam zašto me nisi probudila.«

»Namjeravaš li večerati kod kuće?« upitala je.

»Pa, da, s obzirom na moje stanje.«

»Pripremit ću ti fini složenac. Svinjetina je bogata željezom.«

Njegov mobitel je zazujao dok je sjedio za stolom, pa je otišao u spavaću sobu. Trgnuo se kad je na zaslonu ugledao Natashino ime. Sjetio se da sinoć nije htjela razgovarati s njim.

»Gdje si?« upitala je. »Nazivam te cijelo jutro.«

»Dugo sam spavao jer sam bio mamuran.«

»Još uvijek si kod kuće?«

»Na odlasku sam.«

»Što je ona rekla?«

Nije shvatio pitanje. Glava mu je otežala, kao istrošen motor na dnu mutne bare.

»Možda sad ne možeš razgovarati«, zajedljivo je rekla.

Pogledao je otvorena vrata. Čuo je kako u kuhinji teče voda. »Ne mogu dugo.«

»Onda? Što je rekla?«

»Tko?«

Glasno je uzdahnula. »Je li uzrujana? Hoće li to mirno primiti?«

Trudnoća, pomislio je. Je li obećao da će reći Jodi?

»Kasno sam se vratio kući«, rekao je. »Nisam stigao s njom razgovarati.«

Naslonio se na ormarić. Mrlje i napukline na bijeloj površini, kako bi se stvorio dojam antiknog namještaja, više je platio nego da je kupio original. »Znaš da te volim«, rekao je.

»Zaboga, Todde. Što se dogodilo nakon što je ona razgovarala s mojim ocem?«

»Jodi nije razgovarala s tvojim ocem.«

»Da, razgovarala je. Jučer. Sve joj je rekao.«

»Nemoguće.«

»Zbog čega bi bilo nemoguće? To je točno. Što se događa kod tebe? Jesi li u redu?«

Umorno je sjeo na krevet. Pomislio je da je zaražen nekim virusom. »Dobro sam«, rekao je. »Ne brini, nazvat ću te.«

Kad je prekinuo vezu sinulo mu je da je to tipično za njegov život s Jodi: tvrdoglavo pretvaranje, jaz šutnje, slijepo ići naprijed. Toga je morao biti svjestan, ali nikad nije shvatio

koliko je to čudno i nastrano. Drugi parovi viču i svađaju se, rješavaju razmirice, a Jodi i on samo glumataju. Stavi masku, poštuju rutinu, nemoj ništa reći. Ponašaj se kao da je sve u redu i *bit će* sve u redu. Jodi je vrlo talentirana za šutnju, to je uvijek volio kod nje, ona gleda svoja posla, drži sve u sebi, a šutnja je njezino moćno oružje. Žena koja ne želi prigovarati, ne više, ne dere se, a to je njezina snaga i moć. Ona zna kako svladati osjećaje, nikad ne optužuje, nije zajedljiva, ne pušta ga od sebe, ne dozvoljava mu da joj okrene leđa. Svjesna je da on zbog toga nema izbora. A ipak, on shvaća da zbog toga i ona pati.

On zna što je patnja, odgojen je u katoličkom duhu. Shvatio je da je patnja dio života, patnju ne možeš izbjeći u životu, zato što je život kompliciran. Život je mozaik svega i svačega, u njemu ne postoje jednostavni rezovi. U mozaiku života sve se preklapa zato što ništa nije jednoznačno. Na primjer, njegov otac. On je prezirao oca, to je urođeno, a ipak nije zaboravio lijepe događaje koje je proživio s ocem. Jednog dana na aerodromu su gledali avione kako slijeću i uzlijeću. Imao je sedam ili osam godina. Obožavao je gledati izduljene trupove mlažnjaka kako trapavo jure po pisti i zatim elegantno, bez napora polijeću, a sunce blješti na krilima. Nakon toga godinama je htio biti pilot, a otac ga je poticao i govorio mu da može biti sve što želi. Između njih je tada postojala nekakva ljubav, ljubav pomiješana s drugim stvarima, naravno, ako se sjetimo načela da ništa u životu nije jednoznačno. Taj starac imao je dobrotu u sebi, bio je zabavan, smijali su se, ali iz središta se širila tama, neprestano se širila, a kad ti je otac u suštini pijanac i nasilnik, onda shvatiš da čekaš da prođe vrijeme, da dođe dan kad ćeš biti velik i snažan da se upleteš, pa iščekuješ taj dan kao konačno oslobođenje, to je i bilo oslobođenje, ali to nije sve, pa se opet potvrđuje da je život vreća puna miješane robe.

Došao je dan kad je Todd napunio šesnaest godina. Bio je visok i žilav, ojačao je i stekao samopouzdanje radeći ljeti na gradilištu, nosio je vreće cementa i kante katrana. Jedne jesenje nedjelje, hladne i kišovite, bio je kod kuće, pisao domaću zadaću i gledao TV. Stari je bio nervozan, opasan kao nagazna mina, izlazio je iz podruma, zanovijetao i vikao na ženu. Bilo je jasno da se sprema oluja. Svaki trenutak je mogla eruptirati. Ali, uvijek je postojao tihi optimizam, tvrdoglavo vjerovanje da neće sve poći po zlu, a on je znao da je to i majka osjetila, zato što je gulila krumpire i rekla: »Smirit će se kad dobije večeru.« A onda, kad su sjeli s tanjurima u krilu i gledali neki program na televiziji (sjeća se te epizode serije *Začarani*), bojažljiva majka ispružila je ruku da ubrusom obriše mrlju od umaka na bradi muža, te su odjednom njih troje stajali na nogama, tanjuri s hranom bili su prevrnuti, stari ju je držao za kosu, Toddu je zujalo u ušima, pred očima je vidio crne mrlje, zamahnuo je šakom i udario, udario je svom snagom, užasno nespretno, nije znao kamo je udario, otac se krotko sručio kao vreća na pod, ležao je okrvavljenog nosa, a u narednim danima dječak, koji je postao muškarac, bio je shrvan tugom, zgađen jer su između njih dvojice uklonjene sve barijere, nema više oca i nema sina, oni su samo dva odrasla muškarca koji žive u mržnji i siromaštvu.

Sad je usred dana u radnom tjednu kod kuće, a trebao bi biti na poslu, sjedi na krevetu s mobitelom u ruci, zbunjen je Natashinim riječima, tupo gleda po sobi, odmjerava visinu i duljinu, veliku prostoriju, visoke prozore i svijetlo plave zidove. U stanu se ništa nije čulo, a izvana nije dolazio ni najslabiji šum. Kad si tako napet onda ne čuješ ni cvrkut ptica. Zavladao je golemi mir, a ipak se osjetio strašno umoran, kao da su ga opsjeli demoni ili divlji psi.

Kao što shvaća patnju, on shvaća i odanost, predao se otvorena srca, dao je sebe svojoj

dragoj Jodi. Da, omogućio joj je udoban život, ali to nije sve. Bio je pažljiv, odan, katkad bi joj satima masirao stopala kad su zajedno kod kuće gledali film, vikendom je bio u kuhinji i pomagao joj da ukuha žele i džem, beskonačno je miješao lonac, vodnjikavu tekućinu koja se nikad neće zgusnuti. Ona je voljela kad bi stavio pregaču i ostao kod kuće. Tada su bili bliski. To je bila intimnost za kojom je ona žudjela, bila je sretna u tom druženju. A on se svojevrijedno predao, čak religiozno, odana duha, još više bi učinio za nju da ga je pitala, ali Jodi vrlo rijetko išta traži. I majka je bila takva, nikad nije pitala, ali to je bilo najbolje zbog toga što otac ne bi dobro reagirao. Kad je riječ o preljubu, stari je bio drugačiji. Preljub s bocom nije samo razonoda, to nije bila večernja razbibriga, nego totalna posvećenost, ugovor, prisega, zbog koje je konačno i neopozivo ženi okrenuo leđa. Toddova majka bila je zanemarena žena, njezina usamljenost ga je u djetinjstvu ovila kao magla.

Ustao je i uhvatio kvaku na vratima. To nije obična mamurnost. Možda se otrovao hranom, hamburgerom koji je pojeo u baru. Ali zar onda ne bi povratio, ili bar sjedio na zahodskoj školjci? Umjesto toga, htio je zaplakati, odustati, predati se. Uspio se pribitati te je polako izašao i ugledao Jodi na kauču. Savila je noge ispod sebe, nije čitala ni magazin ni kuharicu, nije telefonirala, nije ništa radila. Sjeo je uz nju i stavio glavu na njezino rame.

»Pokvario sam ti dan«, rekao je.

»Ne, nisi.« Bila je zamišljena, daleko od njega. »Kupit ću namirnice, pa ću pripremiti večeru. Pileća juha će ti dobro doći.«

»Sigurno imaš druge planove.«

»Ništa bitno. Sad mi je najvažnije da se pobrinem za tebe.«

»Trebao bih opet leći.«

»Odi i lezi. Naspavaj se. Sutra ćeš biti odmoran.«

»Pileća juha bi bila izvrsna. Hoćeš li je skuhati s okruglicama?«

»Kako ti želiš.«

»Što bih ja bez tebe. Žao mi je što nisam bolji muž.«

»Ne budu šašav«, rekla je. »Nije ti dobro, to je sve. Namjestit ću ti krevet. A sad legni i odmori se na kauču.«

7.

Ona

Njezina kuhinjska nepodopština, njezina mala kućna osveta nije zabilježena u povijesti nego je ostala privatan i slučajan događaj koji se ticao samo njih dvoje, pa je smatrala da je dobila zadovoljštinu. On se brzo opravio, nakon dvadeset četiri sata bio je zdrav kao dren, a to je bila najbolja potvrda njezine intuicije. Nije mislila da će ga jedanaest tableta ubiti i to je bilo točno.

Katastrofa je izbjegnuta te je opet u zoni sigurnosti, sad se može smijati svojim strahovima. Ona je zaključila da je Deanova verzija događaja sigurno nepouzdana. Smatra da se Deanu ne može vjerovati. Sad ne razmišlja trezveno, on je čovjek koji je naglo promijenio osnovna uvjerenja. Njegov najstariji prijatelj pretvorio se u grabežljivca, a kći nije pametna djevojka kako je mislio. Činjenica je da je sad šenuo pameću. Osim toga, Dean je uvijek bio brzoplet. Sklon dramatiziranju. Voli glumatati. Ona, Jodi, samo ona poznaje Todda, a sigurna je da je njemu dom bitan. Ne samo Toddu nego i većini muškaraca dom je protuteža zbog koje je preljub glamurozan. Preljub je po definiciji tajnovit, privremen, neobavezan, u njemu nema komplikacija kao u dugotrajnim vezama, pa je zbog toga privlačan. Todd ne kani oženiti tu curu.

Natasha je u djetinjstvu bila nezamjetljiva, a nakon smrti majke postala je neobuzdana. Jodi se sjeća kad je nosila crni ruž i punk frizuru, kad je imala trbuščić i grizla nokte. Nije se moglo pretpostaviti da će odrasti u privlačnu djevojku. Todda je privukla njezina mladost, zainteresirao je curu upola mlađu od sebe. To je tipično za muškarce, njih uvijek treba uvjeravati. Natasha Kovacs nije *sila*. S njom ne treba *razračunati*. Toddov interes je kratkog daha. To je njegova navika, a svi znaju da je najbolji pokazatelj ponašanja u budućnosti ponašanje iz prošlosti.

Dobro je da je ona stabilna, zrela i odana, ona je u stanju sačuvati brak. Svijet je prepun duševnih bolesnika, a ako ne bi bilo normalnih da preuzmu teret, nijedan brak ne bi mogao opstati. Ona to čini svojevolumno, s radošću, sretna je da je koristan član zajednice, njezino duševno zdravlje je besprijekorno, imala je sretno djetinjstvo i odrasla je bez psihičkih trauma. U to je sigurna, u činjenicu da je sposobna i normalna. Na studiju je prošla psihoterapiju. Ona je mukotrpno stekla samopouzdanje.

Na psihoterapiju je pošla zbog jednog profesora na Adlerovom učilištu, koji je rekao da će joj koristiti ako iskusi što znači sjesti u stolicu kao pacijent. Ako zaroni u svoju psihu, rekao je, shvatit će kako da pomogne drugima. Znala je da to nije preporučio svim studentima, pa se pitala zbog čega je nju izdvojio, ali nikad ga nije upitala. Znala je da je u nekim školama osobna psihoterapija uvjet za diplomu. Na primjer, jungovski studenti na studiju se podvrgavaju strogoj samoanalizi.

Nakon studija, kad je razmišljala o postdiplomskom i prije nego što se odlučila za Adlerovo učilište, zainteresirala se za Jungov institut. Svidjela joj se Jungova ideja o individuaciji, procesu samoostvarenja izvan granica rasne i kulturalne baštine, kako je Jung

rekao, način da se dosegne cjelovitost. Ljudi moraju sami spoznati život i smisao života, neovisno o onom što su ih stariji naučili. Ali u cjelini, za nju je Jungov pristup bio hermetičan, bio joj je zanimljiv kao zaključana škrinja zato što je Jung bio sklon misticizmu i simbolizmu. Jedan jungovac joj je rekao da život ispunjen smislom od nje zahtijeva da bude učesnica u simboličkoj drami, a takvo potiskivanje sumnje ona nikad nije postigla. Adler je bio zanimljiv zbog pragmatičnih stajališta o društvenim težnjama i izgrađivanju ciljeva.

Psihoterapeut kojeg je izabrala, Gerard Hartmann, bio je adlerovac, bavio se individualnom psihologijom kao i ona, ali Gerard je bio stariji, imao je bolje reference i više iskustva. Ona je imala dvadeset godina, a on četrdeset. Utorkom ujutro dolazila je u staru zgradu u Washington Streetu pored parka na seanse koje su započinjale u deset sati. Sjedila je s njim u pregrijanom ili pothlađenom kabinetu, pa je uvijek sa sobom nosila dvije veste, kakvo god vani vrijeme bilo, kako bi ih po potrebi odjenula ili svukla. Osim toga, na seanse je došla s predznanjem osnova psihoterapije, osnove koje je stekla iz raznih škola mišljenja: tko god bio i otkud god dolazio, u vrtu ranog djetinjstva određen je tvoj sadašnji oblik i forma. Drugim riječima, tvoje shvaćanje života i svijeta oko tebe, psihogenetski ustroj, već je definiran prije odrastanja i odlaska iz doma bez roditeljskog nadzora. Tvoje mogućnosti i sklonosti, u čemu si loš i u čemu briljiraš, kako štitiš svoju sreću i zbog čega osjećaš bol, sve nosiš sa sobom u zrelost, zato što u ranoj mladosti, kad je tvoja ličnost bila naivna, povodljiva i nerazvijena, razmišljao si o stečenom iskustvu i zatim donosio odluke o svom mjestu u svijetu, a te odluke su se ukorijenile i iz njih su nastale nove odluke koje su se kondenzirale u stajališta, navike u mišljenju, način izražavanja - to je tvoje jastvo s kojim si duboko i definitivno identificiran. To je teorijski dobro naučila na studiju, pa je bila spremna za stjecanje iskustva na psihoterapiji. Bila je opuštena i usredotočena jer je vjerovala da će u njezinom slučaju biti bezbolno, zbog toga što je dobro započela i zdravo je rasuđivala.

Gerard joj je odmah svidio. Bio je vrlo ljubazan i muževan, a to se vidjelo na njegovom krupnom stasu - velika glava, velika stopala, široka prsa i ramena, dojmlija visina. Bio je jako maljav, bujne, guste kose, bradat, mirisao je na cigarete i kožne automobilske presvlake, a taj miris ona je povezala s muškarcima i muževnošću - svojim ocem, stričevima i ujacima. Gerard je škiljio. Po njegovom pogledu pomislio bi da je kauboj, a on se opirao tom imidžu i uvijek je nosio kravatu i odijelo, nikad nije svukao sako, nije mario za nagle promjene temperature u svom kabinetu.

Kad je prvi put sjela ispred njega i pogledala olovku i blok koje je držao na naslonu za ruke, a vrlo rijetko ih je koristio, kad je zamijetila da joj uvijek daje dovoljno vremena da odgovori na bilo koje pitanje, pomislila je da se doima umorno, čak iznureno, da vrlo često ima naporne seanse s pacijentima. Ali njegovo uvijek tužno lice govorilo joj je da je prežalio njihovu patnju, pa i njezinu, da je brižan, sućutan i pouzdan.

»Pričajte mi o prvim uspomenama«, bile su riječi s kojima je započeo, a ona je govorila o prvoj uspomeni koje se sjetila.

»Bila sam u bolnici nakon vađenja krajnika, a majka mi je to kasnije objasnila. Sjećam se da sam stajala u krevetiću i gledala naokolo druge bebe u krevetićima te sam se uzrujala kad je jedna beba zaplakala.«

On je čekao, pa je rekla: »Nisam shvatila zbog čega je ta beba plakala. A htjela sam saznati.«

Opet je čekao, te je rekla: »Vjerojatno sam vrlo rano odlučila biti psihoterapeutkinja.«

On se nasmijao. Bilo joj je drago da ima smisla za humor.

Opet je pitao o njezinom djetinjstvu, ona se prisjetila nekoliko događaja, a on je tražio da ispriča pojedinosti. Njoj je, naravno, bila poznata Adlerova teorija o najranijim uspomenama i znala je da Gerarda ne zanima jesu li njezine priče točne i istinite. Za adlerijanca, uspomene su samo tvoje priče, one su važne zbog načina na koji razmišljaš o svom ponašanju. To je plodno tlo za terapeuta, ali ona nije nikad taj filter primijenila na sebi. Nije sentimentalna, ne čuva uspomene, nema ni album s fotografijama i vrlo rijetko razmišlja o prošlosti. A sad se iznenadila zbog navale osjećaja koji su pratili svaku uspomenu. Njezina sjećanja o kojima je pričala nisu bile starudije kako što je mislila, to nisu bili fosili nego svježije, još uvijek žive i aktivne uspomene.

Sjetila je svečane haljine s kockastim uzorkom i ljubičastim porubom, svoje majke kako joj je uvijala kosu željeznom šipkom, kako je jezik zalijepila za zaleđenu tračnicu, kako je uganula nogu kad je pala sa stabla, pekla kolače s bakom Brett, oca kako čita bajke prije spavanja, starijeg brata kako je gura na ljuljačci, dječje kuće, školica i društvenih igara s drugom djecom, kako je prijateljici dala narukvicu koju je htjela zadržati za sebe, a kad je prijateljica izgubila narukvicu, zažalila je zbog svoje darežljivosti. Iz školskih dana sjetila se lijepe djevojčice koja se zvala Darlene na koju se ugledala i djevojčice koja se zvala Penny, koja je pogrešno odgovorila na pitanje: Koliko članova ima trio? Penny je rekla dvoje. Nakon svakog događaja slijedila je ocjena, koju je odluku nakon toga donijela: voljela je biti djevojčica, neće joj koristiti ako se razmeće i luduje, dječaci su bili ljubazni prema njoj, uživala je u igri s drugima, dobro je biti sebičan kad je potrebno, mogla je oponašati ono što je voljela kod Darlene (na primjer, njezino besprijeekorno držanje), bila je pametnija od Penny i imala je potencijal da nešto učini u životu.

Pripovijedanje o sebi nastavilo se u narednim seansama. Gerardu je pričala o početku studija psihologije, da je to za nju bio poziv, ali možda je pogriješila. Od sedme ili osme godine ona je bila psihijatar u obitelji, ona je smirivala mlađeg brata Ryana, koji je patio od noćnih mora, imao je agresivne ispade i grizao se. »Dovedite Jodi«, rekli bi kad je krvario ili se bacakao po krevetu.

Ryan je bio njezin ljubimac. Zagrlila bi ga i njimala da zaspi, uveseljavala šalama i igrama. Dobit su bile pohvale roditelja, a ona je ozbiljno shvaćala pohvale. Ali tješiti mlađeg brata ne može se usporediti s radom na slijepim pjegama pacijenata, hrvanjem s njihovim bijesom, ljubomorom, usamljenošću i pohlepom.

»Dajemo sve od sebe«, rekao je Gerard.

»A što ako to nije dovoljno?«

»Ako vaši pacijenti znaju da vam je stalo do njih, dobili ste polovicu bitke. Emotivna potpora kao takva može učiniti čuda. Nakon toga oslanjate se na svoju praksu i domišljatost.«

»A što je s talentom? To je sigurno bitno.«

»Kao i u svakom drugom poslu. Stječe se s vremenom. S iskustvom postaješ bolji.«

Sve više je cijenila Gerarda, on je postao njezino uporište kako bi mogla ploviti po nepoznatim vodama i njezina svojevrsna inspiracija. Kimanje glavom, riječ, jedna Gerardova kretnja, mogla je biti oznaka i simbol. Njegovo postojano škiljenje i milozvučan glas bili su suučesnici u pothvatu kako da raskrije sebe. Čak je i taj kabinet, neutralne boje, jednolična

rasvjeta, tišina, katkad bi se u hodniku začuli glasovi, ili prigušeno lupanje vrata u daljini, kao ispod vode, mogao pokrenuti njezine uspomene, vratiti je u nadležnost najranijih godina kako bi ih oživjela.

Usprkos svemu nije previše očekivala, nije mislila da će nešto postići nakon rada s Gerardom. Ona je to shvatila u grubim crtama: to je dio njezina školovanja, još jedna etapa u izobrazbi. Uostalom, tu nije došla zbog svojih problema. Ustvari, u to vrijeme sve joj je polazilo na rukom. Pacijent koji je uzdrmao njezino samopouzdanje jer je izvršio samoubojstvo, mladi Sebastian, polako, ali sigurno gubio se u daljini, u kojoj su postojali i drugi čimbenici osim njezina nemara. U međuvremenu ona i Todd bili su u sretnoj vezi već pune tri godine, još uvijek su proživljavali drsku, prijelaznu fazu kad su uvijek izlazili zajedno kako bi svima pokazali da su strastveno zaljubljeni. Nikad nije bila toliko zaljubljena i nikad se nije toliko prepustila putenim užiticima, čak ni na prvoj godini studija kad je prolazila fazu, koju je i tada jedino mogla opisao kao promiskuitet bez kriterija.

Ona i Gerard su neizbježno došli to teme o braku njezinih roditelja, napose o njihovoj šutnji, koja mu je zapela za oko kao plodno tlo za raspravu, zato što se neprestano vraćao na tu temu. A to je njoj dobro poznat teren na kojem nije bilo iznenađenja.

Gerard: Kako ste se osjećali kad nisu razgovarali?

Jodi: Vjerujem da smo mi djeca bili nervozni.

Gerard: Bili ste nervozni?

Jodi: Katkad sam se smijala. Kad smo imali goste za večerom, a moji roditelji su ih obasuli pažnjom, znate, fokusiraš se na goste kako ne bi morao razgovarati sa suprugom, pogledala bih Ryana, on bi zakolutao očima i hvatao se za grlo, ja bih se nasmijala, onda bi se on nasmijao, pa smo sjedili i tresli se od smijeha i trudili se da ne prospemo hranu s tanjura. To se dogodilo nekoliko puta. Taj prizor.

Gerard: Smijeh opušta.

Jodi: Nisam znala da je bilo bitno što oni ne razgovaraju. Hoću reći, njima je očito bilo bitno. Ali to sam shvatila tek kad sam odrasla.

Gerard: Što ste shvatili?

Jodi: Što je ona pretrpjela zbog njega. S čim se morala nositi. To je mali grad, svi su znali što se događa. Mislim da je nju najviše pogodilo poniženje. Pomisao da je drugi sažalijevaju. Bila je malodušna.

Gerard: Dakle vaš otac je bio nevjeran, a vaša majka malodušna.

Jodi: Čudno, tek sam se sad sjetila. Jednom sam ga pratila do njezine kuće.

Gerard: Slušam vas.

Jodi: Ona je redovito kupovala kod nas. Dolazila je u ljekarnu. Uvijek bih zamijetila kako je odjevena, kako se ponaša i što je kupila. Najčešće je kupovala sirup za kašalj. I Valium. On bi joj uvijek napisao recept za Valium. Ona bi se dotjerala, ruž za usne, suknja, visoke pete, sve se vidjelo. Bila je besramna, a mene je to na određeni način šokiralo.

Gerard: Slušam vas.

Jodi: Došla je jedne subote kad sam pomagala u ljekarni i čim je otišla s lijekovima, svukao je laboratorijsku kutu i rekao mi neka pripazim na ljekarnu. Ali ja sam zatvorila

ljekarnu i pošla za njim. Vjerojatno je prije toga postojala određena nevjerica. A kad sam ga vidjela kako se penje po stubama na njezin trijem, kako zvoni na njezina vrata, kad sam je ugledala kako otvara vrata i pušta ga unutra, više nije moglo biti nikakve sumnje.

Gerard: Jeste li rekli svojoj majci?

Jodi: Zbog čega bih joj rekla?

Gerard: Jeste li s *njim* razgovarali o tome?

Jodi: Ne. Mislim da sam i tada shvatila. Ta žena, ona je bila udovica. Kao u onim pričama iz Vijetnama, muž se vraća kući u kolicima i nakon nekoliko mjeseci umre od prevelike količine droge. Otac se upetljao u nešto zbog čega bi mogao zažaliti, ali nije je mogao ostaviti.

Gerard: A vaša majka ga nije ostavila.

Jodi: Nije mogla ugroziti obitelj.

Gerard: Što biste učinili na njenom mjestu?

Jodi: Da sam imala troje djece? Vjerojatno bih učinila isto. Izdržala bih. A uči se na njihovim greškama, zar ne? Neću se dovesti u tu situaciju.

Gerard: Kako to mislite?

Jodi: Neću se udati. Neću osnovati obitelj.

Gerard: To ste vrlo odlučno rekli.

Jodi: To i mislim.

Gerard: Na određeni način našli ste se u situaciji da ispaštate zbog njihovih pogrešaka.

Jodi: Želim upravljati svojim životom. Želim biti sretna.

Gerard: Mi ne možemo dati sreću na recept.

Jodi: Ako završim kao moja majka, sama ću biti kriva.

Ali problemi njezinih roditelja bili su problemi odraslih i nisu bitno utjecali na njezino djetinjstvo. Bilo vi vrlo teško promijeniti život njezine uspješne obitelji iz srednje klase, koja je čvrsto vjerovala u naporan rad, zarađivanje za život, duh zajednice i obrazovanje. Ili njezino stabilno, uravnoteženo djetinjstvo ispunjeno ljetnim praznicima, sviranjem klavira, treniranjem plivanja, nedjeljnim misama i obiteljskim večerama. Tijekom odrastanja bila je voljena, hvaljena, disciplinirana i poticana. Dobro je učila, stekla je i zadržala prijatelje, sastajala se s dečkima i nije proživjela ni jednu čudnu fazu. Jedina djevojčica u peteročlanoj obitelji, bila je ljubimica sa starijim i mlađim bratom, a dok je razgovarala s Gerardom shvatila je da je i to bila njezina prednost. Bila je razmažena, ali ne više od najmlađeg člana obitelji, mlađeg brata Ryana. A stariji brat, Darrell, bio je dovoljno stariji da joj bude mentor, a ne suparnik.

Katkad bi se u radu s Gerardom zbog neupitnih prednosti osjetila čudno, kao da se sramila. Način na koji je gledao (upitno, s iščekivanjem), njegova navika da čeka kako bi mu još nešto rekla, da nešto doda u tu smjesu, zbog toga je bila nesigurna te je posumnjala u sebe. U određenim trenutcima osjetila se kao prevarant, ili kao da on misli da je ona prevarant. Zabrinula se da on misli kako ona hini, skriva dublju istinu o sebi, da nije u stanju razotkriti mračniju, tmurniju stranu svoje priče, opire mu se, opire se psihoterapiji. Ali on to nikad nije rekao, pa je morala zaključiti da je sve to umislila, da je bila paranoična, osjetila je

nelagodu u procesu psihoterapije.

8.

On

Todda je idućih dana Natasha držala za ruku jer je htjela da uvijek bude s njom kad su kupovali i šetali po gradu. Svaki dan je rano odlazio s posla. Pošli su obstetričaru, gledali stanove za unajmljivanje i kupovali potrepštine za bebu - igračke, dječja kolica, kolijevku i ormarić u istoj boji - koje je Todd trebao ostaviti u vlažnom podrumu svoje uredske zgrade jer ih nije mogao drugdje spremiti. Još jedan razlog, rekla je Natasha, da požurimo i pronađemo svoj stan.

U trećem tjednu rujna unajmio je dvosobni stan u River Northu. Natashi se svidio zato što je bio renoviran, imao je kuhinju obloženu tikovinom i granitom i jacuzzi. Svidjelo joj se što će se useliti početkom listopada, a to je bilo za nekoliko dana.

Kad su jedno prijepodne u radnom tjednu potpisali ugovor o najmu stana, Natasha je rekla da moraju proslaviti seksom, pa su uzeli sobu u *Crowne Plazi* i Todd je dao sve od sebe iako je tog jutra od Cliffa saznao za kvar na vodovodnim cijevima u podrumu stambene zgrade u Jefferson Parku. Znali su za prodiranje vlage, ali Cliff je rekao da je gore nego što su mislili i da je jučerašnja poplava bila signal za uzbunu. Čim je uspio otići, odvezao se na gradilište da pregleda pukotinu na zapadnom zidu (tu je planirao izgraditi praonicu) iz koje će se curenje pojačati. A to znači veliki odbitak od njegove dobiti te je bio mrzovoljan, a povrh toga, tog dana je potpisao ugovor o najmu stana. Budalasto je plaćati dvije stanarine u istom gradu, ali što je mogao učiniti? Natasha ga je čvrsto držala u šaci, a s Jodi još uvijek nije razgovarao. Natasha je tvrdila da Jodi zna istinu, ali on nije bio potpuno uvjeren u njezine riječi. Namjeravao je razgovarati s Jodi, ali kad je razmišljao o tome, mozak mu se blokirao. On nije donio konačnu odluku o svojoj budućnosti, a razvod od Jodi još uvijek nije dolazio u obzir. Natasha gnjavi i nagovara ga, ali on će donijeti odluku kad bude spreman.

Njegovo strpljenje je dodatno načela Natashina ljubomora prema Jodi. Natasha želi da ostavi Jodi i preseli u hotel. Rekla je da nije u redu da se svake večeri vraća kući k Jodi, a ona, Natasha, nosi njegovo dijete. A to je pogoršala njezina morbidna znatiželja o braku s Jodi. Ona želi znati o čemu razgovaraju, što večeraju, kakve spavaćice i pidžame nose u krevetu. Rekao je da su on i Jodi prijatelji, da godinama nisu vodili ljubav. Rekao je da im Jodi želi sve najbolje. Ali nju nije mogao zadovoljiti. Kad bi se samo mogla pribрати i smiriti. S Jodi je vrlo dugo. Natasha je mlada i ne shvaća težinu godina provedenih zajedno. Nestrpljiva je i nerazumna, brzo plane, tvrdoglava je i hirovita, kao i njezin otac.

Njoj je majčinstvo urođeno, brižna je i želi veliku obitelj, a njemu se to sviđa, već se zamišlja kao otac velike obitelji, dobrohotni rodonačelnik dječaka i djevojčica koji su jedno drugome do uha. Zamišlja ih poredane kao na obiteljskoj fotografiji, uredne i ispeglane, mirni su i disciplinirani. Najvažnije je djecu naučiti dobrom ponašanju, ne smiješ ih pustiti da divljaju i upravljaju tvojim životom. Kad njegovi sinovi odrastu, on će ih podučavati, voditi po gradu, objasniti im kako su se kvartovi s godinama širili, kako se mijenjaju cijene nekretnina, kako prepoznati i iskoristiti poslovnu priliku, on će im prenijeti svoje znanje i

iskustvo koje neće propasti. To je potpuno drugačiji život od ovog koji sada ima, privlačan mu je, ali zasad to je samo zamisao, projekcija, jedna mogućnost. Natasha mora biti strpljiva i razborita zbog toga što ništa nije zadano. Ništa nije odlučeno. On neće krenuti dalje dok ne ugleda otvoren put. On neće bezglavo pobjeći iz doma koji je stvorio s Jodi, od svega što su godinama dijelili. Jodi je njegova uzdanica, njegov svijet, njegova obećana zemlja. Kad je ušla u njegov život - kad ga je razvedrila na pljusu u prometnom zastoju na raskršću, kad mu je pomogla da posveti kuću u Bucktownu, kad je odlučila da mu vjeruje i sutradan mu pomogla u bojanju graciozno balansirajući na visokim ljestvama, tada je svaki dan jedino želio da uđe u nju - njezinu besprijekornu kožu, gipki stas, njezino otvoreno srce. A onda, tijekom vremena, kad se njihova veza produbila, nešto se u njemu prelomilo, tlo se učvrstilo pod njegovim nogama, više nije osjećao da ne može postupiti ispravno, da će ga svaki korak odvesti u pogrešnom smjeru.

U njegovom dječaćkom domu nikad nije bilo ravnoteže ni mira. Uvijek su se sklapali privremeni savezi: majka ga je štitila od oca, otac ga je huškao protiv majke, bio je zbunjen i uvijek je mijenjao strane. Često se družio s Kovacsevima, večerao je s Deanom i njegovom obitelji, katkad bi kod njega prespavao, bilo mu je neobično i dojmilo ga je da je g. Kovacs uvijek za stolom, da hvali svoju ženu zato što dobro kuha, vrlo rijetko ga je vidio s čašom u ruci. Gospođa Kovacs bi pozvala Todda da s njima provede Dan zahvalnosti, a jedne godine pitala je hoće li ljetovati s njima, kako bi Deanu pravio društvo, rekla je. Bila je vrlo ljubazna, to je rekla kao da on njima čini uslugu.

Kad je upoznao Jodine roditelje, sjetio se gospodina i gospođe Kovacs. Isto ozračje srdačnosti i dobrohotnosti, i oni su imali stabilan i udoban dom srednje klase, pa kad je sjeo s njima za stol na kojem su se nudili pečenje i sok od jabuka, doživio je pravi *déjà vu*. Dojmila ga se opuštenost između Jodi i njezine majke kad su donijele jelo na stol i prijateljstvo između Jodi i oca, koji ju je zezao zato što je marljivo studirala, obraćao joj se s Frau doktor Jodi, a ona se posramila i pocrvenila. Osjećao se kao uljez iz niže klase, dečko koji je prekinuo školovanje i izabrao neizvjestan, možda uklet život nadobudnog poduzetnika. Bio je bez novca, mlad i neiskusn, pa se podrazumijevalo da ga Jodini roditelji neće prihvatiti.

Ali gospodin Brett - zdepast muškarac s naočalama crnih okvira, muškarac koji se nije smijao čak ni svojim šalama i koji je, kako je rekla Jodi, bio vrlo strog prema djeci - prema njemu je bio velikodušan i pozorno ga je slušao, a gospođa Brett bila je vrlo ljubazna, pristala i rafinirana žena, koja je toplo primila Todda.

Kad su sjeli za stol s ubrusima u krilu, Jodi je rekla: »Todd obnavlja veliku staru kuću u Bucktownu. Prijašnji vlasnik iznajmljivao je sobe i ostavio kaos iza sebe. Grad nije ni svjestan da im Todd čini veliku uslugu.«

»Zaista, Todde?« upitala je gospođe Brett.

»To je vrlo zahtjevan projekt«, rekao je gospodin Brett.

»On obavlja sve radove«, rekla je Jodi. »Izučio je zanate i vrlo je umješan.«

»Do kada trebaš dovršiti radove?« upitao je gospodin Brett.

»Pa, gospodine, trudim se koliko mogu«, rekao je Todd.

»On je sjajan i kao poduzetnik«, rekla je Jodi.

Nije slagao, ali nije rekao cijelu istinu, da je kuća u Bucktownu golemi rizik, da će

potonuti pod teretom dugova, da će morati raditi na gradilištu, a taj posao je radio ljeti kad je bio u srednjoj školi i nekoliko godina nakon toga. U tom prijelomnom trenutku, kad se htio malo razmetati pred Jodinim roditeljima, odjednom je izgubio samopouzdanje.

»Za to je potrebna velika hrabrost«, rekao je gospodin Brett. »A sad je pravo vrijeme, dok si mlad i pun energije.«

»Ti si kupio ljekarnu kad si bio mlad«, rekla je Jodi ocu.

»Tvoja majka i ja bili smo vaših godina«, rekao je gospodin Brett.

»Najgore je ako odbaciš svoje snove i ne boriš se za njih«, rekla je gospođa Brett.

»Mama je htjela biti pjevačica«, rekla je Jodi. »Ima predivan glas.«

»Nekad sam ga imala«, rekla je gospođa Brett.

»Čovjek treba voditi svoj posao«, rekao je gospodin Brett. »Nije važno tko si, bitno je da si šef.«

»Nekima je sigurnost važnija«, rekao je Todd, sumnjajući u njihovo povlađivanje.

»To će doći s vremenom«, rekao je gospodin Brett.

»Moraš negdje započeti«, rekla je gospođa Brett.

»Kakva je to kuća?« upitao je gospodin Brett.

Todd je strpljivo objasnio da je sagrađena 1880. godine, ali za razliku od mnogih čikaških kuća iz tog razdoblja, građena je u neogotičkom, a ne viktorijanskom stilu, ustvari to je svojevrsna nakazna građevina. »Doima se kao tipična ukleta kuća«, rekao je. »Strašno je zapuštena. Čak je i okućnica u užasnom stanju, prepuna šute i zarasla u korov. Morao sam unajmiti rovokopač da prekopam zemljište.«

»Sad bi trebao posijati travu«, rekao je gospodin Brett. »Trava mora pustiti korijen prije nego što zahladi. Ili staviti travnjak, ako si to planirao, ali dugoročno, sijanje je bolje i jeftinije.«

»Možeš mu vjerovati«, rekla je Jodi. »On se razumije u travu.«

»Zamijetio sam vaš travnjak kad smo došli«, rekao je Todd.

»On se ponosi travnjakom«, rekla je gospođa Brett.

»Ne trebaš se bojati trave«, rekao je gospodin Brett. »Njegovanje travnjaka je jednostavna kemija.«

Kasnije, kad je van razgovarao s Jodi, rekao je: »Sviđaju mi se tvoji roditelji. Vrlo su ljubazni.«

To je bilo krajem ljeta, u doba raskošnog cvata, kad su zalasci sunca dugi i veličanstveni na starinski način. U suton su lutali po mirnim ulicama, prošli su pored Jodine srednje škole i metodističke crkve u koju je odlazila sa svojim obitelji, pored kuća prijatelja koji su, kao i ona, odrasli i odselili se. Jodi je tada bila dio njegovog života, a još uvijek je zadržala određenu tajnovitost i glamur zbog porijekla, koju nije mogao dokučiti. Znao je da nikad nije upoznao djevojku koju je htio toliko impresionirati. Žudio je da bude dostojan njezine vjere u njega, da bude muškarac koji je njoj potreban i kojeg je zaslužila. Hodajući uz nju u blistavom sutonu, u izvanvremenskom spokoju male seoske zajednice, bez buke prometa, uživajući u zraku i miomirisnom povjetarcu kao u kupki za opuštanje, pomislio je

da život konačno može započeti, da je ona boginja koju će obožavati i talisman s kojim će sve biti u redu.

Kad su se vratili iz šetnje, nebo se smračilo, upalila se ulična rasvjeta. Namjeravali su prenoćiti i otputovati sutradan nakon ručka. Znao je da posjeta treba biti čedna zato što ga je Jodi upozorila da su njezini roditelji staromodni. Doista, gospođa Brett odvela ga je u sobu koja je pripadala Ryanu, mlađem sinu, i rekla da će Jodi prenoćiti u svojoj sobi na katu. Njemu je to bilo ljupko, čak i poželjno, ta potreba da roditelji štite kći što bolje mogu, bar dok je u njihovoj kući. Kao i za druge roditelje, za njih je odrasla kći još uvijek bila njihova djevojčica, a u određenom smislu njega su gledali kao opasnog stranca koji se uspio probiti na obiteljsko imanje. Ipak, bez razmišljanja je uživao u njihovom gostoprimstvu i nije ga brinulo što ustvari pliva u tom plemenskom potoku. Na primjer, znao je da postoje određene razmirice između Jodi i njezine braće, da ne razgovara sa starijim bratom i da je zabrinuta za mlađeg, koji je bio svojevrсна crna ovca u obitelji, ali braću nisu spomenuli u razgovoru niti je zamijetio neslaganje između roditelja.

* * *

Nakon nekoliko mjeseci, kad je došla bogata jesen, krošnje stabala planule u jarkim bojama, a grad se zlatio pod kosim svjetlom - on ujesen uvijek pomisli da bi se trebale oglasiti trublje i lovački rogovi - kad je prodao kuću u Bucktownu i donio odluku o svojoj budućnosti, barem u mislima, on i Jodi pronašli su mali stan u Loopu te su spojili svoju imovinu i živote.

Htio se vjenčati s njom, želio ju je vjenčati, pa je razmišljao kako da je zaprosi i izbjegne njezino kolebanje. Zajednički život nam je sjajan, rekla je, zbog čega bismo ga pokvarili s brakom, ali on je mislio da je može nagovoriti, sebi je laskao da će je uhvatiti kad bude nespremna. Želio je brak, tu tvrdu zajedništva, prisegu koja će jamčiti njihovu budućnost. Ako na početku ne možeš zaštititi svoje uporište, kako možeš očekivati da će izdržati kad ga uzdrmaju oluje? Htio je da osiguraju svoju ljubav, da bude posvećena nečem većem od njih dvoje.

Na kraju je odlučio da je najbolje da joj to jednostavno kaže, a nadao se da će i nju ponijeti ta spontanost. Pokušao je nekoliko puta, ali ona ga nije shvatila ozbiljno. On bi rekao: »Oženimo se«, a ona bi rekla: »Možemo li prije toga otići u samoposlugu?« To ga je zapeklo, a ipak se divio njezinoj odlučnosti. Uostalom, dječaci ne maštaju o vjenčanju. Ako mu se ona obeća, ako izrekne riječi bračnog zavjeta, njemu bi to mnogo značilo, premda nikad nije posumnjao u njezinu ljubav i odanost. Ona je pripadala njemu, a on je pripadao njoj. Bili su sretni. Ona ga je iznenadila pažnjom, održavanje kućanstva pretvorila je u umjetnost, olakšala je breme svakodnevnog života, a zadovoljstvo kućanskim životom njemu je bilo novo. Ona ga je čekala kad bi se vratio kući, bila je prekrasna, sjajno je kuhala, njegova odjeća bila je čista i ispeglana kad mu je bila potrebna, ona je to htjela činiti za njega. Raznježio se, njemu je to bilo fantastično te se ustrašio da neće potrajati, ali njih dvoje imali su neočekivano stabilnu vezu. S Jodi, nikad se nije radilo o seksu, odnosno nikad se nije radilo samo o seksu. Moglo bi se reći da je to bilo mnogo više od seksa. Jodi je bila kategorična, znala je što želi. S Jodi se možeš opustiti. Nije bilo skrivenih namjera, nije bilo neugodnih iznenađenja. A ipak, to nije bilo sve. Postojale su dubine koje nije mogao dokučiti, vatre na kojima se nije mogao ugrijati, mjesta izvan njegova domašaja. Bila je samobitna. Ona je bila sve što muškarac može poželjeti i mnogo više.

9.

Ona

»Gospođo Gilbert?«

»Da?«

»Ovdje Natasha Kovacs.«

Šutjele su, a Jodi se premišljala hoće li prekinuti vezu. Njoj nije potreban ovaj razgovor.

»Molim vas nemojte prekinuti, gospođo Gilbert.«

Što hoće, pitala se Jodi.

»Ja nisam osoba za koju me smatrate«, rekla je Natasha. »Vjerujte mi, molim vas, užasno mi je zbog toga što se dogodilo. I Toddu i meni. Vjerojatno sam vas nazvala da vam kažem da mi je žao. I njemu i meni je žao.«

Kako to da se njezin život našao na toj nevjerojatnoj prekretnici, a ona se godinama trudila da sve bude dobro, pomagala je i prilagođavala se, bila je dobra supruga i družica, a često je bila na kušnji i trpjela? S Toddom nije lako živjeti, a ipak je uspjela, sačuvala je brak, stvorila miran i dobar život za oboje.

»Htjela sam vam reći da cijenim sve što ste učinili za nas, za mene i mog oca, nakon mamine smrti«, rekla je Natasha. »Molim vas, nemojte misliti da sam zaboravila. Rođendanski pokloni, kad ste me odveli da kupim odjeću za školu. Bili ste nesebični, gospođo Gilbert. Samo ste mi vi htjeli pomoći, a to je bilo bitno. Uvijek se mi bili dragi i nikad nisam htjela...«

Ne može više slušati njezino lupetanje. Što je u njezinoj glavi?

»Natasha«, rekla je. »Shvaćaš li da će se ovo loše završiti za tebe. A ipak misliš da sam ja tvoj mentor. Sad ti ne želim dobro i mi nemamo o čemu razgovarati.«

Natasha se ipak nije pokolebala.

»Shvaćam zbog čega se tako osjećate«, rekla je. »Možda me mrzite, a ne mogu vas okriviti ako je to točno. Ali, morate mi odati priznanje da sam se potrudila. Nije mi bilo lako nazvati Vas, gospođo Gilbert. Nisam znala želite li razgovarati, nije važno što je Todd rekao. On mi je rekao da ste sretni zbog nas, ali možda su to samo njegove puke sanje. Dugo smo u vezi. Znam da će vam nedostajati. Na kraju ćete se naviknuti. On vam je rekao, zar ne, da smo unajmili stan u River Northu?«

Zašutjela je i čekala reakciju. A zatim je prekinula šutnju i rekla: »Žao mi je ako vas je to šokiralo, gospođo Gilbert. Potreban nam je dom za bebu. To je krasan stan. Mogli biste doći i posjetiti nas, kad se okučimo. Voljeli bismo da nas posjetite. Vi biste nam bili kao teta.«

Jodi je hodala po stanu. Obišla je kauč i stolice ispred kamina, prošla pored prozora i

stola u blagovaoni te se vratila natrag. A onda se zaustavila. Todd je kriv. Zbog njega se našla u toj situaciji. Trebao bi se sramiti jer je izabrao to dijete, tako naivno i osvetoljubivo, tako očajnički nesigurno. Todd može biti nerazuman, ali kako je mogao bezdušno zavesti tu djevojku, a ona je kći njegova najboljeg prijatelja. Sirotica nema pojma tko je Todd i kako on funkcionira.

»Natasha«, rekla je. »Shvaćam da si zaglibila i ne znaš što ti je sada činiti. Koliko imaš godina, dvadeset, dvadeset jednu? Tvoj otac mi je rekao da studiraš. On kaže da si pametna, ali moram ti reći da nisam stekla taj dojam zbog toga što si donijela pogrešne odluke. Krenula si lošim putem.

Kako bilo, hoću reći da to nije moj problem, ne sviđaš mi se i ne želim ti na bilo koji način pomoći. Sad imam posla i moram poći. Savjetujem ti da me više ne nazivaš.«

Katkad bi, kao i sad, pomislila da je odbijanje formalnog braka s Toddom bila pogreška. Katkad se nije lako sjetiti zbog čega se odlučno protivila braku. To je bila reakcija, a ne odluka. Odbijanje, gađenje, nešto na intuitivnoj razini. On se htio oženiti s njom pa ju je zaprosio. Sjeća se da ju je zaprosio nekoliko puta, a najbolje se sjeća jednog dana u kolovozu, koji je bio poseban, blistavog sunčanog dana i velike vrućine.

Stajali su do pojasa u jezeru i gledali jedrenjak u daljini. Dugo su ga gledali, opčinjeni njegovim postupnim smanjivanjem u daljini, a sad je to bila samo točka, malena i bezoblična, koja je plovila na rubu horizonta.

»Ne bih pomislio da je to jedrenjak«, rekao je. »Moglo bi biti bilo što.«

»Premalen je«, rekla je. »Mogao bi biti zrnce soli.«

»Zrnce soli. Da, velik je kao zrnce soli.«

»Balansira na rubu svijeta.«

»Vidiš kako blago podrhtava?«

»Titra. Kao da bruji.«

»Ubrzo će se dematerijalizirati.«

»Nestat će u vječnosti.«

»To će biti spektakularno.«

»Kao da gledaš nemoguć prozor.«

»Kao da gledaš kako svemir funkcionira.«

Zagrljeni, uzbuđeni od iščekivanja, zurili su i trudili se da ne trepnu kako ne bi propustili onaj trenutak u vremenu kad će se zakoni fizike srušiti i nemoguće će se dogoditi - jedrenjak će nestati pred njihovim očima. Mokri nakon plivanja, mladi, zaljubljeni, stajali su pod širokim nebom. Za njih je to iskustvo bilo *posebno*, ushićenje, trenutak prijeloma i spajanja, svečanost. A kad je nastupio čudesan trenutak, kad je jedrenjak nestao, kad je potpuno izbrisana distanca između onog što je on vidio i onoga što je ona vidjela, kad su u isti mah viknuli, spontano klicali, tada je izrekao: »Vjenčajmo se.« Zanosna pomisao u zanosnom trenutku. Trenutku koji bi ona sad htjela još jednom proživjeti i dobro razmisliti.

10.

On

Prvog listopada ujutro, Todd se rano probudio. Ležao je na leđima s penisom u ruci, uživajući u zadnjim trenucima erotskog sna. Kad je san konačno i nepovratno prošao, okrenuo se na bok i dopuzao do Jodi na golemom krevetu koji je njom dijelio. Ona je okrenula leđa, skupila je koljena. Zagrlio ju je oko struka i privio se uz njezina povijena leđa. Ona je jeknula u snu, ali njezino ujednačeno disanje nije bilo poremećeno. Udahnuo je miris čiste kose i tople kože, pa je sklopio oči i utonuo u polusan. Tek kad se drugi put probudio, postao je svjestan svoje nevolje, koja mu je poput munje proparala misli.

Dan za selidbu.

Te riječi vidio je ispisane velikim slovima na treperavoj neonskoj reklami, kao lepršavi transparent na plavom nebu, zapisane štapom na vlažnom pijesku. On ustvari nije donio odluku, pa ni sad ne bi mogao reći da je kucnuo čas. Ali njega je obuzeo polet, osjeća potrebu krenuti, izići iz zaštićene zone i razgibati se. Kao da čupa korijenje i odlazi u stranu zemlju, prožeo ga je onaj osjećaj kad se to čini, glad za egzotičnim, nagon za temeljitom obnovom. Zna da je njegova nestrpljivost i biološki uvjetovana, ali draža mu je priča o obnovi. Također zna da je ono što će učiniti trivijalni klišej, ali u njemu je nadjačao nagon opraštanja sebi.

Natasha mu je rekla neka uzme slobodan dan na poslu. Dogovorili su se naći kod nje oko deset sati zbog toga što tada dolazi služba za selidbe. Započet će s njezinim starim namještajem i posuđem. Todd je odlučio da se neće prepirati s Jodi zbog namještaja. Bez obzira na ishod, neće se upuštati u zajedljive svađe. Razvod će ga skupo stajati, to dobro zna, ali strah od financijske budućnosti još uvijek je neodređen, to je utvara bez oblika i forme. On ga ne želi konkretizirati, kao što je izbjegavao mnoge druge stvari. Na primjer, nije nazvao odvjetnika. Nije rekao Jodi da odlazi.

On shvaća da će sad imati mnogo problema. U toj situaciji nije dobro čekati do zadnjeg časa. Kad je riječ o bilo kakvoj promjeni ili poremećaju, ženama je vrijeme bitno. Ali, tko zna, možda će Jodi biti uvidavna. Ona je dobronamjerna, nije ni posesivna ni isključiva, zna kako rješavati probleme u hodu.

Ustao je iz kreveta i odjenuo se pazeći da je ne probudi. Nije mu lako shvatiti da se to događa, da se večeras neće vratiti kući, da nikad više neće spavati s njom u toj poznatoj sobi, da je njihov zajednički život, koji je uvijek zamišljao kao idilu, ustvari vlak koji juri prema zadnjoj postaji. Nije mogao zamisliti unajmljeni stan u River Northu. U njemu je bio samo petnaest minuta, a deset minuta je raspravljao sa stanodavcem.

Kad se Jodi pojavila, sjedio je za stolom, listao jutarnje novine i ispijao treću šalicu kave.

»Još si tu«, rekla je.

Mora joj objasniti, ali iako se premišljao jedan sat, nije znao što da joj konkretno kaže.

»Hoćeš li izvesti psa u šetnju?« upitao je.

»Hoću, zašto?« U jednoj ruci je držala povodac, a u drugoj ključeve.

»Poći ću s tobom.«

Namrštila se. »O čemu se radi?«

»Ni o čemu. Jednostavno trebam razgovarati s tobom.«

»Slušam te.«

»Pričekaj da izađemo van.«

U dizalu njih troje je stajalo i gledalo ispred sebe: on, Jodi, pas. Netko bi ih trebao pričekati s kamerom u predvorju kako bi ih snimio čim se otvore vrata dizala. Taj trenutak trebalo bi zabilježiti, obitelj na okupu prije nego što se raspala, nekad spojene tektonske ploče sad se razdvajaju i razmiču. Sve se promijenilo. Nema povratka. Najgore će biti psu, koji ne razumije što se događa, nemirno će spavati i neprestano očekivati njegov povratak kući. Kad su pošli prema obali, plakao je. Jodi je šutjela. Možda nije primijetila. Nije ništa rekla otkad su izašli van, a tada je kazala da je sunčan dan te je stavila sunčane naočale. Ona sigurno zna što će se dogoditi, pogotovo ako je razgovarala s Deanom, kako je Natasha rekla. Njezinu šutnju shvatio je kao neprobojnu, namjerno postavljenu barikadu.

Prešli su preko biciklističke staze te su na travnjaku pored jezera pustili psa s povodca. Na obali je bila gužva iako je bio radni dan. Ljudi su uživali na suncu rane jeseni, upijali ga pripremajući se za zimu koja je dolazila. Ona je gledala prema kopnu, a iza nje blistalo je nebo i voda. Vidio je svoj lik na staklima njezinih sunčanih naočala, pogrbljen, na obrazima mu svjetlucaju suze. Ne vidi njezine oči, ali shvaća da se njezino raspoloženje promijenilo, da ona ipak zna i da je razumjela.

»Oprosti«, rekao je.

Zagrlio ju je i zajecao na njezinom tjemenu. Ona se nije opirala. Opustila se u njegovu zagrljaju. Shrvani tugom i bolom, pripijeni jedno uz drugoga, prsa uz prsa, jedno srce kucalo je uz drugo, stajali su kao jedno tijelo na jutarnjem suncu. A kad su se razdvojili, kad je ona promijenila položaj tijela, kad se okrenula bočno i skinula sunčane naočale, tek tada je uvidio svoju pogrešku. Nije plakala, namrštila se i oštro ga pogledala.

»O čemu se radi?« sumnjičavo je upitala. »Što si mi htio reći?«

Sad mu je žao što se našao u toj situaciji. Bilo bi bolje da joj je ostavio poruku, da je napisao nekoliko riječi kako bi se priviknula na novu situaciju. Zbog čega se moraju suočavati kad bi im bilo lakše ako se ne bi suočili? Susret licem u lice je okrutan i posljedice će biti neopozive. Nije potrebno ograđivati se riječima. Riječi su alatke, vrlo lako mogu se koristiti kao oružje, s njima se stvara završetak koji nije nužan. Život nisu riječi. Ljudi su po prirodi ambivalentni, povijaju se kako vjetar puše.

»Mislio sam da znaš«, rekao je. »Mislio sam da si razgovarala s Deanom.«

Njezino lice je bezizražajno. Ona ga neumoljivo gleda u oči, a on se smanjuje, kao da će propasti u zemlju.

»Nemoj«, rekao je. »Nemoj mi otežavati. Nisam to planirao. To se slučajno dogodilo. Ne možemo uvijek upravljati svojim životom. To znaš.« Osjeća se kao budala. Ona nije ništa rekla, a ipak je morao uzmaknuti. Okrenuo joj je leđa i pogledao dvojicu muškaraca koji su

se na travnjaku igrali s *frisbeejem*.

»Što mi ustvari želiš reći?« upitala je.

»Slušaj. Žao mi je. Večeras se neću vratiti kući.«

»Kako to misliš da se večeras nećeš vratiti kući? Gdje ćeš biti?«

»Selim se«, rekao je. »Zar nisi znala?«

»Seliš se? Kamo ideš?«

»Sjećaš se Natashe Kovacs.« To je bila tvrdnja, a ne pitanje. »Ne radi se o tome da te ne volim.«

Usljedila je bučna svađa na javnom mjestu koja ih je oboje iznenadila. Godinama su suzbijali razmirice. Najgora je bila prepirka o neodgovornosti. On je znao da će se Jodi usredotočiti na njegovo kolebanje.

»Dobro da si mi uopće rekao«, rekla je. »Sretna sam da nisi još dulje čekao. Ne bih htjela biti zadnja koja će ti čestitati.«

On mrzi njezin sarkazam. »Upravu si«, rekao je. »Zabrljao sam. Ja sam kriv. Pogriješio sam.«

»Pa dobro, ti si na gubitku«, rekla je. »Trebala sam ti prirediti zabavu i kupiti zlatni sat.«

»Žao mi što ti nisam ranije rekao.«

»Zašto? Zašto mi nisi ranije rekao?«

»Zato što ni ja nisam znao što ću učiniti.«

»Nisi mi rekao zato što si znao da ću te izbaciti van.«

»Nije istina.«

»Ja bih te izbacila van.«

»Da, ali nisam o tome razmišljao.«

»O čemu si razmišljao, Todde? Reci mi. Što se tebi motalo po glavi? Zašto si čekao do zadnjeg časa da mi na odlasku priopćiš vijest?«

»Rekao sam ti. Nisam znao što želim. KomPLICIRANO je. Situacija je komPLICIRANA.«

»Prije jednog tjedna potpisao si ugovor o najmu stana. Potpisao si ugovor! Zar je to komPLICIRANO?«

»Znači da si ipak znala. Znala si cijelo vrijeme.«

»Nisam mogla povjerovati. Nisam mislila da ćeš to učiniti.«

Oboje su vikali, a riječi su letjele u prostoru građenom godinama. On se još uvijek želi predomisli, reći joj da je to golema pogreška, da nije znao o čemu razmišlja. On shvaća da i ona razmišlja o tome, da bi ona to htjela i možda to očekuje, da se ta gadna svađa okonča, to je samo bura u čaši vode, da mu oprost i da kasnije provedu večer u gradu, piju šampanjac i šeću na mjesecini uz rijeku. To je lagodna vizija u koju je gotovo povjerovao.

A ona je odjednom vrisnula i napala ga stisnutih pesnica. On je dvaput veći od nje, pa ju je s lakoćom uhvatio za zapešća. Ona ga je htjela udariti koljenom, ali on je drži na distanci. Na kraju se umorila, pa ju je pustio. Bila je raščupana, lice joj se zgrčilo, ostala je

bez daha. Ljudi su ih gledali. Pogledao je naokolo kamo je nestao Freud te ga je zamijetio nedaleko u grmlju. Kopao je rupu kao i svaki pas, nakostriješen maše repom i žustro pokreće šape.

»U redu«, rekla je. »Odlazi po svoje stvari. Imaš deset minuta. Ne želim te vidjeti kad se vratim kući.«

11.

Ona

Sjeverna hemisfera se udaljavala od sunca, noći su bile dulje, dani kraći, a ona je to doživjela kao kaznu namijenjenu samo njoj. Snažni vjetrovi kovitlali su kišu i maglu, zviždali u krošnjama i lupali po prozorima. Lišće koje je prije tjedan dana bilo zeleno sad je boje mokraće i izmeta i gomila se na pločniku. Za Jodi, vrtoglava brzina meteorološke promjene je ironičan kontrast teškim koracima vremena, a svaki dan je uteg koji vuče za sobom.

Kad bi ujutro otvorila oči i pogledala jastuk mirno dišući, prvo je ugledala pretrpanu stolicu u kutu, široko sjedište i raširene ruke, tkaninu od svilenkastog pamuka sa svijetlim i tamnim vitičastim uzorkom. Djetinjasto je zurila u uzorak na tkanini, ne misleći ni o čemu u lagodnoj meditaciji, a zatim bi nastupio trenutak kad se suočila s činjenicom da je ustajanje iz kreveta i početak novog dana nasilna i besmislena obaveza.

Čudno, ali uzrok boli nije njegovo fizičko odsustvo. On je često dolazio kući kad bi ona spavala, a odlazio bi prije nego što se ujutro probudila. Nju je najviše mučila poremećena rutina. Nedostajali su joj sati kad je listala kuharice, smišljala jelovnik, kupovala namirnice, na nov način kuhala njegova omiljena jela. A tu je i breme kućnih poslova koje je on uvijek obavljao - šetnja s psom nakon večere, popravci njezina automobila kod automehaničara. Čak je i bacanje smeća u kontejner bilo tužno i naporno zato što ona to ne bi trebala raditi. I dnevne novine bile su problematične. Više ih nije pažljivo slagala i ostavljala za njega na stoliću, pa se iznenadila kad ih nije ugledala. Katkad je stajala ispred njegova ormara i preslagivala njegove jakne. Jednog dana iz njegovih ladica izvadila je sve majice, istresla ih je, presložila i vratila natrag.

Zbog poremećene rutine bila je nervozna, a još je gore da nije mogla uživati u mnogim stvarima. U jutarnjem izlasku van i razmišljanju o novom danu. U milovanju baršunastih ušiju psa. U odijevanju gusto tkane talijanske košulje i zakopčavanju malih bisernih gumba. Sve joj je to bilo odbojno i kad je u prolazu mahnula vrataru u predvorju, jedino je razmišljala o njegovom sažaljenju i znatiželji. Ona je sigurno predmet ogovaranja i nagađanja u cijeloj zgradi. Zamijetila je promjenu u ponašanju susjeda, oni je drugačije pozdravljaju i gledaju.

Nije joj pomoglo kad je Dean ostavio duge poruke na govornoj pošti, gomilajući *svoju* nevolju povrh *njezine*. Ona je znala da je i Dean bio zatečen, da nije očekivao taj udarac, pa je možda htio sebi dati oduška, ali Deanova muka nije njezin problem. Naravno da ona u svojoj profesiji to sluša cijelo vrijeme, kao da drugi misle da je programirana da trpi njihove žalopojke.

Najbolji dio dana bili su sati koje je provela s pacijentima. Ona voli izazove u ordinaciji, zamršene probleme o kojima govore pacijenti - životne zagonetke, opuštanje, učenje povjerenja, valovi otpora. Neki se ne žele otvoriti, ali oni koji su se potrudili doći k njoj htjeli su se promijeniti, zato što su bili motivirani proživljenom patnjom. S pacijentima se najbolje osjećala. Sebe više voli kad je s njima, pogotovo sada, kad je njezin svijet uzdrman, a

optimizam je napušta. S pacijentima je strpljiva, sućutna, otvorena, njihov napredak je njezina nagrada, zastoje i napretci, pukotine koje se pojave na svjetlu. Nepoznata je za svog supruga jučer rekla: »Osjećam se sigurno kad mi on kaže što mi je činiti. Ja volim taj zaklon u podložnosti.« Zapanjujuće. Nepoznata je prvi put prihvatila svoje stanje, otvoreno je priznala da u braku ona nije žrtva nego učesnica, a to je golemi korak na putu prema samospoznaji. Sad je jasno zašto Nepoznata želi svoj brak, premda se Jodi nije čudila zbog čega se nije razvela. Postoje mnogi razlozi zbog čega žena živi s muškarcem, čak i kad je svjesna da se neće promijeniti i potpuno sigurna kako će izgledati ostatak njezina života s njim. Njezina majka je imala razlog. Svaka žena ima svoj razlog.

Nekad je za Todda govorila: »On je moja slabost. Ja sam slaba prema njemu.« To je rekla sebi i svojim prijateljicama kako bi se opravdala. U to vrijeme nije bilo poželjno da se prilagodiš očekivanjima muškarca, to sigurno nije bilo emancipirano shvaćanje veze. Žrtvovanje svojih načela na oltaru ljubavi nije bilo prihvatljivo. U određenom smislu, tolerancija se više nije preporučivala, iako su određene žrtve neizbježne kad dvoje ljudi provode vrijeme zajedno, kad svoj život trebaju uskladiti s tuđim. Nakon veze ne možete biti ista osoba kao i prije nje. Ali, ona to na početku veze nije shvatila. Kad su se posvađali, kad se on ispričao, kad su plakali zajedno, kad su opet jedno drugom rekli da se vole, kad su to prošli nekoliko puta, ona to nije doživjela kao popuštanje zbog toga što se radilo o Toddu, a on je bio njezin dragi. Voljela je i njegovu buntovnost, način na koji je bio dosljedan sebi. On nije bio okrutan i nikad nije bio neljubazan. Za Todda nitko nije mogao reći da je zloban ili osvetoljubiv. Upravo suprotno. Ako bi mu se zamjerili, on bi vam dao još jednu šansu, a ako bi mu se zamjerili sto puta, on bi vam dao sto šansi. Ali Todd je čvrsto odlučio živjeti svoj život, a ona je to morala prihvatiti, iako je znala da se pretvorila u svoju majku. Iako su drugačije izabrale, iako su živjele u različitim vremenima, iako je studirala psihologiju te je znala što može očekivati, naučila je da se nevolje prenose iz generacije u generaciju, situacija u kojoj se našla bila je ona koju je pod svaku cijenu htjela izbjeći.

Bolje se osjećala kad bi taj dan trebala nešto raditi: otići na tečaj ikebane ili večeru. Ne možeš biti malodušan u prostoriji punoj svježeg cvijeća, kad s dotjeranim strancima blaguješ i družiš se u restoranu. Potrudila se organizirati odlaske na večeru te je metodično mijenjala prijateljice kako se ne bi nametnula samo jednoj. Kad je govorila o svojoj situaciji, bila je distancirana, a katkad bi se smijala i nazdravljala snazi mladosti. Uvidjela je da je prijateljicama laknulo zbog toga što je to dobro prihvatila.

Jedino je s Alison mogla biti iskrena. Jodi i Alison često su se družile, češće nego prije - na ručku prije Alisonine smjene ili na večeri kad je imala slobodan dan. Alison je jedina prijateljica koja se bunila kad je uljepšavala svoju situaciju. Ona je jedina prijateljica koja je zamijetila da Jodi još uvijek čeka da se Todd vrati kući.

»Draga, znam da te boli, ali ne budi naivna. Taj muškarac je dobro razmislio i odlučio je otići. Tebi je potreban odvjetnik za brakorazvodne parnice. Moraš sačuvati krov nad glavom i pobrinuti se da ne budeš zakinuta. Dvadeset godina brisala si mu guzicu.«

»Ne vjerujem da će me Todd zakinuti.«

»Muškarac u njegovoj situaciji? Ne bih rekla. Kako bilo, bolje je ako se unaprijed osiguraš.«

Bilo joj je drago da je Alison pazila na nju, ali nije poslušala njezin savjet. Razmišljala je kako ljudi reagiraju impulzivno, griješe i zbog toga se kasnije kaju. Možda mu treba reći da

mu je oprošteno. Možda čeka signal. Ako malo razmisliš, šteta ustvari nije počinjena. Ni dijete nije veliki problem, ne mora biti. On neće biti s bebom cijelo vrijeme. Bebama su potrebne majke. A kad odraste - pa, bilo bi lijepo da s njima bude dječak koji će im uljepšati život.

12.

On

Nije se htio osvrnuti te se bez razmišljanja posvetio novom životu. Za početak je kupio odjeću kako se ne bi morao vratiti po onu koju je ostavio u ormaru. Natasha je bila s njim i on se poveo za njezinim ukusom, pa je sad nosio pomodnu odjeću. Velika kopča na remenu i šiljate cipele. Navikao je nositi majicu, jaknu i traperice. Nova odjeća modnih dizajnera bolje mu je pristajala. Sviđao mu se novi izgled, pa se šepirio, pustio je kosu i nije se redovito brijao. Sve u svemu, doimao se mlađe i seksualno poželjnije. Bio je ispunjen životnim elanom. A povrh toga imao je još jednu zadovoljštinu: kad je s Natashom izlazio van, više ga nisu gledali kao njezinog oca.

Navečer su odlazili u restoran, šetali, kupovali i vodili ljubav. Ako bi Natasha učila, Todd je prao suđe i nosio rublje u praonicu. Ako bi Todd pošao u bar, Natasha je bila s njim, a zbog trudnoće nije smjela piti, pa bi ga najčešće odvekla kući prije nego što bi se napio. Zbog toga su ga dečki zafrkavali, pogotovo Cliff, koji je za Natashu rekao da je šefica. Vikendom su pripremali hranu i odlazili na izlet izvan grada, jeli pizzu i gledali filmove, ili bi čuvali djecu susjeda. Natasha je rekla da se trebaju sprijateljiti sa susjedima.

Jedne subote popodne bili su u salonu za tetoviranje, pa su im na nadlakticama tetovirali isti motiv isprepletenih vitica. Od uboda je gotovo zaplakao jer nije očekivao bol, ali svidjela mu se zamisao o obredu zrelosti, svojevrsnoj inicijaciji koja je simbolizirala početak zajedničkog života. To je bila Natashina zamisao. Rekla je da su tetovaže trajne i da se nakon toga ne možeš predomisli, a vjenčani zavjet možeš prekršiti. Ne radi se o tome da je htjela odgoditi vjenčanje. Naprotiv, odlučila se za raniji datum, sredinom prosinca, rekla je da je tada idealno, zato što su božićni praznici, osim toga trbuh joj neće biti prevelik, pa će moći odjenuti vjenčanicu o kojoj je oduvijek maštala.

Na radnom mjestu bio je energičan i odlučan. Kupac kojeg je nagovarao da kupi stambenu zgradu u Jefferson Parku konačno je potpisao ugovor i samo treba dovršiti radove. Treba raskopati temelje na zapadnoj stranu, postaviti izolaciju na izvanjski zid i zamijeniti betonsku stazu koja će biti oštećena tijekom radova. Dobit od nove stambene zgrade na koju je računao bit će manja nego što je očekivao, ali sad je ispunjen optimizmom i uvjeren je da Natashi treba biti zahvalan za sreću u svom životu. Još uvijek ne može zaboraviti mučno razdoblje depresije. Prije Natashe, život je bio besmislen. A sad u njemu kipi nova snaga, pred njim je budućnost. On čvrsto stoji iza odluke koju je donio i kroči putem koji je sam izabrao. Svima bi htio reći: ne dopustite da vas išta i itko spriječi da živite svoj život.

On zna da se treba dogovoriti s Jodi, da taj problem nije razriješio. Mnogi njegovi prijatelji prošli su razvod braka i on zna da će biti na velikom materijalnom gubitku. On mora nazvati odvjetnika. Odgađanje mu neće koristiti. Jodi još uvijek troši njegov novac. U njegov ured dolaze izvodi s njezinog bankovnog računa, a plaća ih Stephanie, kao i stanarinu i ostale troškove za kućanstvo.

Bez obzira na tu situaciju, pokrenuo se tek kad ga je Natasha nagovorila. Natasha je odlučno rekla da mora raščistiti s Jodi. Morao joj je detaljno objasniti novčane transakcije koje je dijelio s Jodi te se razbjesnila da u vezi toga nije ništa učinio, kao da još uvijek živi s Jodi.

Toddov odvjetnik, koji se brine za njegove poslove s nekretninama, bavi se i obiteljskim pravom. Harry LeGroot ima šezdeset godina, triput se razveo i dobro zna što znači platiti svoje pogreške. Prvi put se oženio kad je studirao pravo, tu ženu nije vidio punih trideset godina, a ipak joj svaki mjesec mora slati ček. Njegova druga i treća žena žive o njegovom trošku, a povrh toga stanuju u raskošnim kućama koje je lakomisleno kupio i platio dok je s njima bio u braku. Harry živi u unajmljenom stanu i svaki se dan moli da umru. Bože, molim te, uzmi k sebi Shoshanu, molim te uzmi Becky, molim te uzmi Kate. Ali ni Shoshana ni Becky ni Kate ne žure se otići s ovog svijeta.

Todd se sreo s Harryjem na ručku u restoranu *Blackie's* u Printers Rowu, pa su naručili sendviče s biftekom i točeno pivo. Harry je sijed, ima zalizanu frizuru kako bi istaknuo crte lica i visoko čelo. Nosi svijetlo sivo odijelo od vunene tkanine i crnu košulju bez kravate. Harry i Todd poznaju se više od dvadeset godina, kad se Todd počeo baviti građevinskim poslovima. Oni se druže zbog posla, a vole ga obavljati u restoranima i barovima, u kojima se dobro osjećaju i mogu prisno razgovarati. Za Todda, Harry je očinski lik i stručnjak za kretanje po zakučastoj sferi gradskih podzakonskih akata i politiku urbanizma. A Harry, koji zbog propalih brakova ne ulazi u rizične poslove, divi se Toddovoj smjelosti i izdržljivosti zbog kojih je uspješan.

Kad su im donijeli hranu i piće, Todd je priopćio vijesti. »Neće ti se svidjeti«, rekao je. »Ostavio sam Jodi.«

Harry je zagrizao sendvič, sažvakao i progutao zalogaj, jezikom je pročačkao zube, otpio iz krige i uljudno podrignuo pokrivši nadlanicom usta. A zatim je dubokim, melodioznim baritonom rekao: »Ti imaš divan dom, prekrasnu suprugu koja te voli i uživaš u svim hobijima koje muškarac može poželjeti. I povrh toga život blaženo neopterećen financijskim izdacima za krvožedne bivše supruge, koje te mrze iz dna duše. A sad želiš sve odbaciti i priključiti sredovječnim muškarcima gladnim pičke poput mene, koji razmišljaju donjom glavom. Razočarao si me, Todde. Mislio sam da si pametniji.« Tužno je odmahnuo glavom. Njegove vodnjikave plave oči gledale su naokolo po restoranu. »Koliko ona ima godina?« upitao je.

»Koliko Jodi ima godina?«

»Koliko godina ima ta koja ti je razorila dom. Ne želim ni čuti da ćeš se oženiti s njom.«

»Prestani, Harry«, rekao je Todd. »Nisi je ni upoznao.«

»Ne trebam je upoznati. Tkogod bila, ona toga nije vrijedna. A ako je mlađa od tebe, zagorčat će ti život.«

»Znam zbog čega si ciničan gad«, rekao je Todd. »Sažalijevam te, Harry, zaista, zato što nakon svih brakova nisi pronašao onu pravu. Nikad nećeš shvatiti Natashu i mene. Bio sam mrtav, a sad sam živ. Da, ona je mlađa od mene, a to znači da možemo osnovati obitelj. Postat ću otac, Harry. Čestitaj mi. Ti imaš djecu. Zamisli kakav bi bio bez svoje djece.«

»Očinstvo je strašno precijenjeno«, rekao je Harry. »Zar ne gledaš TV? Sud dodijeli skrb majci, tvojoj bivšoj ženi, ona nemilosrdno huška djecu protiv tebe, pa na kraju gledaš

ljude koji te preziru kako lagodno žive i ljenčare o tvom trošku, a ti se uzalud mučiš i rintaš.«

»Srce mi se cijepa«, rekao je Todd.

»Misliš da si zaštićen?« upitao je Harry. »U svakom slučaju, Jodi dobiva polovicu.«

»U redu«, rekao je Todd. »To sam htio čuti. Od čega će konkretno Jodi dobiti polovicu?«

»Polovicu tvog cjelokupnog imutka, blesane. Polovicu tvojih investicija. Polovicu tvog vlasništva. Vas dvoje ste zajedno praktički od malih nogu. Prije nego što se kupili prvu kuću. Dakle, s njom moraš podijeliti i zadnji novčić koji ti je ostao u kasici.«

Todd ga je zapanjeno slušao otvorenih usta. Nije moguće da je Harry u pravu. Grozničavo je razmišljao kako bi se sjetio što se točno dogodilo.

»Kad smo se upoznali, već sam imao svoju kuću«, rekao je. »Sjećam se zato što sam je odveo da joj pokažem kuću, na kojoj sam radio. Dakle, ne, nisam je poznavao kad sam kupio kuću. Kad sam je prodao, počeli smo živjeti zajedno.«

»Pustimo sad zajednički život«, rekao je Harry. »Kad ste se vjenčali?«

»Nismo se vjenčali«, rekao je Todd. »Hoću reći, nismo formalno vjenčani.«

»Niste vjenčani?«

»Živjeli smo u nevjenčanom braku.«

»Šališ se«, rekao je Harry.

»To nije dobro?« upitao je Todd.

»Sirota Jodi. Gotovo sam se sažalio nad njom.«

»Ona se nije htjela udati. Za nju je brak beznačajan.«

Harry je buljio u njega i cerekao se kao majmun. Todd je pomislio da mu se ruga. »Što to znači?« upitao je.

»Znači da trebamo naručiti još jednu turu«, rekao je Harry. »Moramo proslaviti.«

13.

Ona

U utorak, nakon vježbanja i prije ručka, nazvala ga je na mobitel. Uzeo je mobitel koji je zasvirao melodiju programiranu s njezinim imenom.

»Hej!« rekla je. »Gdje si?«

»U autu. Kako si?« Bio je zbunjen, zabrinut, zato što je pomislio da ga je nazvala kako bi ga korila.

»Dobro sam«, rekla je. »Razmišljala sam o tebi. Pozitivno.«

»Doista«, rekao je. »To nisam očekivao.«

»Pa, znaš«, rekla je. »Što je tu je. Moramo ići dalje.«

»Drago mi je da to misliš«, rekao je. »I ja sam razmišljao o tebi.«

»Lijepo«, rekla je. »Nedostajem li ti?« To ga nije htjela pitati.

»Naravno da mi nedostaješ. Nedostaješ mi svaki dan.«

Duboko je udahnula i izdahnula. »Tu sam«, rekla je.

»Da. Pa. Nisam mislio...«

»Znam. Rastali smo se u svađi.«

»Lijepo je čuti tvoj glas«, rekao je.

Oboje su oprezni i glumataju, pažljivo biraju riječi. Ona prvo želi ispitati situaciju, a ako on bude pomirljiv kani ga pozvati k sebi.

»Slušaj«, rekla je. »Možeš li doći na večeru?«

Nije ništa rekao. Ona je čekala i slušala šumove u slušalici: buka prometa, vijesti s radija. Zamislila ga je kako sjedi za upravljačem u istim hlačama i vesti koje je nosio onog jutra kad je otišao. Ona svaki dan razmišlja o činjenici da je otišao samo s odjećom koju je imao na sebi. Sigurno je kupio novu odjeću, ali ne može zamisliti što sad ima na sebi.

»Vrlo rado«, rekao je. »Kad želiš da dođem?«

»Recimo sutra.«

»Sutra«, nesigurno je rekao.

O čemu razmišlja? Mora li reći što radi svake večeri? Smije li imati slobodnu večer?

»Onda sutra«, rekao je.

»Možeš li doći u sedam?«

»U sedam«, rekao je. »Jedva čekam da te vidim.«

Razgovor je bio prijeloman. Čim je spustila slušalicu njezin se svijet promijenio, svijet ispunjen njihovom davnom ljubavlju, mladenačkom, neukaljanom i cjelovitom, koja se neće

raspasti, a ona neće biti shrvana i razmišljati što je u njihovoj ljubavi bilo dobro, a što loše. U to vrijeme on je volio čak i njezinu hirovitost: ovisnost o trošenju, odbojnost prema opsesivnom gomilanju stvari, naviku da čuva vinske čepove i korice sira, voljela je hulahopke, koje još uvijek nosi s trapericama, njezinu suzdržanost. On joj je pisao ljubavne poruke i prije odlaska na posao ostavljao na neočekivanim mjestima. Igrao se s njezinom kosom, zajedno su se tuširali. A ona je tada voljela sve na njemu. Kako je pio kavu i komično napucao usta kad je puhao nakon što se kava ohladila. Kako se tuširao, nasapunao bi se od glave do pete i nestao ispod pjene. Kako je rezao maslac i premazivao tost. Voljela je čak i njegovu vožnju, kad je drugima oduzimao prednost i smijao se kad su ga psovali. Dugo ga je voljela kakav je bio i nakon što ga je dobro upoznala. Njezina ljubav se razbukovala zato što su razdvojeni. Nju je duboko pogodilo kad ga je izgubila, pa je njezino bilo opet kucalo, a krv je opet strujala u umrtvljenom srcu.

Tog i idućeg dana nervozno je brojala sate. Vrijeme je provela u samoposlugama, trgovinama sira, u ribarnici i cvjećarni. Sjeckala je začinsko bilje, pripremala marinadu, čistila lignje, gulila povrće. Odvela je psa na četkanje, manikirala se, pedikirala, voskom uklonila malje na preponama i licu, bila je na masaži. S pacijentima je bila nestrpljiva te je skratila seanse. Kasno je legla i rano ustala. Grozničavo je isprobavala haljine. Svjesna je da se potpuno posvetila susretu. Mogli su otići na piće ili večerati u restoranu. Ali nju je obuzela euforija, ona vidi samo bljesak u svojim očima i sluša samo glazbu u svojoj glavi.

Ona je i ranije doživjela takva uzbuđenja, kad je nestrpljivo čekala neki društveni događaj. Kad je bila djevojčica, proživljavala ih je s majkom. Posebna prilika, koketiranje s iščekivanjem i obećanjima, to su najveća uzbuđenja u životu. Ali i u svakodnevnom životu, čak i kad se suoči s razočarenjem, ona je uvijek optimistična. Ona zna kako podnijeti poraz, oduprijeti se depresiji i prebroditi loša razdoblja. Ona se uvijek može održati na površini, a Todd joj se zbog toga divio. On voli njezinu vedrinu, pomogla mu je da se otrgne crnim mislima, da ne postane alkoholičar i ovisnik poput svog oca. Međutim, nije mu mogla pomoći kad je bio depresivan.

Nagovarala ga je da ode na psihoterapiju, ali on nije htio. »To je tvoj svijet«, rekao je. »Ne uvlači me u njega.« Možda je trebala biti upornija. Njemu bi koristio pragmatičan pristup adlerijanaca kao što je Gerard Hartmann. Todd je mogao biti ogledan primjer problematičnog djetinjstva. Svako dijete s ocem alkoholičarom i zlostavljanom majkom pati od trauma, a Todd je ipak dobro prošao. Ali prava priča krije se u njegovom laganju i relativizaciji, nesposobnosti da govori o svojim osjećajima, zazoru od autoriteta i kompulzivnom riskiranju, koje mu je koristilo u poslovanju, ali u kombinaciji s beskonačnim preljubima ukazuje na dubinski kompleks manje vrijednosti koji ga tjera da se neprestano dokazuje. Adler kaže da nas razumna mjera samopouzdanja oslobađa kako bismo se posvetili životnim zadaćama, da nam u svemu što radimo vrijednost ne bude najvažnija, a kompleks manje vrijednosti pomaže nam da se usredotočimo na sebe. To je ukratko Todd.

Jodi je prvi put čitala Adlera na fakultetu, a tek je nakon studija na Adlerovom učilištu i rada s Gerardom mogla u praksi primijeniti Adlerova načela. Kao i Jung, Adler je početkom dvadesetog stoljeća u Beču surađivao s Freudom, ali obojica su se razišli s Freudom i osnovali svoje škole mišljenja. Adlerova škola je pragmatična i okrenuta prema društvu, a to se najbolje vidi u tri osnovne životne zadaće, koje je definirao kao pokazatelje duševnog zdravlja: (1) iskustvo i izražavanje ljubavi, (2) njegovanje prijateljstva i društvenih veza i (3) bavljenje korisnim poslom. U tom smislu za Jodi se jedino može reći da je potpuno

normalna osoba, a tijekom psihoterapije s Gerardom ta je činjenica postala očita. Kamo god pošli, u svakoj analizi koju su obavili, uvijek su došli do njezine uspješne veze s Toddrom, njezine briljantne socijalizacije i posvećenosti profesiji. Provela je dovoljno vremena na stolici za pacijente, pa joj možda nisu potrebne redovite seanse? O tom pitanju je često razmišljala, a izbilo je u prvi plan kad je Gerardu predložila da prekinu psihoterapiju. Ali, Gerard je rekao da ne bi trebali stati pa su nastavili. On je postavljao pitanja, slušao i vodio bilješke. Jodi je prepričavala snove i govorila o svojoj obitelji: roditeljima, starijem bratu, Darrellu i mlađem bratu, Ryanu.

Ona je tri godine starija od Ryana, ali ne sjeća se njegova rođenja, ne pamti kako je izgledao kad ga je prvi put vidjela. Ryan je oduvijek bio u njezinom životu, a ona se uvijek prema njemu postavljala zaštitnički. Kad su bili mali, on je bio njezina omiljena igračka - mazila ga je, udovoljavala mu, odijevala, podučavala, korila, ukratko bila mu je nadređena. Tada je bio poslušan, umiljat, dobar, prepuštao se njezinom dobronamjernom despotizmu. A kad je porastao, kad više nije bio beba nego dječak, pojavili su se problemi, noćne more i samoozljeđivanje zbog kojih su se svi zabrinuli, ali i to je na kraju prošlo, kao i mnoge druge faze: nepodnošljiva osoba sklona psinama, svadljiva sveznalica, paranoični usamljenik.

Ona ga je uvijek voljela i sada ga voli, iako se nije pomirila s njegovim odlaskom. S činjenicom da je u dvadesetoj godini nakon prekida studija deset godina putovao po Indiji i jugoistočnoj Aziji, da nakon toga šest mjeseci živi u Kuala Lumpuru i podučava engleski jezik, a šest mjeseci u Baja Kalifornija Suru, ondje surfa i radi kao konobar. S činjenicom da je dokazana i nepokorna crna ovca u obitelji te da će jednog dana biti prestar za takav stil života. Što će tada biti s njim? Bez novca, daleko od doma, a previše je ponosan da bi zatražio pomoć.

Nije znala kako stupiti u kontakt s njim zato što nema telefon ili joj nije htio dati broj - nije znala o čemu se radi - pa mora čekati njegov poziv, a on bi, srećom, katkad nazvao, premda ga je vrlo rijetko vidjela. Kad je bila na psihoterapiji kod Gerarda, nije ga dugo vidjela, a zadnji put su se u prolazu sreli na aerodromu dok je čekao drugi let. Nazvao je u šest ujutro, pa su doručkovali sendviče kupljene na aerodromskom kiosku koje su pojeli u čekaonici. To je bilo krajem studenoga, a on je putovao iz jedne tropske zemlje u drugu pa je od prtljage imao samo naprtnjaču. Nosio je majicu, traperice i sandale, s ogrlicom od plavih staklenih perli i crnim slamnatim šeširom uzdignuta ruba, na kojem je bila lubanja s ukrštenim kostima. Udebljao se, bio je neobrijan, ali doimao se kao plavooki vilenjak, kao i nekad. Dobro je izgledao, premda je bio prestar za taj način života - neoženjen, obuzet surfanjem, zapustio je svoj talent i karijeru. Kao dječak, bio je dobar gimnastičar i crtač, zanimali su ga kukci i biljke, govorio je da će biti sportaš, ilustrator, biolog i još mnogo toga. U srednjoj školi bio je vođa izviđača i htio je postati nastavnik. On ne bi bio površan nastavnik nego bi radio s učenicima i dobro ih podučavao.

Ona je često sanjala Ryana kako je izgubljen ili u bijegu, ona ga panično traži, ali ne može rezervirati let ili ukrcati u avion. O njemu još uvijek razmišlja svaki dan, odnosno on je neprestano u njezinim mislima, stalni prijatelj zbog kojeg je zabrinuta zato što je otišao. Ona mu nagonski želi pomoći i zaštititi ga, ali on joj nije dopustio. Ona zna da je vjerojatno nikad više ne bi nazvao ako bi komentirala njegov način života. Njihovi roditelji su počinili tu grešku i sada od nje dobivaju vijesti o njemu. Osim toga, on nije nju potpuno isključio. Ryan želi biti na distanci, ne voli govoriti o bitnim stvarima, ne dopušta joj, uvijek se glupira i zafrkava. Ona se samo može smijati kad joj prepričava nezgode i suspreže se kako mu ne bi

ponudila novac jer ga ne želi povrijediti.

S druge strane, stariji brat, Darrell, krenuo je očevim stopama. Diplomirao je farmaciju u Minneapolisu, vratio se kući i oženio djevojku s kojom je hodao u srednjoj školi. Roditelji su se nadali da će Darrell ostati i preuzeti obiteljsku ljekarnu, ali on je odlučio da ode i sad je ravnatelj ljekarne u jednoj velikoj sveučilišnoj bolnici u Kanadi.

Darrell je šest godina stariji od Jodi, on je bio dječak, a od početka je bio svijetla točka u njezinom životu - ljubazan, uslužan, naočit mentor koji je imao vremena za nju i koji ju je nasmijavao. S Darrellom se na Dan vještica maskirala i posjećivala kuće, od Darrella je naučila kako vezati žnirance na cipelama. Sjeća se i čajanke s lutkama na kojoj je Darrell poslužio kolače od blata i oponašao Barbienu sesticu, Skipper. Kad je porasla, on joj je pomagao da napiše domaću zadaću i kartao s njom, iako je bio u srednjoj školi, a ona je bila mala djevojčica. Darrell je bio izniman, dobroćudan i poslušan dječak, koji se sa svima dobro slagao, a zatim je bio opušten, iskren i taktičan mladić, kojem je bilo suđeno da uspije u životu zato što su mu svi htjeli pomoći.

Gerard je pažljivo slušao njezine priče o obiteljskom životu i postavljao pitanja.

Gerard: S kojim ste se bratom igrali?

Jodi: S Ryanom. Darrell se htio igrati sa mnom, ali za njega je to bilo spuštanje za moju razinu.

Gerard: S kim ste se tukli?

Jodi: Katkad bih se potukla s Ryanom.

Gerard: Rekli ste mi da je Ryan prošao različite faze, kao mali bio je poslušan i dobroćudan, a kasnije je bio nepodnošljiv, svadljiv i paranoičan. (Čitao je iz svojih bilješki.) Kako biste ga u cjelini ocijenili? Ako biste trebali upotrijebiti jednu riječ.

Jodi: Senzibilan. Ryan je bio senzibilan. Zbog toga smo ga zadirkivali.

Gerard: A kakvi ste vi bili u djetinjstvu?

Jodi: Za mene su govorili da volim naređivati.

Gerard: Kome ste naređivali?

Jodi: Svima, ali samo me je Ryan slušao. Dok nije narastao.

Gerard: Kako ste oca doživjeli u djetinjstvu?

Jodi: On je mnogo očekivao od nas. Ali bio je stroži prema sinovima nego prema meni.

Gerard: Dakle, bolje ste prošli zato što ste bili djevojčica. Kakva je bila vaša majka?

Jodi: Ona je voljela sanjariti. Dobro je kuhala i održavala kućanstvo, sudjelovala je u dobrotvornim akcijama, ali živjela je u svom svijetu.

Gerard: U kojim je dobrotvornim akcijama sudjelovala?

Jodi: Organizirala je dostavu hrane. Volontirala u pučkoj kuhinji. Otac je trenirao dječje sportske timove.

Gerard: Dakle, dobrotvorni rad je cijenjen u obitelji.

Jodi: Oni su uvijek držali do dobrotvornog rada. Kao i obrazovanja.

Gerard: Tko je od vas u djetinjstvu imao najjači osjećaj zajedništva?

Jodi: Darrell. Svake subote je čitao u staračkom domu. To je godinama radio.

Gerard: A tko je najmanje mario za zajednicu?

Jodi: To bi bio Ryan. Ne sjećam se da se Ryan ikad bavio tim stvarima.

Gerard: A vi?

Jodi: Prodavala sam kolače u crkvi. Ali nisam bila posvećena kao Darrell.

Gerard: Tko je bio najbolji učenik?

Jodi: Darrell.

Gerard: A tko je bio najlošiji?

Jodi: Ryan.

Gerard: Tko je bio najomiljeniji?

Jodi: Darrell. Svi su voljeli Darrella.

Gerard: A koga su najmanje voljeli?

Jodi: Ryana. On se ponašao kao da nije član obitelji. Katkad bi mu roditelji rekli da je njihovo siroče. To bi mu rekli kad je glumatao.

Gerard: Tko je bio poslušan, a tko buntovan?

Jodi: Darrell i ja smo bili poslušni. Ryan je bio buntovnik.

Gerard: Dakle, Darrell se izborio da bude ljubimac, a Ryan se istaknuo kao buntovnik. A što je s vama?

Jodi: Bila sam djevojčica. Od mene se nije očekivalo da se takmičim s dječacima.

Gerard: Ali u obitelji ste imali povoljniji položaj nego Ryan. S njim ste se tukli i naređivali ste mu.

Jodi: Mislim da sam to shvatila kao staranje o njemu. Ali, on je možda to drugačije shvatio.

Gerard: Što mislite kako je on to shvatio?

Jodi: Čini mi se da se morao udaljiti od mene. Kao djeca bili smo vrlo bliski, ali sad više nismo.

Gerard: Kako se zbog toga osjećate, da više niste bliski?

Jodi: To me boli, čini mi se. Ta distanca koju je postavio između nas. Brinem se za njega. A možda sam ja kriva. Vjerojatno sam se više nametala nego što želim sebi priznati.

14.

On

Izašao je iz ureda i krenuo starim, dobro poznatim putem. Kad se dovezao do ulice koja vodi prema Upper Randolph Driveu i zatim ugledao stan u daljini, očekivao je da će ga obuzeti nostalgija, ali ništa nije osjetio. Možda je zatrpana ispod gomile drugih osjećaja u njemu. Na vrhu te gomile je iščekivanje. On nema pojma što ga čeka. Na telefonu bila je vrlo ljubazna, ali ovo su iznimna vremena. Bez obzira na ishod, treba se dočepati nekih stvari iz stana - mogao bi bar uzeti veste i zimsku jaknu. Mora ih ostaviti u prtljažniku kako Natasha ne bi saznala gdje je bio. Ona će to vjerojatno shvatiti. Natasha ima njuh kao lovački pas. Rekao joj je da će večerati s Harryjem, pogledat će neke ugovore, ali možda će se dosjetiti kako da ga provjeri. To je prva večer koju neće provesti zajedno otkad zajedno žive.

Kad je parkirao Porsche na parkirališnom mjestu broj 32, obuzeo ga je nadmeni osjećaj posjedovanja. To je bilo apsurdno, ali nije mogao suspregnuti teritorijalni nagon. To je njegovih dvadeset kvadratnih metara pločnika, on je vlasnik, a posjeduje i mjesto na broju 33 na kojem je parkiran Jodin Audi, dakle i Audi je njegovo vlasništvo.

U dizalu je razmišljao hoće li kao ponosan vlasnik svojim ključem otključati stan. Slojeviti mirisi njezinih jela dočekali su ga prije nego što je otvorio vrata i probudili priželjkivanu nostalgiju. Freud ga je pozdravio na ulazu, skakao je i umiljavao se uz njegove noge. Pas je dobro izgledao, bistre oči, sjajno i gusto krzno. Dnevni boravak je gledao na drugačiji način, kao da se vratio nakon dugog izbivanja. U stanu se osjećala raskoš na koju se sigurno navikao kad je tu živio, a možda ga je već iskvario nered u novom domu, u kojem je Natashino najvažnije načelo za održavanje kućanstva zatrpati sve slobodne površine smećem iz njezine svakodnevice.

Potražio je Jodi u kuhinji, ali nije bila ondje. Kad se okrenuo, stajala je ispred njega, manja nego što je pamti, promijenila se. Sad je krhkija, ima dulji vrat i bljeđu kožu, doima se drugačije. Je li moguće da se tako promijenila samo zato što je nije vidio?

Odjenula je neupadljive svijetle hlače i bijelu košulju. Možda za nju to nije posebna prigoda, to nije značajno pomirenje ili rastanak, a on je razmišljao o obje mogućnosti. Upitno ga je pogledala kad je zamijetila sako od kašmira i dulju kosu. Htio ju je poljubiti, a umjesto toga pogledao je prema kuhinji.

»Hoću li natočiti piće?«

Sa starom rutinom prevladali su nelagodu novog susreta, ali kad je uzeo čaše i votku iz hladnjaka, a ona nasjeckala peršin i stavila račiće na pladanj, bilo je kristalno jasno da se sve promijenilo. Njihov razgovor je uljudan i formalan kao da su stranci, oni paze na kretnje i odmjeravaju prostor koji ih dijeli. Kad su se kucnuli čašama i ugrijali prvim gutljajima alkoholnog pića, on je sjeo na stolicu i gledao kako ona reže limone na četvrtine. Nasmiješila se kad mu je ponudila predjelo, ali u njezinim očima jedino vidi distancu. Žvakao je i gutao, ona je hodala po kuhinji u čistoj bijeloj košulji zakopčanoj do grla, pa se pokušao sjetiti kako

izgleda naga.

Za večerom su razgovarali o poslu i izbjegavali druge teme: njegov novi stan, njezine usamljene noći, očinstvo koje ga uskoro očekuje, sve što se tiče budućnosti. Slonovi u sobi su živi i zdravi. On je oprezno govorio o instalacijama i vlazi. Ona je govorila o svojim pacijentima. Kad je čuo da je gospođa Piggy trudna i ne zna je li ostala u drugom stanju s mužem ili ljubavnikom, morao se nasmijati. Nikad nije imao razumijevanja za gospođu Piggy, ni za bilo koga tko je imao dugotrajnu izvanbračnu vezu, to je svojevrsna poligamija. Prolazni flert je nešto drugo, kao i seks s prostitutkom, ali ako sjediš na dvije stolice onda si izgubio vjeru, a to mora loše završiti.

Jodi je to uvijek shvaćala kod njega, ona je mogla sagledati cjelokupnu situaciju. Dok su bili zajedno, on je bio njezin i ona je to znala. Mnoge žene, vjerojatno velika većina žena, uzrujavaju se zbog manjih prijestupa, svađaju zbog tričavih flertova i neznatnih prevara. Vjerojatno je Jodinu toleranciju i strpljenje uzeo zdravo za gotovo, nije htio priznati koliko je pretrpjela zbog njega. Tu grešku je lako počinuti. Jodi rado oprašta. Nju nije lako ustrašiti ni izbaciti iz takta. Ona je odmjerena i razborita, ne paničari i ne odlazi u krajnosti.

Dok su blagovali salatu, lignje i lososa pečenog u tijestu, osjećao se kao da nikad nije otišao. Sjede na svojim mjestima za stolom, večeraju s istih tanjura, kao i uvijek. Ona je odjenula svakodnevnu odjeću i nije se gnjavila s kristalnim čašama, srebrnim priborom za jelo, nije ni stolnjak stavila. Hrana je dobra, a Jodi je uvijek dobro kuhala. Na stolu su svijeće i platneni ubrusi, ali i to je uobičajeno.

A onda mu je sinulo. Ona je namjerno priredila svakodnevni ugođaj. To se ne događa samo jednom, to nije posebna prigoda nego običan obrok, koji se redovito ponavlja. Ona želi da sve bude kao i prije, kao da se ništa nije promijenilo. Pripremanje večera za njega dio je svakodnevice, a rutinska zadovoljstva uvijek su bila njezino uporište, suština sreće, stalni motiv u životu. Boca vina, domaća hrana, uživanje u kućnim, predvidljivim zgodama, pouzdan komfor. On je dobro shvatio njezinu namjeru. Kao da igraju igru.

Podcjenjivanje je njegova krivnja. Njezina praktična inteligencija je zadivljujuća. Ona je ljupka i razborita. Palo mu je na pamet da će je muškarci zamijetiti, možda su je već zapazili. Možda su za njegova izbivanja drugi muškarci večerali s tih tanjura. Možda su je muškarci voljeli, s njom su spavali u njegovom krevetu, koristili toaletni pribor koji je ostavio za sobom. To nisu ugodne misli te se mučio kako bi suzbio razbuktavanje mašte, nastojeći se kontrolirati kako ne bi ustao od stola i divljao po sobi te na taj način potvrdio svoju dominaciju i pravo na posjed.

»Što si radila?« upitao je.

»Pa, znaš«, rekla je. »Ustaljene stvari.«

»Da, da.« Meškoljio se na stolici. »S kim si se vidala?«

»Ovo je policijsko ispitivanje?« mirno je upitala.

»Ne, nije«, rekao je.

»S Ellen, June, Alison.«

Lupkao je prstima po stolu. »Imaš li možda, znaš, novog dečka?«

Razrogačila je oči. Vidio je da je nije iznenadilo samo pitanje, nego i ta ideja.

»U redu, u redu«, rekao je. »Ali, ti si zgodna. To će se dogoditi. Muškarci će te zavoditi.

A možda su te već zaveli.«

Na njezinom tanjuru hrana je složena u trokut: losos - grašak - bundeva, pa je razmak između jela ocrtao simbol mira.

»Koji muškarci?« upitala je. »Nisam upoznala muškarce.«

»Pa, ha ha, svijet je pun muškaraca«, rekao je.

»Ne u mojoj profesiji. Psihologija je puna žena.«

»Adler, Freud i Jung su muškarci«, rekao je navodeći velike zvijezde iz njezine profesije.

»Vremena su se promijenila. Sada žene dominiraju.«

On zna da bi trebao ušutjeti, ali ta zamisao mu ne izlazi iz glave - bezimeni muškarac bez lica stoji gol u njegovoj kupaonici, mokar je nakon tuširanja, pimpek mu visi, koristi ručnike, pastu za zube i pjenu za brijanje koju je ostavio za sobom.

»Sprijateljila si se s malim Carsonom iz susjedstva«, rekao je.

»Joel Carson? Njemu je samo petnaest godina.«

»Zamijetio sam kako te gleda.«

»On je dobar dečko. Drag i bezazlen.«

»Tinejdžeri nisu bezazleni.«

»Pa, možda nisu. Ali po godinama mogla bih mu biti majka.«

»Možda si dovoljno stara da mu budeš majka, ali ti nisi njegova majka. Kladim se da on to dobro zna.«

»Todde, govoriš gluposti.«

»U njegovim godinama zaljubio sam se u nastavnicu povijesti. Zvala se gospođa Larabee, bila je zgodna i profinjena, ali stroga nastavnica, strašno me je uzbuđivala. Kad razmislim, bila je poput tebe. Neprestano sam razmišljao o njoj. Zamišljao sam kako je nazivam i kako izlazimo van. Jednom sam se ponudio da joj popravim auto. Ali, nije me zanimalo njezin auto.«

»Pa, nisam primijetila da Joel o tome razmišlja. Jednom je bio tu, stajao je uz vrata i držao kvaku kao da jedva čeka da pobjegne.«

»Kad je tu bio?«

»Jednom je došao kako bi posudio časopis, zbog članka o nekom violinistu, onom koji svira temu u filmu *Anđeli i demoni*. Joel prekrasno svira violinu.« Ustala je da donese drugu bocu vina. Stavila je bocu na stol, otvorila i natočila vino u prazne čaše. »Međutim, u ovim okolnostima to se tebe ne tiče«, rekla je.

»Kad si ga čula kako svira?« upitao je Todd.

»Slušala sam ga na školskom koncertu.«

»Bila si na njegovom školskom koncertu? Čovječe, ti si zaista prisna s tim kincem.«

»Da, točno. Joel Carson i ja. Pa, kad si saznao onda ti mogu priznati. S njim sam već neko vrijeme u vrućoj ljubavnoj vezi. Započela je na njegov petnaesti rođendan. Ili je to bilo kad je napunio četrnaest godina? A možda na dvanaesti. Čudno, ne sjećam se. Možda je imao

devet ili deset godina kad sam se zaljubila.«

»U redu, shvatio sam«, rekao je. »Ali ti si zgodna, veoma lijepa, to znaš, svi koji imaju oči to će zamijetiti, pa čak i prištavi klinac koji svira violinu.«

»Joel nije prištav.«

»Nema veze«, reče Todd. Mali Carson nije ga zanimao. »Radi se o tome da obaraš s nogu, fantastična si i zavolio sam te čim sam te ugledao. Da, bila si mokra do kože, razbila si moj auto, ali bila si nevjerovatna. Još uvijek si nevjerovatna.«

Zamijetio je da su joj oči pune suza, pa ju je uhvatio za ruku i onda je shvatio da je bio lutalica bez doma, da se jednog dana probudio u tuđem životu i više nije mogao pronaći put svojoj kući. A sad tu sjedi, drže se za ruke, osjeća kako mimo njih teče vrijeme, kao vlak koji nestaje u daljini, da u tom beskonačnom trenutku jačaju sve misli i osjećaji koje je suzbio u sebi.

»Nedostajala si mi«, rekao je. »Nedostajao mi je povratak kući, nedostajalo mi je lijevanje s tobom i buđenje pored tebe - jedino ti mogu reći da sam sigurno šenuo pameću kad sam mislio da te mogu ostaviti.«

Čvrsto ga je držala za ruku, a suze su tekle po njihovim obrazima, natopile su njihova suha srca i sparušenu ljubav. Gledali su se u oči i proniknuli otuđenje i distancu, a kad su obrisali oči ona je ustala i poslužila im čokoladni puding. Halapljivo su jeli kao djeca, oblizali zdjelice i smijali se.

Kad je pospremila stol i počela prati suđe, zavrnila je rukave, a kosa joj je pala na lice, on joj je prišao s leđa, zagrljao oko pasa i stavio bradu na tjeme.

»Volim te«, rekao je.

Okrenula se u njegovom zagrljaju i stavila ruke na njegova prsa kao da se moli.

»Ne mogu se navići na tvoj sadašnji izgled«, rekla je. »Ne radi se samo o frizuri i odjeći. Izgledaš mlađe. Smršavio si?«

Polako je milovao njezina mršava leđa i ramena kako bi prepoznao elegantne obline i dječje proporcije. Već se navikao na Natashu, na njezino krupno tijelo, široke bokove i trbuh koji je rastao.

»To je puki privid«, rekao je.

Mrmljala je na njegovim prsima i dahom grijala njegovu kožu ispod pamučne košulje. »Ne bih te prepoznala na ulici. Prošla bih pored tebe i ne bih se ni osvrnula.«

»Zaustavio bih te i predstavio se.«

Nasmiješila se i rekla: »Ne razgovaram s nepoznatim muškarcima.« On je osjetio da se opustila, priljubila se uz njega i nije se opirala.

»Moraš promijeniti tu naviku«, rekao joj je.

Bez napora ju je podigao i držao u naručju kao da je bez svijesti ili mrtva. Čak je i njezino mlitavo tijelo bilo lagano, kao da nosi lutku. Odnio ju je preko praga u spavaću sobu te se sjetio da je Jodino tijelo neobično opušteno kad je uzbuđena.

15.

Ona

Polako je doručkovala kad je primila poziv iz ureda Harryja LeGroota. Nazvala je Harryjeva asistentica, čestita djevojka koja se zove Daphne, a Jodi ju je srela jednom ili dvaput.

»Gospodin LeGroot mi je rekao da vas nazovem«, rekla je Daphne. »On bi htio kontaktirati vašeg odvjetnika. Možete li nam reći njegovo ime i broj telefona. Gospodin LeGroot želi pokrenuti sudski proces.«

Jodi je slušala, ali riječi su šumile u njezinoj glavi poput vjetra. Ako Todd ima neku parnicu i želi da je ona preuzme, onda joj je trebao reći.

»Gospođo Gilbert? Jeste li tu?«

»Tu sam«, rekla je. »Ponovite mi. Što želite od mene?«

»Vi ne trebate ništa učiniti, gospođo Gilbert«, rekla je Daphne srdačnim, ali i poslovnim tonom. »Želim vam reći da bi g. LeGroot čim prije htio pokrenuti sudski proces, pa nam je potrebno ime i broj telefona vašeg odvjetnika.«

O Toddu i njegovim motivima, namjerama i kretanju razmišlja od onog dana kad je došao na večeru, od noći koja je označila njihov novi početak. Ona nije mogla ni zamisliti idiličnije združivanje, nije mogla ni poželjeti sretniju obnovu njihove veze. Dobro je učinila kad ga je pozvala, nije pogriješila kad je poduzela inicijativu. A nakon toga, nije joj se svidjelo kad se ustao i otišao, ali ona s tim može izaći na kraj zato što zna da se ništa ne može razriješiti preko noći, da se sve događa na svoj način i u svoje vrijeme. Razmišljala je da će se možda neko vrijeme sastajati prije nego što se vrati kući, a ona to može prihvatiti. Ali, nije shvatila zbog čega je nije nazvao.

Ušla je u dnevni boravak s telefonom u ruci, a sunce je blistalo na namještaju i obasjalo boje na tepihu.

»Oprosti, Daphne, nisam te razumjela«, rekla je. »Zbog čega nisi rekla Harryju da nazove mog muža i s njim to razriješi. Sigurna sam da će to biti najbolje rješenje.«

A Daphne je onda viknula kao da je napadnuta. »O, gospođo Gilbert! Oprostite mi. Mislila sam da znate.«

Očito je nešto pogrešno rekla, ali umjesto da se povuče i možda posavjetuje sa poslodavcem, Daphne nije odustala. Izbrbljala je objašnjenje, koje Jodi nije htjela slušati i ponudila savjet koji je prečula.

»Da sam na vašem mjestu, gospođo Gilbert«, rekla je na kraju razgovora, »uzela bih najboljeg odvjetnika za brakorazvodne parnice.«

Jodi je smjesta prekinula vezu.

* * *

Pospremila je suđe od doručka, uzela dva dosjea pacijenata koje prima petkom i

pročitala bilješke. Prva je Pepeljuga, obična djevojka bez samopouzdanja. Ona radi u noćnoj smjeni kao korektor u jednim lokalnim novinama i tuži se da život prolazi mimo nje. Jodi se potrudila da joj objasni razne mogućnosti, ohrabrila ju je neka malim koracima krene prema željenom cilju. Na primjer, neka upiše tečaj, počne vježbati ili poduzme nešto kako bi poboljšala svoj izgled, neka kupi kontaktne leće ili promijeni frizuru. Ako se želiš istrgnuti iz mentalne pasivnosti, onda je najlakše da prvo promijeniš vanjski izgled, a nakon toga doći će i do unutrašnjih promjena. Kad se potruđiš i učiniš nešto za sebe, onda će ti pomoć doći sama od sebe. Jodi u to vjeruje. U to se osvjedočila. Uostalom, zbog toga je poduzela inicijativu i pozvala Todda na večeru.

Njezin drugi pacijent, razmetni sin, je mladić koji ima svoju zakladu, a roditelji uvijek plaćaju njegove dugove. On je mlad i još uvijek ne zna što mu je činiti u životu, još nije otkrio svoj potencijal i ograničenja, a roditelji su narušili njegovo samopouzdanje, pa mu je Jodi dala bezrezervnu podršku. On mora razmišljati svojom glavom. A ako stane na stranu njegovih roditelja, on će se odmah zatvoriti.

Todd je nazvao tek predvečer, a njegov poziv je očekivala nakon razgovora s Daphne. Sad je bila nesigurna i nije znala što misliti o njemu. Ali u njoj postoji nada, ona vjeruje u nekakvu budućnost, pa se vrlo brzo pribrala.

»Znaš u kakvoj sam situaciji«, rekao je. »Mučim se da se održim na površini.«

»Zbunjena sam. Moraš mi objasniti zbog čega mi je potreban odvjetnik.«

»Zbog čega se uzima odvjetnik? Potreban ti je da zaštiti tvoje interese. Slušaj me, Jodi. To ne mora biti osobno. To se ne mora ispriječiti između nas. Neka to odvjetnici razriješe, a mi možemo ostati prijatelji.«

Njezine mentalne sposobnosti blokirale su se kao pokvareni kalkulator. Nije dobro izračunala i sad je izgubljena. »Prijatelji. Mi smo sada prijatelji? To mi moraš objasniti jer ništa ne shvaćam.«

»Jodi, Jodi, moraš se opustiti. Mi se volimo. Mnogo toga je iza nas. Sada je drugačije, to je sve. Razvoj i promjena su zdravi za ljude. To sam uvijek slušao od *tebe*.«

»Dobro. Ljudi se mijenjaju. Dakle, ako o tome razgovaramo, što si onda tu radio one večeri? O čemu se radilo?«

»Ti ne bi htjela da se viđamo? Zar to ima smisla? Nedostaješ mi. Volio bih te katkad vidjeti.«

»Volio bi me katkad vidjeti.«

»Naravno da bih volio. Zar ti ne želiš?«

16.

On

Natasha je zauzeta planiranjem skorašnjeg vjenčanja. Svaki dan za večerom govori o cvijeću, jelovniku, rasporedu sjedenja, muzici, zavjetima, uslugama i torti, pa ju je na kraju htio zadaviti. Već ga je odvela da kupi odijelo, bar je to bilo ugodno. Kad je isprobao odijelo u trgovini, zapanjio ga je elegantan kroj i njegov mladenački stas. Nije pogledao cijenu te je pričekao na ulici dok je ona platila kreditnom karticom koju joj je dao. Na vjenčanje će potrošiti cijelo bogatstvo, a povrh toga ona želi provesti medeni mjesec u Riu. Sad se ne bi trebao razbacivati novcem.

On je odlučio da imaju crkveno vjenčanje. Ona se neko vrijeme premišljala, ali on ju je uspio nagovoriti. Ne radi se o tome da je religiozan, ali nije ni nevjernik. Obred i tradicija su bitni, osobito za brak, zato što je brak prije svega čin vjere.

Na popisu gostiju bilo je mnogo Natashinih ujni, ujaka i stričeva, a Todd je pozvao nekoliko prijatelja - Harryja, Cliffa i još neke dečke, naravno sa suprugama. Dean je tamni oblak koji se nadvio nad pripremama jer je uporno odbijao nazočiti. Još uvijek ne razgovara s Toddom, a s Natashom je razmijenio nekoliko riječi. Zadnji put joj je rekao da će radije umrijeti nego doći na njezino vjenčanje s tipom kao što je Todd Gilbert. Natasha se rasplakala. Dean se mora opametiti. Trebao bi biti presretan zbog svoje kćeri ako ima zrno soli u glavi. Ona će biti dobrostojeća žena i imat će lagodan život. Zar bi htio da se uda za nekog mladog propalicu, koji se ne može brinuti za nju? Ako bi ga Dean htio saslušati, mnogo toga bi mu imao za reći.

Počeo je razmišljati kad će se skrasiti s Natashom, kad će njihov život postati stabilan i sređen, kao i život koji je proveo s Jodi. Natasha se čudno ponaša. Ona nije sretna i zadovoljna kao druge trudnice. Naprotiv, postala je zajedljiva i otrovna, a on ne zna kad će se razbjesniti ni kad će ga napasti. A ipak se potrudio biti razuman i udovoljiti joj. Na kraju jesenjeg semestra ona je pod velikim stresom, ubrzo će se vjenčati, u svađi je s ocem. Možda se zbog stresa udebljala, iako se na njoj ne vidi da je trudna. Možda je zbog toga na čelu dobila osip. Bar nije izgubila interes za seks, a on je to očekivao zato što je tako čuo od prijatelja. Neki od njih, dečki koji *nikad* nisu prevarili svoje žene, morali su potražiti pomoć u salonima za masažu i novinskim oglasima. On misli da ima sreće jer ga Natasha želi više nego ikad, ali čudno je kako su se strane promijenile. S Natashom je sad svaki dan, a seks s Jodi one noći kad je bio na večeri bio je uzbudljiv preljub. Gotovo je zaboravio na Jodinu čudnu nepomičnost, njezin zamućen pogled i odsutnost dok vode ljubav. Nekad ga je to živciralo, ali te noći zbog nečeg se jako uzbudio. Život može biti vrlo nepredvidiv.

Jodi bi mu mogla nedostajati ako se prepusti tom osjećaju. Brak sačinjavaju svakodnevne rutine, navike koje steknete kao par. To je svojevrsni ritam koji upravlja tvojim životom. S Natashom tek treba uspostaviti tempo s kojim može koračati dalje. Ali, ne smije biti sentimentaln. Po zakonu, on Jodi nije ništa dužan, ona je samo bivša djevojka koja sad treba sama plaćati svoje račune. Trebala bi mu biti zahvalna na darežljivosti

tijekom godina koje su zajedno proveli. To je Harry rekao. Harry je želi deložirati, a ako bude potrebno pozvat će se na zakon. On i Harry se nadaju da će Jodi to shvatiti i da će se mirno iseliti iz stana, a ako im se odluči suprotstaviti, onda će joj uručiti sudski nalog za iseljenje, dakle mogu pozvati policiju da je nasilno deložira. On se nada da do toga neće doći, ali ona treba odlučiti.

Pored tolikih briga koje ga muče, njemu nije potrebna panika zbog zdravlja. Odeš kod zubara na čišćenje zuba, a nakon toga pomisliš da si jednom nogom u grobu. Zubare na fakultetu sigurno nisu podučavali ni taktu ni diplomaciji.

»To je *lezija*«, rekla je. »Izgleda kao *upala sluznice*.« Gumenom rukavicom dodirнула je jednu točku. »Jeste li se nedavno testirali za HIV?«

Kao grom iz vedra neba, pa se morao glasno nasmijati, ali držala mu je prst u ustima te je samo jeknuo.

»Nema razloga za paniku«, odmah je rekla. »Vjerojatno se ne morate brinuti. Postoje mnogi uzroci. Ali, dužna sam vam reći da se najčešće pojavljuje zbog oslabljenog imuniteta. Bolje je otići na pregled kako bi bili potpuno sigurni.«

Upala sluznice. Kao da govori o pužu. Bezazlene riječi koje ga nisu uzrujale. *Lezija* ga je uzrujala. Odmah je riječ *lezija* povezao s HIV-om i AIDS-om zato što je prošle godine s Jodi gledao reprizu filma *Philadelphia*, u kojem je zbog jedne lezije koja mu se pojavila na čelu, Andrew Beckett, glumio ga je Tom Hanks, ubrzo završio u grobu.

Nikad nije pomislio da bi ga se taj virus mogao osobno ticati. Kad se početkom 1980ih prvi put pojavio u vijestima, bio je seksualno nezasitan adolescent, neprestano je ševio i nikad nije koristio kondome, zato što se zaštita nikad ne koristi u snošajima na zadnjem sjedištu auta, a u svakom slučaju ublažava intenzitet doživljaja. U to doba njegova jedina briga bila je neželjena trudnoća. O HIV-u se nije razmišljalo ako nisi bio gay, odnosno tako su svi govorili. A on ni danas nije primijenio mišljenje.

Zubar nije liječnik, ali zubar je zavirio u mnoga usta, vjerojatno zna identificirati određene abnormalne pojave, pa i one koje nemaju nikakve veze sa zubima. O tome su učili na fakultetu. Kad se vratio u ured, zaključao se u zahod i razjapio usta kako bi dobro vidio bijelu mrljicu od gljivica, koja se zalijepila za sluznicu kao kapljica gipsa. Opipavao je jezikom. Ipak, to će zacijelo biti lažna uzbuna. Žene s kojima je bio, a najviše su rizične, su profesionalke, one mu se ne bi ni približile da nije koristio kondom. Točno je da se kondom katkad probuši, ali zbog toga ne mora paničariti. To je samo malo gljivično oboljenje, na koje satima nije ni pomislio, pogotovo kad je po danu bio uposlen, premda je katkad bio budan cijelu noć opsesivno razmišljajući o smrti. Svojoj smrti, naravno, ali i o smrti njemu bliskih osoba, o činjenici da će jednog dana u budućnosti, koja nije vrlo daleko, svi koje poznaje, svaka osoba, biti mrtva, ispod zemlje, kao i svi ljudi koje ne poznaje, a zamijenit će ih horde neznanaca i oni će se nastaniti u zgradama koje su ostavili iza sebe i raditi njihove poslove. Njegove zgrade i njegov posao. Kad ga spopadnu takve misli, jedina utjeha je pomisao na njegovo nerođeno dijete.

17.

Ona

Draga gospođo Brett,

Ja sam pravni zastupnik Todda Jeremyja Gilberta, koji je, kako vam je dobro poznato, jedini zakonski vlasnik stana na adresi North Westshore Drive (nadalje stan), u kojem trenutno boravite.

Moj klijent mi je naložio neka vas obavijestim da je okončan vaš boravak u stanu. Naredio vam je da stan morate napustiti najkasnije 30 dana nakon datuma u zaglavlju ovog dopisa. Do tog dana morate isprazniti i napustiti stan, u kojem ne smije biti ni stanara ni vaših stvari.

Računamo na vašu suradnju kako vam ne bismo morali uručiti sudski nalog za iseljenje. Ako ne budete surađivali, moj klijent će biti prisiljen da poduzme sve potrebne zakonske mjere.

Srdačno,
Harold C. LeGroot
Odvjetnički ured
LeGroot i Gibbons

Ona će godinama nakon toga razmišljati o tom dopisu zbog kojeg se korjenito promijenila, koji je tiho ubio djevojčicu u njoj i zbog kojeg je sad drugačija, duboko razočarana. Mislit će da je transformacija bila gotovo trenutačna, kao da je utonula u san ili se naglo probudila, ali bit će u zabludi. Istina je da je promjena bila postupna, potrajala je mnogo dana i tjedana. Postoji nekoliko faza, a prva je poricanje. Ona je nesvjesna, ne može ništa učiniti ni kontrolirati, već samo reagirati. To je spontani oblik obrane kako bi se zaštitili od katastrofalnog gubitka. Opsjednuta je mislima, koje su poput ptica koje kruže i ne mogu sletjeti, kao poruka na govornoj pošti koja je nerazumljiva zbog statike, ili kad te upucaju, a ipak hodaš dalje svojim putem.

Dobila ga je od muškarca s repom. Pristupio joj je u predvorju kad se s psom vratila iz šetnje. To je bilo jedne kišne subote. Zatvorila je kišobran, protresla ga i pričekala da joj se obrati.

»Gospođa Jodi Brett?«

»Da.«

Od njega je uzela omotnicu i saslušala njegove riječi.

»Dopis vam je uručen.«

Dvapat ga je pročitala u dizalu. Kad je ušla u stan, ostavila ga je u predsoblju te je otišla u kuhinju i uključila aparat za kavu. Dok je čekala da se kava skuha, pojela je kupovni kolač, a drugi je dala psu. Ušla je u ured, pospremila spise i provjerila govornu poštu.

Poruka neke žene o pretiloj kćeri. Nazvala ju je i rekla joj da se ne bavi poremećajima u prehrani, pa joj je pročitala nekoliko telefonskih brojeva s popisa koji drži u ladici. Zaboravila je na kavu te je hodala po sobama, pomjerala namještaj i skupljala vlakna s tepiha. Pronašla je krpu i sredstvo za čišćenje, pa je obrisala prašinu i uložila namještaj. A kad se sjetila dopisa, osjetila je određenu reakciju u sebi, blagu nervozu zbog koje je bacila krpu koju je držala u ruci i uzela mobitel.

»Pa«, rekla je. »Kakav je to dopis od Harryja?«

»Jodi«, rekao je. »Htio sam te nazvati.«

»*Treba*o si me nazvati. Kako si to mogao dopustiti?«

»Harry ti je poslao dopis?«

»Uručio mi ga je neki tip u predvorju.«

»Što je pisalo?«

»Za boga miloga, Todde. Piše da se moram iseliti.«

»Isuse«, rekao je. »To je greška. To se nije trebalo dogoditi.«

»Naravno da je greška. Vrlo neugodna greška.«

»Jodi, slušaj. Znam samo da je Harry htio pričekati dok ne razgovaram s tobom.«

»O čemu bismo razgovarali?«

»Nisam htio da do toga dođe, vjeruj mi. Ali sigurno shvaćaš da nisam imao izbora. Ne mogu plaćati stanarinu. To nije u redu. Molim te, shvati me.«

»Šališ se.«

»Ali nisam htio da to saznaš iz dopisa.«

»Što se događa, Todde? Kakvu igru sad igraš?«

»Slušaj me, Jodi. Htio bih da znaš da se neću natezati oko namještaja. Uzmi sve što želiš. Uzmi sve ako hoćeš. Sve što trebaš.«

»Todde, što je s tobom? Moraš se pribrati. Ja se neću *iseliti*. A ti *ne želiš* da se ja iselim. Razmisli. Razmisli o našem zajedničkom životu.«

»Jodi, budi razumna. Sad je drugačije.«

Prekinula je vezu, odložila mobitel i udaljila se. Kako to misli da on nema izbora? Todd uvijek dramatizira o svojim okolnostima, ne želi preuzeti odgovornost, glumi da ne upravlja svojim životom, da je sve izvan njegove kontrole, a tako je objašnjavao i svoje loše ponašanje. Ona naravno zna da želi kupiti još jednu stambenu zgradu, o tome joj je godinama govorio. To će biti novi veliki projekt, vjerojatno posljednji i s njim će biti zbrinut do kraja života. To neće biti restauracija četverokatnice s uredima za iznajmljivanje malim i nadobudnim poduzetnicima. Njegov projekt je mnogo veći, zgrada koja će biti poznata u gradu, a želi ga realizirati novcem od prodaje stana u kojem ona živi. Njihov stan u blizini obale ima pogled na jezero, podove od bambusa i prostrane sobe, u spavaćoj sobi je velika garderoba, u kuhinji radne plohe obložene kamenom, kućanski aparati od nehrđajućeg čelika, ugrađen aparat za kavu. Ne obraćajte pažnju na sredovječnu bjelkinju i živahnog zlatnog retrievera koji slučajno stanuju u njemu. Oni će ubrzo otići.

* * *

Kad je kasnije tog dana nazvao Dean, bila je nevozna te je primila poziv.

»Deane«, rekla je. »Oprosti što ti se nisam javila. Sigurna sam da znaš što se događa.«

»Znam što se događa«, rekao je. »Vrlo dobro znam što se događa.«

»Pretpostavljam da ti nije lako, Deane. Razmišljala sam o tebi.«

»Pa, i ja sam razmišljao o tebi. Neprestano pomišljam da nisam jedini koji je pogođen ovom situacijom, da je i Jodi loše prošla. Pa, znaš što hoću reći. Ni tebi sigurno nije ugodno.«

»Ne. Nije mi ugodno.«

»Znam. Znam. O tome sam razmišljao pa sam se htio javiti, da ti kažem da suosjećam s tobom, da nisi sama. Ti i ja, u ovome smo zajedno.«

»Ljubazan si, Deane. Sjetio si se mene, a imaš mnogo problema.«

»Ne, ne«, rekao je. »Zaista bih htio da se nađemo. Ti si osoba s kojom moram razgovarati. Pa, znaš. Pokušaj razgovarati s mojom kćeri. Drago mi je da njezina majka nije s nama i da ne mora gledati kako je upropastila svoj život.«

»Sigurna sam da bi njezina majka bila vrlo uzrujana«, rekla je Jodi.

»Natasha je uvijek bila predivna djevojka, hoću reći, ona to ne mora učiniti. Ne vjerujem da shvaća da ne može tek tako otići. Njoj je potreban netko s kim bi ozbiljno razgovarala. Žena, shvaćaš. Mene ne želi slušati. Netko tko je poznavao njezinu majku. Netko poput tebe. Mislim da bi ti mogla utjecati na nju.«

»Laskaš mi, Deane.«

»Jesi li čula da je promijenila datum vjenčanja? Druga subota u prosincu. Dovraga. Želi da je dovedem do oltara. Možeš li povjerovati? Radije bih je vidio u paklenim mukama.«

»Znam da to ne misliš.«

»Jesi li razgovarala s Toddom? Što misliš zbog čega me neprestano naziva? Što možemo jedan drugom reći? On je pogazio tridesetogodišnje prijateljstvo. Kažem ti, ako bi sutra sve otkazao, ništa ne bi mogao promijeniti. Prekasno je. Otišao je predaleko. Sigurna sam da dijeliš moje mišljenje.«

Dean je brbljav pa mu ona nije ni potrebna u tom razgovoru. A to njemu kao trgovcu sigurno dobro dođe. Zadrži pažnju sugovornika, ne dopusti mu da dođe do riječi.

»Pazi, Jodi, mogli bismo otići na piće. Radije bih te odveo na ručak. Moramo se držati zajedno, podijeliti teret, pomoći jedno drugom. Mogu li sutra doći po tebe? Mogli bismo u kineski restoran.«

On ne želi samo biti suosjećajan, s njom ima određene namjere. Čudno je da misli kako bi upravo ona mogla utjecati na Natashu. Lijepo od njega. To mu ne može zamjeriti. Ali odlazak na ručak bila bi pogreška.

18.

On

On se vozi u Porscheu sjeverno po Michiganu, pošao je u Illinois Centar. Teretana je njegovo svojevrsno utočište, jedino mjesto na koje smije otići nakon posla, a on je odlučio dulje vježbati kako bi bio u kondiciji, premda nije raspoložen za vježbanje, premda bi najviše volio otići na piće. Sad mu treba piće. Uzrujan je nakon razgovora s Jodi. Ne shvaća što nju muči. Zar je mislila da će je uzdržavati do kraja života i zakinuti svoju obitelj? Ne radi se o tome da je htio biti neumoljiv prema njoj. Ponudio joj je namještaj iz stana. Zna li ona koliko to košta?

Htio je opet nazvati, ali umjesto nje nazvao je Harryja. »Zbog čega si, dovraga, poslao Jodi onaj dopis?« upitao je. »Prije toga sam htio razgovarati s njom. O tome smo raspravljali.«

»Sigurno ga je Daphne poslala«, rekao je Harry. »Popričat ću s njom.«

»Pa da, kriva je tvoja asistentica«, rekao je Todd. »Radi se o tome da je Jodi sad službeno bijesna i da se ukopala u mjestu. Prokletstvo, Harry, misliš da nemam drugih problema?«

»Dobro me slušaj, Todde. Ona bi bila bijesna bez obzira kako bi saznala.«

»A sad ne možemo biti sigurni, zar ne, Harry?«

»Ne zaboravi bitne stvari. To se mora obaviti, a nemamo mnogo vremena.«

Harry je zacijelo bio u pravu kad je rekao da nije važno kako je saznala, ali dopis o iseljenju ipak je nepotrebno okrutan. Zbog njega je bezdušan. Nemilosrdan. Beščutan. Ipak, sad je to učinjeno i možda je to bilo najbolje zbog toga što mu je zaista potrebno da se ona iseli. Natasha ga svaki dan pita je li se Jodi iselila i što će učiniti ako se ne iseli. Pod svaku cijenu želi izbjeći neugodan prizor. Jodi zaključana u stanu, policija provaljuje vrata, izvodi je iz zgrade. Nikad mu ne bi oprostila.

Možda joj samo treba neko vrijeme da se prilagodi. Jodi je uvijek bila pragmatična. Nakon tjedan ili dva, pronaći će lijep stan u kojem će se skrasiti i osjećati kao kod kuće. Neće biti u centru, zato što ga ne može priuštiti. Morat će se preseliti u predgrađe, u Skokie ili Evanston, dok ne pokrene posao u ordinaciji, kad bude radila s pacijentima puno radno vrijeme. Dobro će joj doći da ozbiljnije shvati svoju profesiju, da *sebe* ozbiljnije shvati. Možda će se zaposliti i bolje iskoristiti obrazovanje. Ona bi uspjela u korporacijskom svijetu i dobro bi zaradila.

Gdje god završila, on se nada da će mu dopustiti da dolazi k njoj, možda će imati stalnu vezu. Čudno, ali katkad zaboravi na sebe i onda mu užasno nedostaje, nedostaju mu njezina jela i razboritost, spokoj i komfor njihova zajedničkog života. Možda je nostalgican zbog godišnjeg doba. Jesen može biti veličanstvena, ali i prijeteća - duge sjene, hladan vjetar, opalo lišće, prvi mraz. Ne želi biti grub prema Natashi, ali povratak kući sad je drugačiji, pa i

zbog nereda po stanu. Natasha uživa u kaosu: susjedi ostavljaju djecu, nenajavljeni dolaze na večeru, TV tutnji čak i kad uči. A kad se beba rodi, bit će još gore.

Pojačao je grijanje u Porscheu i strujanje toplog zraka usmjerio na vjetrobran kako se ne bi zamaglio, a na radiju je potražio vijesti. Glas spikera je baršunast i melodiozan, ugodan, premda čita neugodne vijesti o nesrećama tog dana. U pet sati već se smračilo. Na selu sigurno nije lako podnijeti kratke dane, ali grad je prepun svjetla, blistavih fatamorgana u svim duginim bojama. Iz svemira vjerojatno se doima kao blistava kupola, energetska polje velikog grada u kojem živi. Cijeli život vozi po tim cestama i ulicama, poznaje svaki pločnik, prošao je sve gradske četvrti. Kad je bio mlađi, maštao je da je vlasnik grada, da je njegov - ulice, građevine, trafostanice, sustav za pročišćenje vode, čak i kanalizacija - cjelokupna infrastruktura. Još uvijek na ulici, kad uđe u bar *Blackie's* ili hotel *Crownie Plaza*, osjeća se kao gospodar.

On se obožava voziti naokolo u svom autu, slušati muziku, promatrati gradske četvrti i ulični život. Auto je istodobno tvoj privatni i izvanjski svijet. On voli i prezalogajiti u svom autu, pa uvijek u pretincu ima šećerne prutiće ili slane kikirikije. On je svjestan da se u biti ne razlikuje od svog oca, koji je najviše volio skutriti se s bocom i tranzistorom u podrumu. Imaš svoje prijestolje, svoje uzvišeno mjesto (stari je imao pohabanu fotelju), to je središte svijeta, na njemu sjediš kao jebeni lord. Katkad se u svom autu *osjeća* kao njegov otac, kao da je uz njega. Na primjer, kako je kimao glavom, neprimjetno je kimao bez konkretnog razloga. I Todd to katkad čini, kima glavom dok zrak struji u autu i promatra promet koji teče.

19.

Ona

Ona sjedi u uredu Barbare Phelps, diplomirane pravnice, odvjetnice koju joj je preporučila prijateljica Ellen. Barbara je sitna rasta, starija žena, ima oko sedamdeset pet godina, obojanu kosu, iscrtane obrve i malena zapešća. Poslovni kostim visi na njezinu malenom tijelu, ali leđa su joj uspravna i čvrsto se drži. Ellen je rekla da je Barbara diplomirala pravo u vrijeme kad se malo žena bavilo tom profesijom i da se u karijeri posvetila ovisnim, nesretnim ženama, kako bi im pomogla da postanu slobodne i nesputane bivše supruge - sestrinstvo dobrostojećih raspuštenica.

Barbarin ured, na zadnjem katu uredske zgrade Loop, ispunjen je neudobnim Bauhaus namještajem i golemim slikama apstraktnih ekspresionista, koje svojom cijenom govore o moći žena s kojima je izgradila karijeru. Jodi je ponudila Wassily stolicu, koju je dizajnirao Marcel Breuer, te joj je postavila nekoliko pitanja. Sada maše s dopisom o iseljenju, koji je uručen Jodi, kao da je lepeza i strpljivo objašnjava da je Jodi bila šašava što se nije udala za Todda kad je imala priliku, zbog toga što u ovom trenutku Jodi ima pravo na svoj dom kao i čopor mačaka.

»Bez vjenčanog lista ne možeš potraživati ni najmanji dio njegove imovine. Draga, prepuštena si mu na milost i nemilost. Nema suca koji će presuditi protiv njega. Ova savezna država ne priznaje nevjenčani brak.«

Jodi je pomislila da Barbara ipak nije shvatila njezinu situaciju.

»Dvadeset godina bila sam njegova žena«, pobunila se. »Sve što imamo stekli smo zajedno. On me ne može *prisiliti* da se iselim. Što mi može učiniti ako odbijem?«

Barbara je odmahнула glavom. »Po zakonu ne smiješ ostati u tom stanu. Ako ne poslušas zakon, na kraju će ti biti još gore. Najvjerojatnije će te izbaciti na ulicu s odjećom koju imaš na sebi. Pred susjedima. To ne bih preporučila.«

»Stvorila sam dom za njega«, rekla je Jodi. »Kuhala sam, održavala kućanstvo, brinula o njemu. Ne može me izbaciti samo zato što mu smetam.«

»Može. Kako sada stvari stoje, sigurno hoće.«

Jodi je pažljivo slušala. To je besmisleno, kosi se s njezinim osjećajem za pravdu. A onda je shvatila o čemu Barbara govori. »U redu«, rekla je. »Shvaćam. To je *njegov* stan.«

»Točno«, rekla je Barbara. »To je *njegov* stan.«

»Ali on me mora uzdržavati«, rekla je Jodi.

»Zašto?« upitala je Barbara.

»Zato što me je uvijek izdržavao. Dogovorili smo se.«

»Naprotiv«, rekla je Barbara. »Po zakonu savezne države Illinois ne mora te uzdržavati. Ali sve u svemu, tvoj položaj nije užasan. Imaš njegovo verbalno dopuštenje da

iz stana uzmeš sve što želiš. Ako je bio iskren, nećete se prepirati oko namještaja, a ti ćeš biti pošteđena bola zbog gubitka svojih stvari. Eto. Sačuvat ćeš dostojanstvo *i* svoje stvari.«

Kad je na putu kući razmišljala o tome, Jodi je bila zbunjena. Kako može sačuvati dostojanstvo ako mu dopusti da je izbací van, s njezinim stvarima ili bez njih? Urotili su se protiv nje: Todd, Harry, pa i ta Barbara Phelps, koja bi trebala biti na njezinoj strani. Oni se zacijelo drže zakona, ali njihovi postupci su neljudski.

Kad je došla kući, skinula je baloner i cipele te je legla na kauč. Nije navikla spavati po danu, ali osjeća se kao kamen koji tone u mutnu vodu. Kad je otvorila oči, nebo je bilo bezbojno, a soba u polumraku. Ustala je, svukla Valentinov komplet i nahranila psa. Gledala ga je kako jede i poželjela da ima bar polovicu njegova teka. Sumnjičavo je otvorila hladnjak i pogledala. Na kraju je iz zamrzivača uzela votku, natočila u čašu i dolila tonik. Vrlo rijetko pije kad je sama, ali ovo je posebna prilika, pa treba na određeni način proslaviti. Ona je žena koja je uvijek kontrolirala svoj život, sve joj je polazilo za rukom, ali danas je na koljenima, a bio je potreban samo jedan slab udarac, blago gurkanje, jer je njezin položaj bio krajnje neizvjestan. Dva desetljeća vjeruje da je njezin način života siguran, a sad vidi da je cijelo vrijeme visjela o niti. Samozavarava se otkad živi s Toddom, to je jedino objašnjenje. Svoj život utemeljila je na pogrešnoj premisi, pukom priželjkivanju. Osoba za koju se smatrala, nikad nije postojala.

Iskapila je piće i natočila još jedno, bez tonika. Trideset dana. Toliko su joj dali. Trideset dana da se iščupa iz sadašnjeg stanja, kao da vadi iver iz tijela. To je konačni zaključak. Ona je svedena na strano tijelo u vlastitom intimnom okružju.

Ona poznaje žene koje su proživjele slične situacije, a od njih ništa nije mogla naučiti. Te žene, među kojima je i njezina prijateljica Ellen, nisu stekle ni mudrost ni plemenitost, nisu mogle iskoristiti izgubljene godine ni oživjeti optimizam u sebi. A ipak, mnoge su bile u boljoj materijalnoj situaciji od nje.

Adrelijanci bi bili oduševljeni kaosom koji je stvorila. Oni vrlo uspješno analiziraju pogrešku u načinu života pacijenta, šašavu privatnu logiku i sulude pretpostavke. Imala je mnoge povlastice i mogućnosti, a došla je pred zid. To je učinila jer je uzela zdravo za gotovo da će sve biti dobro u životu, da ne mora razmišljati o budućnosti ni biti na oprezu. Sad je shvatila da je to svojevrsna nadmenost. Da je Gerard Hartmann to zamijetio kad je bila njegova pacijentica, vrlo brzo bi joj ukazao na grešku. Zaista, Gerard bi je zacijelo spasio da mu je dopustila, da je s njim ostala do kraja. Gerard je vrstan stručnjak, u njoj je nešto naslutio te je htio dalje, bez obzira na činjenicu da naizgled nije imala problema i nisu joj bile potrebne njegove usluge (bar po njezinom mišljenju).

To ne znači da su seanse sa Gerardom bile gubitak vremena. Kad su razgovarali o njezinom odnosu s Ryanom, shvatila je da taj čvor mora razmrsiti. A razmrsivanje nije bilo bolno. Gerard je veoma dobar u svom poslu, umješan i stručan, iznimno pronicljiv. On je najljubazniji i najpažljiviji ispitivač.

Gerard: Ryanovi ispadi. Spomenuli ste noćne more i samoozljeđivanje. O čemu se konkretno radilo?

Jodi: Katkad se budio noću i vikao. Vikao je, lamatao rukama i nogama, nije se mogao smiriti. A katkad bi se grizao do krvi. Ugrizao bi se na nadlakticu ili dlan.

Gerard: Da li je zbog toga bio kod liječnika?

Jodi: Morali su ga odvesti liječniku. Naravno.

Gerard: Zbate li njegovu dijagnozu ili terapiju?

Jodi: Nije mu dijagnosticirana duševna bolest, ako na to mislite. To je bila prolazna faza, koju je prevladao.

Gerard: Kako su vaši roditelji izlazili na kraj s Ryanovim ispadima?

Jodi: Ja sam se pobrinula za njega. To je bio *moj* zadatak.

Gerard: Zbog čega je to bio *vaš* zadatak?

Jodi: To je bio moj zadatak zato što su roditelji samo pogoršali situaciju. Tata bi bio krut, a mama, znate, ona bi samo stajala i bespomoćno kršila ruke.

Gerard: Jesu li vas roditelji pozvali da se umiješate, ili je to bila vaša zamisao?

Jodi: Mislim da je isprva to bila moja zamisao, a nakon nekog vremena oni su mislili da ću to ja srediti.

Gerard: Kako ste se osjećali?

Jodi: O, sve je bilo u redu. Ryan bi se umirio. Mama bi se umirila. Tata bi se povukao. I sve bi opet bilo normalno.

Gerard: A kako ste se osjećali kad su rekli da ćete to vi srediti, da je to vaš zadatak?

Jodi: Vjerojatno bih trebala reći da sam se sjajno osjećala. Bila sam dijete, a dobila sam autoritet i odgovornost. Mislim da me je to osnažilo. Sigurno je utjecalo na moje samorazumijevanje, a na kraju je utjecalo na izbor zvanja. Činjenica da sam mogla pomoći Ryanu.

Gerard: Spomenuli ste odgovornost. Kako ste se osjećali zbog odgovornosti koju ste imali za svog brata? Bili ste dijete, kako ste rekli.

Jodi: Voljela sam Ryana. Bilo je prirodno da pomognem Ryanu. Nisam se kolebala.

Gerard: Da li se taj osjećaj odgovornosti za Ryana zadržao u vama kad ste odrasli?

Jodi: Hoćete reći jesam li se osjećala odgovornom za Ryana kao odraslu osobu? Ryan koji nema stalnu vezu, posao ni prihode, koji ne razgovara s obitelji? Ustvari, on je okrenuo leđa Adlerovim osnovnim životnim zadaćama? Da li sam odgovorna za tog Ryana?

Gerard: Da.

Jodi: Nisam očekivala to pitanje. Pa, možda jesam. Sigurno. Naravno da sam odgovorna za njega. Na određenoj razini.

Gerard: Zbog čega to osjećate?

Jodi: Zar vi ne biste? Hoću reći, zar ne bi svi to osjećali? S obzirom na okolnosti?

Gerard: Kako biste opisali te okolnosti?

Jodi: U redu, možda ustvari ne osjećam odgovornost. Recimo da se brinem. Htjela bih mu pomoći, ali ne mogu. Ne dopušta mi.

Gerard: Koji je po vama uzrok te brige?

Jodi: Htjela bih da bude sretan. Da bude ispunjen. Kad u starosti bude razmišljao o životu, htjela bih da osjeti da je dobro izabrao, da nije protratio svoje mogućnosti, da je imao određeni cilj, za njim je krenuo i nešto je ostvario.

Gerard: Razgovarajmo o *vašem* cilju, cilju vaše brige.

Jodi: Kako to mislite?

Gerard: Što bi se dogodilo ako ne bi brinuli za Ryana?

Jodi: Hoćete reći da je moja briga problematična?

Gerard: Koja je svrha vaše brige?

Jodi: Treba li briga biti svrhovita?

Gerard: Mislite li da Ryanu pomažete kad brinete za njega?

Jodi: U redu. Pogodili ste. Shvaćam. Razumjela sam vas. Naravno da *njemu* ne pomaže, pomaže *meni*. Ako brinem za njega, osjećam da se bar trudim, da ga nisam napustila.

Gerard: Mislite da biste to osjećali ako ne biste brinuli? Da ste ga ostavili?

Jodi: Vjerojatno. Da.

Gerard: Što biste još osjećali?

Jodi: Vjerojatno bih osjetila da sam prekinula našu vezu. Ne bih bila povezana s njim. Zato što se, kad razmislim, radi o tome da ga vrlo rijetko viđam i ne mogu mu se javiti. Pa kako možemo održati vezu ako ne brinem?

Gerard: Dakle, kad brinete za Ryana osjećate se povezani s njim. A ako ne brinete, ako izgubite taj osjećaj povezanosti, što bi se tada dogodilo?

Jodi: Brinula bih zbog gubitka povezanosti. Zacijelo govorim gluposti.

Gerard: Nisu gluposti. Ali možda postoji bolji način od brige da u sebi sačuvate povezanost s Ryanom.

Jodi: Na primjer?

Gerard: Htio bih da razmislite o tome. Neka to bude vaša domaća zadaća.

20.

On

Natasha je nazvala kad se vozio u teretanu. Ona želi da se vrati kući u sedam sati, rekla je, neka donese vino za večeru. To je tvoja Natasha. Jodi ga nikad ne bi u zadnji čas slala u trgovinu. Njemu nije teško kupiti vino, smeta mu kako je to rekla, kao da to treba učiniti, kao da je ona glavna. Htio bi znati je li to uzajamnost u vezi. Ona ne posprema kuću i ne kuha večeru. A čim izađe van, nameće mu kućanske poslove.

S Michigan avenije skrenuo je u Adamsovu te se odvezao natrag do vinoteke u Printers Rowu. Bila je gužva i dugi red ispred blagajne. U vinoteci će izgubiti vrijeme namijenjeno vježbanju, pa je stoga pošao na pivo. Odavno nije sjedio u baru i pio pivo. Na početku mu nisu smetale njezine stalne provjere. Ona je ipak upola mlađa od njega i gladna seksa. Ali, to ne može zauvijek potrajati. Sad je drugačije. Sad je trudna i nigdje ne izlazi.

Dovraga, zaustavit će se i na brzinu popiti pivo. Bar će na vrijeme biti kući na večeri. Nanjušit će da je pio i gnjavit će ga, ali neće biti kao kad se one večeri u tri ujutro vratio kući nakon posjete Jodi. Natasha nije povjerovala da je cijelo vrijeme bio s Harryjem, premda je bio siguran da je smislio potpuno uvjerljivu priču: »Ostali smo u baru do kraja radnog vremena, a zatim smo otišli pojesti jaja sa slaninom u restoran koji radi cijelu noć.«

»Bio si kod Jodi.« Nju ne možeš obmanuti.

Na kraju ga je prisilila da prizna. Ali s Jodi je bio vrlo kratko, rekao je, to je bilo prije susreta s Harryjem, a ne poslije. S tim je barem objasnio odjeću koju je donio. Ne bih je trebao skrivati od tebe, rekao je, da nisi opsjednuta jebenom kontrolom.

Kad je došao u bar *Drake* hotela i sjeo na šank, osjetio se kao kod kuće. Obožava tamno drvo i kožu, prigušena svjetla, blistave boce i čaše na policama, žagor i gurkanje za šankom, prvi gutljaj pjenušavog točenog piva koje je njegov prijatelj barmen stavio ispred njega. Prepustio se ugođaju u baru. Gosti se susreću, pozdravljaju i opuštaju, otvaraju se nove mogućnosti kad se druže nakon posla i ispijaju prvo piće tog dana, elektricitet i feromoni u zraku, valovi razgovora i smijeha, bude se nade i očekivanja.

Sjedio je na svom stolcu nakon duga izbivanja, pa ga je preplavila nježnost, nedostajalo mu je njegovo drago utočište, nenametljivi simboli i rituali, šejkeri i cjediljke, čaše za koktele, vino i žesticu, ukiseljene lučice i kriške limuna, posebni kartonski podmetači za svako piće, žagor gostiju i svjetovni svećenik za šankom koji obavlja časne obrede. Sjetio se crkve u koju je odlazio s majkom, a ona je htjela odgojiti ga u rimokatoličkom duhu. Nikad nije shvatio starca na nebu, ali odmah ga je zadivila raskoš i mistika: svečane procesije, šarene halje, dim iz kadionice, pjevanje u zboru. Zavolio je nauk da se blagoslovom mijenja suština stvari: vina, vode, pa i ljudi. Katkad je sanjario o tabernakulu, neobičnoj izrezbarenoj kućici izgrađenoj kao skrovište zagonetnog sakramenta. Povjerovao je u otajstvo i uznesenje, pa sada na vrlo sličan način posjećuje bar *Drake* hotela. I tu je spasenje, slobodno ga primi. U svima se nalaze naše temeljne istine. Sve što imamo u životu je izvorna snaga

koja nas pokreće svaki dan - naša neukaljana, nenaučena, sveprisutna, urođena potencija. Životna snaga je sveti duh u svima nama.

Kad je bio mlađi snažno je osjećao to biće u sebi - u djetinjstvu kad je shvatio da je drugačiji od roditelja, kad se osamostalio i otkrio izvanjski svijet i njegova uzbuđenja, kad je pronašao svoje mjesto u poslovanju i osjetio svoju moć i nepogrešivost, kad je prvi put sreo Jodi i s njom spoznao zajedništvo. On je ljubavnik zaljubljen u svijet, a kad je u kondiciji svijet ga daruje. On na taj način želi proživjeti svaki trenutak u svakom danu. Želi neposrednost. Želi pogledati u oči razotkrivene tajne, sudjelovati, prepustiti se, ne želi biti promatrač, okolišati i kajati se.

Drugi ne razmišljaju na taj način. Na primjer, Jodi. Ali, ne možeš živjeti po tuđim pravilima. A Jodi mu se ipak divi. Divi se njegovu uspjehu, sposobnosti da ispuní obećano, da ostvari svoj san. Njemu godi Jodino divljenje. Njezino dugogodišnje divljenje ispunilo ga je radošću i samopouzdanjem, disciplinirao se kako bi se kontrolirao i držao svog puta. On bi i bez nje ostvario svoje naume, ali s njom sve je bilo lakše. Malo je muškaraca koji su bili toliko voljeni. Čak ni ljubav njegove majke nije bila bezuvjetna. Bila je zamućena njezinim osjećajem krivnje i oslabljena zbog odanosti njegovom ocu.

Znatan dio njegova života ispunila je Jodi. Dani koje su proživjeli, razgovori, zajednički osjećaji, njihova prošlost, osmišljavanje života. Njegov život s Jodi je skriveno blago, zašiveno u vrećici i pohranjeno u njegovim prsima. Nije ona kriva zbog toga što ga ne može spasiti od njega. Sad strahuje da će se crna rupa opet otvoriti. Katkad osjeća njenu snagu. Ne može vidjeti obećanu zemlju. Prisiljen je biti oportunist i iskoristiti priliku kad se ukaže. Popodne u polumraku bara, u kišnoj noći na svjetlucavom pločniku. U požudnim očima žene ili u njezinoj fantastičnoj nagosti. Uostalom, ljubav je nedjeljiva. Ako voliš i drugu, to ne znači da onu prvu manje voliš. Vjeru ne možeš osmisлити nego je носиš u sebi.

Skinuo je jaknu i stavio na naslon stolca. Još pola sata pa će se Natasha usplahiriti, ima još jedan sat prije večere. Naručio je hamburger i drugo pivo. Hamburger je halapljivo pojeo, a pivo je polako ispio. On ne pije naskap kao njegov otac. On nije pakosni gad, čak ni kad previše popije. Sjesti i popiti pivo je mala nagrada nakon radnog vremena, nagrada koju je pošteno zaradio i zaslužio. On je savjestan. Brine se za druge i svoj posao. Nije kao otac. Stari je bio prava mustra, a to se najbolje vidjelo kad nitko nije došao na njegov pogreb. Bar je majka imala nekoliko mirnih godina nakon njegove smrti.

Sjetio se Natashe te je posegnuo u džep za mobitelom. Ako nazove, potruditi će se da je razvedri. Previše je svađe, a premalo veselja i nježnosti. Njezina duboka nesigurnost je problematična. Trebala bi učiti od Jodi, koja ga nije kontrolirala i nije se svađala.

Kad je nazvala, jeo je drugi hamburger. Otpio je pivo nakon zadnjeg zalogaja i zatim uzeo mobitel.

»Po buci bih rekla da si u baru«, kazala je.

»Svratio sam na piće.«

»Nisi bio u teretani?«

»Nisam imao vremena.«

»U baru si cijelo vrijeme nakon posla?«

»Znaš da te volim«, rekao je.

»To nije bitno«, rekla je.
»Mislim da je bitno. Ti si prekrasna, ja te volim i to je bitno.«
»Bio bi tu da me voliš. Imamo goste na večeri. Zaboravio si?« povikala je.
»Smiri se«, rekao je. »Samo sam svratio na piće.«
»Tko je s tobom?« upitala je.
»Nitko«, rekao je. »Sam sâm.«
»Sigurno si zaboravio kupiti vino.«
»Ne, nisam.«
»Kupio si vino?«
»Da, kupio sam vino.«
»Želim da smjesta dođeš kući.«
»Dobro. Ako želiš da dođem kući, doći ću.«
»Pričekat ću na mobitelu da platiš račun. Jesi li platio račun?«
»Nisam. Ali platit ću, ako to želiš.«
»Želim da platiš račun. Pričekat ću.«
»Evo, sad plaćam račun.«
Mahnuo je šankeru i izvadio lisnicu.
»Javi mi kad platiš račun«, rekla je.
Platio je i ispio pivo. »U redu«, rekao je. »Platio sam račun i sad izlazim iz bara.«
»Jesi li ustao?«
»Da, ustao sam.« Ustao je sa stolca. »Hodam prema izlazu.«
»S kim si razgovarao?« upitala je.
»Razgovarao sam s barmenom.«
»Što si mu rekao?«
»Rekao sam mu neka zadrži kusur.«
»Jesi li izašao iz bara?«
»Da, izašao sam iz bara. Sad ću prekinuti vezu.«
»Želim da smjesta pođeš kući.«
»Prekidam vezu.«

21.

Ona

Osam dana nije izlazila iz stana. Mislila je da to nije moguće, ali vrlo lako je nabavila sve što joj je bilo potrebno. Svakodnevne potrepštine, namirnice, toaletni pribor, DVD-e i druge stvari može kupiti na internetu. Vrtarar joj je donio poštu, a sad triput dnevno, ujutro, popodne i navečer, dolazi jedna djevojka koja vodi psa u šetnju. Većinu potrepština ionako ima u stanu jer voli kupovati naveliko i dobro je opskrbljena. Ipak, iznurena je neprekidnim boravkom u zatvorenom prostoru. Bez stimulativnih aktivnosti u izvanjskom svijetu na koje se navikla, svakodnevni život je poput polusna. Stvarnost je zamućena. A kad si ujesen besposlen, kratki dani postaju još kraći. S vrlo malo obaveza i zakazanih sastanaka koji produljuju vrijeme, dan prođe u trenu. Između izlaska i zalaska sunca nema radosti. S druge strane, noći su beskonačno duge, premda su puste i prazne.

U samoći je razmišljala o budućnosti, o scenarijima kojih se sve više bojala dok ih je smišljala. Razmišljala je o provaljivanju u stanu, kao u ratnim filmovima, grubijani u odorama razbijaju vrata i odvlače je u noć. Zamislila je kako će je izdati jedna od osoba kojoj uvijek otvara vrata: pacijent, vrtarar, momak koji donosi namirnice. U lucidnim trenucima shvatila je da su te brige iracionalne. Ako dođu po nju, doći će po danu, a Todd ima ključ te će ih pustiti u stan. Ali, ona se najviše boji noću. Između sutona i svitanja strahuje iz sata u sat.

Ona sad mora nabaviti tablete za spavanje. Kupovne tablete ne djeluju, a po recept mora otići liječniku. Razmišljala je o kupnji na internetu, ali to bi bilo kao da ih kupite na ulici. Nikad nije patila od nesanice, a u zadnje vrijeme je toliko muči da gubi svijest i dvostruko vidi. Požalila je što nije sačuvala Natashin *Eszopiclone*. Uzalud ga je dala Toddu.

Katkad zadrijema, a onda utone u kaotičan i konfuzan san. Kad se probudi osjeća se još gore. Bolje je ne spavati ako nemaš učinkovitu tabletu za spavanje. Sve češće duboko u noć sjedi pred kompjuterom i igra pasijans, ili leži na namještenom kauču i gleda filmove. U bivšem životu uspavala bi se čitanjem, ali sad nema koncentracije za čitanje. Lakše joj je kad uz sebe ima čašu votke koju polako ispija. Sviđa joj se gorak, oštar okus i osjećaj koji joj daje, kao da je ispražnjena krpena lutka.

A ujutro je iscrpljena i pripita. Kako bi se pripremila za pacijente, dugo se tušira, popije vrč kave i *Listerin* vodicom ispere usta. Njezina sigurnost je ugrožena, stoga je najvažnije da ne izgubi pacijente, pa se trudi prikriti svoje stanje. Ali nevolje se jasno čitaju na njezinu licu: mrtvački blijed ten, natečeni kapci, tamni podočnjaci, smršavila je, a to su sigurni pokazatelji lošeg stanja. Češće koristi šminku, ali ruž i puder ne mogu sve prikriti. Njezini pacijenti nisu ništa rekli, ali sigurno su začuđeni. Koncentracija joj je oslabjela, nije lako pažljivo slušati na seansama, a povrh toga je razdražljiva i živčana. Vrlo često se muči kako bi izdržala do kraja seanse.

Sad stoji i gleda kroz prozor. Mutno nebo nisko se nadvilo nad jezerom, a kiša pljušti kao da se golema životinja olakšava. Uzburkana, prljava voda podsjetila ju je na kanalizaciju

koja ključa. Ona nije kriva. Učinila je sve što može kako bi ostala u braku s Toddom. Bila je tolerantna i razumna, opraštala je. Nije ga grčevito držala i nije posesivna. Nije kao žene u emisiji *Dr. Phila* koje dožive slom živaca kad ih prevari neki prostak. Bu hu hu. Žene u cijelom svijetu stoljećima su trpjele mnogo gore stvari. Srodne duše su lijep ideal, ali se vrlo rijetko susreću u stvarnosti. Bračni savjetnici kao što je dr. Phil postavili su previsoke kriterije, podučavaju žene da previše očekuju i na kraju stvaraju nezadovoljstvo u njima. Živimo sami u svojim prenatrpanim psihama, opsjednuti duboko ukorijenjenim uvjerenjima, priglupim žudnjama i bezbrojnim proturječjima - htjeli to ili ne, moramo otpjeti jedno drugoga. Želiš li da tvoj muškarac bude muško, ili ga želiš pretvoriti u mlakonju? Ne zavaravaj se da je i jedno i drugo moguće. Ona tu pogrešku nije počinila s Toddom. Dala mu je slobodu. On nema razloga za žaljenje. To nije njezina krivnja.

Danas je srijeda, dan kad Klara čisti stan. Klara je udana majka tinejdžera i honorarno radi kao čistačica kako bi popunila obiteljski budžet. Ona dolazi u jedan sat i četiri sata riba, lašti, usisava, mijenja posteljinu i pere rublje. Klara čisti sve prostorije odjednom, pa je gotovo nemoguće da je ne ometaš. Stoga Jodi nikad nije bila kod kuće kad Klara čisti stan. To je nekad bilo, prije nego što se izolirala od svijeta. Danas je Klara kao i uvijek otključala stan, pa se užasno prestrašila kad je ugledala Jodi u kuhinji. Susrele su se prvi put nakon nekoliko mjeseci.

»Što radite tu, gospođo Gilbert?« upitala je. »Jeste li bolesni?« Pažljivo je birala riječi. Dobro je svladala engleski jezik, ali govori s jakim mađarskim naglaskom.

»Dobro sam, hvala na pitanju«, rekla je Jodi. »Molim vas, radite kao da nisam tu. Neću vam smetati.«

Klara je bila zbunjena kad ju je Jodi poslala van. Dala joj je čekove da ih deponira u bankomat, zamolila da podigne novac i kupi bocu *Stolichnaya* votke. Mogla je zamoliti neku prijateljicu, ali onda bi trebala objašnjavati, a one još uvijek nisu upućene u najnovije događaje. Ne trebaju ni znati. Na primjer, ne moraju znati da se promijenila, da više nije neslomljiva grana koja se povija na vjetru, koja s lakoćom rješava probleme i profesionalno pomaže drugima da budu otporni, poput nje. U prošlosti je uvijek bila otvorena s prijateljima, ali tada je držala konce u rukama. Ne moraju upoznati Jodi koja ne vlada situacijom. Osim toga, ni ona ne može shvatiti dubinu mučne situacije u kojoj se našla. Najčešće nije u stanju gledati dalje od svakodnevne prve prepreke: pacijent, popis za kupnju, ispitivački pogled vratara kad joj donese poštu, premišljanje hoće li pojesti normalan obrok ili neće ništa jesti.

Nije joj bilo teško zadržati prijateljice na distanci. Jedino je Alison uporna i naziva je gotovo svaki dan. Alison je dobra prijateljice, a sada bi trebala reći njezina najbolja prijateljica. Samo joj je ona ponudila pomoć. Njezina briga je divna, nitko ne cijeni Alison više od Jodi, ali sad mora biti usredotočena i čuvati snagu kako bi sačuvala svoj dom.

Kad se Klara vratila s votkom, novcem i priznanicom iz bankomata, Jodi se zatvorila u ured te je zamijetila treperavo svjetlo na telefonu. Ona zna da je nazivaju, ali sad je podozriva prema zvonjavi telefona, kao da je pas koji laje na nju. Skori svaki dan provjerava propuštene pozive i preslušava izabrane poruke. Neke su od Todda, ali to nije Todd kojeg poznaje i voli. To je neki drugi Todd, a taj drugi Todd rano ujutro nazvao je s mobitela. Pustila je poruku, ali nije dobro čula zbog toga što je Klara bučila po stanu. Uključila je usisivač i lupa po vratima Jodina ureda dok čisti dovratnik i vrata. začepila je jedno uho kako

bi čula Toddove riječi. Govorio je o nekakvoj noćnoj mori, bio je nervozan, ali zbog buke nije shvatila o čemu govori. Ionako nema strpljenja, pa je nakon kraćeg premišljanja odustala i izbrisala poruku.

22.

On

On se vozi južno po Clark Streetu, krenuo je u *Walgreens* ljekarnu na uglu Clark i Lake ulice kako bi na recept uzeo tablete protiv gljivica. Na podlaktici trakom zalijepljen komadić vate pokriva ubod injekcije. U liječničkoj ordinaciji ostavio je epruvetu krvi, kako bi ga testirali na sve spolno prijenosne bolesti: sifilis, klamidiju, gonoreju, pa i HIV. Dr. Reuben nije htio komentirati da li je možda leziju dobio zbog virusa humane imunodeficijencije, a Todd misli da je lezija sad veća nego prije. »Pričekajmo rezultate testova«, rekao je. Todd je to shvatio kao loš predznak i sada mora čekati nekoliko dana. Danima će ga moriti brige i zle slutnje. Naravno da nije mogao ništa reći Natashi, koja ga je već nekoliko puta optužila za nevjeru. Što bi se tek dogodilo da je ovo nanjušila? Njezine sumnje su potpuno neutemeljene i to je ironično. Otkad je s njom, nije ni pogledao druge žene.

Liječnik je iz drugog pokušaja pronašao venu, ali Todd nije ništa osjetio. Nije razmišljao o igli, opsjele su ga misli o HIV-u, virusu, koji je zamislio kao zastrašujuću mutant disko kuglu koja treperi i bljeska, zbog toga što je na internetu vidio sliku tog virusa. Tko zna koji su nastrani umovi smislili tu ilustraciju. Promjer virusa je 120 nm, nevidljiv je i premalen za zelenu, ružičastu i narančastu boju na ilustraciji. Kako bi ga ugledao potreban ti je najbolji i najskuplji mikroskop, koji ga može povećati petsto tisuća puta. Točno je da tako sićušan virus ne može biti opasan. Opasan je samo u golemom broju. Kao mravi i pčele, oni napadaju u velikom mnoštvu. A kad je u tebi, okući se i mirno razmnožava, tvoje tijelo koristi kao tvornicu, crpi tvoje prirodne resurse kako bi se umnožio i ustoličio, guši tvoje krvne stanice, pretvara te u znanstveno-fantastično čudovište, a ti ništa ne slutiš, hodaš naokolo kao da je sve u redu, a onda ti se jednog dana kod zubara zemlja otvori pod nogama.

Danas te ne mora ubiti. Sad ga mogu obuzdati antiretrovirusnim koktelom, ali još uvijek je užasan. Lijekovi su strašno skupi, pojavljuju se nuspojave koje treba liječiti, pa si na kraju rob medicine, da ne spominjem upropašten seksualni život. *Njegov* seksualni život. Što bi Natasha rekla kad bi počeo koristiti kondome, pogotovo sad kad je trudna? Kako će joj objasniti da je nju izložio riziku, ne samo nju nego i bebu? Čak i ako sve bude u redu, a ona i beba budu dobro, možda nikad neće razgovarati s njim. A tu je i Jodi. I njoj bi trebao reći.

Kad sazna rezultate testova, do vjenčanja će ostati samo nekoliko dana. Prvo rezultati, odmah zatim vjenčanje, a on se istinski užasava jednog i drugog. Oba predstojeća događaja su izvan njegove kontrole. On ne zna tko ovih dana upravlja njegovim životom, a siguran je da to nije on. Sada sebe vidi kao običnog promatrača, stoji po strani dok drugi kroje njegovu sudbinu.

Vozio se preko rijeke, gume su strugale po rešetci na mostu, a motor je nervozno brujao. Zaustavio se na semaforu kod Wackera i stavio ruku na prepone. Dovraga, zaboravio je pitati liječnika. Kao da ima osip, ali ništa nije zamijetio: točkice, otekline, ispupčenje,

crvenilo, bljedilo. Odjednom ga je zapeklo, kao da vojska stonoga gmiže na pernatim nogama ispod prepucija. Češanje je samo pogoršalo svrab, ali nije mogao prestati s češanjem. Prošao je raskršće i zaustavio auto. Jednu ruku držao je na upravljaču, a drugom se grozničavo češao po preponama. Automobili su zastajali, a pješaci su se okretali i smješkali. Nije teško pogoditi o čemu su razmišljali.

On i Natasha mogli bi imati savršen zajednički život ako ga ne bi gnjavila i nametala se. Ona je htjela ostati u drugom stanju i ona organizira vjenčanje. Svaki dan poziva sve više gostiju, mijenja jelovnik i raspored sjedenja. Zašto je naručila šparoge kad već imaju miješano povrće? Potrošila je bogatstvo na bukete, pa zbog čega mora imati skulpturu od leda? Jučer je pozvala još dvije djeveruše, sada ih ima osam, a tko zna koliko će ih na kraju biti. Svaka djeveruša treba dobiti haljinu, buket i cipele. On plaća i njihovu frizuru i šminku. Trebao je na početku preuzeti kontrolu, odrediti osnovna pravila i postaviti granice.

On nije nasilan. Nije kao njegov otac i nikad neće biti. Godinama je bio s Jodi, a nikad nije povisio glas. Ali Natasha mora shvatiti da ga ne smije maltretirati, ni ona ni bilo koja žena neće ga vrtjeti oko malog prsta. Natasha je agresivna, nezrela i nerazborita. Nije morala otrčati kući kod tate, kao da njegov odnos s Deanom ionako nije vrlo loš. Jedva ju je taknuo, to je istina. Čuška za uho nije zlostavljanje, zbog nje nije pala na pod. Izgubila je ravnotežu samo zato što je bila iznenađena. *Ona* je napala *njega*, a ipak se zapanjila kad joj je uzvratilo. To je tvoja žena. Kako bilo, kad se umirila i na odlasku okrenula leđa, *tada* se spotaknula i pala. Da, to je bio nesretan slučaj, a već nakon nekoliko sekundi iskrivila je priču. Samo zato što ju je zamolio neka se malo obuzda. »Znaš da te volim, ali ti si nerazumna.« To je sve što je rekao. Ni riječ više. A ipak je bila bezobrazna prema njemu.

»Ne mogu otkazati poziv polovici djeveruša.«

»Nisi ih ni trebala pozvati u tom broju.«

»Rekao si neka radim po svojoj volji.«

»Natasha. Draga. Djeverušama želiš kupiti Armanijeve haljine.«

»Ne svima. Dvije će nositi haljine Vere Wang.«

»U redu. Dobro. Pozovi koliko god želiš djeveruša. Neka ih bude deset. Pozovi dvadeset djeveruša. Ali ne smiješ potrošiti više od tri tisuće. Mislim da je to razumno.«

»Uh, super. Želiš da kupujemo u *Targetu*. Možda bismo trebale kupiti rabljenu odjeću.«

»Zbog čega tvoj otac ne bi snosio troškove? Otac mladenke uvijek plaća vjenčanje.«

»Nemoj, Todde. Ne miješaj se.«

»Zašto? Zbog čega bih ja platio račun tvog oca nitkova? O tome nismo nikad razgovarali.«

»Sad si nepodnošljiv. Ne znam zašto razgovaram s tobom.«

»On je uštedio najmanje milijun dolara. Živi u svojoj kući. Na što on troši novac?«

»Ne spominji mog oca. Znaš da te mrzi iz dna duše.«

»Toliko me mrzi da ne želi platiti vjenčanje.«

»Mislila sam da si htio vjenčanje. Mislila sam da ti je bitno.«

»Ovo nije vjenčanje nego obično rasipništvo.«

»Možda se ne želiš vjenčati.«

»Ti si djetinjasta.«

»Da, pa, tko bi rekao da si takav škrtac.«

To je bilo za večerom, hrana je bila na tanjurima, a ona je ustala od stola i zalupila vrata spavaće sobe. Ustao je i pošao za njom. Nije mogao shvatiti zbog čega se tako ponaša. »Zar se moraš ponašati kao kučka?« rekao je. Ležala je nauznak na krevetu, a kad je to rekao, skočila je i nasrnula na njega kao divlja mačka.

A onda ju je ošamario.

Nije važno što nije mogao spavati, da se svake noći budio u istoj noćnoj mori. To nikad nije doživio. Nikad nije patio od noćnih mora. Vrlo rijetko je sanjao. Jodi je rekla da svi sanjaju, ali kad bi se ujutro probudio nikad se nije sjećao sna. A to je bila noćna mora svih noćnih mora. Jodi bi bila zadivljena. Mogla bi mu pomoći. Ona zna kako se to radi. Jodi s pacijentima razgovara o njihovim snovima, ona ih zna protumačiti. Mora razgovarati s njom, o tome i drugim stvarima. O gubitku kontrole koji ga muči, zabrinut je za zdravlje i budućnost. Previše zbivanja u prekratkome vremenu.

U noćnoj mori on trči na pokretnoj traci u teretani. Običan dan i obično vježbanje, a ipak ga more crne slutnje. A onda, kao grom iz vedra neba, sve se promijenilo. Teretana je nestala, nestala je pokretna traka, on poput Zekoslava Mrkve još uvijek trči, ali sada lebdi iznad ponora, maše nogama i lamata rukama. Nekako uspijeva lebdjeti u zraku, panično lamata rukama i nogama kako bi se spasio, ali mišići ga bole, svladava ga umor, zna da neće još dugo izdržati, da će svaki čas pasti kao kamen.

23.

Ona

Kad razmišlja o prošlim događajima, voljela bi da može reći kako je Alison sve smislila, ali zna da se to ne bi dogodilo bez njezina učešća. Ona nije samo poslušala Alison, godilo joj je laskanje njezine prijateljice, pa sebe još više mrzi zbog laskanja, kao što je u osmom razredu mrzila sebe zbog toga što je bila omiljena kod nastavnika. Ipak, mora priznati da je bila pod stresom. Izolirana, ranjiva, utučena, propila se i nije jela, pokušala se pribрати, a ustvari je bila na rubu sloma živaca.

Alison je vrlo opušteno govorila o tome, pa se alarm u Jodinoj glavi nije oglasio. Kao da je riječ o običnom popravku u stanu, puknuću vodovodne cijevi, ili malom kirurškom zahvatu, preventivnom odstranjivanju slijepog crijeva. Pozovi vodoinstalatera, pronađi kirurga, nabavi novac i problem je riješen. Vrlo jednostavno. Zbog Alison je bilo jednostavno. Kad je Jodi konačno shvatila što se nudi, bila je zahvalna, laknulo joj je, pa je gotovo izgubila kontrolu i zaplakala. To je bio savršen trenutak za otvaranje brane, da iz nje provali nagomilana bol i tuga. A suze vrlo rijetko teku u Jodinoj privatnoj biosferi. Ona zna koje su koristi od plakanja - otpuštanje nakupljenih emocija, raščišćavanje sustava - ali kako su godine prolazile njoj je bilo sve teže da se prepusti, postupno se navikla na krhkost, a to je druga strana izdržljivosti. Zamišljala je da će se jednog dana na njezinoj koži pojaviti pukotina, koja će se širiti i granati, a naposljetku će izgledati poput napukle vaze na polici iznad kamina.

Sad joj je drago da je Alison razbila njezin hermetički pečat. Dugo nije ni kuhala ni jela, pa je sa zadovoljstvom ušla u kuhinju i pripremila večeru za njih dvije. Veselo je sjeckala i rezala, prionula je na posao kako bi od krupnog korijenja i tikvi stvorila pitome domaće oblike: brdašca prutića i hrpe kockica. Kuhinjska zadovoljstva su jednostavna, točni omjeri i predvidljiv ishod, a ipak u toj preciznosti krije se alkemija. To je naučila od svog oca ljekarnika. Alkemija kulinarstva je u grijanju, miješanju i mljevenju u mužaru. Ono što je tvrdo i nepopustljivo postaje meko i prijemčivo. Od žitke tekućine nastaje pjena. Prstohvat suhog sjemenja neočekivano zamiriše kao fantastičan parfem.

Alison je došla našminkana, u visokim petama, iako su dogovorile mirnu večeru kod kuće. Božanski je mirisala, a njezine srebrne narukvice svečano su zveckale kad bi podigla ruku da popravi frizuru. Jodi nikad nije vidjela Alison u drugačijem izdanju. Kao da je uvijek na zabavi ili treba otići na vrući spoj. Alison može svaki susret pretvoriti u svečanost.

Uzela je čašu vina i rekla da se strašno zabrinula. »Ne možeš to meni činiti. Možda si zaboravila naš zadnji susret. Kad smo izašle iz restorana, jedva si stajala na nogama. Ni za živu glavu nisi mogla uzeti telefon i nazvati me?«

Počelo je prekoravanje, a Jodi se nasmiješila. S čašama su otišle u dnevni boravak, a na nebu, pepeljastom i bolećivom po danu, pojaviše se raskošne nijanse crne i plave boje. Jodi je upalila rasvjetu. Pojačala je plamen u kaminu i sjela uz Alison na kauč. Na stoliću ispred njih je pladanj s kanape sendvičima koji je Jodi ranije stavila: kriške prepečenog francuskog

kruha s pikantnim namazom od maslina.

Alison ništa ne zna o Jodinoj sadašnjoj dilemi. Prošli put su razgovarale o Natashinoj trudnoći, hoće li se Todd i Natasha vjenčati. Alison ne zna da je, kako je Dean rekao, dogovoren datum vjenčanja. Nije čula za dopis o iseljenju i nije svjesna da se Jodi očajnički odupire. Ne zna što je Barbara Phelps rekla, nema pojma da je Jodi bila kod odvjetnice. Jodi nije ništa rekla zato što je vjerovala da čak ni Alison, njezina najodanija prijateljica, neće podržati njezinu odluku da može sačuvati svoj dom ako tvrdoglavo ostane u njemu.

Ali, pogrešno je procijenila Alison. U svom poslu Alison je vidjela mnogo nepravde, od svakodnevnih sitničave tiranije (djevojke moraju plesati dok klima uređaj radi punom snagom, od njih se traži da na pozornici skinu gaćice) do otvorenog šikaniranja (djevojke zabavljaju prijatelje vlasnika kluba, pružaju posebne usluge policajcima), pa ne mudruje o tim problemima, ne pristaje na tu igru, nije pasivan promatrač niti ide linijom manjeg otpora. Alison je odavno na strani slabijih i rješava tuđe probleme. Ona nije osvetnica. Zna da se nije pametno svađati i privlačiti pozornost na svom radnom mjestu. Alison će umjesto toga izazvati strujni udar na prekidaču, otrovati piće, ili anonimno nazvati suprugu ili majku nekog muškarca. Govorka se da je razoružala jednog policajca koji se nedolično ponašao. Jodi je čula da Alison može biti još opasnija, ali tek je te večeri shvatila što to znači.

Ustale su s kauča, sjele za stol i počele jesti rižoto s plodovima mora. Alison je govorila o Crystalinom bivšem dečku koji se loše ponaša i zabrani pristupa koju Crystal pokušava dobiti. Prepričala je svađu dviju djevojaka, Brandy i Suki, kako su se razbjesnile i jedna drugoj pocijepale kostime za nastup. Jodi je uljudno slušala, premda je bila obuzeta svojim brigama. Ona je kriva što se Alison usredotočila na tuđe probleme, a Jodina situacija je nepodnošljiva. Sad bi se htjela otvoriti svojoj prijateljici, sve joj reći, ali još uvijek se koleba. Alison će je ismijati zato što se sakrila u mišju rupu i pogoršala situaciju, a to na kraju neće biti bitno.

A nakon večere, kad su se opustile, prekrizile noge i pile kavu nakon vina, Alison je neočekivano upitala: »Hoće li Todd oženiti tu curu?«

Jodi je tada shvatila tko je ustvari Alison, zbog toga što je pažljivo saslušala sve ponižavajuće detalje priče, pogotovo dio u kojem se Jodi skrušeno povukla u sebe. Kimala je glavom i povlađivala, pa je bezrezervno stala na njezinu stranu.

»Dobro si učinila«, rekla je. »Ne možeš mu dopustiti da prođe nekažnjeno.«

»Ali on neće biti kažnjen«, rekla je Jodi. »Ja ga ne mogu spriječiti.«

»Griješiš«, rekla je Alison. »Mogle bismo ukloniti taj problem.«

»Mogle bismo ukloniti *taj* problem?«

»Dakako.«

»Ha, ha«, nasmijala se Jodi. »To bi bilo sjajno.«

»Misliš da se šalim«, rekla je Alison.

»Ne šališ se. Ali kako? Ni odvjetnica mi nije mogla pomoći.«

»Postoji način«, rekla je Alison. »Potrebno nam je malo vremena za organiziranje.«

»U redu«, rekla je Jodi.

»Koliko vremena imamo?« upitala je Alison.

»Ne razumijem te«, rekla je Jodi.

»Znamo li kad će se vjenčati? Jer kad to bude učinjeno, bit ćeš u vrlo nezgodnoj situaciji.«

»Zanima te datum njihova vjenčanja?«

»Zar ti Dean, tvoj prijatelj, nije rekao?«

»Druge subote u prosincu.«

»Koji je danas datum? U redu. Uspjet ćemo. Ali moramo znati što piše u njegovoj oporuci. Ako si još uvijek nasljednica...«

»Pa, jesam. Koliko mi je poznato. Hoću reći, možda je promijenio oporuku.« Nikad nije razmišljala o Toddovoj oporuci. Pomisao da će sigurno promijeniti oporuku u korist svoje supruge i djeteta, ako je već nije promijenio, bila je novi udarac.

»Možda još uvijek nije promijenio oporuku«, rekla je Alison. »Vjerojatno nije. On zacijelo misli da će se oženiti, pa nema razloga da se s tim gnjavi. Zato što će nakon sklapanja braka sve prijašnje oporuke biti ništavne.« Alison se igrala s ubrusom, zagladila ga je, preokrenula, napravila je pravokutnik, a zatim četverokut. »Zakon je bezobziran«, rekla je. »Po zakonu ćeš se morati mučiti i maltretirati dok ti sve ne oduzmu, pa i samopoštovanje. To sam vidjela bezbroj puta. Zaboravi zakon. Jedan poziv i opet ćeš normalno živjeti.« Odložila je ubrus i zagledala se u predmete na stolu. Soljenku, svijećnjak, čašu za vodu i šalicu za kavu poredala je kao vojnike.

Jodi je ustala i iz ormarića uzela bocu. »Ovo je izvrstan Armagnac konjak«, rekla je. Odmjerenim i pažljivim kretnjama natočila je jantarnu tekućinu te je prijateljici dodala čašu.

U njoj se odvija revolucija, kao da je u jednom razgovoru prevalila cijeli život. Kao zmija koja svlači staru kožu, odbacila je jalov prkos, patetičnu nedužnost i bespomoćnost - poante odvjetničkih viceva. Najljepše je da ona ne mora donijeti nijednu odluku. Na primjer, od nje se ne traži da prevlada suzdržanost, da se razbjesni, da to hladnokrvno učini, da snosi posljedice. Kad se izgubiš u pustinji, piješ zamućenu vodu koju ti ponudi prijatelj. Kad si teško ranjen, život povjeravaš kirurzima. Razlozi za i protiv više nisu bitni. Nemaš drugih mogućnosti. Radi se o preživljavanju.

»Renny je vrlo pouzdan«, rekla je Alison. »On je nepodnošljiv suprug, ali ima zlata vrijedan rokovnik. Duguje mi uslugu. A meni bi novac dobro došao, naravno. Ne brini, neće ti skupo naplatiti.«

Jodi je opčinjena tim paralelnim svijetom u kojem njezini problemi mogu vrlo lako nestati, ne samo neodložan problem kako očuvati svoj dom, nego i budući problemi - kako Natashu dovesti u red, beskonačni dani ispred nje koje će proživljavati dok Todd jede, spava i bludniči na drugom kraju grada. Svijet bez Todda nije samo nova koncepcija, nego nova vrsta koncepcije, koja je u njoj već počela svrdlati novu neuronsku putanju, kao crv u drvu. Ali Alison je najveće iznenađenje. Alison joj se oduvijek sviđala, ali tek sad shvaća da je nije dovoljno cijenila pa je gleda kao da je prvi put vidi.

»Moraš platiti u gotovini«, rekla je Alison. »Ne smiješ novac podići iz banke ni koristiti kreditnu karticu za bankomat. Te transakcije ostavljaju trag. Ako zamijete da si podigla veću svotu, obrušit će se na tebe kao čopor vukova.«

Jodi shvaća da su za Alison »oni« policija, sudac, porota, tužitelj, cjelokupna

pravosudna zajednica. »Ionako nemam mnogo na bankovnom računu«, rekla je.

»Imat ćeš. Mogla bi nešto prodati. Svoj nakit. Nekoliko tričarija iz stana.« Promatrale su predmete u sobi. Zlatni peruanski kipić, Matissova litografija, indijska slika u pozlaćenom okviru. »Ne uzimaj posrednika. Kupce potraži na internetu.« Uzela je Jodi za ruku i pogledala dragulj na njezinom prstenu. »Prodaj male predmete koje je lako nositi. Traži gotovinu. Nemaš mnogo vremena. Prikupi dovoljno novca i za putovanje. Kad kucne taj čas, nećeš htjeti biti u blizini.«

24.

On

Jutro. On sjedi za stolom u uredu. Omot od sendviča sa slaninom je u kanti za smeće pored njegove lijeve noge, u njoj je i papirnata šalica iz koje je popio prvu kavu tog dana. Ispija drugu šalicu kave. Kofein ne djeluje, omamljen je, nije se razbudio, a ipak je potpuno svjestan životinjice koja rovari u njegovoj utrobi. Progutao je nekoliko Natashinih tableta za spavanje, ali nisu ublažile to stvorenje koje glode, slini i grebe, koje nikad ne prestaje i sprječava ga da utone u dubok, okrepljujući san. Za njega to je novi-stari osjećaj, taj razdražljivi uljez u njemu. Ne tako davno, naivno je vjerovao da će s Natashom zauvijek nestati njegova tjeskoba, kao da je njihova ljubav svojevrsna očaranost koja će ga uvijek štititi.

Začuo je Stephanie kako ulazi te je pogledao na sat. Stephanie vrlo slobodno tumači pojam radnog vremena, a u zadnje vrijeme ne želi se čak ni ispričati. Zamjerio joj je jer iskorištava njegovu dobronamjernost i velikodušnost. Mora razgovarati s njom, objasniti joj kako on shvaća točnost. U nekom boljem svijetu, mogao bi je ukoriti. Ali, sudeći po njezinom ponašanju, ona bi odmah dala otkaz. Njezin prigušeni bezobrazluk nesumnjivo je povezan s odanošću Jodi.

Slušao je kako hoda u susjednoj prostoriji, pere šalice u zahodu, preslušava govorne poruke, telefonira. Osjetio je oštar miris njezina jeftina parfema, a zatim aromu kave koju je kuhala. Kod Stephanie uvijek ima kave i ona ne mari za stanke za kavu u radnom vremenu. Svaki tjedan potroši dvije, pa i tri vrećice najbolje kave koja se kupuje u *Starbucksu*, koju plaća deset dolara za pola kilograma, ponaša se kao da ona kupuje i kuha kavu za cijelu ured i previđa činjenicu da on popije dnevnu količinu kave prije njezina dolaska na posao. Dakle, kavu s njom piju Valerie, knjigovotkinja iz sobe broj 202 i Kevin iz tiskare u podrumu, a oni joj vrlo rado i redovito prave društvo. Trebao bi joj odbiti od plaće ne samo kavu nego i vrijeme koje trati u tračevima sa zakupcima u njegovoj zgradi.

Odlučio je da joj to kaže, ali kad je stala na vrata, s šalicom kave u jednoj ruci i spisima i notesom u drugoj, kad je ugledao njezino bezobrazno lice, shvatio je da se ne želi svađati. Osim toga, zabuljio se u njezinu vestu, koju nikad nije vidio. Duboki dekolte otkrio je poprsje, više nego obično, a njezine grudi, pogotovo bradavice, napele su meke nabore. Žudnja koju u njemu svaki dan izaziva Stephanie katkad ga shrva i ostavlja bez daha. Sve u svemu, on više fantazira o Stephanie nego o bilo kojoj drugoj ženi.

Kad je ušla u sobu i sjela ispred njega rekla je: »Ne znam zašto pijete to smeće iz trgovine kad u uredu imamo najbolju kavu. Koliko je plaćate, dolar i pol, dva dolara za šalicu? To je bespotreban trošak.«

Zajapurio se, ali se suzdržao i pričekao da ga ljutnja prođe. »Još uvijek potpisujem račune koje Jodi plaća kreditnom karticom?«

»Naravno. Ništa se nije promijenilo.«

»Koliko ima kartica?«

»Šest. Sedam. Sedam s *Citgo* karticom za gorivo, koju i vi koristite.«

»Zatvori sve njezine kartice. Plati račune i otkaži ih.«

»I *Citgo*?«

»Da. Sve kartice koje ona koristi. Provjeri jesu li sve otkazane.«

Držala je kemijsku olovku u ruci i čekala.

»Što je?« upitao je.

»Nadam se da ćete joj blagovremeno reći za kartice.«

»Ubrzo će i sama saznati.«

Stephanie je šutke pognula glavu, ali zamjerila mu je, a to se jasno vidjelo jer je ukrutila ramena i nakrivila glavu. Koga briga. Njezin prkos ne pogađa ga kao što bi ona htjela. Stephanie bi trebala gledati svoja posla. On mora biti strog s Jodi, pokazati joj da ne može više živjeti na njegov račun, on se ne glupira, on je smrtno ozbiljan.

Nakon sastanka pokupila je spise, a on je rekao: »Nadam se da se podrazumijeva da su razgovori u ovom uredu strogo povjerljivi.«

Pričekao je odgovor, ali ona je šutjela.

Kad je Stephanie izašla i za sobom zatvorila vrata, ustao je i nervozno se ushodaio po sobi stisnutih pesnica. S mukom je u sebi suzbijao snažan nagon, a kad ga je uspio potisnuti, preplavio ga je mahnit, histeričan svrab. Kao da su mu muda prikopčana za elektrode, kao da su mu gaće naelektrizirane. Njegov siroti mali penis mogao bi obasjati cijeli svijet. Iako ga je užasno boljelo, sramio se - ne može se umiriti, nekontrolirano se češe kao da je stari pokvarenjak koji ima picajzle. A to nije bilo najgore. Najgora je bila strava koja je impregnirala njegovu mahnitost. A što ako nikad neće prestati? Što ako se pogorša i proširi, pa na kraju neće moći ni jesti ni spavati, samo će se češati? Što ako ode u bolnicu, a u bolnici će mu morati svezati ruke, sputat će ga na krevetu, prisilno inducirati komu?

Njegov užas pojačala je pomisao da će se to dogoditi samo ako postoji još strašnija bolest, kao što je HIV, a sigurno se zarazio HIV-om. Mora se suočiti s HIV-om zato što je shvatio da je to jedino prihvatljivo objašnjenje na njegovu leziju. Kad imunitet oslabi, kao da su cijevi presušile - nema više ispiranja i podmazivanja, na mračnim vlažnim mjestima bujaju svakojake stvari, na primjer gljivice. U biologiji, gljivica je samodostatno carstvo, proučeno područje truleži i raspadanja, mjesto pogodno za fermentaciju, plijesan, spore i svakojaka stvorenja koja žive u mraku, to je opaka bajka. *Bila jednom jedna mrljica koje je živjela u Kraljevstvu gljivica, zvala se Osip i nastanila se u ustima....*

Iz ladice je izvadio tablete protiv gljivica. Uzeo je tabletu, stavio u usta i držao s unutrašnje strane obraza, iako je znao da je to samo privremena mjera, da neće suzbiti uzroke bolesti zbog koje se gospodin Osip udomaćio u njemu, neće ohrabriti membranu sluznice kako bi se borila, neće ojačati njegov imunitet, neće spriječiti dijaboličan svrab. Je li to njegova kazna za ono što je učinio Jodi? Da je katolik, da je iskreni vjernik, mogao bi se ispovjediti i od Boga zatražiti oprost. On se želi ispričati, zato što mu je žao, kaje se, ali kako će nakon toga živjeti? Što može učiniti kako bi ispravio počinjeno? Sada ne može ostaviti Natashu jer je trudna, a nema novca za uzdržavanje dva kućanstva. Dao je sve od sebe da ispravno živi, htio je dobro živjeti, da, griješio je, ali za njega se ne može reći da nije dobra

osoba, da nema savjesti, da se nije trudio da uvijek bude bolji. Dovraga, on je plemenit čovjek. Samo što nije bogat kako svi misle. On je dobar čovjek, čovjek koji nije zlopamtilo, ne ubija kukce, čovjek koji troši na ekološke zahodske školjke iako velika industrijska postrojenja u njegovoj zemlji troše više vode svakog dana nego što će njegove zahodske školjke uštedjeti u životnom vijeku.

Usporio je hod i stao. Sklopio je ruke, zadržao dah i pričekao. Varka je u tome da ako se počeseš, svrab će nestati. Zar to nije ustaljen proces? Ali to nije običan svrab, pa će ga svladati samo ako bude ustrajan, a nakon toga bit će normalan i spokojan. Evo. Vidiš? Sad je popustio, osjeća samo blago podrhtavanje, kao vibracije žičanog instrumenta koje zamiru, treperenje lista, kao kad mačka prede. A onda se varka opet razmahala, to je ipak samo mali svrab koji treba počesati, a potreba za češanjem je nesavladiva. Sad je na koljenima, pognute glave, suze se slijevaju po kamenim pločicama, on preklinje Boga neka mu pomogne da ustraje. A zatim je sve prestalo, kao što je i počelo, naglo i neočekivano, a nije ni dovršio molitvu.

Ustao je kao duh, zagladio kosu, duboko je disao, hodao po sobi te se vratio za stol i uzeo telefon da nazove Natashu.

Spreman je priznati da je samo on kriv za nedaću u kojoj su se našli. Mora se opustiti i dobro razmisliti. Zadnjih dana je zaboravio na svog sina. Njegov sin je uvijek prisutan u obliku golemog trbuha i naglih promjena u raspoloženju svoje majke, ali on ne smije zaboraviti na svog sina kao osobu, jedinstvenog pojedinca koji ima prstiće na rukama i nogama i bogom dani (još uvijek mikroskopski) pišulinac, a on ga je svojim očima vidio na uzbibanoj, mutnoj crno-bijeloj snimci u radiološkoj klinici. Bio bi sretan i s kćeri, sada nije vrijeme za cjepidlačenje, ali činjenica je da ima sina. Njegov sin je budućnost, snaga koja ga pokreće, paradoks koji će nakon rođenja okončati svađe i sukobe. Kad se rodi sin, past će na koljena.

A Natasha će se promijeniti zato što će se brinuti za bebu. Ona će se usredotočiti na bespomoćno dojenče. Njemu se raduje i on, ali u međuvremenu može se bar potruditi da bude tolerantniji i poslušniji, zato što u biti ona sebi ne može pomoći. Činjenica je da u njoj kipi more hormona, a nagoni koje ne može obuzdati tjeraju je da se bori za najbolje gnijezdo i da samo ona polaže sva prava na muškog hranitelja. Ona sada proživljava svojevrsno privremeno ludilo, a on je sigurno ne želi blokirati i pogoršati njezino stanje, zato što oboje imaju isti cilj. Sad shvaća da je nezrelo branio svoje pravo na slobodu. On joj mora reći da je voli i zamoliti je da se vrati kući.

25.

Ona

Pronaći kupce na internetu bilo je lakše nego što je mislila. Na internetu postoji veliki interes za stvari koje želi prodati. Ustvari, kupci su se gotovo nadmetali kako bi je susreli u Institutu za umjetnost ili Crystal Gardensu i izbrojili novčanice za njezinu robu. Kako bi obavila posao morala je ostaviti stan bez nadzora, ali to mora učiniti, a izlasci su joj silno godili. Od ledenog vjetra oči su joj zasuzile, miris hrane iz ventilacijskih otvora restorana, stranci koji hodaju po javnim površinama, bila je gladna osjetilnih senzacija.

Na početku je imala problema s provjerom autentičnosti podataka. Kad je objavila oglase, dobila je elektronsku poštu u kojoj je pisalo: Sviđa mi se prsten, ali kako mogu znati da je autentičan? Možda je slika falsifikat. Kako ćemo razriješiti eventualni problem? Možete li mi dati svoj broj telefona? Ali, mnogi nisu pitali za autentičnost. Možda su draguljari ili stručnjaci za određeno područje. Ona nije znala zato što ih nije pitala.

Dati svoju elektronsku adresu i susresti se s kupcima su rizici koje nije mogla izbjeći, pa je stoga odjenula stari kaput i navukla Toddovu vunenu kapu. Pod krinkom se uživjela u dramatiku. Stajala je ispred Magrittove slike *Na pragu slobode* na trećem katu Muzeja moderne umjetnosti i promatrala brkatog muškarca, sjedila na klupi pored vodoskoka i gledala ženu s crvenim kožnim rukavicama, te se osjećala kao lik iz kazališne predstave. Bila je zaokupljena glumatanjem. Trebala je samo uzeti novac i nije morala misliti čemu je taj novac namijenjen. A kad se vratila kući, stavila ga je na hrpu novčanica koju je čuvala u crnoj kožnoj Louis Vuitton torbi - poklon Toddu koji on nikad nije koristio - zadovoljna obavljenim poslom.

Mislila je da će Alison zatražiti predujam, ali naposljetku je unaprijed platila cjelokupan iznos. Tako je Alison rekla, a Alison je sad njezina najbolja prijateljica. Kako bilo, novac je nebitan. Kao da je novac za igru, novac za *Monopoly*. Nije razmišljala o stvarima koje je prodala. U jednom trenutku one su postale nevažne, nisu je više zanimale, a njihova vrijednost bila je samo u novcu koji će dobiti. Čak je i ta torba sada služila samo kao spremište za novac. Kad je platila Alison, bez razmišljanja je bacila torbu.

Sada zna kako nabaviti gotovinu, pa se manje brinula za budućnost. U pravi čas, zato što dan nakon što je isplatila Alison, nazvala je Stephanie i rekla: »Gospodo Gilbert, želim vam reći, mislim da biste trebali znati, da je on otkazao vaše kreditne kartice.«

»Shvaćam«, rekla je Jodi. »Pa dobro. To je učinio?«

»Da. Sve kartice«, brzo je rekla Stephanie prigušenim glasom, kao da joj povjerava tajnu. »Htjela sam vas upozoriti, znate, da ne budete zatečeni. Molim vas, nemojte mu reći da sam vas nazvala.«

Međutim, Jodi je to bilo smiješno. Toddu nije palo na pamet da u toj igri postoje dva učesnika. Kako bilo, ona ima svoju kreditnu karticu, a ironično je da je s njom godinama kupovala darove Toddu. Na primjer, torbu Louis Vuitton, premda to nije bio najskuplji

poklon. Jedne godine za rođendan mu je platila konja i tečaj jahanja. Njezina zamisao. Mislila je da će se moći odmoriti nakon posla, da će biti na svježem zraku i baviti se fizičkim aktivnostima. Isprva je bio oduševljen, ali njegov interes je očekivano vrlo brzo splasnuo.

Kad je odložila telefon, zaplesala je od radosti. Ali radost je ubrzo minula jer se sad bavi sitničavim otkazivanjem kreditnih kartica, a ne velikim planom koji je osmislila i neizrecivom budućnošću za koju je platila i koja je čeka. Glasovi u njoj govorili su neka se predomisli dok još ima vremena, ali ona se prepustila neumitnoj sudbini. Za nju više nije bilo povratka. Duboko u sebi bila je svjesna svog postupka, da joj treba pomoć, pa se sjetila Gerarda. Mogla bi ga potražiti. Ali, odmah je uklonila tu pomisao. Gerard je sigurno u mirovini i živi na Floridi ili u Meksiku. Osim toga, što bi on mogao učiniti za nju? Trebala je ostati s njim kad je imala priliku, doći do kraja terapije i pogledati ishod.

On je izvan svake sumnje dobar u svom poslu. Gerard joj je otvorio oči glede Ryana, natjerao je da se suoči s realnošću i zbog njega je izgubila naviku da osporava činjenice. Samo zbog Gerarda naposljetku je priznala da Ryan ima svoj život i da živi po svojoj volji, da samostalno odlučuje, da su njezine želje - njegova materijalna sigurnost i osobno usavršavanje - plemenite, ali to nisu njegove želje, da se razočarala u njemu i zbog toga ga osuđuje, a ako osuđuješ druge onda ćeš im namjerno nauditi. Shvatila je da je uvažavanje razlika mnogo više od ustupka. To znači odustati od svoje pristranosti, odbaciti pretpostavku da si uvijek u pravu, a drugi griješe, da bi svijet bio bolji ako bi razmišljali poput tebe.

Zaslужila je priznanje, a Gerard nije štedio pohvale. Čestitao joj je na spremnosti i ustrajnosti i pohvalio njezinu samokritiku i želju da se promijeni. To je bio neočekivani napredak, jer prije odlaska Gerardu nije joj palo na pamet da ona ima problem zbog toga što je u njezinoj svijesti taj problem bio Ryan.

Nakon tog uspjeha, Jodi i Gerard krenuli su dalje. Detaljno su razgovarali o njezinom djetinjstvu, kako se osjećala kao djevojčica sa starijim i mlađim bratom, o činjenici da su roditelji manje očekivali od nje, kako im se suprotstavila briljiranjem u školi, kad se dokazala i profesionalno i kao domaćica. Ne može poreći da se voli nadmetati. Razgovarali su o osobinama koje je naslijedila od roditelja: ljubav prema kućanstvu od majke, metodičnost i pažljivosti od oca. Nije ni slutila koliko je njezina osobnost bila određena obiteljskim porijeklom.

Seanse su bile vrlo zanimljive, uživala je u njima, a ipak je pomislila da će razumijevanje odnosa s Ryanom biti vrhunac rada s Gerardom, da je to posljednji značajan uvid. Zbog toga je bila nestrpljiva, čak se dosađivala, pa je rekla Gerardu da trati njegovo vrijeme. U sebi se pobojala da je plitka, da nema istinsku dubinu ni mudrost. U jednom trenutku je zažalila zbog toga što nije imala užasno djetinjstvo, oca zlostavljača, majku alkoholičarku. Katkad bi sve dala samo da je u mladosti patila od depresije ili tjeskobe, da je imala poremećaje u ishrani, pomanjkanje samopoštovanja, nagle promjene raspoloženja, napade panike. Da je bar mucala ili opsesivno prala ruke. Nije bila čak ni patnica. Nakon nekoliko tjedana zafrkavali su se zbog njezine normalnosti. Došla bi na seansu i rekla: »Doktore, volim svoj život i sretna sam. Što mi je činiti?« A Gerard bi rekao: »Ne brinite. Znam kako ću vas izliječiti.«

A onda je došla do prekretnice.

To nije bio dan za revoluciju, nije se ni naslućivao bilo kakav napredak. Vani je bilo

proljeće, stabla u cvatu, a u radnoj sobi Jodi je zbog klima uređaja nosila jaknu i vestu. Gerard nije bio u najboljoj formi, nije se potpuno usredotočio. Skakali su s teme na temu, ništa im nije bilo zanimljivo, pa su na kraju seanse bili umorni. Pomislila je da su završili. Treba otići kući. A onda je Gerard neočekivano upitao što je sanjala.

Jodi: Uobičajeni bijeli šum.

Gerard: Definirajte bijeli šum.

Jodi: Znam što želim reći. (Uzrujala se zbog pitanja jer je tu riječ često koristila.)

Gerard: Udovoljite mi. Navedite primjer.

Jodi: Uh, pa, na zabavi razgovaram s nepoznatim osobama. Kad sam ugledala svoj lik u zrcalu, zamijetila sam da sam polugola, ali nisam baš ništa osjetila. Zatim sam u kući svojih roditelja, jurcam naokolo i nešto tražim, a ne sjećam se što. Ni u snu to nije bilo važno. To je sve. Bijeli šum.

Gerard: (Šuti.)

Jodi: Oprostite. Ipak sam se potrudila.

Gerard: Znam da ste se potrudili.

Jodi: (Šuti.)

Gerard: I to je sve.

Jodi: Čini mi se,

Gerard: (Šuti.)

Jodi: Samo malo. Jednom sam sanjala o Darrellu.

Gerard: Sanjali ste o Darrellu?

Jodi: Tek sam se sad sjetila tog sna.

Gerard: Slušam vas.

Jodi: Darrell je došao u posjetu. A kad je došao, zapisivala sam san, a to je bio Darrellov san. To je bio Darrellov san, a ja sam ga sanjala umjesto njega. Ispisala sam cijelu bilježnicu s Darrellovim snovima, od njegova djetinjstva nadalje. Ja sam ih sanjala i zapisivala umjesto njega.

Gerard: Slušam.

Jodi: To bi bilo sve. Upitala sam ga sjeća li se snova, ali njega nije zanimalo, nije htio razgovarati o snovima, a zatim je otišao.

Gerard: Kako ste se osjećali?

Jodi: Ustrašeno. Bila sam ustrašena.

Gerard: Što vas je uplašilo?

Jodi: Sve. Bilo je jezivo.

Gerard: A ipak ste zaboravili taj san. Kad sam vas malo prije pitao o snovima, rekli ste da je to samo bijeli šum.

Jodi: Vjerojatno sam zaboravila.

Gerard: Jeste li još nešto osjetili? Osim da ste uplašeni?

Jodi: Ne, nisam. Ne. Samo sam bila ustrašena. Moram priznati da sam se bojala.

Gerard: Nečeg konkretnog?

Jodi: Vjerojatno sam se bojala umjesto Darrella. Kao da je njegov život ovisio o meni, ali on je bio hladan i potpuno ravnodušan. To je bilo zastrašujuće. Da ne želi sudjelovati u svom snu. Kao da ga nema. Kao da ne postoji.

Gerard: A vi ste to radili umjesto njega.

Jodi: Da.

Gerard: A to ste radili zato što...?

Jodi: Zato što sam ga voljela.

Gerard: U tom snu osjećali ste ljubav prema njemu?

Jodi: Da. Jesam.

Gerard: Dakle, u tom snu ste se bojali i osjećali ljubav prema njemu.

Jodi: Da.

Zašutjeli su, a onda je Gerard pogledao na sat i rekao: »O tome ćemo opet razgovarati idući tjedan. Htio bih da detaljno opišete taj san i donesete tekst na narednu seansu. To je vaša domaća zadaća.«

Ustala je, skinula jaknu i stavila je u torbu. S vješalice je uzela vjetrovku i na odlasku zahvalila Gerardu. Došla je do dizala i pritisnula gumb. Zatim je pogledala vrata dizala, cipele Doc Martens na svojim nogama i šaru na sagu - geometrijski uzorak u plavoj i narančastoj boji koji je bio tako malen da se doimao svijetlo smeđ. Osjetila je kako se u njoj podiže otrovan vjetar, razmahao se kao da je njezina nutrina pusta zemlja. Pomislila je da bi mogla sići stubištem, ali nije se mogla pomaknuti, kao da su potplate njezinih čizama zalijepljene za sag, kao da su urezane u njega. Dok je stajala, shvatila je da nema povratka, da je prije nekoliko trenutaka zauvijek završeno jednostavno, nekomplikirano razdoblje. Neće više sjediti s Gerardom i pitati se o čemu mogu razgovarati. Nema više brbljanja o savršenom djetinjstvu. Taj san je oživljen, a s njim i sjećanje, poput limenki privezanih za automobil vjenčanog para. Sada ne može zaustaviti taj proces, izbrisati slike iz sjećanja i potisnuti ih duboko u zaborav.

Sjećanje je bilo prekriveno pogrebnim plaštem, vratilo joj se nedirnuto, neukaljano, plastično, dio njezine žive prošlosti, ispunjeno svim tjelesnim sadržajima - okusima, mirisima, dojmovima. Međutim, to je nevidljivo sjećanje, zaogruto tamom, a ona je pomislila da su se upamćeni događaji zbili noću. A možda je ona kao djevojčica čvrsto zatvorila oči, odmah je odlučila obuzdati navalu osjetilnih senzacija. Na početku, nakon eksplozije u sebi, osjetila je samo bol i paniku, a kasnije je naučila kako se predati, shvatila je da je kapitulacija njezina metoda isključivanja, njezin izlaz. Sada se nadala da je možda dala pristanak, da je i ona bila odgovorna, zato što bi ga u tom slučaju ipak mogla voljeti i ništa se ne bi moralo promijeniti. Ali, ona je imala šest godina kad je Darrell imao dvanaest, pa nije shvaćala kako bi ona mogla biti kriva.

26.

On

Natasha se vratila kući, ali nije mu oprostila. Mnogo toga je kao i prije - zajedno večeraju, ona uči, on posprema, primaju goste - ali ona se svlači u kupaonici i zaspi prije nego što on legne u krevet. Odmah nakon radnog vremena mora se vratiti kući i to ga živcira, a ona još više iskušava njegovo strpljenje jer neprestano brblja o ukrasima na stolovima i rasporedu sjedenja, da ne spominje kolica za bebu i sjedalice za auto, a sve to nema nikakve veze s njihovom ljubavlju i ljubavi prema njihovu sinu. O njegovom imenu uvijek razgovaraju, a u raspravi sudjeluju svi njezini prijatelji i susjedi. Ona će se umiriti tek kad provjeri zadnje muško ime u debeloj knjizi naslovljenoj *Stoljeće imena za bebe u engleskom govornom području*. Ne želi priznati da o imenima kao što su Herschel i Roscoe ne treba raspravljati, a na popis koji raste stavila je i Clarencea i Ambrosea. Na zrcalu u kupaonici zalijepljeni su papirići s imenima kao što su Chauncey i Montgomery, a ona ih mijenja i stavlja nova imena. »Ne možeš isključiti neko ime samo zato što ti se ne sviđa«, glupavo je ustvrdila.

A zatim jedne noći, nakon večere u pregrijanom i neprozračenom stanu punom neželjenih gostiju, on jedino razmišlja kako će skočiti kroz prozor. Kad bi bar mogao s nekim razgovarati, kao što je razgovarao s Jodi. Ali Jodi sad ne govori s njim, s prijateljima se samo zafrkava, a osim toga s njima se ne smije družiti kao prije. »Ako ih želiš vidjeti, Todde, zašto ih ne pozoveš na večeru?«

Nedostaju mu povratci kući kasno navečer i šetnja s psom po obali, vrijeme kad su se raspršile svakodnevne brige, koje mu je pomagalo da lakše zaspi. Kasno noću, kad je grad tih i spava, hodao bi po obali i osjećao da je sâm u divljini, slušao je disanje vode, grgljanje i šum valova, prepuštao se beskonačnom nebu, bezbrojnim slojevima koji su se spuštali do ruba obzora. Za vedrih noći prepoznao bi Velikog medvjeda i ugledao Sjevernjaču. Prepoznao bi sazviježda Orion, Kasiopeju, Pegaza i mnoge druge, a ako ne bi bilo mjesečine i noć bi bila tamna, promatrao je Mliječnu stazu. Kao dječak sanjao je kako plovi po moru zvijezda, ne u svemirskom brodu nego slobodno pliva na leđima kroz guste slojeve zvijezda, milijarde bilijuna točkica svjetlosti koje pucketaju i pršte po njegovoj koži kao ledena vatra.

Potisnuo je i zaboravio mnoge lagodne sanjarije. Zvuk koji čuje u potpunoj tišini, šuštanje za koje misli da je atmosferski pritisak. Kao dječak zamišljao je da sve, baš sve ima svoj zvuk, samo ga treba čuti. Ujesen, kad lišće mijenja boju, žuti list ima drugačiji zvuk od crvenog lista. Padanje snijega zimi. Pupanje stabala u proljeće. Oblaci koji plove po nebu. Ptičice u letu, a ispod njih po tlu prolaze njihove sjene. Volio je biti usklađen s prirodom, pratiti korak glazbe svijeta. Kad je čuje, onda može sve učiniti i biti bilo tko. Neki bi rekli da je to sreća.

Sada se ne mora prisiljavati da pije samo navečer, pa je nakon radnog vremena krenuo u potragu za barovima. Novo mjesto je sportski bar u Humboldt Parku, skriveno utočište u kojem starci pijuckaju jeftino točeno pivo i igraju domino, a straga je pohabani stol za biljar, ugostiteljski objekt koji je, sudeći po vonju, zadnji put prozračen 1980. godine. Još više mu

se sviđa zbog toga što njegovi znanci tu nikad ne svraćaju. Vlasnik, stari Španjolak sa zgužvanim šeširom, cijeli dan sjedi na stolcu iza blagajne, a jedna konobarica toči piće i poslužuje. Kad je prošli tjedan tu prvi put ušao, htio je na brzinu popiti piće i otići, ali čim je nju spazio, predomislio se. Otad dolazi svaki dan, sjedi za stolom pored džuboksa leđima okrenut zidu.

Danas je pratio svaki njezin pokret, kradom, ali vrlo precizno. U svakom trenutku zna gdje se ona nalazi, kamo ide, kojom brzinom i koliko će koraka napraviti. Kad hoda po prostoriji ne primjećuje ga kao da je gluh i slijep, ali signal koji emitira odzvanja kao crkveno zvono koje ga poziva na molitvu.

Njezin izgled, mršava, ravne kose i upalih obraza, podsjeća ga na neuhranjeno dijete. Ima dugačak torzo i ravne grudi, mršave bokove i uvučen trbuh. Uska i tanka stopala. Ne čupa obrve. Za cijelo vrijeme koje je tu proveo razmijenili su nekoliko riječi. Doima se kao da je s Mediterana, ali ne govori s akcentom. Njezin glas je prigušen i spaja riječi kao da nema snage da ih pravilno izgovori. Ali on više nije stranac. On je stalni gost i ona se navikla na njega. Kad se radi o ženama, njega instinkt nikad ne vara.

»Ilona«, rekla je i vjerojatno prvi put pogledala ga u oči.

Želi joj reći da je fantastična, da ga ostavlja bez daha. A na njoj se ne primjećuje da je toga svjesna. On osjeća breme izgubljenog vremena, nagon koji ga bez razmišljanja tjera naprijed. On bi je htio odvesti u muški zahod i zaključati vrata. Mogao bi je upitati kad joj završava smjena, odvesti u dobar restoran i impresionirati plaćanjem računa. Sve žene vole novac. Svaka žene će se podati ako na nju potroši dovoljno novca. Zaboravi što piše u priručnicima, novac uvijek oraspoloži žene.

Premještala se s noge na nogu i isturila bokove. Zagledala se u nešto u prednjem dijelu bara.

»Pivo i žesticu«, rekao je. To su jedine riječi koje joj je izgovorio. Pošla je donijeti narudžbu.

»Ilona«, rekao je.

Okrenula se i vratila natrag.

Oznojio se. U grudima osjeća vrućinu, čelo mu gori. »Kad sam imao deset godina«, rekao je, »vidio sam kako je moj otac slomio majci ruku. Savio joj je ruku iza leđa, uvrnuo i slomio. Njezinu lijevu ruku. »Kako bi mogla raditi«, rekao joj je. Kad je to učinio, gledao me je ravno u oči. Nikad neću zaboraviti njegovo lice. Kao da mi je nešto pokazao, demonstrirao. Podučavao me.«

Promatrao ju je, a onda je rukavom obrisao oznojeno čelo.

»Zarekao sam se da nikad neću biti kao on. Cijeli život sam poštivao žene. Ne kažem da sam svetac, ali iskreno volim žene. Kad sam porastao, spasio sam majku i brinuo za nju do njezine smrti.«

Mrzio je sebe zbog tog govora. To je bestidna smicalica kako bi izmamimo malo naklonosti. Verzije te priče često je kazivao ženama. Ne radi se o tome da je u biti netočna, ipak je istinito govorio o svojim osjećajima. Prije nego što je zašutio, ona se primaknula, a oči su joj bljesnule. Nije znao da li je u njoj pobudio naklonost ili prezir. Ali, još mu nije donijela prvo piće tog dana, a to mu zacijelo ide u prilog. On nije iznureni pijanac koji svima

govori o upropaštenom životu, neka budala koja lupeta o starim nepravdama. On je trijezan i doima se imućnije od svih muškaraca koje će vidjeti u tom baru. Uzda se u svoju trijeznost kako bi joj rekao što želi, kao i u svoje skupe čizme, pomodnu frizuru i skupocjeni *Rolex Milgauss* koji svjetluca na njegovom lijevom zapešću.

»Ne znam zašto sam ti to ispričao«, rekao je.

Ona se opet okrenula, a on je nastavio pričati.

»Očajnički želim privući tvoju pažnju«, rekao joj je. »Ali, ispričavam se. Siguran sam da svaki dan slušaš melodramatične priče, a zaslužila si mnogo više - muškarca koji može zaboraviti na sebe i usredotočiti se na tebe. Koji će ti ugoditi. Donijeti cvijeće i poklone. Masirati tvoja stopala kad se vratiš s posla. *Najdraža, cijeli dan si na nogama i sigurno te jako bole.* Koji će te zaštititi od jadnika koji ti se upucavaju na poslu. *Ne brini, samo reci Borisu, počupat ću tom tipu kosu, kako smo radili u Sovjetskom Savezu.*«

Neočekivano se nasmijala, njezina ustaljena suzdržanost popustila je pred iskrenim veseljem, pa je nakon toga razgovor lakše tekao. Kad je bio na odlasku, pristala je da odu na ručak kad bude imala slobodan dan, a to je dva dana prije nego što dobije rezultate pretraga i pet dana prije vjenčanja. Radije bi je odveo na večeru, ali zasad večera ne dolazi u obzir jer se mora na vrijeme vratiti kući. Nakon rođenja sina, promijenit će ozračje u kući. Postavit će osnovna pravila i opet normalno živjeti. Neće se skrivati ni hodati pognute glave. Mora opet biti samostalan i samouvjeren, kao kad je živio s Jodi.

Mnogo toga se promijenilo. Na primjer, odjednom se sjetio prizora iz djetinjstva. Majke kako nedjeljom ujutro spravlja krafne, stoji nad tavom s vrelin uljem i prži, a on sjedi za stolom i jede krafne koje su se ohladile. Kako bi udovoljio majci, jede iako nije gladan, jede kad se zasitio i kad mu je gotovo pozlilo. Sjećanje je probudilo razne, oprečne osjećaje, a svi osjećaji povezani su s majkom. Kad bi legla uz njega na krevet i milovala ga po čelu dok ne bi zaspao. Kad je oblizala prst da obriše mrljicu na njegovu licu, premda je odrastao. Volio je njezinu blizinu i vonj češnjaka na njezinim rukama. To je istodobno volio i mrzio. Živciraju ga te uspomene kojih se nedavno prisjetio, kao da je otvorio vrata koja su bila čvrsto zatvorena. Njega ne zanimaju te uspomene, zbog toga što su besmislene i ne govore ni o čemu. Jedan od mnogih strahova koji ga opsjedaju je strah da će postati mekušac, da je neodlučan.

27.

Ona

U bilo koje vrijeme u gradovima diljem svijeta održava se bar deset konferencija bitnih za psihologe. Toga se sjetila kad je Alison rekla da bi trebala otići iz grada. U dugogodišnjoj profesionalnoj karijeri samo je jednom bila na takvom događanju, konferenciji o komunikaciji koja se prije nekoliko godina održala u Ženevi. Sjeća se da je uživala, s lakoćom je razgovarala s drugima, kolegama iz profesije, zanimljivim govornicima koji su došli iz cijelog svijeta, kako se zabavljala na večerama s novim ljudima u nepoznatom gradu. Opet je bila puna energije za svoje pacijente, promijenila je metodu razgovora, sada je pažljivo promatrala njihove kretnje i geste, slušala i reagirala na svaku riječ kako bi znali da je s njima.

Odavno je htjela obnoviti iskustvo s konferencije, ali nikad nije imala vremena. Morala je biti s Toddom, jer tko bi se brinuo za njega dok je ona odsutna? Ali, to nije bio pravi razlog, jer je skrivao mračnije probleme. Posesivnost. Paranoja. Nije mu htjela dati više slobode. Poznati osjećaji, koji su ostali skriveni ispod površine, ali je nedvojbeno zbog njih ostala kod kuće.

Na kraju je trebala izabrati između konferencije o obuzdavanju bijesa u povijesnom gradiću Winchester na jugu Engleske i konferencije o emocijama, stresu i starenju u sunčanom Jacksonvillu, na Floridi. Više je zanima obuzdavanje bijesa, a nije imala priliku da izuči tu temu. Nakon konferencije i čitanja dodatne literature, mogla bi raditi s pacijentima kojima je potrebna pomoć u tom području. A kad je provjerila vremensku prognozu i razgovarala s putnom agencijom o cijeni putovanja, izabrala je konferenciju o emocijama, stresu i starenju i utješila se zamišljajući šetnje pod palmama i tropski povjetarac.

Zbog toga se probudila u hotelskoj sobi u Jacksonvillu, a na noćnom ormariću zujao je mobitel. Soba je u potpunom mraku, ni tračka svjetla, čak ni iza zastora na prozorima, ni ispod vrata. Okrenula se na bok i pogledala otrovno zelene brojke digitalnog sata. Još nije šest sati. Jedan sat do izlaska sunca.

Otkad je prekjučer doputovala, nije ni pomislila zbog čega je tu ni što se događa kod kuće. Lako je zaboraviti u konferencijskom svijetu, koji je nekomplikiran i nije zahtjevan, svijetu u kojem bezbroj aktivnosti i interesa potisne realni život. Predavaonice su osvijetljene toplim prirodnim svjetlom, s trijema se vide vrtovi rascvjetanog grmlja, a kad je izašla van, uživala je u suncu i mirisu oceana. Od nje se jedino tražilo da se udobno smjesti u meku stolicu i sluša zanimljiva predavanja, pridruži se gomili na ručku u restoranu i svečano odjene za večeru u gradu. Tu nije nikog poznavala. Nije zamijećena zbog svog porijekla ni života koji vodi. Drugi bi mogli pomisliti da je došla iz svemira ili pala s neba.

Zvonjava telefona ne uklapa se u tu sliku. Sklopila je oči i pričekala da zvonjava prestane. Kad je u sobi opet utihnulo, polako je izdahnula, kao da joj je laknulo te je pokušala zaspati. Ali ne može utonuti u duboki san jer je u polusnu mozak grozničavo radio - ljudi su hodali naokolo, blistava svjetla, netko trči. Nakon nekoliko minuta telefon je opet

zazvonio. Prigušeni zvuk u snu je čula kao nečije jecanje te se razbudila. Žmirnula je u mraku, ustala iz kreveta i pipajući pošla u kupaonicu.

Kasnije, kad je sa skupinom kolega doručkovala u hotelskom restoranu, netko je stao iza nje i dirnuo je po ramenu. Ljubazna žena, jedna od voditeljica konferencije, koja se svima formalno predstavila, a nekima više puta.

»Imate telefonski poziv«, rekla je. »Možete se javiti u predvorju.«

28.

On

Već tri i pol dana intenzivno razmišlja o Iloni, a njegove misli o Iloni formirale su prepoznatljiv obrazac, kao metalne strugotine u magnetnom polju. Ta tri i pol dana bili su petak, subota, nedjelja i ponedjeljak ujutro, dani kad se nije sjetio Natashi reći da je voli, mrzovoljno je s njom otišao u kupnju, nije htio pospremati po kući, ispio je dvanaest velikih limenki piva i redovito masturbirao ispod tuša. Tijekom tih nekoliko kratkih dana u njegovoj razbuktanoj mašti bezazlena Ilona postala je zamamna erotska zavodnica. U središtu nevjerojatnih projekcija, imala je status ženskog dijela duše, bila mu je ravna u svemu, pozitiv njegova negativa i negativ njegova pozitiva, djelić slagalice koji dovršava i ispunjava njegov život. Čak je i on bio svjestan da su njegove maštarije bolesne, ali odlučno je potisnuo te lucidne trenutke.

Restoran na South Dearbornu, u kojem će se susresti s Ilonom, je prisan i elegantan. Zamislio ih je kako se gledaju u oči, ona ispija piće i žvače komadiće skupocjenog mesa. On je siguran da nikad nije kušala svježije ostrige, ne zna kakav je učinak boce vrhunskog vina, kao što zna da će nakon svladane lekcije biti nezasitna, postat će ovisna o svemu što će joj dati. Gegao se u hodu kad je izašao iz ureda i pošao prema parkiralištu. Nije mu palo na pamet da neće doći, da zacijelo ima drugog muškarca, da se nakon duljeg razmišljanja predomislila. Naprotiv, umislio je da je pred njim najvažnija zadaća u njegovom životu, sastanak koji će sve korjenito promijeniti. Iako još nije bila svjesna, Ilona je izabrana, ona će ga spasiti iz kaosa u kojem se bespomoćno koprca. Ilona, mršava, nepoznata, oprezna kao mačka, lakovjerna kao dijete, nesvjesna svoje ljepote i moći, rješenje je svih njegovih problema. Zveckao je ključevima i glasno se nasmijao, ispuhujući paru na zimskom zraku. Već je počeo brojati minute, osmislio je kompletnu koreografiju. Ušao je u auto, upalio motor, uključio brisače, pričekao da očiste led s vjetrobrana, odvezao se s parkirališta i ušao u promet. Iskesio se u retrovizoru. Uključio je desni žmigavac. U usta je stavio tabletu.

Sjajno se osjeća, tako se tjednima nije osjećao. Lezija je gotovo nestala, svrab ga više ne muči, manje je zabrinut za nalaze pretraga. Isprva se užasno uplašio, dva dana nije znao za sebe, ali sada je pribran. Dodao je gas i uključio radio na kojem je svirala »Unchained Melody«. Prepustio se čežnji koju je probudila tužna melodija i milozvučan tenor Bobbyja Hatfielda. Sjetio se jedne djevojke iz srednje škole, mirisa njezine kose, jeftinog gela s aromom limuna koji ga je izluđivao. Tko zna, možda čezne za njom? Svjestan je zamućenih granica koje se gube, granica između prošlosti i sadašnjosti, koje Ilonu razdvajaju od Natashe, Jodi i djevojke iz srednje škole. A onda je pjesma završila, on sjedi u autu i vozi se na sjever prema Rooseveltu.

Vozio je u desnoj traci i zakočio na semaforu. Ispred njega bio je Ferrari, aerodinamičan, nisko iznad tla, uzbudljiv i zavodljiv. Obuzela ga je grozničava žudnja da posjeduje taj automobil, vruća želja da, kao u čaroliji, sjedne u njega i stegne upravljač. Njegov Porsche, koji je oduvijek želio, sad mu se doimao konzervativno, spokojno, pa i

uštogljeno, automobil za muškarca u kojem su utrnule strasti. Kako se to moglo dogoditi? Kad se promijenio?

Još samo malo. Nekoliko sekundi. Da je samo znao da će ih protratiti na odluke koje se nikad neće ostvariti - razmišljanje o kupnji novog automobila, odbacivanje naplavina, oslobađanje. Vjerovao je da se s Natashom pomladio, ali sad je shvatio. Žene koje misle da te posjeduju i obaveze koje mogu slomiti muškarca. U životu ne smiješ stati. Moraš se brzo kretati kako te ne bi prikovale.

Nakon prvog metka pomislio je da je to kamen. Netko je kamenom razbio vjetrobran. U lijevom uhu odjeknula je eksplozija, a krhotine stakla prsnule su mu po obrazu.

»Koji kurac«, viknuo je.

Opipao je obraz i okrenuo se da pogleda. Zamijetio je okruglu rupicu na razbijenom staklu, pa je pomislio da su ga upucali, ali nije ništa osjetio. Kad je bolje pogledao, zamijetio je automobil koji je na semaforu stajao pored njega. Vidio je otvoren prozor, glavu s vunenom kapom, prodoran pogled i bljesak iz pištolja. Ne poznaje tog čovjeka, a nije se ni upitao tko je on.

Naknadna verzija događaja nije točna - da nije ništa očekivao, nije ni znao što se dogodilo. Ipak, sve se vrlo brzo odvijalo. Mozak su mu preplavile slike o nasilju, na samrti je samo za to imao vremena. Začudo, ali u kritičnom trenutku, kad bi mu najvažniji trebao biti njegov nerođeni sin, dijete koje nije vidio i nikad ga neće upoznati, manje mu je značio od svih drugih. Njegove brižne majke, pa i nasilnog oca. Cliffa i Harryja, njegovih najboljih prijatelja. Natashe, koju je vidio kao dijete, držala je oca za ruku. Natasha i Dean, oboje su preživjeli. Još čudnija je slika Ilone koja čeka u restoranu, u njoj raste razočarenje i nitko joj ne može pomoći. I Jodi, kao onog dana kad se vratio kući s vikenda na selu, ležala je nauznak pod vedrim nebom. Predivna, jedinstvena Jodi. Da je mogao ostati, ostao bi samo zbog nje. Ali nije mogao ništa učiniti. Vrijeme je stalo, a ipak je došao kraj. Smrt bi trebala biti zavođenje, a ne silovanje. Što bi sve mogao učiniti da ima samo još jednu minutu. I kriminalci imaju pravo na jedan telefonski poziv, na jednu poruku. On je prepun života, blista kao upaljen fitilj, petarda koja će se svaki čas rasprsnuti. Sve bi dao za još jednu minutu, jednu običnu minutu grubo prikačenu na završetku njegova života.

DRUGI DIO

ONA

»Ovdje Jodi Brett«, rekla je držeći telefon kao da je mrtvi glodavac.

Začula je despotski glas, jasan i prijeteći kao da grmi sa zvučnika u predvorju. Zovem vas iz policijske stanice, rekao je. Bojim se da imam lošu vijest. Upitao ju je da li sjedi.

Ustvari, ona je stajala, uspravnih leđa, skupljenih nogu, bokovima okrenuta prema recepciji, zurila je u blistava ulazna staklena vrata hotela. Nije shvatila zbog čega bi trebala sjediti, a ne stajati na nogama, bila je nestrpljiva i zabrinuta. Da mu je stalo do nje, kao što je rekao, ne bi je više puta nazvao noću i omeo njezin san.

Pokušala je zaobići njegovo okolišanje. »Na doručku sam. Zbog čega ste me nazvali?«

On još uvijek nije rekao o čemu se radi. »Znam da ste dolje na konferenciji.« Dubok i uljudan glas. Zamislila je kako riječi izlaze iz njegovih usta, poput debelog puža koji gmiže u njezinom uhu.

»Da«, rekla je. »Zar je to problem?«

»Gospođo Brett«, rekao je. »Morate se smjesta vratiti kući.«

A onda je čula Toddovo ime, veliko i meko izašlo je iz njegovih prljavih usta, i ugledala sliku mlijeka kako teče iz kante od koje joj se zavrtjelo u glavi, slike bez značenja, a ipak konkretne zbog mučnine i vrtoglavice koju je izazvala. Kad je otvorila oči, glava joj je ležala na jastuku, a iznad nje se okupila gomila znatiželjnika. Bila je izgubljena i zbunjena jer su se mnogobrojna usta otvarala i zabrinuto mrmljala. A kad su je uzeli za nadlaktice i uspravili, brzo se pribrala i opet suočila sa strašnim činjenicama. Prva činjenica: Todd je mrtav. S mukom je prihvatila tu činjenicu, a onda je shvatila drugu činjenicu: ona je prvoosumnjičena i nju traži čikaška policija. Nije ni posumnjala da će je na izlasku iz aviona na aerodromu O'Hare čekati policija. Privest će se, vjerojatno će joj staviti lisice i odvesti u ćeliju u nekom zabačenom dijelu grada, kamo god već treba - ondje gdje se nalaze zatvori.

U tim okolnostima, iznenadila se kad je shvatila da ne želi bježati. Unajmiti automobil, odvesti se, pronaći put i prijeći granicu, nestati u anonimnoj gomili. Ona ima nagone goluba koji se uvijek vraća kući. Premda je pred njom neporeciva opasnost, ona ne može napustiti sve što joj je poznato i ljubljeno. Najradije bi pričekala nekoliko dana, uživala u još jednoj čaši vina u restoranu na plaži, još malo upijala tropsku vrućinu i disala miomirisani zrak. Ta mogućnost neodoljivo ju je privlačila, ali nije bila ostvariva. Neprestano bi je nazivali, a možda bi poslali nekoga da je dovede kući.

Jodi je umirila detektiva, koji je čekao na telefonu, potražila voditeljicu konferencije i rekla da ima smrtni slučaj u obitelji, primila njezinu sućut i obećanje da će joj vratiti dio uplaćenog novca, te je pošla u sobu, rezervirala let, nazvala djevojku koja je čuvala psa i spakirala stvari.

* * *

Kad je avion sletio, na svjetlima piste zalepršale su pahulje snijega i oživjele noćno nebo. Ona još uvijek nosi ljetnu haljinu i sandale koje je odjenula ujutro, koje je sad u dalekoj prošlosti, ali sjetila se ponijeti kišni ogrtač. Tijekom leta pila je votku s tonikom i smireno utonula u tugu, očaj i prkos. Sad je na izlazu iz aerodromske zgrade, vuče prtljagu i prikuplja snagu i smjelost. Nisu je priveli kad su putnici izlazili iz aviona, nije se pojavio muškarac u odori. Ona zna da će ubrzo doći po nju, ali ipak će biti bolje nego što je očekivala, a kad je mirno uzela prtljagu, gustu maglu njezina jada razgrnuo je tračak nade.

U baloneru, golih nogu, izašla je iz aerodromske zgrade u ledenu noć i stala u red za taksi. Mirno se dovezla kući. Ušla je u zgradu, prošla kroz predvorje, vozila dizalom do svog kata i iz torbice izvadila ključ. Iza zaključanih vrata začuo se glasan lavež, a zatim je na nju skočilo četrdeset kilograma čiste radosti. S druge strane, djevojka koja je čuvala psa, rasplakala se čim ju je ugledala, uzrujana tragičnom viješću. Platila joj je i ispratila iz stana. Ohrabrena svojom srećom, dobro se osjećala u svom domu.

Raspoloženje joj se popravilo te je bistrije razmišljala. Shvatila je da njezina situacija nije tako strašna kako je mislila zato što je policija nije dočekala, da je njezin povratak kući s konferencije puka rutina, policijska procedura. Nazdravila je votka-tonikom i prvi put nakon doručka osjetila glad. Djevojka koja je čuvala psa, u hladnjaku je ostavila suho meso, pa je napravila sendvič s kiselim krastavcima i ljutim senfom. Kad je pojela, njezino raspoloženje se uravnotežilo. Odjenula je traperice i skuhala kavu. U njoj se probudila znatiželja o okolnostima Toddove smrti. U avionu je neprestano nagađala, razmišljala o telefonskom pozivu, pokušala se točno sjetiti što joj je policajac rekao kad joj je priopćio vijest. *Smrtni slučaj... ubojstvo... riječ je o teškom zločinu... Žao mi je što vam moram reći da se radi o teškom zločinu... Bojim se da nema sumnje... dokazi su neupitni.* Ništa konkretno što bi joj pomoglo da dobije odgovor na grozničava nagađanja. A kad je hodala po stanu i pospremala stvari, na stoliću za kavu ugledala je jutarnje izdanje *Tribunea*.

Prilog je veći nego što je očekivala, započinje na naslovnici i nastavlja na unutrašnjim stranicama. Nije mislila da će ubojstvo malog građevinskog poduzetnika biti od većeg interesa za javnosti, ali novinari su ga iskoristili za pisanje o aktualnim temama, pa su se raspisali o trgovini narkoticima i pitanju nošenja vatrenog oružja. Njihova nagađanja bila su suluda. Na primjer, ubojstvo su počinili drogirani tinejdžeri koji vole pucati, kako bi iskoristili zgodnu priliku. U drugoj verziji govorili su o mafiji. Mimo nagađanja, jasno su izložene činjenice o tom slučaju.

Jučer popodne ustrijeljen je muškarac koji je u svom automobilu stajao na semaforu na čikaškom South Loopu. Utvrđen je identitet žrtve, Todd Jeremy Gilbert (46), lokalni poduzetnik. Ustrijeljen je u glavu oko 12.45 na raskršću avenija Michigan i Roosevelt. Očevidci su izjavili da je pored njega stalo vozilo iz kojeg je pucala jedna, a možda više osoba. Policija traži opis tog vozila. Nakon pucnjave, automobil žrtve ušao je u raskršće i zaustavio se kad je udario u rubnik. Vozač je pronađen za upravljačem. Prolaznici nisu ozlijeđeni.

Razmišljala je o prometnoj gužvi u vrijeme ručka, izoliranosti dva automobila na raskrižju u to doba, nerazjašnjenim pitanjima. »Pucala je jedna, a možda i više osoba«, pisalo je u članku. Ne znaju ni koliko je bilo ubojica. A sigurno su bile dvije osobe, jedan je vozio, a drugi pucao, i nitko više zato što bi treći bio suvišan, kao i zbog nevelike svote novca. Ona ne zna da li je jedan od njih Renny. Imala je dojam da Renny ne želi uprljati ruke, a Alison je govorila o početnicima. Kako bilo, ona ne može zamisliti te muškarce. Nikad nije sreća Rennyja, nikad nije vidjela njegovu sliku.

Zadivila se preciznim planiranjem. Automobil stoji na semaforu, a pucnji su ispaljeni kroz prozor. To se dogodilo na javnom mjestu, na velikom raskršću u prometnoj gužvi u vrijeme ručka, a automobil je nestao prije nego što je zamijećeno što se dogodilo. To je potpuno jasno, jer bi su suprotnom policija imala opis automobila. Razmislila je. Uspješan bijeg bio je moguć ako se zeleno svjetlo upalilo u trenutku ubojstva. Sigurno su čekali zeleno

svjetlo. Sekunde su prolazile, držali su oružje u ruci i pričekali trenutak kad se upalilo zeleno svjetlo kako bi prešli raskršće.

Mora razmisliti o svakom koraku, u mislima rekonstruirati taj nevjerojatan, prijeloman događaj koji još uvijek ne može prihvatiti. Zamislila ga je kako izlazi iz ureda, hoda prema parkiralištu, ulazi u Porsche i vozi se na sjever po Michiganu. Bio je u desnoj traci kad je stao na semaforu. Morao je biti u desnoj traci zato što je ubojica trebao sjediti na mjestu suvozača u automobilu pored njega. U blizini mete kako bi ga dobro vidio. Nije htio riskirati.

Recimo da su Todd i počinitelji, sjedeći u automobilima, bili prvi na semaforu. Todd ništa ne sluti. Ne zna da je on meta, nema pojma da je u smrtnoj opasnosti. U međuvremenu, dvojica muškaraca nemaju potpuno razrađen plan. Oni su oportunisti, čekaju povoljan trenutak, pravo vrijeme. Ako bude potrebno, izaći će iz automobila i pješice loviti plijen, a u najboljem slučaju to neće biti potrebno. Čim prije to obave, brže će se vratiti kući da uzmu novac.

Pukim slučajem, slučajem određenim samo prometom, on je stao na semaforu i slučajno je mjesto do njega bilo prazno. Kad su stali uz njega, shvatili su da im se ukazala prilika. Razmotrili su situaciju i uvidjeli da im je potreban slobodan put za bijeg. Čim počine zlodjelo, moraju pobjeći, pa su promatrali i čekali. Promatrali su promet i pješake kako prelaze ulicu ispred njih i čekali da jenja prometna gužva. Gledali su kako semafor upravlja prometom i čekali narančasto svjetlo. Gledali su kako automobili skreću ulijevo na raskršću, opet su čekali, kao suludi plaćenici koji su voljni riskirati. Na kraju, onaj koji nije vozio, koji je trebao pucati, naciljao je metu i ispružio ruku s pištoljem kroz prozor.

Koliko je metaka ispalio? U novinama nisu ništa rekli, ali po njihovim riječima, opisu da je »pucala jedna, a možda i više osoba«, može se zaključiti da je ispucan rafal. Jesu li prvi metci pogodili metu? Je li imao vremena shvatiti pogibelj u kojoj se našao, razmisliti što se događa i zašto? Sad je shvatila da je iskreno poželjela da je vidio što mu se sprema. To je bila njezina želja. Uvidio je istinu, shvatio da je to njezino maslo, znao je da je on to skrivio. A ipak je sumnjala da se sjetio nje zato šta je znao da ona po naravi nije zlopamtilo. Jodi koja je bila u njegovu srcu nije osoba koja bi to mogla učiniti.

Prvi put je pošla u krevet, a nije obavila kućanske poslove. Neoprano suđe u sudoperu, neraspakiran kovčeg u predsoblju. Bila je iscrpljena te je brzo zaspala, ali kad je prvi sloj umora nestao, opet se razbudila pa je ležala otvorenih očiju. U polutami razabrala je obrise namještaja, položaj prozora i vrata, ali taj mutan prizor nije mogla prepoznati. Nije se mogla sjetiti koji je dan, gdje se nalazi, što joj se događa u životu, kao da je njezin um čaša iz koje je izlivena voda. Čekala je, a kad se pribrala, shvatila je da je rastresenost posljedica iscrpljenosti od puta, a njezino stanje se pogoršalo jer se htjela vratiti u prošlost i promijeniti tijek događaja.

Nakon sigurnosti i optimizma koje je osjetila kad je pročitala novinski članak - nisu identificirali ni počinitelje ni automobil - konačno je shvatila da je bivša supruga žrtve i zbog toga je prvoosumnjičena, a njezina situacija bit će još gora ako je spomenuta u oporuci. Zapanjila se činjenicom da joj to nije ranije palo na pamet, dok je s Alison planirala osvetu, prodavala stvari iz svoje kuće i bježala u trope. Kao da je bila u transu, sama je izazvala stanje hipnoze, paralizirala se od priželjkivanja. Uspaničila se kad su je nazvali na Floridi, ali to je beznačajno. *To se može prespavati ili utopiti u piću.* Sad zna da je *ovo* opako i opasno,

kao krv koja opet kola u mrtvim udovima, kao da ju je netko protresao i njezina krv je proključala.

Todd je po mnogo čemu bio dijete, za Freuda to bi bio slučaj zaustavljenog psiho-seksualnog razvoja, petogodišnjak opsjednut falusom i spolnim sazrijevanjem, još uvijek zaljubljen u majku, a žudnju je projicirao na sve žene, utjelovljenje Edipova kompleksa. Freud joj nikad nije bio poticajan, ali je vrlo dobro znao kako razapeti osobu. Recimo da Todd nije bio sklon introspekciji, u njegovom svjetonazoru nije bilo mjesta za vlastite slabosti. Ali, pravo rečeno, nije vidio ni tuđe slabosti. Opraštao je drugima. Ali, to ga ne može opravdati. Ona bi htjela vjerovati da će nakon smrti morati pogledati kako stvari stoje, pa već razmišlja o svojim pogreškama, možda u čistilištu ili na nekom drugom mjestu. Ali, ne može ukloniti pomisao da se ipak uspio spasiti, sve je inscenirao kako bi se, kao i uvijek, izvukao.

* * *

Kad je ujutro začula kucanje na vratima, pila je kavu i čitala novine. Danas su tom događaju posvetili jedan redak, nije bilo novih informacija. Mokra nakon tuširanja, u kućnom ogrtaču i bijelim pamučnim čarapama, ona razmišlja da će se nakon kave, a nada se da će kava ublažiti glavobolju, vratiti u krevet i nadoknaditi san, zbog toga što sinoć nije mogla spavati pa je ležala budna i grozničavo razmišljala. Danas nema pacijente ni drugih obaveza jer je po svom rasporedu još uvijek na Floridi. Ona ne zna tko je pokucao, ali sigurno je vratar, ili netko od susjeda. Drugi bi joj pozvonili iz predvorja. O tome je razmišljala jer je zaboravila da policija ima posebne ovlasti i da mogu poći kamo god žele.

Detektiv ima četrdesetak godina, zdepast muškarac četvrtasta lica i smeđih očiju, obrve nalik na apostrofe, izravan i iskren. Ispod raskopčanog balonera nosi smeđe odijelo, svijetloplavu košulju i prugastu kravatu s jednostavnim uzorkom. Prije nego što je zamijetila burmu pomislila je da je obiteljski čovjek - ima troje ili četvero djece mlađih od dvanaest godina i suprugu koja voli sigurnost koju joj on neštedimice daje.

»Gospođa Jodi Brett?« upitao je.

Kimnula je glavom.

Iz džepa je izvadio i podigao službenu iskaznicu kako bi mogla pročitati njegovo ime.

»Viši detektiv John Skinner. Mogu li ući?«

Uzmaknula je, a on je ušao u predsoblje i za sobom zatvorio vrata.

»Oprostite što vas ometam rano ujutro«, rekao je. Mislio je na njezin kućni ogrtač. »Molim vas, primite moju sućut. Znam da ste bili duboko pogođeni kad smo vam priopćili vijest. Nažalost, to se moralo na taj način dogoditi, preko telefona, hoću reći. Kontaktirali smo policiju u Jacksonvillu, ali došlo je do nekakvog nesporazuma.«

»S vama sam razgovarala?« upitala je.

»Ne, gospođo. Razgovarali ste s policajcem Daveyem. A on mi je rekao da ste se silno uzrujali.«

Palo joj je na pamet da je zbog nesvjestice lukavo izmamila suosjećanje i da je to možda razlog njegove pretjerane ljubaznosti. Rekla mu je neka uđe i povel ga u dnevni boravak, koji je ujutro bio okupan suncem. Zadivljen prizorom, rekao je: »Sigurno ste često uživali u tome.«

»Uživamo«, rekla je. »Odnosno uživali smo.« Zašutjela je, a zatim se pribrala. »Volim pogled na jezero. I Todd ga je volio. Zbog toga smo kupili ovaj stan, premda smo stanovali u većim...« Zašutjela je posramljena svojim luksuzom. S plaćom policajca on sebi može priuštiti trošnu kućicu, u kojoj živi peteročlana ili šesteročlana obitelj.

»Jeste li za kavu?« upitala je.

»Pa, dobro, ako vam nije teško.«

»Nije mi teško. Skuhala sam kavu.«

»Bez mlijeka, molim.«

Kad se vratila, dala mu je šalicu kave i ispričala se. »Samo minutu da se odjenem.«

Ušla je u spavaću sobu kako bi se na brzinu pripremila. Dlanovi su joj vlažni, kosa mokra, osjeća se prljavo iako se tuširala. Da je razmišljala o posjetu policije sigurno ga ne bi ovako zamislila. Za početak, došla bi dvojca - zar oni nisu uvijek u paru? - odmah bi se bacili na njezin slučaj, iskoristili bi njezinu nespремnost kako bi je izbacili iz ravnoteže, napali bi je u unakrsnom ispitivanju. Ona bi se sigurno pokolebala i počela braniti. A ovo, jedan detektiv koji se potpuno drugačije ponaša, što to znači?

Vratila se u dnevni boravak u ispeglanim hlačama i čistoj košulji. Napudrala je lice i svezala kosu u rep. Detektiv je gledao kroz prozor te se okrenuo kad je ušla u sobu. Hodala je nečujno, ali on ju je zamijetio krajičkom oka. Sjeli su, ona na kauč, a on na fotelju sučelice njoj.

»Znam da vas je vijest pogodila kao grom iz vedra neba«, rekao je. »U savršenom svijetu dali bismo vam vremena da se oporavite prije nego nasrnemo na vas, ali moramo se odmah posvetiti ovom slučaju. Imamo vrlo malo informacija, a trag se hladi iz sata u sat. Siguran sam da shvaćate našu situaciju.«

Pomirljivo je raširio ruke.

»Možda ni sami ne znate«, rekao je, »da ipak imate određene podatke koji će nam pomoći u istrazi. Detalje o načinu života žrtve, gdje je bio nekoliko dana i tjedana prije počinjenog zločina. To su možda bitne informacije kako bismo shvatili što se točno dogodilo. Možda je nešto rekao ili učinio, a na to niste obratili pažnju, a moglo bi biti bitno za ovaj slučaj. Vjerujte mi da nam je vaša pomoć vrlo važna za rješavanje slučaja. Vi ste nam iznimno dragocjeni, pa bih želio da to dobro shvatite.«

Zapanjila se kad je shvatila da ga ne može gledati u oči. Čovjek poput njega, stamen i vrlo iskusan, sigurno joj na licu čita krivnju. Zbog čega bi je mučio s tim tričarijama o njezinoj važnosti i dragocjenosti?

»Oprostite, ali zaboravila sam vaše ime«, rekla je.

Viši detektiv Skinner, ponovio je, a čim je izrekao ime, opet ga je zaboravila jer je razmišljala da je obiteljski čovjek.

»Što se tiče njuškanja po tuđim životima«, rekao je. »Vjerujte mi, volio bih da postoji drugi način. Netko je umro, niste ni stigli shvatiti što se dogodilo, a mi vas ispitujeemo, od vas očekujemo da se prisjetite događaja koji su vam sada sigurno bolni.«

Živcirao ju je njegov tihi, jednoličan glas. On je uravnotežen, samozadovoljan i samouvjeren, mačka koja se poigrava s plijenom. Pogledala je njegove uredno podrezane i

čiste nokte, dijagonalne šare na kravati i ušne školjke koje su se poslušno priljubile uz glavu i nisu stršile.

»Ovaj dio posla je svima težak«, rekao je. »Ni nama se ne sviđa, kao ni vama. Trudimo se biti obazrivi, ali ljudi se vrlo lako uvrijede, a to im ne možete zamjeriti.«

Istodobno joj je bilo vruće i hladno: vruće u glavi, a hladno u udovima. Svaki čas će prasnuti u smijeh. Ustala je s kauča i u kuhinjskom ormaru potražila kutiju cigareta, za koju je znala da se ondje nalazi. Ona ne puši, ali sad bi joj cigareta godila.

»Želite li zapaliti?« upitala je obiteljskog čovjeka i ponudila cigaretom.

Odbio je. Pronašla je šibice i zapalila cigaretu. Zadnji put je pušila prije dvadesetak godina, kad je studirala, a ipak je duboko uvukla dim. Naravno da joj se zavrtjelo u glavi. Pričekala je i zatim sjela na kauč. U jednoj ruci cigareta, a u drugoj pepeljara, suvenir s Mont St. Michela, koju je zadržala jer je bila šašava.

»Vaš odnos s preminulim«, rekao je u oblaku dima. »Možete li mi nešto reći o tome.«

Ona mu želi reći istinu, da je preminulog jedva poznavala, da nije bio čovjek kojeg je zamišljala. Umjesto toga, rekla je da su dvadeset godina zajedno živjeli. On se uhvatio njezinih riječi te je iscijedio sve moguće informacije. Upitao je zašto se nisu vjenčali, da li je to njoj bilo bitno, kako se osjećala kad je otišao, da li je nešto naslutila. Zlurado se raspitivao zbog čega nisu imali djece, jer je u njegovom svijetu to bitno. On želi znati da li je upoznala Toddovu vjerenicu, ženu s kojom je živio kad je ubijen. Kad je pomislila da je gotov, on se vratio na početak i opet postavio pitanja. U kakvim je okolnostima otišao? Jesu li nakon toga bili u kontaktu? Je li bila kod odvjetnika? Je li joj poznato da je u vrijeme smrti trebao postati otac?

Nije prestao, uporno je postavljao nametljiva pitanja, sad se nagnuo naprijed na fotelji, bio je ozbiljan i pozoran. Raspitao se o njezinoj praksi, o tome da honorarno radi kod kuće, da je zbog konferencije otišla na Floridu. »Žao nam je, gospođo, da ste se morali vratiti čak s Floride«, rekao je. »Konačno ste pobjegli od zime, a onda se to moralo dogoditi. Kakva je to konferencija bila? Ako vas smijem upitati?«

Uvukla je dim cigarete i žmirila, oči su joj zasuzile. Nakon prve doze nikotina i ugljičnog monoksida od kojeg joj se zavrtjelo u glavi, osjetila je gušenje u prsima. »Konferencija o stresu i starenju«, rekla je. »Za profesionalne psihijatre.«

»Postoji li poseban razlog za vaš odlazak?« upitao je. »Na primjer, jesu li vas pozvali da održite predavanje?«

»Nisam držala predavanje«, rekla je.

»Redovito odlazite na takve događaje?«

»Ne odlazim *redovito*.«

»Koliko ste puta bili?«

»Ne znam. Odem ako je nešto bitno za moj posao.«

»Kad ste zadnji put bili na konferenciji, prije te na Floridi?«

»Trebala bih razmisliti.«

»Ne žurite.«

»Na jednoj konferenciji u Ženevi, pa, prije dvije ili tri godine. Prošlo je mnogo

vremena.« Morala se nasmijati kao da se ispričava, premda nije htjela.

»Zbog čega je ženevska konferencija bitna za vaš rad?«

»Tema je bila komunikacija. To je ključno područje svih savjetodavnih psihologa.«

»Dakle, zadnja konferencija na kojoj ste bili, prije one na Floridi, bila je posvećena komunikaciji, to je bilo u Ženevi prije dvije ili tri godine. Jesam li vas dobro razumio?«

»Možda je bila prije četiri godine.«

»U redu. Dakle, prije četiri godine?«

Shvatila je njegove namjere. Bila je izvan grada na konferenciji kad se to dogodilo, a to je previše prikladno i nije potpuno uvjerljivo. Bez obzira što su novine pisale o drogiranim tinejdžerima i organiziranom kriminalu, taj detektiv točno zna s čim ima posla, a golemi signal je njezin čvrst, neoboriv alibi, koji je sada okrenuo protiv nje i koji joj uopće nije potreban zbog toga što nju nitko neće osumnjičiti za sudjelovanje u ubojstvu iz automobila. I desetogodišnjaku je jasno da se radi o plaćenom ubojici.

»Dovraga, zbog čega bih to trebala znati?« ljutito je rekla. »Možda je to bilo prije *pet* godina. Kako možete od mene očekivati da se u mojoj situaciji baš toga sjetim?«

»Dobro, gospođo, smirite se«, rekao je kao da se ništa nije dogodilo. »Znam da vam je vrlo teško, ali rekao sam vam da katkad naizgled trivijalna informacija može biti važan podatak. Ništa se ne smije previdjeti. Oprostite što vas s tim gnjavim, zaista mi je žao, ali i u vašem je interesu da riješimo ovaj slučaj.«

Nije mogla doći do zraka, u sobi je bilo tako zagušljivo da se uplašila da će se onesvijestiti. Htjela je ustati i otvoriti prozor, ali umjesto toga s hrpe na stolicu uzela je časopis *Pregled arhitekture* kako bi se rashladila. U međuvremenu, detektiv je postavio još izravnija pitanja. *Koliko zarađujete? Koliko je preminuli zarađivao? Da li vam je nakon odlaska davao novac? Kolika je vrijednost njegova imutka? Znate li što piše u njegovoj oporuci?* Još uvijek nije bio gotov. Raspitivao se o njezinim roditeljima i prijateljima te je zapisao njihova imena. Ali ne i Alison. Nju je prešutjela.

Kad je konačno ustao, još jednom se okrenuo i pogledao van te je zamijetio oblake iznad jezera. »Cirrostratusi«, rekao je. »Past će snijeg.«

Pogledala je bijelu sumaglicu. Želi se zadržati i razgovarati o vremenu. A zatim će se pozvati na ručak. Krenula je prema predsoblju kako bi mu pokazala da treba poći za njom. Na vratima joj je dao posjetnicu i rekao: »Nazovite me bilo kad. Kako sam rekao, računamo na vašu pomoć. Zločini se rješavaju zbog informacija koje dobivamo. Nazovite me, bez obzira na povod. Ja ću odlučiti je li to bitno. Tu je moj broj telefona.«

* * *

Pratila je osmrtnice u *Tribuneu* te je ubrzo zamijetila oglas. Kratak, samo nekoliko redaka, a na završetku su bile podrobnosti o pogrebu. Ni riječi o okolnostima njegove smrti, a ona, Jodi, nije ni spomenuta. Natasha, koja je sigurno poslala oglas, među ožalošćenima prvo je navela sebe i svoj fetus. »Todd Jeremy Gilbert (46), poduzetnik, za njim tuguju njegova ljubljena zaručnica i njihov nerođeni sin.« Jodi je dvadeset godina živjela s njim, brinula i pazila na njega, ali to nije bilo vrijedno spomena, a on je u vlastitoj osmrtnici označen samo kao »poduzetnik«. Natasha je sigurno saznala njegovo podrijetlo: da se uzdigao iz siromaštva, uspio je u životu oslanjajući se na vlastite snage, bez ičije pomoći.

Todd je bio oličenje samostalnosti. Ako mu je negdje trebalo odati priznanje, onda je to osmrtnica.

Razmislit će hoće li prisustvovati pogrebu. Odgodila je seanse s pacijentima, mnogo spava i najčešće je kod kuće. Možda se tijekom izolacije navikla ne izlaziti van, a možda joj treba vremena da se sredi i pribere. Pati od gubitka pamćenja, katkad zaboravi da je on napustio nju. Nije u potpunosti prihvatila ni njegovu smrt. Kao da toga još uvijek nije svjesna, a možda ne želi ni priznati. Jednom, u polusnu između sna i jave, odlučila je nazvati ga i upitati je li živ ili mrtav. »Reci mi istinu«, htjela mu je reći. »Moram znati.«

Nekoliko puta sanjala je da je opet živ. Snovi su bili potpuno obični. Sjedili su za večerom, a ona je rekla: »Mislila sam da si mrtav«, na što je on rekao: »Bio sam mrtav, ali sad nisam.« Ili kako se vozi u dizalu s nekim strancem, a stranac je bio on. Uvijek bi joj laknulo. Nešto je pošlo po zlu, ali sad je sve u redu i život je opet normalan. U jednom od tih sporadičnih bunovnih stanja odlučila je otići na pogreb. Bila je svjesna da se u javnosti treba pojaviti kao bivša žena i htjela je sačuvati svoj ponos, ali tome mora stati na kraj. Mora konačno shvatiti da je on mrtav.

Njegovu smrt bi lakše podnijela da nije bila stravična. Bila je duboko pogođena načinom na koji je umro. Kad su je prijateljice nazvale, o tome je opsesivno govorila, o opscenom javnom smaknuću, a nakon nekog vremena njezina fiksacija na pojedinosti pojačala se umjesto da splasne. Morala je secirati sve mučne detalje, neumorno je pregledavala izmrcvareni leš. Uvjerena je da to ne može biti sve. Mora postojati određeni smisao, neki sveti gral ili skrivena sila koja će je zaštititi, ali skandalozne činjenice su tupe i na određeni način trivijalne u odnosu na neupitnu realnost njegove odsutnosti. Nije im mogla reći što se s njom događa, pa je morala izgovarati klišeizirane fraze: »Ne vjerujem da se to dogodilo«, ili »To nije moguće«.

Obiteljski čovjek posjetio je njezine roditelje i ispitivao ih. Utješila se pomišlju da su se zgrozili zbog neumjesnih pitanja i uzrjali jer su posumnjali u njezinu čestitost i poštenje, nisu htjeli kopati po detaljima njezina privatnog života. Kao i uvijek, roditelji su s njom razgovarali istodobno, otac iz spavaće sobe na katu, a majka s telefona u kuhinji. Naravno da su znali što je Todd naumio prije smrti, nisu otvoreno rekli da je dobio što je tražio, ali bilo je jasno da im je to na umu. Raznježila se njihovom otvorenom podrškom, kad su jednoglasno stali uz nju.

Obiteljski čovjek posjetio je i njezine prijateljice, a i one su bile na njezinoj strani.

Corinne je rekla: »Ubojstvo najčešće počinu osoba bliska žrtvi, u devedeset posto slučajeva to je vjerenica ili bivša supruga, pa su te *morali* provjeriti. Ne brini, to je puka rutina.«

Ellen je rekla: »Sigurna sam da si ga htjela ubiti i uvjerena sam da si ga *trebala* ubiti. To shvati kao da ga je netko ubio umjesto tebe.«

June je rekla: »Detektivu sam kazala da ga ti nisi ubila.«

Prijateljica s kojom najviše želi razgovarati je Alison, ali Alison se nije javila. Ona ne zna kako da to shvati. Nije se mogla dosjetiti zbog čega bi Alison bila protiv nje. Možda se radi o novcu: njezin novac je kod Alison. Premišljala se treba li unaprijed platiti cjelokupan iznos, ali Alison je rekla da će Rennyju platiti u ratama. »Ne brini«, rekla je. »Dat ću mu pola svote, možda manje, unaprijed, dovoljno da plati svoje početnike, a ostatak će dobiti nakon

obavljena posla.« Možda je Alison bila oprezna. Vjerojatno je ne želi kontaktirati dok se situacija ne smiri. Ali ako se radi o tome, mogla joj je odmah reći.

* * *

Dan prije pogreba odvezla se u Oak Street, ulicu s privatnim parkiralištima i najskupljim trgovinama, kako bi kupila crni komplet, crni baloner i crni šešir. Ona zna da crnina nije obavezna na pogrebima, ali želi još i to učiniti kako bi drugima pokazala kakva je ona osoba, neka vide da je ona usprkos Toddovoj nevjeri ostala iznad toga i da će ga dostojanstveno ispratiti. Kad se vratila kući, raspakirala je kutije s odjećom, a onda je nazvao Cliff York.

»Kako si?« upitao je.

Neočekivan poziv. Cliff je oduvijek s Toddom, ali ona ga je vrlo rijetko čula i vidjela. Pomislila je da je Toddova smrt duboko pogodila Cliffa.

»Dobro sam«, rekla je. »Vjerujem da ni tebi nije lako.«

»Ne mogu povjerovati«, rekao je. »Mnogima je jako teško.«

Ona zna da su »mnogi« radnici s gradilišta, muškarci koji su godinama radili s Cliffom i Toddom.

»Znam«, rekla je. »To je nevjerojatno.«

»Svi smo još uvijek u šoku«, rekla je. »Nego, slušaj, htio sam te upitati za pogreb. Nadam se da namjeravaš doći, znam da dečki misle na tebe i... pa, ako bih mogao nešto dobro reći o Toddu, on je pogriješio i bio je nepromišljen, navukao je nevolje za vrat, ali način na koji se to dogodilo, stvari su jednostavno izmakle kontroli. Duboko je zaglibio i nije ni shvatio što mu se dogodilo. Nadam se da nećeš pomisliti da sam neumjestan, ali on je do zadnjeg dana vrlo lijepo govorio o tebi. Zaista, vjeruj mi. Mislim da se pogubio, da nije mogao kontrolirati situaciju. Da mu se ukazala prilika da se pomiri s tobom, da opet budete zajedno, vjerujem da ne bi oklijevao.«

Cliff je govorio, a ona je razmišljala o nalogu za iseljenje. Cliff vjerojatno ne zna za taj nalog. Zbog čega bi mu Todd rekao što se točno događa ako s poluistinama može očuvati njegovu naklonost? Kako bilo, Cliff je bio ljubazan i nazvao je. On joj samo želi reći da je uz nju, ona to shvaća i zahvalna mu je na trudu.

»Drago mi je da si nazvao, Cliffe«, rekla je. »Namjeravam doći na pogreb, pa ćemo se vidjeti.«

Ali Cliff joj nije sve rekao. Želi razgovarati o poslu.

»Ne bih te htio opterećivati, ali želim ti reći da se to nije moglo dogoditi u lošije vrijeme. Još dva tjedna i završili bi radove na stambenoj zgradi. A sad su radovi obustavljeni, ne želim ni misliti koliko bi to moglo potrajati, ako nešto ne učinimo. Stoga sam razmišljao da bi se, možda nakon pogreba, mogli naći. Da porazgovaramo, razmotrimo određene pojedinosti, riješimo neodložne račune, možda bismo mogli opet poslovati.«

Shvatila je da je to razlog zbog kojeg je Cliff nazvao. Ne radi se o tome da je bio dvoličan, ali njemu je najvažnije da mu Todd duguje novac i da je građevinski projekt obustavljen.

»Rado bih ti pomogla«, rekla je, »ali ni ja nisam u boljem položaju. Možda bi trebao

razgovarati s Natashom.«

On je šutio, a zatim je odlučno rekao: »Todd te nije isključio iz oporuke, ako o tome razmišljaš. Naravno da je htio zbrinuti Natashu i bebu, ali to bi učinio tek nakon vjenčanja. Mislio je da je to pametnije, zbog zakonske procedure. Ali ne. Ti si osigurana. Kako stvari sada stoje, Natasha nije u igri.«

* * *

Pogreb je održan na Montrose groblju i krematoriju na sjeverozapadnoj strani. June i Corinne stajale su uz Jodi. Kad su joj pozvonile iz predvorja, stajala je pred zrcalom u predsoblju i gledala kako joj stoji crni šešir. Šešir urešen samo crnim velom je neupadljiv, savršen za pogrebe, za udovice, kao Jackie Kennedy. Nije se našminkala, pa je njezin blijed, voštani ten bio vrlo prikladan za tu prigodu.

Zaštićena u društvu dvije prijateljice, bilo joj je drago da je došla, drago joj je da je kapelica bila puna, drago joj je da su se okupili zbog Todda i da se žele od njega oprostiti. U toj gomili, ambijentu i okružju razmišljala je o pogrebima na kojima je bila, a istovjetnost je bila utješna: okupljanje zbog zajedničkog uzvišenog cilja, ozbiljan, ali i teatralan ugođaj, formalni cvjetni aranžmani, sladunjav miris starog drva, vitraji obasjani suncem, vlaga i hladnoća, žagor ohole gomile, tišina kad se pastor pojavio za govornicom. I propovijed je dobro poznata, nije bila prilagođena osobi preminulog. U smrti smo svi jednaki, postajemo pripadnici zajednice pod zapovjedništvom biblijskih izreka.

U smrti okončavaju naše patnje, kušnje, boli, tuge i strahovi.

I vrati se prah u zemlju kao što je iz nje došao, a duh se vrati Bogu, koji ga je dao.

Go iziđoh iz krila majčina, go ću se onamo i vratiti. Jahve dao, Jahve oduzeo! Blagoslovljeno ime Jahvino.

Manje joj se svidjelo kad je u propovijedi Todd spomenut kao mladoženja i budući otac, svemoćni hranitelj koji je preminuo na pragu bračnog života. Ali, propovjednik nije utješio mladenku u dubokoj žalosti.

Budimo zahvalni na svemu. Zahvalnost nije površna. Ona je duboka i skrušena spoznaja o postojanju dobra, čak i ispod najgorog što nam život daje.

Izlazak nakon propovijedi organiziran je po protokolu, prvi ustaju oni u prednjem redu, a slijede ih oni u redovima iza njih u mirnoj i svečanoj povorci. Jodi nikad nije vidjela Natashu kao odraslu osobu, ali odmah je prepoznala djevojku koja je uzdignute glave prošla pored nje gledajući na drugu stranu. Viša je, krupnija i ne nosi kikice, ali nije se promijenila. Ona je i kao dijete bila vrlo putena. S njom su bile prijateljice, vršnjakinje koje su je štitile. Nije zamijetila Deana, a Jodi ga nije ni očekivala na pogrebu.

Truplo je ostalo na svom mjestu, a ubrzo će ga odnijeti i kremirati. Kad su izašli van, ljudi su hodali naokolo i pozdravljali se. Svima je laknulo na svježem zraku, u druženju, pa su pošli prema parkiralištu. Harry LeGroot je stao pred nju i bez trunke nelagode izrazio sućut. Drugi su stajali u redu iza njega. Toddov agent za nekretnine, niski muškarac koji je prebrzo govorio. Cliff i Heather York, a Cliff je bio elegantan u svečanom odijelu. Trgovci koji je poznaju kao Toddovu suprugu. Svi su rekli da je to strašno i da im je jako žao. Pojavila se Stephanie u društvu zakupaca i pitala što će biti s uredskom zgradom. Rekla je da treba platiti račune, da ona ne može potpisati čekove. Pitala je može li zadržati radno mjesto kako bi obavila poslove. Zabrinula se za svoju plaću.

Zamolbe su godile Jodi. Ispravno je postupila kad je odlučila doći na pogreb. Ozračje je bilo prikladno i dostojanstveno. Nakon Toddove smrti opet je bila njegova zakonita supruga i nasljednica. Ohrabrena novim autoritetom, koji je dobila od okupljenih za tu prigodu, rekla je Stephanie da će pogledati o čemu se radi i da će je nazvati. Jodi nije zaboravila da joj je Stephanie rekla za otkazivanje kreditnih kartica, da se nije morala sramotiti u trgovini zbog nevažeće kartice i neplaćenih računa. Stephanie se nije morala izlagati opasnosti.

Završni dio pogreba dogodio se u automobilu kad su pošli kući. Corinne je prva rekla da bi Todd bio zadovoljan okupljenom gomilom. »Prostorija je bila prepuna. Neki su morali stajati.«

»Mnoge nisam prepoznala«, rekla je Jodi. »Vjerojatno je s njima radio. Možda je bilo i znatiželjnika koji su saznali iz novina.«

»Sigurno je došla i njegova obitelj«, rekla je June.

»Todd nije imao obitelj«, rekla je Jodi.

»Baš nikoga?«

»Možda jednog ili dvojicu rođaka. Nije ih poznavao.«

»A *tvoja* obitelj?«

»Uvjerila sam ih da ne dođu. Nisam se morala truditi.«

»Je li Natasha organizirala pogreb?« upitala je Corinne.

»Sigurno ga je Natasha organizirala. Za mene to je ipak kičasto. Bilo mi je malo neugodno zbog Todda.«

»Što nije valjalo?«

»Vidjelo se da je malo potrošila. Znaš. Lijes je bio zatvoren kako ne bi platila balzamiranje. Odlučila se za kremiranje kako bi uštedjela na lijesu. Todd nije htio biti kremiran, htio je pokop. Ali, svidjela bi mu se katolička misa.«

»Nisam znala da je Todd bio katolik«, rekla je June.

»Nije *prakticirao* katoličanstvo. *Odgojen* je kao katolik.«

»Lijes je vjerojatno unajmljen«, rekla je Corinne. »Mislim da se to radi kod kremiranja.«

»Sigurno je bio unajmljen«, rekla je Jodi.

»Pitam se da li je on došao«, rekla je June. »Znaš kako se kaže da se ljudi pojave na svom pogrebu. Lutaju naokolo da vide tko je došao i slušaju što govore o njima.«

»Onda bi sigurno poželio bolji pogreb«, rekla je Jodi.

»Vjerojatno će Natasha dobiti pepeo«, rekla je Corinne.

»Neka ga slobodno uzme«, rekla je Jodi.

»Jeste li razgovarale?«

»Nismo. Srećom. Držala se podalje od mene.«

»Dovoljno te poznaje i zna da treba biti na distanci.«

»Što bi mi ona sad mogla reći, kad se više ne može naslađivati?«

»Sjajno je da si na kraju ti pobijedila«, rekla je Corinne. »Hoću reći, u oporuci. Sretna

sam zbog tebe, Jodi. Zaslužila si nakon svih patnji.«

»Tajanstveni su putevi Gospodnji«, rekla je June.

* * *

Nakon pogreba, život je opet tekao kao prije. Ujutro je s psom u šetnji, vježbanje u teretani, seanse s pacijentima i večere s prijateljicama. Ali, više nije sigurna u sebe ni samouvjerena. Izgubila je spokoj u svom svijetu, pa je u narednim danima bila zgrožena zbog svojih namjera i postupaka, nije mogla shvatiti kako se to dogodilo. Svako jutro nakon buđenja potrebno joj je neko vrijeme da se prisjeti, nekoliko trenutaka spokoja, a onda je to zgromi. A uvijek je zgromi na isti način, kao neočekivana vijest. Vrijeme prolazi, ali činjenice su neumoljive i neporecive.

Ona osjeća da je s njegovim ubojstvom ubila dio sebe. Ali u sebi je svjesna da je taj dio sebe odavno izgubila, svoju lakovjernost i povjerenje, iskrenosti i odanost. Nekad je bilo prepuno života, a sad je beskrvno, to su mrtve točke na tkivu njezine psihe, raspadaju se, a raspadanje je zahvatilo i ono što nije bilo ni njezino ni njegovo, ono područje između njih, njihovu vezu. Pomislili biste da će ona, psihologinja, znati kako spasiti sebe i njih dvoje, ali to je dubinski proces, podmukao i gotovo neprimjetan. Kao promjene na licu kad stariš: svaki dan se gledaš u zrcalu i ne vidiš nikakvu promjenu.

Za nju je bilo besmisleno raspravljati s osobom koja se neće promijeniti. Prihvaćanje bi trebalo biti dobro - *Daruj mi spokoj da prihvatim stvari koje ne mogu promijeniti*. I kompromis, a to će vam reći svaki bračni terapeut. Ali cijena je visoka - gušenje očekivanja, gašenje žara, rezignacija koja nadomješta entuzijazam, cinizam umjesto nade. Nezamjetljivo i nezaliječeno truljenje.

A tu su i praktični problemi. Prvo se mora pobrinuti za sebe, potruditi se da plaća račune. Od pacijenata dovoljno zarađuje za održavanje kućanstva, a sve ostalo može podmiriti prodajom svojih stvari. A kad ih proda, zatrpao će je neplaćeni računi. Ona je vjerojatno Toddova zakonska nasljednica, ali ni iz daleka nije sigurna. Osjeća gušenje, a ne može ublažiti taj osjećaj. Obiteljski čovjek uporno traži dokaze protiv nje, razgovara sa svim njezinim znancima, progoni je kao dobro uvježban krvosljednik. To je saznala od prijateljica koje su je nazvale. Rekle su da je nepodnošljivo metodičan i perversno uljudan, a to je bio i njezin dojam. To su rekle June, Corinne i Ellen. Ni riječi od Alison, ali Alison najvjerojatnije nije zaobiđena. Obiteljski čovjek zna kako doći do informacija. Došao je na pogreb, zamijetila ga je nakon mise kako stoji pored okupljenih. Nasmiješio se kako bi joj poručio da nije zaboravio na nju, da je promatra, da će opet doći k njoj i postaviti nova ili ista pitanja. Da ne bi bila u zabludi kako se izvukla.

Sjetila se da je Stephanie obećala da će je nazvati, pa je nazvala Harryja LeGroota kako bi se raspitala o Toddovoj imovini. Predložio je da odu na ručak. Nije ga htjela vidjeti, ali kad su sjeli za stol u restoranu *Blackie's*, postupno ju je pridobio. Ispričao se zbog naloga o iseljenju, morao je poslušati naredbu svog klijenta. Shvaća da s Toddom nije bilo lako živjeti. On, Harry, uvijek je nagovarao Todda da se smiri i više vremena provodi kod kuće. Preljubi su za muškarce koji imaju ružne žene ili dosadnu vezu, a Jodi je prekrasna i uspješna u svom poslu. Todd se nije morao tako ponašati. Imao je divlju, neobuzdanu narav. Todd je bio neukrotiv, otpadnik, tragao je za nekim nepostojećim i maglovitim idealom. Sve što je postigao, ostvario i stekao, nije mu bilo dovoljno.

To su Harryjeve riječi, pa se Jodi polako opustila. Harry je šarmantan, uvjerljiv i iskusan. Stručnjak za nekretnine i obiteljsko pravo, područja u kojima je njoj potrebna velika pomoć. Harry je na njezinoj strani i vjeruje da će dobro proći. Ipak, mora se pripremiti za bitku. Iako je u oporuci navedena kao jedina nasljednica, iako je oporuka pravovaljana, Natasha Kovacs će sigurno tražiti dio za sebe i svoje nerođeno dijete. Reći će da je preminuli htio promijeniti oporuku nakon njihova vjenčanja. Njezin zahtjev bit će utemeljen. Ali Harry je imao takve slučajeve, a djevojci koja je zavela starijeg muškarca nitko ne vjeruje. On priznaje da je cinik, okorio je baveći se mnogim vrlo mladim suprugama, ali ne bi se iznenadio kad bi saznao da je Natasha imala i druge ljubavnike osim preminulog.

»Vidjet ćemo«, rekao je Harry.

Ne mora se brinuti čak ni kad dokažu Toddovo očinstvo, rekao je. Ona, Jodi, može biti velikodušna. Alimentacija za dijete neće se ni osjetiti na njezinim prihodima.

Harry jedva čeka da je zastupa. Podnijet će zahtjev za provjerom pravomoćnosti oporuke. Nabavit će punomoć. Počet će raditi na njezinom slučaju. Ako Jodi želi, kontaktirat će Stephanie i pobrinuti se da zadrži radno mjesto do završetka ostavinske rasprave.

* * *

Svaki dan očekuje posjetu obiteljskog čovjeka, zatekne se kako ga čeka iako je odlučila da neće razmišljati o njemu. Ali, njegov potez bio je neočekivan. Kad je začula kucanje, rano popodne kad je sastavljala popis za kupovinu, kad se pomirila s neminovnošću i otvorila vrata, muškarac pred njom nije bio on, nego kolega koji je došao umjesto njega. Mršav kao štap, tridesetak godina, pokazao joj se policijsku iskaznicu i rekao da je on detektiv Ovaj- ili-Onaj. Muškarac s očima psihopata, bezbojne svijetle šarenice, sužene zjenice i male polukružne bjeloočnice. Prošao je pored nje i krenuo prema dnevnom boravku prije nego što mu je rekla da uđe. Kao i svi, stao je i divio se pogledu, pa ga je mogla odmjeriti s leđa. Crne traperice i sintetička jakna, mršave noge, mršava stražnjica, pogrbljen, velika glava. Nije dugo gledao kroz prozor.

»Gospođo Brett«, rekao je. »Jodi.«

Napet je i nervozan. Hoda po sobi, uzima i odlaže stvari. Pepeljaru iz Mont St. Michela, uteg za papir od šarenog stakla, hrpu DVD-a. Prelistao je njezin časopis *American Psychologist*. Spuštene glave rekao je: »Ubojstvo vašeg. Bivšeg. O nekoliko stvari. Moramo razgovarati.« Govori isprekidano, kao da se ne može usredotočiti na riječi. Ima hrapav, grleni kontraalt. Nervozne oči na plosnatom licu, gleda naokolo kako bi upozorio neoprezne.

Rekla mu je neka sjedne i pokazala fotelju na kojoj je nedavno sjedio obiteljski čovjek. On se naslonio na fotelju, a zatim je opet hodao po sobi. Njegova užurbanost živcira. Možda se o tome radi. Kad je sjela na kauč, prkosno je rekla: »Prošli tjedan kod mene je bio drugi detektiv. Odgovorila sam na *mnoga* pitanja.«

»Žao mi je što vas uznemirujem bez... konkretnog povoda«, rekao je. Drsko se zagledao u nju, promatrao je tajice s uzorkom leopardove kože, manikirane nokte, lijepe male grudi, ispupčenu bradu. Kad ju je pogledao u oči, rekao je: »Ta nova informacija koju smo nedavno... saznali. Mislim da je niste spomenuli mom kolegi. Detektivu Skinneru. Zanima nas. Znate.«

Došao je do prozora, okrenuo se i pogledao sobu. »Možete li potvrditi da je preminuli. G. Todd Jeremy Gilbert. Vaš bivši. U vrijeme smrti vama uručio nalog za iseljenje? Pokrenuo je sudski postupak za iseljenje? Iz ove nekretnine. Ovog stana. A on je bio jedini zakonski. Vlasnik. Možete li potvrditi, gospođo Brett? Jodi?«

Govori brzo i guta riječi, a ipak je naglo zašutio nakon svake čudne nakupine riječi, meškoltio se, gledao naokolo, prstom prelazio po namještaju. Osvijetljen s leđa, stoji na snažnom svjetlu koje ju je zaslijepilo. Ne može ga dobro vidjeti, ne vidi njegove oči. Kako mu to uspijeva? Na svom terenu osjeća se ugroženo. Trebala bi ustati, navući zastore ili sjesti na stolicu. Poželjela je zapaliti cigaretu iz one kutije.

»Da«, rekla je. »Htio me je izbaciti iz stana.«

»Ali, vi niste kanili otići. Niste htjeli otići, a znali ste da ne morate otići zato što ste imali. Druge namjere. Kovali ste svoj. Plan. Ako ne bude tu da uruči nalog. Recimo s pravosudnim policajcem. Onda neće biti iseljenja. Zar ne, gospođo Brett? Jodi. A vi ste tu. Još uvijek. Dakle, uspjeli ste.«

»To vi kažete«, rekla je.

»Ne samo da ne bi bilo. Iseljenja. Nego ste nasljednica. Ako ga uklonite prije vjenčanja s gospođicom Kovacs. Prije nego što. Promijeni oporuku. Vrijeme je najvažnije. Prije nego što vas izbaci iz stana. Prije nego što se vjenča s drugom. Ženom.«

Njezina krivnja je očita kao plijesan na onoj Diorovoj haljini koju je prošle godine kupila na dražbi. On vjerojatno misli da je razmažena kučka koja će radije počiniti ubojstvo nego se odreći svog komfora, ali činjenica je da je ona vrlo štedljiva. Suprotno dojamu koji je zacijelo imao o njoj, ona ne potječe iz bogate obitelji i nije odrasla u raskoši. U prvim godinama s Toddom, kad nije imao novca, ona je uspjela skrpiti kraj s krajem. Zbog toga je naučila kuhati. Policajac psihopat možda bi se iznenadio kad bi to saznao. Trebao bi kušati njezinu pikantnu svinjetinu s kiselim kupusom. Ili njezine domaće njoke s umakom od tartufa.

On čeka odgovor, ali ona šuti. Kad je zastrašuju ili joj prijete, ona uvijek ušuti. Ščepat će te čim otvoriš usta kako bi se obranila. Natjerat će te u bijeg. Ona je to oduvijek intuitivno shvatila.

Zna da je uvjeren u njezinu krivnju, a to uvjerenje želi formalizirati uhićenjem. Ali ako je nakanio da je uhititi, onda ne bi gubio vrijeme na brbljanje. Ne shvaća da se ona neće slomiti. Vara se ako je pomislio da će s njom lako izaći na kraj. Ona mu se neće ispovjediti. Od ispitivanja je otupjela, mjesto da se raspričala i slomila. Što više govori, ona je tvrdokornija.

»Reći ću vam nešto«, kazao je. »Ne možete biti nasljednica čovjeka kojeg ste. Ubili. Možda to niste znali. Gospođo Brett. Jodi.«

Ima dojam kao da je on jako daleko, s druge strane provalije, zločesto dijete koje baca grane i kamenje. On dobro cilja, ali njegovi projektili gube snagu zbog udaljenosti i padaju ispred njezinih nogu. Možda je i on to zamijetio. Opet je krenuo u akciju, odmaknuo se od prozora i stao ispred nje. Sad jasno vidi njegovo lice, oči koje nervozno gledaju naokolo, prezrivo iskrivljena usta.

»Kakve god bile vaše namjere ne smijete otputovati«, rekao je. »Opet ćemo se vidjeti. Ubrzo.«

Nakon završnog udarca krenuo je prema vratima i izašao van. Pričekala je, a onda je ustala i duboko udahнула. U njezinim plućima nema kisika.

* * *

Idućih dana pasivno se prepustila tiraniji čekanja. Stiješnjeno vrijeme je sila koja nepodnošljivo pritišće, a nju grabi i gnječi svaka neumoljiva sekunda. Hrana je bljutava te je prestala jesti. Na svakodnevno vježbanje troši malo energije koju ima, pa je odustala i od vježbanja. Ni alkohol je ne privlači, iako ga koristi kao lijek te uživa u omamljenosti. Ne može se brinuti za sebe, pa se usredotočila na psa, kuhala mu je posebna jela i vodila u duge šetnje. Njegov apetit je nezasitan, kao da želi nadomjestiti njezinu bezvoljnost.

Dojmila ju je činjenica da se život oko nje neometano odvija, da ljudi imaju snage iznova ispuniti svaki dan, živjeti punim plućima. Zbog toga ih poštuje. Ona je svjesna da i oni imaju poteškoće, kao i svi drugi, a ipak uspijevaju ići dalje. Čak je i njezinim pacijentima dobro, u usporedbi s njom. Oni su bar ostavili mogućnost za napredovanje i promjenu vlastite budućnosti. Ako gospođa Piggy uživa u tajnom životu, ako Sudac sjedi na dvije stolice, ako Razmetni sin i Vesela Mary ne žele sudjelovati u igri, ako Pepeljuga žudi za pažnjom, ako Tužna vreća ne može uvidjeti svoja ograničenja, ako Bergmanica ne želi odbaciti svoj san, a Nepoznata odustati od svog braka, svi su ipak uspješniji od nje.

Sve što zna ili zamišlja o zatvoru, tutnji u njezinoj glavi, kaleidoskop vulgarnosti i teatralnih prijetnji. Izolirana, bez ikoga kome bi se povjerila, zapustila se i podlegla štetnim i kobnim mislima. Suđenje će biti javni spektakl, javnost će se naslađivati detaljima njezina života s Toddom. A nakon suđenja, kad vika utihne i ljudi izgube interes, dugo nakon toga ona će biti iza brave, razmjenjivat će krumpir-pire za ruž ili aspirin i činiti neizrecive stvari kako bi preživjela.

* * *

Kad je obiteljski čovjek opet došao na njezina vrata, dočekala ga je ljutito s pićem u ruci. U ustima osjeća okus želučane kiseline, kao da se strmoglavila u dizalu bez kočnica. Prepustila se nedoličnom kukavičluku i servilnosti, ali ga je ipak ublažila blagom nervozom. Iznenađena je jer se još uvijek nije bezuvjetno predala.

»Oprostite na smetnji«, rekao je i ušao u predsoblje.

U suton dnevni boravak bio je u polumraku. Uključila je stolnu lampu i pojačala plinski plamen. Sjedili su kao i prošli put, ona na kauču, on u fotelji, kao da je prva posjeta bila proba, a sada slijedi prava predstava.

»Želite li nešto popiti, inspektore? Oprostite, ali zaboravila sam vaše ime.« Iako je u vrijeme ručka pila votku s ledom, glava joj je bistra, ali s mukom, polako izgovara riječi.

»Skinner«, rekao je. »Moram odbiti piće, hvala vam, premda bih vam se želio pridružiti.«

Zaboravila je njegovu suludu pristojnost. Došao ju je uhititi, ali to će uljudno učiniti.

»Vjerujem da su vam protekli dani bili vrlo teški«, rekao je. »Molim vas vjerujte mi kad kažem da vas ne želimo dodatno opterećivati. Znam da je kod vas bio kolega i ispričavam se što smo vas nekoliko puta morali ispitati. Ali, kako vam je poznato, nama je uvijek najvažnije pronaći i uhititi krivca.«

A sad će doći do toga, nastupit će trenutak kad će joj staviti lisice i odvesti je. Zbog toga

je došao, premda bi zbog otvorene naklonosti mogao odustati od lisica i susjedima uskratiti taj prizor. Dobro je učinila kad je popila nekoliko pića. Želudac joj se okreće, ali bilo bi joj mnogo gore da je trijezna. Treba iskapiti piće dok još može.

»Radi se o tome da smo uspješno riješili slučaj«, rekao je. »Isprva smo imali određenih nedoumica. Nije bilo lako povjerovati da se to moglo dogoditi, a da nitko ne može identificirati vozilo. Ali, naposljetku smo saznali.«

Nije rekao kako su saznali, a ona nije pitala. Kad je ustala i pošla u kuhinju, on je povisio glas kako bi ga iz daljine mogla čuti, a zatim zbog zveketa kockica leda u kantici. Naposljetku je vikao.

»U uobičajenim okolnostima, obitelji i prijateljima žrtve je lakše nakon uhićenja. Ali katkad vijest nije dobro došla, neugodna je. Sve ovisi o identitetu osumnjičenog. U ovom slučaju, dogodilo se da je osumnjičeni bio vrlo blizak s žrtvom.«

Nije mogla povjerovati da će toliko okolišati. Kako možeš biti policajac ako nisi u stanju obaviti uhićenje? Stajala je za šankom u kuhinji i iskapila piće, a prije nego što je opet natočila, upitala se kako će se osjećati u zatvoru kad se probudi mamurna.

»Hoću reći«, kazao je, »ne bih htio da o tome čitate u novinama, a ja vam nisam ništa rekao.« Kad je sjela na kauč s novim pićem u ruci, naglo je utihnuo. »Znam da odavno poznajete Deana Kovacs.«

»Koga?« upitala je.

Nakašljao se i izvio obrvu. »Deana Kovacs. On je vaš stari prijatelj?«

»Kakve veze s tim ima Dean?«

»To vam želim reći. On je sad u pritvoru.«

»Niste valjda rekli da ste uhitili Deana Kovacs.«

»Oprostite. Znao sam da će vas to pogoditi. Ako vam smijem reći, gospođo, vrlo ste blijedi.«

»Dean nije ubio Todda«, rekla je.

»U pravu ste, naravno, on nije povukao otkonac. Ali je platio čovjeku koji je to učinio. Dobro bi vam došlo da popijete kavu. Želite li čašu vode?«

»Dean«, rekla je. »Vi mislite da je Dean ubio Todda.«

»Ako mi dopustite, gospođo Brett, donijet ću vam čašu vode. Molim vas, nemojte ustati.«

* * *

Osjeća se kao da zuri u sunce. Sebe vidi potpuno drugačije od svih koji su počinili zločin, stoji sama po strani, ona odgovara višem sudu, ali istina je da je zaslijepljena svojom nevjerojatnom taštinom i ponosom. Njezine misli su priproste i samožive, mozganje djeteta u narcističkoj, predemotivnoj fazi razvoja. Ona je prečesto pretpostavljala. Na primjer, pretpostavila je da je ona u središtu, da se sve mogućnosti i vjerojatnosti okreću isključivo i jedino oko nje. Pretpostavila je da njezina igra ima zadana pravila, da djeluje na poznatom području na kojemu su ishodi unaprijed poznati.

Njoj, Jodi, slučajno se sviđa Dean Kovacs. On je drag muškarac, premda je krenuo krivim putem. Ona sigurno nema ništa protiv njega. Možda je zadnjih dana rastresena, nije

pri sebi, ali ima svoja načela, nije zastranila. Ako bi nedužan čovjek stradao zbog njezina zlodjela, to nije bila njezina namjera i s tim ne može živjeti.

Prokleti Dean. Proklet bio. Što je rekao ili učinio da je to navukao sebi za vrat, kakve je ludosti izvodio kako bi privukao toliku pozornost policije? Obiteljski čovjek ništa ne želi reći. »Gospodo Brett, bojim se da vam zasad ne mogu otkriti pojedinosti. Žao mi je, ali to vam ne smijem odati. Sada ne mogu.« Ona to mrzi. Taj blesavi prevrat koji je sve pokvario. Dopustiti Deanu da se petlja u njezine osobne stvari. Dean nikad nije bio razborit. On je zabadalo i hvalisavac. Mogla bi dopustiti da trune u zatvoru. Mogla bi, mogla bi.

Odjenula je jaknu i odvela psa u šetnju po obali. Hodali su u sumrak po plaži. Na nebu se komešaju teški oblaci koji se nakupljaju na obzoru. Oštar vjetar podiže valove i puše po obali. Poznat joj je taj osjećaj, kao da plovi u praznoj egzistenciji. To je Jodina šuplja bit, njezino nesretno mjesto osnovne istine, područje koja je sakrila ispod pokrova optimizma i zakopala u svakodnevicu. Tu živi Jodi, Jodi koja zna da ćemo napredovati i uspjeti samo ako izmanipuliramo svoju ličnost. Ta Jodi rijetko se vidi. Ali, Alison je vidjela i iskoristila tu Jodi. Vrlo je malo stvari koje ne zavaravaju na prvi pogled.

Njezin dom, kad se vratila natrag, dojmio ju se kao brlog odurne životinje. Klara je jučer bila i pospremila stan, a ono što nije pospremljeno, uveličala je Jodina grozničava mašta. Prvo je osjetila smrad od taloga kave i trulog voća, a kad je pogledala naokolo, posvuda je vidjela prljavštinu, masne pruge na zastorima, plijesan između pločica. Prionula je na čišćenje s kantom i krpama, čeličnom vunom i četkicom za zube. Sredstvom za čišćenje izribala je pločice, vodovodne cijevi, kante za smeće. Pokupila je stvari iz soba, fotografije, stolne lampe, svijećnjake, duboreze, predmete za zaustavljanje vrata i na policama za knjige, pa ih je stavila na sredinu sobe na novine kako bi ih očistila. Dok je rintala, bila je svjesna da je njezin dom besprijeckorno čist, da je umislila tu zadaću, da je to iluzija o preuzimanju kontrole i povratku u normalnost.

Kad je pošla u krevet, donijela je odluku. Ujutro će sve reći policiji. To će biti vrlo lako. Treba samo nazvati obiteljskog čovjeka, sačuvala je njegovu posjetnicu, i prepričati mu svoj plan koji je skovala s Alison. O svemu što će se nakon toga dogoditi, odlučit će policija, odvjetnici, sudac i porota. Neka oni odmjere njezinu kaznu. Pravda će biti u njihovim rukama, a ona će biti slobodna i lišena odgovornosti. Svoj naum osmislila je u hitnji, to je bila neminovnost. Konačno će doći kraj, a njoj je zbog toga gotovo drago, gotovo joj je laknulo. Bar će biti oslobođena od svih sumnji i strahova. A u međuvremenu, unaprijed se raduje reakciji obiteljskog čovjeka. Samo zbog toga to treba učiniti, kako bi uzdrmala njegovu uljudenu taštinu.

Ali, slabo je spavala, a tijekom noći njezina nervoza se pojačala i razbuktala. Ujutro su prsa i grlo bili upaljeni, glava je užasno boli, a tijelo je mlitavo i bez snage. Iako je oblivena znojem, u žilama joj struji ledeni vjetar. Zgurila bi se ispod pokrivača, a zatim bi ih zbacila sa sebe, pa je na kraju morala ustati iz kreveta jer joj je pas dahtao u lice i cvilio, pa se trebala pobrinuti za njega. Vlažnim rukama uzela je telefon i otkazala jutarnje seanse. Nazvala je djevojku koja čuva psa, koja je pristala doći i preuzeti Freuda, a zatim je nazvala djevojku koja šeće psa i rekla da će pas biti kod djevojke koja ga čuva. Telefonski pozivi bili su iscrpljujući. Kad se opet probudila, pala je noć, a psa nije bilo u stanu. Došla je do kupaonice, popila gutljaj vode, stala iznad zahodske školjke i povratila žuč. Zatim se vratila u krevet i legla na drugu stranu.

Vrijeme prolazi. Zamijetila je da se razdanilo, a onda je opet pala noć. Sjetila se da je čula zvonjavu telefona i zvonce iz predvorja. Pitala se je li vikend, ali možda je vikend došao i prošao. Legla je na svoju stranu kreveta, koja je sad bila suha i poželjela da joj netko donese čašu đumbirova soka ili lizalicu s okusom naranče. To bi dobila od majke kad je u djetinjstvu bolesna ležala u krevetu, ali ona nikad nije dugo болоvala. Kao djevojčica bila je vrlo otporna. Tada je bila uvjerena da će se u njezinom životu događati samo dobre stvari. To je sebi obećala, a kad se pojavio Todd, obećanje se ispunilo. Muškarac koji je imao snove i volju da ih ostvari. Na početku su bili potpuno obuzeti jedno drugim, uvjereni da imaju svoje zasluženno mjesto na svijetu. Tada nije znala da te život može stjerati u kut. Odluke donosiš kad si premlad da shvatiš njihove posljedice, a nakon svake odluke smanjuje se izbor mogućnosti. Izabereš jednu karijeru i odbaciš sve druge. Izabereš partnera i zarekneš se da nikog drugog nećeš voljeti.

Kad je usnula, sanjala je strance, nepoznate muškarce i žene koji su joj nešto govorili, a ona ih nije čula odnosno nije razumjela. Ustala je, ispekla krišku kruha u tosteru, premazala maslacem, bacila u kantu za smeće i vratila se u krevet. Sad je na Floridi i drži predavanje o poremećajima u prehrani. Netko je umro od prevelike doze tableta za spavanje. Alison je trudna, a ona, Jodi, na neki način je odgovorna. Tapka po mraku, pliva protiv struje, pada u jamu i muči se kako bi izašla van. Ona i Todd žive u svom starom, malenom stanu, u kojem su proživjeli prve sretne godine. Ona posprema stan, stavlja stvari u kutije, ali previše je stvari, a služba za selidbu lupa po vratima. Prizor se promijenio, a Todd govori da će oženiti gospođu Piggy. Nada se da ona nema ništa protiv. Kad se probudila, bila je strašno usamljena. Zbog okusa u ustima, pomislila je na miševе.

Kao što je cijelo vrijeme mislila, u njezinoj kosi žive kukci. Mahala je glavom, ali sitna stvorenja su se čvrsto držala, sretna u raskošnom gnijezdu, koje su napravile od njezine vlažne kose i masnog skalpa. One to sigurno obožavaju, masnoću, znoj i oštar smrad. Savršeno mjesto da polože jajašca i uzgoje odurne mladunce. Najbolje rasplodište na svijetu.

* * *

Petog dana njezine bolesti Klara ju je pronašla kako leži na pokrivačima kao suhi list, zgrčena i bez težine. Ležala je na desnom boku, a glavu i ramena okrenula je ulijevo, naslonjena na zgužvani poplun, u prevelikoj majici koja joj se omotala oko tijela.

Klara je stajala na vratima kolebajući se između panike i pomisli da je njezina poslodavka možda samo kasno legla. Mogla bi jednostavno zatvoriti vrata i pospremiti stan. Ta žena uvijek je blijeda i mršava, a Klara misli da je slabunjava. Ali, i u polumraku Klara je shvatila da nešto nije u redu. Koža gospođe Gilbert je plavičasta, oči su utonule u duplje, doima se gore nego da pati od užasne mamurnosti.

»Gospođu Gilbert? Je li vam dobro?«

Ušla je u sobu i stala ispred kreveta. Nešto se dogodilo s kosom gospođe Gilbert. Nema njezine duge, predivne kose, kao da je odrezana tupim škarama. Na skalpu su bili slijepljeni tugaljivi pramenovi. Klara je protrnula kad je to ugledala. Nagnula se iznad kreveta i uhvatila Jodi za zapešće.

»Gospođu Gilbert«, rekla je. »Molim vas. Probudite se.«

Snažno je protresla zapešće. Oči su se otvorile, a izmoždjeno tijelo se streslo. Klara je ispustila njezinu ruku i prekrížila se. Brzo je izašla iz sobe i potražila telefon.

Kasnije, kad su kola hitne pomoći došla i otišla, Klara je ušla u kupaonu i ugledala očištanu kosu, hrpu meke, tamne mase na podu. U kutu su ležale nazubljene škare s kojima je počinjena šteta.

* * *

Ona sjedi na krevetu i odmara se naslonjena na jastuke. Jasna blijeda dnevna svjetlost prodire kroz prozor i ocrtava sve detalje u maloj sobi: oznaka praonice rublja kao crna mrlja na njezinoj posuvraćenoj plahti, meki nabor plavog pokrivača, mrlje na svijetlozelenim zidovima, rascvjetana božićna zvijezda na noćnom ormariću, a na prozorskoj dasci pjegavi ljiljani, njihov je težak miris osjetila u snovima.

Odnijeli su bolničku gusku i cjevčice za infuziju. Jučer, prije doručka, prvi put je sama otišla u kupaonicu. Ondje je pronašla svoju četkicu za zube, četku za kosu i toaletni pribor u neseseru pored umivaonika. Ne zna tko je donio njezine stvari ni tko je donio cvijeće. Ljudi su dolazili i odlazili cijelo vrijeme. Isprva ih je jedva primjećivala. Probudila bi se i ugledala nekoga kako stoji uz njezin krevet ili sjedi na stolici u kutu, a onda bi opet zaspala.

Jedna od medicinskih sestara, s velikim zubima, malo prije joj je izmjerila temperaturu i ukorila je. »Znate li, gospođo Brett, kad su vas doveli, pomislili smo da ćemo vas izgubiti. Kako se moglo dogoditi da tako dehidrirate? Trebali biste znati da kad imate gripu morate piti puno tekućine. Trebali nekom javiti da ste bolesni. Vaši prijatelji su jako zabrinuti. Svi bi vam vrlo rado pomogli i pazili na vas, donijeli sok, pomogli vam da operete kosu.«

Još uvijek se užasne kad se pogleda u zrcalu. Ne sjeća se da je rezala škarama i nema pojma o čemu je tada mogla razmišljati. Sjeća se zadovoljstva koje je osjetila kad je vidjela svoju kosu na podu, spoznaje da je odvojena, da više nije dio nje, nije pričvršćena. Sva njezina sjećanja na dane bolesti su nepovezana. Ali dobro zna da su mnogi pokušali stupiti u kontakt s njom. Sjeća se zvonjave telefona i parlafona, kucanja na vratima, poruka i razgovora. Najbolje se sjeća razgovora s dr. Reubenom, kad je rekao da mu je žao zbog Todda, da mu je neugodno što je uznemiruje, da joj nešto mora reći, da se ne mora brinuti bar za jednu stvar.

O čemu se ne mora brinuti? Pokušala se prisjetiti. To je negdje daleko u njezinom sjećanju poput ulomka melodije. U mislima vidi pogrbljenog dr. Reubena u bijeloj kuti, nešto joj govori. »Nalazi pretraga.« Zbog toga je nazvao. Toddovi nalazi bili su negativni. Poruka s one strane groba. Todd je umro zdrav kao dren i nije zarazio svoje žene. Jedna briga manje.

Medicinska sestra je konačno otišla i ostavila je na miru. Mora sklopiti oči i razmisliti o posjeti Harryja LeGroota, koji je došao nakon ručka da joj priopći vijesti.

»Eto. Opet ste s nama«, rekao je Harry. Sjedio je na krevetu i mirisao na izvanjski svijet - duhan, svjež zrak, vlažna vuna - rumena lica, zaglađene sijede kose. Rekao joj je da ga je nazvala Stephanie, koju je nazvala Klara, jer je htjela kontaktirati Todda. »Klara je mislila da je Todd živ i zdrav. Vjerojatno nije čitala novine, a vi joj očito niste ništa rekli.« Njemu je to bilo vrlo čudno, sudeći po načinu na koji ju je pogledao, a zatim je ušutio. Nije pitao što se dogodilo s njezinom kosom. Rekao je da je došao kako bi je obavijestio da su pronašli ubojicu.

»Ubojice«, rekao je kad je zamijetio njezin tup pogled. »Početnici. Dvojica. U pritvoru su i čekaju saslušanje na sudu.«

Nije joj se svidjelo kako razgovara s njom - strpljivo, oprezno, vrlo obazrivo priopćava

vijesti. To jedino može značiti da su progovorili, da je slučaj riješen.

»Potvrdili su ono što smo znali«, rekao je Harry. »Da ih je unajmio Dean Kovacs i platio im da to obave.«

O čemu on govori? Zbog čega se smješka? Kao da je uživao u njezinoj zbunjenosti. Možda je navodi na priznanje. Naravno. Zbog toga je došao u bolnicu, a mogao je pričekati jedan ili dva dana i s njom razgovarati u svom uredu. Želi je zaskočiti dok je omamljena sedativima. Ali ona je odlučila priznati, to je bila njezina čvrsta odluka, to bi već učinila da se nije razboljela. Ne mora je navoditi kako bi mu rekla istinu.

Ali Harry se raspričao, uživio se u temu, s velikim zadovoljstvom govorio je o lokalnim huliganima koji imaju debele policijske dosjee, kako su izjavili da ih je Dean unajmio, ali njihovo priznanje nije ni bilo nužno zbog toga što postoje mnogi dolazi koji to potvrđuju.

»Telefonski pozivi. Bankovni izvodi. Kovacs je budala. Ostavio je kilometarski trag za sobom.«

Harry je zatim rekao da su te budale uporno tvrdile da su nevini, vikali i bunili se jer naposljetku nisu to učinili. Da li ih je Dean unajmio za taj posao? Da. Jesu li ga obavili? Ne. Kad je to rekao, nasmijao se i pljesnuo dlanom po koljenu. Uvijek se moram nasmijati, rekao je, lažima koje će očajni kriminalci izreći kako bi se izvukli. Ni kad ih uhvate na djelu, neće ništa reći, ni jednu riječ.

* * *

Kad je povratila tjelesnu snagu, njezine misli su se razbistrile. Isprva nije imala pojma što da misli o tome, o poštedi koju je dobila, tričariji zbog koje je ostala na životu. Tričarija je točna riječ. Ona to ne bi rekla za višu vlast kojoj je odgovorna. Ona ne osporava postojanje Boga, ali ne vjeruje da bi Bog stao na njezinu stranu, a ne Deanovu. Ako je Bog sudac, onda bi pred njim oboje bili krivi.

Sjetila se telefonskih razgovara s Deanom. Njegova bijesa i gnjeva. Tada nije obratila pažnju. Pomislila je da samo želi sebi dati oduška. Uostalom, on je Toddov najbolji prijatelj. Zar ga je mogla doslovno shvatiti? Međutim, pokazalo se da nije ni slutila kakav je Dean u duši. Očito ga je podcijenila. Ali, ona nema djece pa joj se može oprostiti jer ne shvaća očinski nagon, poriv da se pod svaku cijenu zaštiti svoje djetete. Ona nije muško, pa nikad neće shvatiti Deanov mačizam, koji ga je sigurno naveo na pogrešan put, natjerao ga je da ode predaleko.

Ona misli da su muškarci poput Deana pravi krivci, a njihovo pozivanje na nevinost svodi se na ono što je Harry rekao - očajnički pokušaj da se izvuku. A što je onda s Alison? Dakle, u Alison ne može imati povjerenja, ona nije ni namjeravala ispoštivati njihov dogovor. A možda se jednostavno polakomila za novcem. Ili je možda Alison platila Rennyju, a Renny je zadržao novac. S druge strane, možda su Alison i Renny poštovali dogovor i obavili posao za koji su bili plaćeni. Ili su bar nakanili obaviti posao. Jodi ne bi htjela loše misliti o njima. Ne želi posumnjati u Alisoninu iskrenost ni Rennyjevu posvećenost poslu. Ipak, ona može samo nagađati, zbog toga što istinu nikad neće saznati, a osim toga, u takvim slučajevima istina je relativna, složena, mutna. Ona je jedino sigurna da joj neće vratiti novac, na to može računati. Možda je sad dobila odgovor zbog čega je Alison izbjegava.

* * *

Kad se vratila kući iz bolnice, nakon što su prošla dva dana, kad je prikupila snage da

pogleda treperavo svjetlo na telefonskoj govornoj pošti, između poruka pronašla je i poruku svog brata Ryana. Kao i uvijek, Ryan je bio negdje daleko i ništa ne zna o nedavnim događajima, samo se javio, slučajno se sjetio nje i opet će nazvati. To je Ryan. Žao joj je što se nisu susreli, ali odavno je shvatila da na Ryana ne može računati i da se ne treba živcirati zbog njegovih dolazaka i odlazaka. Za to je zaslužan Gerard Hartmann, naravno.

Čudno je kako u životu katkad dobiješ neočekivane darove. Kod Gerarda je otišla zbog toga što je to bila obaveza na studiju, ali ne može osporiti činjenicu da je u radu s njim pogledala duboko u sebe i shvatila neke bitne stvari. Na primjer, spoznala je svoju fantastičnu sposobnost da izbriše ono što ne želi vidjeti, zaboravi ono što ne želi znati, da to potisne u sebi i nikad ne razmišlja o tome. Ukratko, da živi kao da određeni događaji nikad nisu postojali.

Svi psihijatri znaju da se nikad ne radi samo o događaju, nego je bitna tvoja reakcija. Izaberi deset pojedinaca, izloži ih istoj životnoj kušnji, a od svih će dobiti osobne detalje i zasebno značenje. Jodi je osoba koja o tome nikad više neće razmišljati. Nijednom. Nikad. Ono što se dogodilo Jodi davno u djetinjstvu nesumnjivo je u potpunosti, zauvijek zaboravljeno, potisnuto, odbačeno, do kraja izbrisano. Ili bi to mislila da nije studirala psihologiju. Naposljetku je morala shvatiti da zaborav i nepostojanje događaja nikad nisu istovjetni. Ploča nije potpuno izbrisana, ne možeš biti osoba koja je nekad postojala, ne možeš povratiti nevinost. Proživljeno iskustvo možda je neželjeno, možda je samo bilo štetno i nepotrebno, ali iskustvo je konkretno, činjenično i neupitno, živi u tvojoj prošlosti i utječe na tvoju sadašnjost, bez obzira na tvoja nastojanja. Tegla koji si bacio prije mnogo godina možda je reciklirana, ali još uvijek postoji. Možda je razbijena, zdrobljena, ali nije nestala. Možda je zaboravljena, ali zaborav je puka navika.

U toj analogiji reciklaža označava nesvjesno. To nije kolektivno nesvjesno nego osobno nesvjesno - tvoje vlastito pojedinačno, privatno, neponovljivo nesvjesno, u kojem je na svim predmetima napisano tvoje ime, utisnut je tvoj broj, nesvjesno iz kojeg predmeti mogu neočekivano poletjeti prema tebi - kao što je jedan predmet poletio prema njoj kad je čekala dizalo, nakon što je Gerardu prepričala san o Darrellu. Treba joj odati priznanje da to mnogo govori o njezinoj svijesti, da nije zanemarila značaj tog događaja i da je dobro naučila lekciju iz psihologije. Štoviše, spoznala ga je u trenutku od kojeg zastaje dah: nesvjesni um nije samo knjiška teorija, nije proizvoljna paradigma ni puki hir, nego je realno kao i nos na tvom licu, realno kao tegla. Jung kaže da sve što postoji u nesvjesnom traži izvanjsku ekspresiju; unutrašnje stanje koje nije osviješteno manifestirat će se u izvanjskim događajima kao usud. Grčki filozof Heraklit o tome je govorio kad je rekao da je karakter sudbina.

Gerard bi bio presretan kad bi saznao da je njezin san probudio dragocjeno sjećanje iz djetinjstva. Konačno je mogao u nešto zagristi, a to je čekao cijelo vrijeme, osjetio je da se nešto krije u sjeni, strpljivo i promišljeno je išao naprijed, kao da je predosjetio taj trenutak kad je sjekira pala. Nju je zanimalo koje je znakove zamijetio, htjela ga je pitati, ali nikad se nije povjerila Gerardu, odlučila je da neće. Umjesto toga, u sebi je čuvala tajnu, nikad je nije spomenula, na kraju ju je odlučila zadržati u zatvorenoj kutiji kako bi se polako ugušila. Shvatila je da je taj izbor bio u njezinoj moći i da je to bilo najbolje za nju. Naučila je da o tim stvarima treba otvoreno govoriti, ali sve u svemu, ona je ipak ista osoba, njezino djetinjstvo ipak je ispunjeno sretnim uspomena. U kutiji života ništa nije sto posto, a devedeset devet posto je pravo čudo. Ona je samo trebala razriješiti tih kužnih jedan posto, shvatiti

kako suzbiti boleštinu.

Naglo je prekinula sve kontakte sa starijim bratom, a nakon toga desetljećima ga je izbjegavala, oglušila se na njegove ponude i pozive, nemilosrdno ga je isključila. On zna zašto, nije morala objasniti. Njegovo ponašanje prema njoj bilo je kratkotrajno, mladenačka glupost, pubertetski hir, ali neke se stvari ne smiju oprostiti.

Ona nikad neće oprostiti ni *sebi*. Sigurna je da roditelji nisu ništa znali, oni ne moraju trpjeti zbog takvog ponašanja svog sina, a ona ih nikad neće okriviti. Ona ga je trebala spriječiti prije nego što se okomio na Ryana, a sigurna je da je to učinio. Ryanove noćne more doslovno su bile noćne. Njegovi napadi bijesa bili su nevjerojatni i neviđeni. On je bio lakovjerno dijete. Možda je Darrell adolescent mislio da će s mlađim bratom lako izaći na kraj. Možda je samo iskoristio priliku. Zacijelo ni o čemu nije razmišljao, radilo se samo o njegovim žlijezdama. Kako bilo, to je učinio, a Ryan, kad je odrastao, kao i Jodi, držao se podalje od Darrella i nikad ga nije spomenuo.

Prešutno se dogovorila s Ryanom da se nijedno od njih dvoje nikad neće vratiti na poprište, iskopati ostatke i preorati tlo zlodjela. Njezino viđenje Ryanova djetinjstva, ono što je Ryan možda zaboravio, o tome se ne govori, to je nedostupno i izbrisano, zaboravljena povijest, poreknuta prošlost. Zaborav je puka navika, ali zbog nje možemo biti spokojni, a najvažnije je da Ryan bude spokojan, mora biti siguran kako bi šutnju prekrrio novim iskustvima.

A ona se svako jutro budi zahvalna Bogu kojeg nije zanijekala. On nije zaslužan za njezino spasenje, ali njoj je potreban taj izgovor kako bi bila zahvalna. Njezina sloboda je neshvatljiv dar: svaki dan se može buditi u svom divnom domu, bosa hodati po debelim vunanim tepisima, rastvoriti zastore od svile i lana i uživati u pogledu, ispijati kavu s mlijekom i grickati pohani kruh, otići u duge šetnje s psom. Ona je svjesna da se toga htjela odreći, to nikad nije zaboravila. Njezina zahvalnost je poput tvrdog bombona koji se neće rastopiti u ustima.

I Harryju je zahvalna zbog toga što je naporno radio kako bi zaštitio njezine interese. Dogovorio je suočenje na sudu i pripremio papire koje je trebala potpisati. Rekao je da će Natasha pokrenuti parnicu, ali on je devedeset posto siguran da će doći do izvansudske nagodbe. Natasha treba roditi na proljeće, zakazano je suđenje, opterećena je mnogim brigama. U svakom slučaju, ona, Jodi, može biti velikodušna. Nakon prodaje stambene i uredske zgrade, bit će dovoljno novca na sve. Spethanie će pomoći, a kad njezine usluge ne budu potrebne, Jodi će joj moći ponuditi izdašnu otpremninu. Cliff će financijski biti najteže pogođen jer je Todd bio njegov najbolji klijent. Ali Cliff je uspješan i dobar u svom poslu, pronaći će nove klijente.

Shvatila je da se promijenila. Osjetila je ublažavanje, prizemljenje, a zatim je izgradila iskreniji odnos sa svojim pacijentima. Shvatila je da je i ona bila svojeeglava, pohlepna, zaslijepljena i ukopana, da je cijelo vrijeme bila u istom loncu s njima, da im mora biti zahvalna na odanosti i ljubaznosti. Oni su otpjeli njezine nevolje, raspitivali se o njezinom zdravlju. Sudac joj je donio cvijeće, a Bergmanica ispekla pitu. Uistinu.

A najviše se iznenadila da se svi, pa čak i hirovita Vesela Mary, manje odupiru i više se trude na sebi. Imali su novi polet, voljnost i lakoću. Želja da preuzmu odgovornost i napreduju vidjela se u njihovom kolektivnom ponašanju, a sve počinje s ponašanjem, izvanjskim značenjem, uvjerenjem, od priče koju pričate sebi, kako je rekao Adler. Jasno je

da promjene u njoj utječu na njezine pacijente, pa je sad morala shvatiti da je ljudska narav prijemčivija nego što je prije mislila. Zbog sramotnog klonuća duha morala je ublažiti svoj skepticizam, a taj paradoks je dobro shvatila.

Neobično je pomisliti da će nakon Toddove smrti njegov sin živjeti u budućem svijetu. Hoće li ga prepoznati kad na ulici prođe pored njega? Hoće li Todd, poput duha, biti prepoznatljiv na licu svog sina, hoće li se ukazati bar neki znak, kretnja, nešto u njegovu držanju? Razmišljala je hoće li mu majka reći istinu o njegovoj obitelji, odvesti ga u posjetu djedu u državnu kaznionicu. Na Natashinom mjestu, Jodi bi možda potisnula taj užasni kaos, nikad ga ne bi spomenula, smislila bi neku priču kako bi objasnila zbog čega Dean nije tu, još bi bolje bilo ako bi jednostavno zaboravila na Deana, kao da je i on mrtav, zbog toga što se njemu ne može oprostiti.

Kako bilo, priča je zapravo o dvojici muškaraca, prijatelja iz djetinjstva, jedan je mrtav, a drugi je praktički mrtav. Mlada žena kao što je Natasha ne mora za sobom vući njihove nenamirene računa, ne mora se opterećivati njihovom lošom karmom. Ako ima zrno soli u glavi, pronaći će drugog muža, koji će Toddovom sinu dati svoje ime. Ionako je previše krvnih srodstava među ljudima. Ali, Natasha je zacijelo opsjednuta istinom, kao i mnogi drugi. Reci djetetu tko mu je otac, on ima pravo to saznati. A Jodi može s lakoćom zamagliti činjenice. Od toga ima korist, uostalom po nekim stvarima ne treba čeprkati. Ne treba buljiti realnosti u oči ako postoji blaži, ljubazniji način. Nema potrebe za tim neumoljivim pritiskom.

ZAHVALE

Zahvaljujem Johnu Masseyu jer je bio sa mnom na ovom putovanju; Beth Kapusta, mojoj prvoj i najboljoj čitateljici; psihoterapeutkinjama Diane Scally i Elly Roselle jer su sa mnom podijelile životno znanje i spoznaje; Margaret Dragu jer me je uvela u klupski život i Bruceu Baileyu jer mi je velikodušno prepustio svoj dom. Zahvaljujem Lisi Harisson, Chelsea Nash-Wolfe, Barb Webb, Steveu Reinkeu i Philipu von Zwecku na neumornom traženju lokacija. Najviše sam zahvalna svojim agenticama, Samanthi Haywood i Kimberly Witherspoon, a moram se zahvaliti i Williamu Callahanu. Zahvaljujem se i urednicama, Tari Singh, Adrienne Herr i Marion Donaldson, i korektorici Sheili Moody. Na kraju sam dužna zahvaliti Karyn Marcus na lektoriranju koje je sve promijenilo.